

สถานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.)

อำเภอบึงโขงหลง จังหวัดบึงกาฬ

FORMAL AND INFORMAL EDUCATION CENTRE
BUNGKHONGLONG DISTRICT

รายงานการติดตามผล
การใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล
เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้
ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา
กรมส่งเสริมการเรียนรู้
กระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

ตามนโยบายและจุดเน้นการดำเนินงานของกระทรวงศึกษาธิการและจุดเน้นการดำเนินงานของกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ประจำปีงบประมาณ 2567 ที่เกี่ยวข้องกับการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ส่งเสริมการศึกษา ให้ผู้เรียนทุกช่วงวัยได้เรียนรู้ตามความสนใจผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มที่หลากหลาย สร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษาทุกช่วงวัย และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาที่มีภารกิจงานด้านการผลิตและพัฒนารายการวิทยุและรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา และตอบสนองต่อการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของกรมส่งเสริมการเรียนรู้ โดยการเผยแพร่สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาผ่านระบบดิจิทัล และช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ รวมถึงการพัฒนาสถานีวิทยุศึกษาและสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการออกอากาศให้กลุ่มเป้าหมายสามารถใช้เป็นช่องทางการเรียนรู้ที่มีคุณภาพได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และพร้อมที่จะรองรับการพัฒนาเป็นสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษาสาธารณะ (Free ETV) อีกทั้งการพัฒนาระบบการให้บริการสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้เข้าถึงได้หลายช่องทาง เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ได้มีทางเลือกในการเรียนรู้ที่หลากหลายรองรับการเข้าใช้งานได้สะดวกทุกที่ ทุกเวลา ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษานำมาซึ่งคุณภาพทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน และเพื่อให้การดำเนินงานตามนโยบายดังกล่าวบรรลุตามวัตถุประสงค์ ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการผลิต พัฒนาและเผยแพร่เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในรูปแบบโทรทัศน์เพื่อการศึกษา วิทยุเพื่อการศึกษา สื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน และสื่อดิจิทัลเพื่อการศึกษา จึงมีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการติดตามผลการใช้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้จากผู้รับบริการในพื้นที่ เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับเป็นแนวทางในการพัฒนาการให้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายต่อไป และนำข้อมูลสารสนเทศที่ได้มาใช้ในการวางแผนกำหนดทิศทางการพัฒนางานต่อไปอย่างเป็นรูปธรรม

ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา ขอขอบคุณผู้บริหารสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ ครู ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับตำบล ผู้เรียนศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามด้วยดี ทำให้ภารกิจติดตามผลการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ปีงบประมาณ 2567 บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายทุกประการ

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร	ก - ข
บทที่	
1. บทนำ.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
ประเด็นที่ศึกษา.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสื่อออนไลน์และเครือข่ายสังคมออนไลน์.....	9
แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับวิทยุกระจายเสียง.....	19
แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับวิทยุโทรทัศน์.....	31
พฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร.....	65
แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ.....	71
กรมส่งเสริมการเรียนรู้.....	77
ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา.....	81
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	86
กรอบแนวคิดในการติดตามผลการใช้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา	88
3. วิธีดำเนินการวิจัย.....	89
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินการวิจัย.....	89
ขอบเขตด้านระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล	90
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ.....	92
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	94
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้.....	94

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	94
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	95
ตอนที่ 2 การใช้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของ สกร. ระดับอำเภอ.....	97
ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการให้บริการ สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา.....	116
ตอนที่ 4 ความต้องการใช้บริการสื่อที่สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ของ กรมส่งเสริมการเรียนรู้.....	118
5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	123
สรุปผลการวิจัย.....	123
อภิปรายผล.....	132
ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	138
บรรณานุกรม.....	140
ภาคผนวก.....	145
แบบสอบถามการติดตามผลการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567.....	146
รายชื่อกลุ่มตัวอย่างที่ไปติดตามผลการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริม การเรียนรู้ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567.....	152
หนังสือศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา ที่ ศธ 07009/552 ลงวันที่ 21 มิ.ย.	162
คณะผู้จัดทำ.....	164

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
3.1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการติดตามผลการใช้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อการศึกษา.....	91
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	
4.1 แสดงข้อมูลจังหวัดที่ศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	96
4.2 แสดงข้อมูลเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	97
4.3 แสดงข้อมูลระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	97
ตอนที่ 2 การใช้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของ สกร.ระดับอำเภอ	
4.4 แสดงช่องทางการรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV).....	98
4.5 แสดงอุปกรณ์การรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV).....	99
4.6 แสดงจำนวนครั้ง/สัปดาห์ในการรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV).....	100
4.7 แสดงประเภทความสนใจรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV).....	101
4.8 แสดงจำนวนผู้ใช้บริการรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV) ต่อสัปดาห์.....	102
4.9 แสดงความพึงพอใจในการรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV).....	103
4.10 แสดงการใช้บริการสื่อวิทยุเพื่อการศึกษาที่ผลิตและเผยแพร่โดยศูนย์เทคโนโลยี ทางการศึกษา	103
4.11 แสดงช่องทางการรับฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษา.....	104
4.12 แสดงสาเหตุการไม่เคยรับฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษา.....	105
4.13 แสดงอุปกรณ์การรับฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษา.....	105
4.14 แสดงลักษณะการรับฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษา.....	106
4.15 แสดงประเภทรายการวิทยุเพื่อการศึกษาที่สนใจรับฟัง.....	106
4.16 แสดงช่วงเวลาที่ต้องการให้มีรายการวิทยุส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณวุฒิ ตามระดับของกรมส่งเสริมการเรียนรู้.....	107
4.17 แสดงอุปกรณ์ที่ใช้รับชมสื่อออนไลน์เพื่อการศึกษา.....	108
4.18 แสดงช่องทางที่ใช้รับชมสื่อออนไลน์เพื่อการศึกษา.....	108
4.19 แสดงวัตถุประสงค์การใช้บริการสื่อออนไลน์เพื่อการศึกษา.....	109

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
4.20 แสดงจำนวนผู้ใช้บริการสื่อออนไลน์เพื่อการศึกษาต่อสัปดาห์.....	110
4.21 แสดงการใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา.....	110
4.22 แสดงช่องทางการใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ.....	111
4.23 แสดงสาเหตุที่ไม่เคยใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ.....	111
4.24 แสดงความสนใจใช้บริการประเภทสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ.....	112
4.25 แสดงเนื้อหาสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการที่ต้องการให้ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาผลิต.....	112
4.26 แสดงประเภทของสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการที่ต้องการให้ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาผลิต.....	113
4.27 แสดงเหตุผลที่สนใจใช้บริการของสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ.....	114
4.28 แสดงประเภทสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนที่ใช้บริการ....	114
4.29 แสดงปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความต้องการรับชมรายการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับ ประชาคมอาเซียนมากขึ้น.....	115
4.30 แสดงจำนวนผู้ใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคม อาเซียนเฉลี่ยต่อสัปดาห์.....	116
4.31 แสดงความพึงพอใจในการใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับ ประชาคมอาเซียน.....	116
ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการให้บริการสื่อเทคโนโลยี ดิจิทัลของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา	
4.32 แสดงปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา.....	117
4.33 แสดงข้อเสนอแนะในการรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา.....	118
ตอนที่ 4 ความต้องการใช้บริการสื่อที่สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ ของกรมส่งเสริมการเรียนรู้	
4.34 แสดงความต้องการในการใช้บริการสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาคุณวุฒิตามระดับ.....	119
4.35 แสดงความต้องการในการใช้บริการสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาตนเอง (ทักษะอาชีพ).....	121
4.36 แสดงความต้องการในการใช้บริการสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ทักษะจำเป็น, ความรู้ต่าง ๆ).....	122

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
2.1 ภาพแสดงการจัดแบ่งประเภทของรายการกีฬา.....	56
2.2 องค์ประกอบของการใช้ประโยชน์ของการได้รับความพึงพอใจ.....	74
2.3 แสดงกรอบแนวคิดในการติดตามผลการใช้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา	88

บทสรุปผู้บริหาร

การติดตามผลการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน 3 ข้อ ได้แก่

1) เพื่อศึกษาสภาพการให้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ในรูปแบบ โทรทัศน์เพื่อการศึกษา วิทยุเพื่อการศึกษา สื่อออนไลน์เพื่อการศึกษา สื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ และ สื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน

2) เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการให้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา

3) เพื่อศึกษาความต้องการใช้บริการสื่อที่สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ของ กรมส่งเสริมการเรียนรู้ 3 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบการเรียนรู้พัฒนาคุณวุฒิตามระดับ รูปแบบการเรียนรู้ พัฒนาตนเอง รูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต

โดยดำเนินการศึกษาในรูปแบบวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ผ่านการตอบ แบบสอบถาม Google Forms การใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้จากทุกภาค ทั่วประเทศ เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ใช้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา ประกอบด้วย ผู้เรียน สกร. ระดับชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับชั้นละ 1 คน จากทุกเขต/อำเภอในจังหวัดกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ 5 ภาค โดยการเลือกจังหวัดที่มีจำนวน ผู้เรียนปีการศึกษา 1/2567 มากที่สุด 3 อันดับแรกในแต่ละภาค รวมทั้งสิ้น 825 คน บทสรุป ได้ดังนี้

1. สภาพการให้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา

1.1 การให้บริการสื่อโทรทัศน์เพื่อการศึกษา

การใช้บริการสื่อโทรทัศน์เพื่อการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่ รับชมรายการโทรทัศน์ เพื่อการศึกษา (ETV) ผ่านทางอินเทอร์เน็ต ที่ www.etvthai.tv (ร้อยละ 72.96) โดยรับชมแบบ รายการย้อนหลัง มากที่สุด (ร้อยละ 69.07) และรับชมแบบรายการสด (ร้อยละ 30.93) รองลงมา ได้แก่ รับชมผ่านทางอุปกรณ์รับโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมระบบ KU BAND (ร้อยละ 12.26) รับชมผ่าน กล้องรับสัญญาณ IPTV (ร้อยละ 9.24) และรับชมทางเคเบิลทีวีส่วนท้องถิ่น (ร้อยละ 5.54) ตามลำดับ

โดยรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาผ่านอุปกรณ์โทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟน มากที่สุด (ร้อยละ 55.35) รองลงมา ได้แก่ โน้ตบุ๊ก/แท็บเล็ต (ร้อยละ 16.34) คอมพิวเตอร์ PC (ร้อยละ 12.48) และ Smart TV (ร้อยละ 8.69) ชุดรับสัญญาณดาวเทียม KU BAND/กล้องรับสัญญาณ IPTV/เคเบิล ส่วนท้องถิ่น จำนวน 96 คน (ร้อยละ 7.14) ตามลำดับ

การรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV) ส่วนใหญ่ รับชมเฉลี่ยสัปดาห์ละ 2 ครั้ง (ร้อยละ 33.21) รองลงมา ได้แก่ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง (ร้อยละ 30.30) สัปดาห์ละ 3 ครั้ง (ร้อยละ 19.76) รับชมทุกวัน (ร้อยละ 7.64) สัปดาห์ละ 4 ครั้ง (ร้อยละ 6.06) และอื่น ๆ ได้แก่ รับชมช่วงเวลาว่างจากงาน, รับชมเฉพาะวันที่มีเรียน, เดือนละ 1-2 ครั้ง และรับชมบางครั้งเมื่อต้องการอยากรหาความรู้เพิ่มเติม (ร้อยละ 3.03) ตามลำดับ

ผู้รับชมรายการสนใจรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV) ประเภท ข่าว/สื่อบันเทิง/สารคดีเกี่ยวกับการศึกษา มากที่สุด (ร้อยละ 19.35) รองลงมา ได้แก่ แนะนำอาชีพ ช่องทางการรายได้/แนะนำการลงทุน (ร้อยละ 14.23) ละคร/ซีรีส์ส่งเสริมการศึกษา (ร้อยละ 12.12) การเกษตรผสมผสาน (ร้อยละ 9.12) รายการสำหรับเด็กและเยาวชน (ร้อยละ 8.92) ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ร้อยละ 8.40) วาไรตี้ ทอล์คโชว์ (ร้อยละ 6.44) กีฬา (ร้อยละ 6.28) ประเพณี/ความเชื่อต่าง ๆ (ร้อยละ 6.04) ศาสนา/ธรรมะ (ร้อยละ 4.87) และพยากรณ์อากาศ (ร้อยละ 4.23) ตามลำดับ

มีจำนวนผู้ใช้บริการรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV) ส่วนใหญ่ เฉลี่ยสัปดาห์ละ 30 คน (ร้อยละ 37.21) รองลงมา ได้แก่ สัปดาห์ละ 25 คน (ร้อยละ 30.30) สัปดาห์ละ 20 คน (ร้อยละ 12.12) สัปดาห์ละ 15 คน (ร้อยละ 9.45) สัปดาห์ละ 10 คน (ร้อยละ 7.27) และอื่น ๆ (ร้อยละ 3.65) แบ่งเป็น น้อยกว่า 10 คน แต่ไม่เกิน 15 คน/สัปดาห์, ตั้งแต่ 15 คนขึ้นไป แต่ไม่เกิน 20 คน/สัปดาห์, ตั้งแต่ 20 คนขึ้นไป แต่ไม่เกิน 25 คน/สัปดาห์, ตั้งแต่ 25 คนขึ้นไป แต่ไม่เกิน 30 คน/สัปดาห์ และตั้งแต่ 30 คน/สัปดาห์ขึ้นไป ตามลำดับ

ความพึงพอใจในการรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV) พบว่า ส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 50.54) รองลงมา ได้แก่ ระดับมากที่สุด (ร้อยละ 33.82) ระดับปานกลาง (ร้อยละ 15.03) และระดับน้อย (ร้อยละ 0.61) ตามลำดับ

1.2 การใช้บริการสื่อวิทยุเพื่อการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เคยรับฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษา (ร้อยละ 59.64) และมีผู้ไม่เคยรับฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษา (ร้อยละ 40.36) โดยสาเหตุส่วนใหญ่ที่ไม่เคยรับฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษา คือ สื่อวิทยุไม่เป็นที่นิยม (ร้อยละ 45.69)

การรับฟังวิทยุเพื่อการศึกษา ส่วนใหญ่ มีการรับฟังรายการผ่านทางอินเทอร์เน็ต www.moeradiothai.net มากที่สุด (ร้อยละ 47.90) โดยนิยมรับฟังผ่านทางอุปกรณ์โทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟน มากที่สุด (ร้อยละ 48.33)

มีลักษณะการรับฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษาแบบรับฟังไปพร้อม ๆ กับทำกิจกรรมอื่นไปด้วย มากที่สุด (ร้อยละ 26.37)

ประเภทรายการวิทยุเพื่อการศึกษาที่สนใจรับฟัง ส่วนใหญ่ เป็นผู้ที่มีความสนใจรับฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษาประเภทรายการความรู้ทั่วไป มากที่สุด (ร้อยละ 24.91) รองลงมา ได้แก่ รายการอาชีพ (ร้อยละ 17.63) รายการข่าว (ร้อยละ 17.05) ตามลำดับ

มีความต้องการให้มีรายการวิทยุส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณวุฒิตามระดับของ สกร. ในช่วงเวลา 09.01 – 12.00 น. มากที่สุด (ร้อยละ 31.52)

1.3 การใช้บริการสื่อออนไลน์เพื่อการศึกษา

การใช้บริการสื่อออนไลน์เพื่อการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีการใช้บริการสื่อออนไลน์ เพื่อการศึกษาผ่านทางอุปกรณ์ โทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟน (ร้อยละ 89.70) รองลงมา ได้แก่ แท็บเล็ต, โน้ตบุ๊ก (ร้อยละ 4.85) SMART TV (ร้อยละ 2.79) และคอมพิวเตอร์ PC (ร้อยละ 2.66) ตามลำดับ

มีการใช้ช่องทางในการเรียนรู้สื่อออนไลน์เพื่อการศึกษา ผ่านทาง YouTube ช่อง ETV สื่อดิจิทัลเพื่อการศึกษา มากที่สุด (ร้อยละ 22.58) รองลงมา ได้แก่ YouTube ช่อง ETV สื่อสร้างอาชีพ สร้างรายได้ (ร้อยละ 13.83) YouTube ช่อง ETV ดิวเข้มออนไลน์ (ร้อยละ 13.43) Facebook ทางเพจ ETV สื่อดิจิทัลเพื่อการศึกษา (ร้อยละ 12.67) เว็บไซต์ ทาง www.cet.go.th (ร้อยละ 11.47) Facebook ทางเพจ ETV ดิวเข้มออนไลน์ (ร้อยละ 7.35) Facebook ทางเพจศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา (ร้อยละ 6.23) TikTok ทางช่อง Cet ETV (ร้อยละ 5.72) Line ทางไลน์ OA ที่ดิวเข้มออนไลน์ (ร้อยละ 4.03) และ Twitter ทาง สื่อดิจิทัลเพื่อการศึกษา ออนไลน์ (ร้อยละ 2.69) ตามลำดับ

โดยวัตถุประสงค์ในการรับชม ส่วนใหญ่ เพื่อศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้านการศึกษา (ร้อยละ 36.50) รองลงมา ได้แก่ เพื่อศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้านอาชีพ (ร้อยละ 24.69) เพื่อแชร์ข่าวสาร ความรู้หรือสิ่งที่ตนสนใจ (ร้อยละ 11.16) เพื่อดูโพสต์หรือวิดีโอเกร็ดความรู้ (ร้อยละ 10.62) ประชาสัมพันธ์ข่าวสาร (ร้อยละ 9.43) และเลือกชม/ซื้อสินค้าจากศูนย์จำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ ออนไลน์ของ สกร. (ร้อยละ 7.60) ตามลำดับ

มีจำนวนผู้ใช้บริการสื่อออนไลน์เพื่อการศึกษา ส่วนใหญ่ เฉลี่ยสัปดาห์ละ 30 คน (ร้อยละ 37.82) รองลงมา ได้แก่ สัปดาห์ละ 25 คน (ร้อยละ 25.58) สัปดาห์ละ 20 คน (ร้อยละ 16.97) สัปดาห์ละ 15 (ร้อยละ 8.73) สัปดาห์ละ 10 คน (ร้อยละ 8.48) และอื่น ๆ (ร้อยละ 2.42) ได้แก่ มากกว่า 35 คนขึ้นไป/สัปดาห์ ตามลำดับ

1.4 การใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ

การใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา พบว่า มีผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ รู้จัก แต่ไม่เคยใช้บริการ มากที่สุด (ร้อยละ 40.85) รองลงมา ได้แก่ ไม่รู้จัก (ร้อยละ 37.09) และ รู้จัก และเคยใช้บริการ (ร้อยละ 22.06) ตามลำดับ

โดยมีการใช้บริการผ่านทาง YouTube ช่อง ส่วนสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ (ร้อยละ 36.65) มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ เว็บไซต์ศูนย์สื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ www.braille-cet.in.th (ร้อยละ 33.10) และแฟนเพจส่วนสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ www.facebook.com/braille.cet (ร้อยละ 30.25) ตามลำดับ

และสาเหตุของการไม่เคยใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ ส่วนใหญ่ เนื่องจากไม่ได้เป็นคนพิการ มากที่สุด (ร้อยละ 95.73) รองลงมา ได้แก่ ไม่ทราบช่องทางการให้บริการ (ร้อยละ 23.49) และไม่ทราบว่ามิให้บริการสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ (ร้อยละ 18.51) ตามลำดับ

มีผู้เคยใช้บริการหรือสนใจสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการประเภท หนังสือเสียงตามหลักสูตร มากที่สุด (ร้อยละ 29.55) รองลงมา ได้แก่ หนังสือเสียงตามอัธยาศัย (ร้อยละ 27.92) รายการวีดิทัศน์ตามอัธยาศัย (ร้อยละ 23.38) หนังสือเบรลล์ตามหลักสูตร (ร้อยละ 10.39) และหนังสือเบรลล์ตามอัธยาศัย (ร้อยละ 8.76) ตามลำดับ

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการให้ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา ผลิตเนื้อหาส่งเสริมความรู้ให้แก่คนพิการ คือ สื่อตามแบบเรียนหลักสูตร สกร. มากที่สุด (ร้อยละ 28.90) รองลงมา ได้แก่ สื่อส่งเสริมการอ่าน (ร้อยละ 27.38) เกร็ดสาระความรู้ (ร้อยละ 18.21) สื่อหนังสือวิชาการ (ร้อยละ 14.42) นวนิยาย (ร้อยละ 10.80) และอื่น ๆ (ร้อยละ 0.29) คือ ทักษะการดำรงชีวิตประจำวัน ตามลำดับ

โดยประเภทสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการที่ต้องการให้ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา ทำการผลิตมากที่สุด คือ ต้องการสื่อคนพิการประเภทหนังสือเสียงตามหลักสูตร มากที่สุด (ร้อยละ 24.35) รองลงมา ได้แก่ หนังสือเสียงตามอัธยาศัย (ร้อยละ 21.97) วีดิทัศน์ตามหลักสูตร (มีภาษามือ) (ร้อยละ 18.50) หนังสือเบรลล์ตามหลักสูตร (ร้อยละ 14.20) หนังสือเบรลล์ตามอัธยาศัย (ร้อยละ 11.66) และวีดิทัศน์ตามอัธยาศัย (มีภาษามือ) (ร้อยละ 9.32) ตามลำดับ

ซึ่งให้เหตุผลที่สนใจว่า เพื่อการศึกษาเรื่องที่ตนสนใจ มากที่สุด (ร้อยละ 23.70) รองลงมา ได้แก่ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ (ร้อยละ 18.97) เพื่อเรียนรู้วิธีสื่อสารกับผู้พิการ (ร้อยละ 15.82) เพื่อแนะนำแก่ผู้พิการที่ตนรู้จัก (ร้อยละ 15.41) เพื่อช่วยในการจัดการเรียนการสอนแก่ผู้พิการ (ร้อยละ 12.05) เพื่อประโยชน์ต่อสาขาวิชาที่ศึกษา (ร้อยละ 8.44) และเพื่อประโยชน์ต่องานวิจัย (ร้อยละ 5.61) ตามลำดับ

1.5 การใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน

การใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน พบว่าส่วนใหญ่ใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน ประเภทสื่อออนไลน์เพื่อการศึกษา มากที่สุด (ร้อยละ 40.37) รองลงมา ได้แก่ สื่อโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ร้อยละ 38.59) สื่อวิทยุเพื่อการศึกษา (ร้อยละ 11.75) และสื่อ Offline ประเภท VCD/DVD (ร้อยละ 9.29) ตามลำดับ

โดยปัจจัยที่ทำให้มีความต้องการรับชมรายการส่งเสริมการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนมากขึ้น คือ รายการมีรูปแบบที่น่าสนใจและทันสมัย มากที่สุด (ร้อยละ 42.11) รองลงมา ได้แก่ องค์กรประกอบฉาก ภาพ สี สัน สดใส คุณภาพของภาพคมชัด (ร้อยละ 23.64) วิทยากรหรืออาจารย์เป็นผู้มีชื่อเสียง มีเทคนิคการถ่ายทอดความรู้ที่ดี (ร้อยละ 18.94) และรายการอาเซียนมีการผลิตจำนวนมากและมีหลายภาษามากขึ้น (ร้อยละ 15.31) ตามลำดับ

ซึ่งมีผู้ใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน ส่วนใหญ่เฉลี่ยสัปดาห์ละ 10 คน (ร้อยละ 47.88) รองลงมา ได้แก่ สัปดาห์ละ 15 คน (ร้อยละ 26.30) สัปดาห์ละ 20 คน (ร้อยละ 15.03) สัปดาห์ละ 25 คน (ร้อยละ 2.42) สัปดาห์ละ 30 คน (ร้อยละ 3.64) และอื่น ๆ (ร้อยละ 4.73) ได้แก่ ต่ำกว่า 10 คน/สัปดาห์ และตั้งแต่ 10 คน แต่ไม่เกิน 15 คน/สัปดาห์

ความพึงพอใจในการใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน พบว่า ส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 51.27) รองลงมา ได้แก่ ระดับมากที่สุด (ร้อยละ 29.45) ระดับปานกลาง (ร้อยละ 17.82) ระดับน้อย (ร้อยละ 1.21) และระดับน้อยที่สุด (ร้อยละ 0.25) ตามลำดับ

2. ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการให้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา

ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาการให้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา พบว่า ส่วนมาก มีผู้ใช้บริการแล้วพบปัญหา ด้านสัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่เสถียรมากที่สุด (ร้อยละ 41.61) รองลงมา ได้แก่ ไม่มีอินเทอร์เน็ตมือถือและ WIFI (ร้อยละ 19.03) ไม่มีอุปกรณ์รับชมและอุปกรณ์รับชมไม่รองรับ (ร้อยละ 13.55) ขาดการประชาสัมพันธ์ (ร้อยละ 7.10) รายการขาดความน่าสนใจและไม่หลากหลาย (ร้อยละ 4.84) ผู้รับชมขาดทักษะในการใช้สื่อเทคโนโลยี (ร้อยละ 4.52) ช่วงเวลาการออกอากาศของรายการไม่ตรงกับความต้องการของผู้เรียน (ร้อยละ 3.55) เนื้อหาของรายการขาดความทันสมัยไม่เป็นปัจจุบัน และเว็บไซต์ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา มีความซับซ้อน (ร้อยละ 2.26) เท่ากัน เนื้อหารายการมีไม่ครบตามหลักสูตรกรมส่งเสริมการเรียนรู้ที่เรียน และไม่มีเอกสารประกอบการรับชมให้ดาวน์โหลด (ร้อยละ 1.28) ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการให้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาพบว่า ส่วนมาก มีผู้ใช้บริการให้ข้อเสนอแนะในการให้บริการว่า ควรมีรายการที่หลากหลายมากขึ้น และเพิ่มความน่าสนใจในการนำเสนอรายการให้มากขึ้น มากที่สุด (ร้อยละ 20.23) รองลงมา ได้แก่ ควรมีสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่เร็วและแรงให้บริการฟรี (ร้อยละ 15.27) สื่อดีอยู่แล้วมีประโยชน์ต่อการส่งเสริมการศึกษาใช้งานง่ายและสะดวก (ร้อยละ 14.50) ควรสนับสนุนอุปกรณ์การรับชม/พัฒนาให้เป็นสถานีฟรีทีวี (ร้อยละ 11.45) ควรปรับปรุงเนื้อหารายการให้เป็นปัจจุบัน ทันสมัยและทันสมัยสถานการณ์อยู่เสมอ (ร้อยละ 11.07) ควรมีการประชาสัมพันธ์ช่องทางการให้บริการเพื่อการรับรู้เพิ่มขึ้น (ร้อยละ 6.87) ต้องการให้มีสื่อครบทุกรายวิชาบังคับของการศึกษานอกระบบ (ร้อยละ 6.49) ควรพัฒนาแอปพลิเคชันให้สามารถดาวน์โหลดได้ง่ายขึ้น และควรมีรายการอาชีพที่มีวิทยากร

ผู้เชี่ยวชาญมาถ่ายทอดความรู้ (ร้อยละ 3.05) เท่ากัน ควรมีการจัดอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา เกี่ยวกับการผลิตสื่อการสอน และควรมีการแนะนำวิธีการเข้าใช้เว็บไซต์ (ร้อยละ 2.67) เท่ากัน ควรมีหนังสือเรียน แนวข้อสอบพร้อมเฉลย (ร้อยละ 2.29) และสุดท้ายควรมีกิจกรรมเกมวิชาการ ชิงรางวัล (ร้อยละ 0.39) ตามลำดับ

3. ความต้องการใช้บริการสื่อที่สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ของกรมส่งเสริมการเรียนรู้

3.1 ความต้องการในการใช้บริการสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาคุณวุฒิตามระดับ

พบว่า ส่วนใหญ่ มีความต้องการเนื้อหาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบในระดับ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มากที่สุด (ร้อยละ 25.30) รองลงมา ได้แก่ ต้องการเนื้อหาตามหลักสูตร การศึกษานอกระบบในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 19.58) ต้องการเนื้อหาตามหลักสูตร การศึกษานอกระบบในระดับชั้นประถมศึกษา (ร้อยละ 15.96) ต้องการเนื้อหาพัฒนาคุณวุฒิ ตามระดับที่มีความหลากหลาย สรุปเนื้อหารายวิชาสั้น ๆ เข้าใจง่ายตรงกับเนื้อหาของหลักสูตรการศึกษานอกระบบทุกรายวิชา (ร้อยละ 14.16) ต้องการรายการตรวจสอบทุกรายวิชาของหลักสูตรการศึกษานอก ระบบ (ร้อยละ 7.83) ต้องการเนื้อหาเพื่อพัฒนาคุณวุฒิตามระดับมีความทันสมัยและน่าสนใจ (ร้อยละ 4.52) ต้องการรายการตรวจสอบเข้ามหาวิทยาลัย โดยแบ่งเนื้อหาเฉพาะแต่ละสาขาวิชาที่มีผู้ นิยมให้ความสนใจ (ร้อยละ 4.22) ต้องการให้มีรายการทีวีวิชาภาษาอังกฤษสำหรับการสอบเข้าใน มหาวิทยาลัยและการสมัครงาน และต้องการให้การเรียนรู้ผ่านทางออนไลน์สามารถสะสมคะแนนเพื่อ นำมาวัดและประเมินผลในการจบการศึกษาและได้รับคุณวุฒิ (ร้อยละ 3.01) เท่ากัน ต้องการให้มี แบบทดสอบท้ายบทเรียนทุกเนื้อหา และต้องการให้มีรายการวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการอ่านและเขียน (ร้อยละ 0.90) เท่ากัน สุดท้ายคือ ต้องการให้มีรายการตรวจสอบเข้าชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในระบบ (ร้อยละ 0.61) ตามลำดับ

3.2 ความต้องการในการใช้บริการสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาตนเอง (ทักษะอาชีพ)

พบว่า ส่วนใหญ่ ต้องการรายการที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพในชีวิตประจำวัน, รายการ ฝึกอาชีพ และรายการที่สนับสนุนอาชีพในท้องถิ่นเพื่อสร้างรายได้หลักและรายได้เสริม มากที่สุด (ร้อยละ 41.09) รองลงมา ได้แก่ ต้องการให้มีรายการอาชีพที่หลากหลาย ทันสมัย ทันสมัย และตรงกับ กระแสความต้องการในปัจจุบัน (ร้อยละ 13.51) ต้องการรายการขายสินค้าออนไลน์ (ร้อยละ 11.21) ต้องการรายการอาชีพแปลกใหม่ที่เป็นกระแสสามารถสร้างรายได้ดี (ร้อยละ 7.47) ต้องการรายการ สอนอาชีพเกษตรกรรม, ทำสวน, ทำไร่, ทำนา (ร้อยละ 6.32) ต้องการรายการสอนทำอาหารและขนม ที่หลากหลาย (ร้อยละ 4.89) ต้องการรายการอาชีพรับจ้างทั่วไป, ช่างซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า, รถยนต์ (ร้อยละ 4.60) ต้องการรายการอาชีพด้านเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น อาชีพโปรแกรมเมอร์, อาชีพนักออกแบบเว็บไซต์, อาชีพนักพัฒนาแอปพลิเคชัน (ร้อยละ 4.31) ต้องการรายการอาชีพ

ด้านการบริการ เช่น ไกด์, เสริมสวย, นวด (ร้อยละ 2.30) ต้องการรายการสอนออกแบบบรรจุภัณฑ์, สีนํ้า, สอน DIY, งานฝีมือ, งานตัดเย็บ, งานจักสาน และต้องการรายการอาชีพเฉพาะทาง เช่น หมอ, พยาบาล, วิศวกร, เขียนพระ (ร้อยละ 1.72) เท่ากัน ต้องการให้มีเกียรติบัตรหลังจากการเรียนรู้ผ่านรายการอาชีพจบครบตามหลักสูตร (ร้อยละ 0.57) สุดท้ายคือ ต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารการเปิดรับสมัครงาน (ร้อยละ 0.29) ตามลำดับ

3.3 ความต้องการในการใช้บริการสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ทักษะจำเป็น, ความรู้ต่าง ๆ)

พบว่า ส่วนใหญ่ ต้องการรายการเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีสื่อออนไลน์และสื่อสร้างสรรค์ (ร้อยละ 20.07) รองลงมา ได้แก่ ต้องการรายการเสริมทักษะการดำเนินชีวิตและการทำงาน (ร้อยละ 19.03) ต้องการรายการเสริมทักษะการพูด อ่าน เขียน ภาษาต่างประเทศ (ร้อยละ 13.15) ต้องการรายการความรู้ทั่วไปและข่าวสารสถานการณ์ปัจจุบัน (ร้อยละ 9.34) ต้องการรายการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามความสนใจ (ร้อยละ 7.96) ต้องการรายการสอนการทำธุรกิจ ตั้งแต่การจัดการการเงิน บัญชีและการคำนวณภาษี (ร้อยละ 7.27) ต้องการรายการสุขภาพ ความรู้พื้นฐานการปฐมพยาบาล การจัดการความเครียด โรคซึมเศร้าและจิตวิทยา (ร้อยละ 5.19) ต้องการรายการสอนวิธีการใช้งานสมาร์ทโฟนและคอมพิวเตอร์เบื้องต้น (ร้อยละ 3.81) ต้องการรายการสอนวิธีการรับมือจากภัยไซเบอร์ กลโกงจากมิจฉาชีพ (ร้อยละ 3.11) ต้องการรายการสอนใช้โปรแกรมสำนักงานและแอปพลิเคชันที่ช่วยในการทำงาน (ร้อยละ 2.77) ต้องการรายการสอนสร้างและตัดต่อวิดีโอ (ร้อยละ 1.73) ต้องการรายการเสริมทักษะการเข้าสังคมและสร้างสัมพันธ์กับผู้อื่น ต้องการรายการกฎหมายพื้นฐานในชีวิตประจำวัน ต้องการรายการเสริมสร้างสมาธิและสติให้ข้อคิดในการดำเนินชีวิต (ร้อยละ 1.38) เท่ากัน ต้องการรายการเกี่ยวกับการให้ความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นและชาติพันธุ์ และต้องการรายการส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศไทย (ร้อยละ 1.04) เท่ากัน สุดท้าย คือ ต้องการรายการการ์ตูนพื้นบ้าน (ร้อยละ 0.35) ตามลำดับ

บทที่ 1

บทที่ 1

บทนำ

กระแสการเปลี่ยนแปลงสังคมโลก ทำให้เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญก่อให้เกิดข้อมูลข่าวสารและความรู้ใหม่ ๆ เกิดขึ้นมากมาย ทำให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาไม่ว่าจะเป็น ผู้สอน ผู้เรียน ต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนการสอนให้เท่าทันเทคโนโลยี การเรียนการสอนในปัจจุบันจึงเป็นการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีไม่ว่าจะเป็นด้านกิจกรรม การสื่อสารหรือการปฏิสัมพันธ์เพื่อก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่มีความหมาย เทคโนโลยีส่งผลให้การทำวิจัยทางการศึกษาเปลี่ยนแปลงไป สามารถอำนวยความสะดวกเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและสามารถตอบสนองความต้องการกับกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้นเพื่อให้การออกแบบสื่อหรือการเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมแต่ละกลุ่ม การนำเสนอแหล่งข้อมูลที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่ใช้ในลักษณะออนไลน์มากขึ้น (รองศาสตราจารย์ ดร.เชมณัฐ มิ่งศิริธรรม, 2565: บทนำ) ส่วนเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาเป็นการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ ดังนี้ (1) ในระดับผู้เรียน เช่น ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้เร็วขึ้น ช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ช่วยให้บทเรียนและสื่อการสอนมีความหลากหลาย น่าสนใจ สามารถเรียนรู้ในทุกสถานที่ ทุกเวลาและทุกอุปกรณ์ (Anywhere, Anytime, Any Device) สร้างความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ ลดความเหลื่อมล้ำของคุณภาพการศึกษาระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็กหรือโรงเรียนในเมืองและชนบท (2) ในระดับครู/อาจารย์ผู้สอน เช่น สามารถจัดกิจกรรมได้หลากหลายและมีสื่อการเรียนรู้ที่น่าสนใจทำให้กระบวนการสอนสะดวกยิ่งขึ้น ทำให้ผู้สอนมีเวลาในการเตรียมการสอนได้อย่างเต็มที่ (3) ในระดับสถานศึกษา เช่น การบริหารงานบุคคล การบริหารหลักสูตรการประกันคุณภาพการศึกษา การติดตามประเมินผลการจัดการศึกษา รวมไปถึงระบบการบริหารงานเอกสารต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาดำเนินการได้อย่างรวดเร็วและลดขั้นตอนการปฏิบัติงานได้ และ (4) ในระดับส่วนกลางกระทรวงศึกษาธิการ เช่น ผู้บริหารและบุคลากรภายในกระทรวงศึกษาธิการสามารถเข้าถึงฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ได้อย่างรวดเร็วและเป็นปัจจุบัน (real time) ทำให้สามารถวางแผน และตัดสินใจได้อย่างถูกต้องมีประสิทธิภาพสามารถติดตามประเมินผลการดำเนินงานหรือโครงการต่าง ๆ ได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563, ออนไลน์) ซึ่งสอดคล้องกับ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในที่นี้ซึ่งมีความหมายครอบคลุมเกี่ยวข้องกับการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาช่วยเรื่องการผลิต การเผยแพร่ และการพัฒนาสื่อสารมวลชน ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ เทคโนโลยีสารสนเทศ ได้แก่ คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต มัลติมีเดีย แอปพลิเคชัน โทรคมนาคม ได้แก่ โทรศัพท์ เครือข่ายโทรคมนาคม การสื่อสารอื่น ๆ เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ได้ตามความต้องการของผู้เรียนในทุกเวลาและสถานที่ (มักดา สมะเอ, 2564, ออนไลน์)

กระทรวงศึกษาธิการมุ่งมั่นดำเนินการภารกิจหลักตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) ในฐานะหน่วยงานเจ้าภาพขับเคลื่อนทุกแผนย่อยในประเด็น 12 การพัฒนาการเรียนรู้ และแผนย่อยที่ 3 ในประเด็น 11 การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต รวมทั้งแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา (ฉบับปรับปรุง) และนโยบายรัฐบาลทั้งในส่วนนโยบายหลักด้านการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ และการพัฒนาศักยภาพของคนไทยทุกช่วงวัย นโยบายเร่งด่วนเรื่อง การเตรียมคนไทยสู่ศตวรรษที่ 21 และพหุปัญญาของมนุษย์ที่หลากหลาย นอกจากนี้ยังสนับสนุนการขับเคลื่อนแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) โดยเฉพาะหมุดหมายที่ 12 ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคตแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 รวมทั้งนโยบายและแผนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนทุกช่วงวัยจะได้รับการพัฒนาในทุกมิติ ทั้งในด้านโอกาส ความเท่าเทียม ความเสมอภาค ความปลอดภัย และมีสมรรถนะที่สำคัญจำเป็นในศตวรรษที่ 21 และมีความพร้อมร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน ดังนั้น ในการเร่งรัดการทำงานภาพรวมกระทรวงให้เกิดผลสัมฤทธิ์เพื่อสร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจให้กับสังคมผลักดันให้การจัดการศึกษามีคุณภาพและประสิทธิภาพในทุกมิติ กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้กำหนดหลักการสำคัญในการประกาศนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ที่เกี่ยวข้องกับการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ส่งเสริมการศึกษา ดังนี้ ด้านการยกระดับคุณภาพการศึกษา ในประเด็นส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนทุกช่วงวัยได้เรียนรู้ตามความสนใจผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มที่หลากหลาย ประเด็นส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) และการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ (Learning Loss) ด้านการสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษาทุกช่วงวัย ประเด็นพัฒนาข้อมูลและทางเลือกที่หลากหลายให้กับผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายพิเศษและกลุ่มเปราะบาง รวมทั้งกลุ่มเยาวชนอายุ 15-24 ปี ที่ไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษา การทำงานหรือการฝึกอบรม (Not in Education, Employment or Training : NEETs) โดยกรมส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นหน่วยงานที่มีภารกิจ จัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเอง และการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับหรือการเรียนรู้รูปแบบอื่น ได้มุ่งมั่นขับเคลื่อนภารกิจหลักตามแผนพัฒนาประเทศ และนโยบายการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีจุดเน้นการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 1. สร้างโอกาสในการเข้าถึงการเรียนรู้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม โดยให้มีการจัดทำระบบหรือแพลตฟอร์มการเรียนรู้ (Digital Learning Platform) รวมทั้งแอปพลิเคชันหรือสื่อดิจิทัลที่มีคุณภาพครบวงจรเพื่อการเรียนรู้ในช่องทางเรียนรู้รูปแบบต่าง ๆ ทั้ง Online On-site และ On-air ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา (Anywhere Anytime) และการพัฒนาระบบเทียบระดับการศึกษา เทียบเคียงหรือเทียบโอนผลการเรียน ทักษะ ความรู้ ประสบการณ์ และสมรรถนะ ให้มีมาตรฐานเชื่อมโยงกับการศึกษาและการเรียนรู้ทุกรูปแบบ เพื่อใช้ประโยชน์ในการเข้าศึกษา การสะสมความรู้หรือการรับรองคุณวุฒิตะดับการศึกษาต่างสถานศึกษา

หรือต่างระบบได้ 2. ยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ โดยพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร โปรแกรม การเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและมาตรฐานเหมาะสมและ เป็นไปตามสภาพความต้องการและความถนัด สอดคล้องกับสภาพการณ์ของประเทศและทันต่อ การเปลี่ยนแปลงโลก โดยมุ่งพัฒนาประชาชนทุกช่วงวัยให้มีทักษะที่เหมาะสม และจำเป็นต่อการ ดำรงชีวิต จบแล้วมีงานทำสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2567)

ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา สังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ในปัจจุบันเป็นหน่วยงานที่ รับผิดชอบงานด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา จัด ผลิต พัฒนา เผยแพร่ และให้บริการเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อการศึกษาที่มีคุณภาพ และทันสมัยเพื่อตอบสนองนโยบายดังกล่าว ในรูปแบบสื่อโทรทัศน์ เพื่อการศึกษา สื่อวิทยุเพื่อการศึกษา สื่อออนไลน์เพื่อการศึกษา สื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ สื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเอง และการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ หรือการเรียนรู้รูปแบบอื่น โดยมีช่องทางการเผยแพร่ให้ผู้รับบริการสามารถเลือกใช้บริการได้หลากหลาย ได้แก่ สถานีวิทยุ โทรทัศน์เพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (ETV) และสถานีวิทยุของกระทรวงศึกษาธิการ นอกจากนี้ยังพัฒนาการให้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาผ่านระบบ Online ทางอินเทอร์เน็ต (Social Network) ผ่านอุปกรณ์เทคโนโลยีดิจิทัลสมัยใหม่ เช่น โทรศัพท์มือถือ Smart Phone แท็บเล็ต เพื่อตอบสนองต่อพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายและเป็นทางเลือกให้แก่ ประชาชนอีกด้วย โดยใช้แผนและการวิจัยเป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินการทั้งการออกแบบ กิจกรรม การนิเทศ การติดตามผล การปรับปรุง การพัฒนาเพื่อให้การดำเนินงานด้านการผลิต พัฒนา และเผยแพร่เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาบรรลุตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อให้ กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ให้มีทางเลือกในการเรียนรู้ผ่านทางรายการเพื่อการศึกษาที่สนับสนุนการเรียนรู้ ตลอดชีวิต การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเอง และการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับตามพระราชบัญญัติ ส่งเสริมการเรียนรู้ 2566 ฉบับใหม่ของกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา จึงมีความจำเป็นต้องมีการติดตามผลการใช้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา เพื่อที่จะได้นำ ข้อมูลสารสนเทศที่ได้รับมาใช้ในการพัฒนาเนื้อหาสาระ การบริหารจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อ การศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และการหาแนวทางการพัฒนาการให้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อ การศึกษาให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายต่อไปอย่างเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการให้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ในรูปแบบ โทรทัศน์เพื่อการศึกษา วิทยุเพื่อการศึกษา สื่อออนไลน์เพื่อการศึกษา สื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ และ สื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน
2. เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการให้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัล ของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา
3. เพื่อศึกษาความต้องการใช้บริการสื่อที่สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ของกรมส่งเสริม การเรียนรู้ 3 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบการเรียนรู้พัฒนาคุณวุฒิตามระดับ รูปแบบการเรียนรู้พัฒนาตนเอง รูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ขอบเขตของการวิจัย

การดำเนินการศึกษาเรื่อง การติดตามผลการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Approach) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Approach) ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้

การติดตามผลการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ในครั้งนี้เป็นการติดตามผลเฉพาะสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่ผลิตและเผยแพร่ โดยศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา สังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ได้แก่ สื่อโทรทัศน์เพื่อการศึกษา สื่อวิทยุเพื่อการศึกษา สื่อออนไลน์เพื่อการศึกษา สื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ สื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริม ความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

เป็นผู้เรียนที่เคยใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของศูนย์เทคโนโลยี ทางการศึกษา และกำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษา ตอนปลาย ระดับชั้นละ 1 คน จากทุกเขต/อำเภอในจังหวัดกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 5 ภาค ได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคกลาง และภาคตะวันออก

กลุ่มตัวอย่าง

ทำการสุ่มตัวอย่างจากสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด โดยการเลือกจังหวัดที่มี จำนวนผู้เรียนปีการศึกษา 1/2567 มากที่สุด 3 อันดับแรกในแต่ละภาค เนื่องจากเป็นจังหวัด ที่มีความพร้อมด้านการจัดการศึกษาที่รองรับผู้เรียนได้เป็นจำนวนมาก และมีความพร้อม ด้านการให้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัล โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นผู้เรียนศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา

มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับชั้นละ 1 คน ในทุกอำเภอจะได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 825 คน รายละเอียดในตารางที่ 3.1

ตารางที่ 1.1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการติดตามผลการใช้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา

ภาค	จังหวัด	จำนวน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
ภาคกลาง	1. กรุงเทพมหานคร	50	150
	2. ลพบุรี	11	33
	3. กาญจนบุรี	13	39
ภาคใต้	1. ปัตตานี	12	36
	2. สงขลา	16	48
	3. นราธิวาส	13	39
ภาคเหนือ	1. เชียงใหม่	25	75
	2. เชียงราย	18	54
	3. นครสวรรค์	15	45
ภาคตะวันออก	1. ชลบุรี	11	33
	2. สมุทรปราการ	6	18
	3. ฉะเชิงเทรา	11	33
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	1. ขอนแก่น	26	78
	2. นครราชสีมา	32	96
	3. ชัยภูมิ	16	48
รวม		275 เขต/อำเภอ	825 คน

3. ขอบเขตด้านระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การติดตามผลการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ในครั้งนี้ ดำเนินการในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ระยะเวลาเก็บรวบรวมข้อมูลอยู่ในระหว่าง เดือนมิถุนายน 2567 ถึง เดือนสิงหาคม 2567

ประเด็นที่ศึกษา

ในการติดตามผลการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ครั้งนี้ มีประเด็นที่มุ่งศึกษาผู้ใช้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ได้แก่

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
2. การใช้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของ สกร.ระดับอำเภอ
  - 2.1 สื่อโทรทัศน์เพื่อการศึกษา
  - 2.2 สื่อวิทยุเพื่อการศึกษา
  - 2.3 สื่อออนไลน์เพื่อการศึกษา
  - 2.4 สื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ
  - 2.5 สื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน
3. ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการให้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลของ ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา
  - 3.1 ปัญหาในการใช้งานสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา
  - 3.2 ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการให้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลของ ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา
4. ความต้องการใช้บริการสื่อที่สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ของกรมส่งเสริมการเรียนรู้
  - 4.1 ความต้องการในการใช้บริการสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาคุณวุฒิตามระดับ
  - 4.2 ความต้องการในการใช้บริการสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาตนเอง
  - 4.3 ความต้องการในการใช้บริการสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เข้าใจความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ให้ตรงกัน ผู้วิจัยได้นิยามความหมายของคำต่าง ๆ ได้ ดังนี้

1. เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา หมายถึง สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาที่ดำเนินการผลิต เผยแพร่ และพัฒนา โดยศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา สังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ในรูปแบบสื่อโทรทัศน์เพื่อการศึกษา สื่อวิทยุเพื่อการศึกษา สื่อออนไลน์เพื่อการศึกษา สื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ และสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน
2. การให้บริการ หมายถึง การจัดสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาให้บริการในรูปแบบของโทรทัศน์เพื่อการศึกษา สื่อวิทยุเพื่อการศึกษา สื่อออนไลน์เพื่อการศึกษา สื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ และสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน

3. การใช้บริการ หมายถึง การที่ ครู ศกร.ตำบล ผู้เรียน ศกร.ตำบล ใช้บริการ สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาในรูปแบบสื่อโทรทัศน์เพื่อการศึกษา สื่อวิทยุเพื่อการศึกษา สื่อออนไลน์เพื่อการศึกษา สื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ และสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับ ประชาคมอาเซียน

4. สื่อออนไลน์เพื่อการศึกษา หมายถึง สื่อการศึกษาในรูปแบบออนไลน์ เช่น เว็บไซต์, YouTube, Facebook, Line และรูปแบบอื่น เพื่อส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัย

5. สื่อวิทยุเพื่อการศึกษา หมายถึง สื่อเสียงที่เสนอเนื้อหาที่ให้ความรู้ทั่วไปแก่ผู้ฟัง และเสนอเนื้อหาสาระเพื่อพัฒนาความรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ

6. สื่อโทรทัศน์เพื่อการศึกษา หมายถึง สื่อภาพและเสียงที่นำเสนอในรูปแบบรายการ เกี่ยวกับการศึกษาในระบบโรงเรียน ทั้งระดับประถมศึกษา, มัธยมศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียน (สกร.) และการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อพัฒนาความรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ

7. ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา หมายถึง หน่วยงานที่ดำเนินการจัด ผลิต พัฒนา และ เผยแพร่เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในรูปแบบสื่อโทรทัศน์เพื่อการศึกษา สื่อวิทยุเพื่อการศึกษา สื่อออนไลน์เพื่อการศึกษา สื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ และสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับ ประชาคมอาเซียน และดำเนินการส่งเสริม สนับสนุน เกี่ยวกับการวิจัย การพัฒนา การผลิต การใช้ และเผยแพร่สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาสำหรับส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การติดตามผลการใช้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาในครั้งนี้ จะทำให้ได้ ข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้องตามความเป็นจริงในปัจจุบันเกี่ยวกับสภาพการใช้บริการสื่อเทคโนโลยี ดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา ตลอดจนความต้องการใช้บริการ สื่อที่สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ ปัญหาและข้อเสนอแนะต่าง ๆ รวมถึงแนวทางในการพัฒนาการ ให้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา เพื่อนำไปพัฒนาประสิทธิภาพการให้บริการเทคโนโลยี ดิจิทัลเพื่อการศึกษาต่อไป

2. ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา จะนำข้อมูลสารสนเทศที่ได้รับจากการติดตามผลการใช้ สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาในครั้งนี้ไปใช้ในการวางแผนการดำเนินงานด้านการผลิต การเผยแพร่ สื่อโทรทัศน์เพื่อการศึกษา สื่อวิทยุเพื่อการศึกษา สื่อออนไลน์เพื่อการศึกษา สื่อการศึกษา เพื่อคนพิการ และสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน ให้มีเนื้อหาสาระ สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการอย่างแท้จริงเพื่อให้การบริการเทคโนโลยี ดิจิทัลเพื่อการศึกษา เกิดความคล่องตัว และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อกลุ่มเป้าหมาย ผู้เรียน สกร. ครู สกร. ประชาชนทุกกลุ่มทุกช่วงวัย รวมทั้งผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

บทที่ 2

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การติดตามผลการใช้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา กรมส่งเสริมการเรียนรู้ ได้ศึกษาเนื้อหาสาระสำคัญ ๆ ที่สะท้อนถึงองค์ความรู้เป็นการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาเรียงตามลำดับ ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสื่อออนไลน์และเครือข่ายสังคมออนไลน์
  - 1.1 สื่อออนไลน์
  - 1.2 เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network)
  - 1.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพิ่มขึ้น
2. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับวิทยุกระจายเสียง
  - 2.1 ความหมายของวิทยุกระจายเสียง
  - 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบรายการวิทยุกระจายเสียง
  - 2.3 วิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษา
3. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับวิทยุโทรทัศน์
  - 3.1 ความหมายของวิทยุโทรทัศน์
  - 3.2 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบรายการวิทยุโทรทัศน์
  - 3.3 วิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา
4. พฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร
  - 4.1 ความหมายของพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร
  - 4.2 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร
  - 4.3 ปัจจัยและวัตถุประสงค์ในการเปิดรับข่าวสาร
  - 4.4 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)
5. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ
  - 5.1 ลักษณะความพึงพอใจ
  - 5.2 การใช้ประโยชน์และการได้รับความพึงพอใจ
  - 5.3 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างบุคคล
6. กรมส่งเสริมการเรียนรู้
7. ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา
  - 7.1 ความเป็นมาของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา
  - 7.2 บทบาท ภารกิจด้านการผลิต พัฒนาและเผยแพร่เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
8. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
9. กรอบแนวคิดในการติดตามผลการใช้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา

1. แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสื่อออนไลน์และเครือข่ายสังคมออนไลน์

สื่อออนไลน์ (Social Media) เป็นรูปแบบการสื่อสารข้อมูลที่เข้าถึงผู้คนทุกระดับในปัจจุบัน โดยมีการใช้กันอย่างแพร่หลายภายใต้การพัฒนาของเทคโนโลยีทางด้านคอมพิวเตอร์ ซึ่งมีแนวโน้มจะกลายเป็นสื่อหลักสำหรับผู้คนในโลกอนาคตนอกจากนี้ยังได้ให้ความหมายเพิ่มเติมถึงสื่อสังคมออนไลน์ไว้ว่าสื่อสังคมออนไลน์ คือ สื่อที่ผู้ส่งสารแบ่งปันสาร ซึ่งอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ ไปยัง ผู้รับสารผ่านเครือข่ายออนไลน์โดยสามารถโต้ตอบกันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร หรือผู้รับสารด้วยกันเอง

1.1 สื่อออนไลน์

1.1.1 ความหมายของสื่อออนไลน์

สุรสิทธิ์ วิทยาธิรัฐ (2553, ออนไลน์) ได้ให้ความหมายของ สื่อออนไลน์ (Online Media) หมายถึง สื่อที่เป็นสื่อทางเลือก สื่อเสริม หรือสื่อใหม่เข้าถึงได้ตลอดเวลาโต้ตอบกับผู้รับสารได้ในทันที จัดเก็บสารสนเทศไว้ได้โดยง่าย เช่น เครือข่ายอินทราเน็ต (Intranet) เอ็กทราเน็ต (Extranet) บริการส่งข้อความสั้น (SMS) บริการส่งข้อความสื่อผสม (MMS) เน้นความใหม่ของข่าว เน้นข่าวเชิงลึก (ข่าวเชิงสืบสวน) เน้นส่วนร่วมผู้อ่านผ่านกระดานข่าว (Web Board) เน้นส่วนร่วม โดยสร้างพื้นที่ส่วนตัว (Blog) เปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไป เข้ามามีส่วนร่วมในการรายงานข่าวเผยแพร่ผ่านทางเว็บไซต์

กฤษมันต์ วัฒนาณรงค์ (2554, ออนไลน์) ได้ให้ความหมายของ สื่อออนไลน์ หมายถึง ช่องทางของการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ต (Internet) โดยผู้รับสารใช้อินเทอร์เน็ต เป็นช่องทางการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและผู้ส่งสารใช้อินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางของการเผยแพร่ข้อมูลและข่าวสารเช่นกัน ตัวอย่างเช่น “หนังสือพิมพ์ออนไลน์” เป็นรูปแบบหนึ่งของสื่อออนไลน์ที่ใช้ช่องทางการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตสามารถนำเสนอเนื้อหาสาระต่าง ๆ ได้เช่นเดียวกับหนังสือพิมพ์แบบดั้งเดิมที่ใช้การพิมพ์บนกระดาษ นอกจากนั้นยังสามารถนำเสนอข้อมูลข่าวสารได้ทั้งภาพเคลื่อนไหวและเสียงหรือในรูปแบบลัดมีเดีย รวมทั้งการเชื่อมโยงข้อมูลไปสู่แหล่งข้อมูลอื่นได้อีกด้วย นอกจากนี้ยังมีสื่อออนไลน์ รูปแบบต่าง ๆ เช่น วารสารออนไลน์ หนังสือออนไลน์ วิกิทัศน์ออนไลน์ วิทยุออนไลน์ และโทรทัศน์ออนไลน์ เป็นต้น

จากความหมายข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า สื่อออนไลน์เป็นสื่อทางเลือกซึ่งสามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลาโต้ตอบกับผู้รับสารได้ในทันที จัดเก็บสารสนเทศไว้ได้โดยง่าย โดยเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติการทางสังคมเพื่อใช้สื่อสารระหว่างกันบนเครือข่ายสังคม

1.1.2 ประเภทของสื่อออนไลน์

สื่อสังคมออนไลน์ คือ สื่อที่ผู้ส่งสารแบ่งปันสารซึ่งอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ ไปยังผู้รับสารผ่านเครือข่ายออนไลน์โดยสามารถโต้ตอบกันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร หรือผู้รับสารด้วยกันเอง ซึ่งสามารถแบ่งสื่อสังคมออนไลน์ออกเป็นประเภทต่าง ๆ ที่ใช้กันบ่อย ๆ คือ บล็อก (Blogging) ทวิตเตอร์และไมโครบล็อก (Twitter and Micro blogging) เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Networking) และการแบ่งปันสื่อทางออนไลน์ (Media Sharing) (พิชิต วิจิตรบุญยรักษ์, 2554, หน้า 99 - 103)

1.1.2.1 บล็อก (Blogging) บล็อกมาจาก Web + Log แล้วย่อเหลือ Blog คือ ประเภทของระบบการจัดการเนื้อหาที่อำนวยความสะดวกให้ผู้เขียนบล็อกเผยแพร่และแบ่งปันบทความของตนเอง โดยบทความที่โพสต์ลงบล็อก เป็นการแสดงความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียนบล็อก ซึ่งจุดเด่นของบล็อก คือ การสื่อสารถึงกันอย่างเป็นกันเองระหว่างผู้เขียนและผู้อ่าน บล็อกผ่านการแสดงความคิดเห็น (Comment) ซึ่ง Blogger (<http://www.blogger.com>) และ WordPress (<http://wordpress.com>) เป็นสองเว็บไซต์ที่ผู้คนนิยม เข้าไปสร้างบล็อกของตนเอง

1.1.2.2 ทวิตเตอร์ และไมโครบล็อก (Twitter and Microblogging) ไมโครบล็อก คือ รูปแบบหนึ่งของบล็อกที่มีการจำกัดขนาดของการโพสต์ในแต่ละครั้งซึ่งทวิตเตอร์เป็นไมโครบล็อกที่จำกัดการโพสต์แต่ละครั้งพิมพ์ได้ไม่เกิน 140 ตัวอักษร ในปัจจุบันทวิตเตอร์เป็นที่นิยมใช้งานของคน เพราะใช้งานง่าย และใช้เวลาไม่มากนัก รวมทั้งเป็นที่นิยมขององค์กรต่างๆ ที่ใช้ทวิตเตอร์ในการแจ้งกิจกรรมต่าง ๆ และความเคลื่อนไหวของธุรกิจเพื่อไม่ให้เกิดการติดต่อกับสังคม ซึ่งหากต้องการมีเลขที่บัญชี (Account) สำหรับทวิตเตอร์สามารถเข้าไปสมัครได้ที่เว็บไซต์ของ Twitter (<http://twitter.com>)

1.1.2.3 เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Networking) เครือข่ายสังคมออนไลน์ คือ เว็บไซต์ที่ผู้คนสามารถติดต่อสื่อสารกับเพื่อนทั้งที่รู้จักมาก่อน หรือรู้จักภายหลังทางออนไลน์ ซึ่งเว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์แต่ละแห่งมีคุณลักษณะแตกต่างกันออกไป แต่ส่วนประกอบหลักที่มีเหมือนกัน คือ โปรไฟล์ (Profiles - เพื่อแสดงข้อมูลส่วนตัวของเจ้าของบัญชี) การเชื่อมต่อ (Connecting - เพื่อสร้างเพื่อนกับคนที่รู้จักและไม่รู้จักทางออนไลน์) และการส่งข้อความ (Messaging - อาจเป็นข้อความส่วนตัว หรือข้อความสาธารณะ) เป็นต้น โดยมี Facebook (<http://www.facebook.com>) เป็นเว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยมสูงสุดในปัจจุบัน

1.1.2.4 การแบ่งปันสื่อทางออนไลน์ (Media Sharing) เว็บไซต์ที่เกี่ยวกับการแบ่งปันสื่อทางออนไลน์ เป็นเว็บไซต์ที่ให้ผู้ใช้งานสามารถทำการอัปโหลด (Upload) ไฟล์สื่อผสม (Multimedia) ขึ้นสู่เว็บไซต์เพื่อแบ่งปันข้อมูลแก่ผู้ใช้ทั่วไป ซึ่งในปัจจุบันได้รับความนิยมมาก เพราะด้วยความที่เป็นสื่อผสมเองไม่ว่าจะเป็น รูปสไลด์ หรือวิดีโอ รวมทั้งการใช้งานง่ายขึ้นของกล้องดิจิทัล และกล้องวิดีโอ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่นำมาสู่การได้ไฟล์สื่อผสมแบบต่างๆ ออกมา เว็บไซต์ประเภทนี้ที่ได้รับความนิยมคือ YouTube/ flickr และ slide share (<http://www.slideshare.net> สำหรับแบ่งปันไฟล์พรีเซนเทชัน)

ดังนั้น Social Media ซึ่งเป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตสามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน โดยใช้สื่อต่าง ๆ เป็นตัวแทนในการสนทนา โดยได้มีการจัดแบ่งประเภทของ Social Media ออกเป็นหลายประเภท เช่น ประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ (Publish) ที่มีวิกิพีเดีย (Wikipedia) บล็อกเกอร์ (Blogger) เป็นต้น ประเภทสื่อแลกเปลี่ยน (Share) ที่มียูทูบ (YouTube) ฟลิค (Flickr) สไลด์แชร์ (SlideShare) เป็นต้น ประเภทสื่อสนทนา (Discuss) ที่มี สไกลค์ (Skype) กูเกิ้ลทอล์ค (Google Talk) เป็นต้น และยังมีอีกหลายประเภท โดยอีกประเภทของ Social Media ที่สร้างความสับสนให้บ้างก็คือ ประเภทเครือข่ายสังคมออนไลน์ หรือที่เรียกกันว่า Social Network ที่มีเฟซบุ๊ก (Facebook) ลิงก์อิน (LinkedIn) กูเกิ้ลพลัส (Google+) เป็นต้น

1.1.3 ลักษณะของสื่อออนไลน์

ลักษณะของสื่อออนไลน์ที่เป็นการสื่อสารสองทาง การเข้าถึงในวงกว้างสื่อออนไลน์เป็นสื่อใหม่ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง เพราะมีการปฏิสัมพันธ์กับสารและเผยแพร่ต่อได้เชื่อมโยงข้อมูลได้จำนวนมาก ข้อมูลข่าวสารบนสื่อออนไลน์มีลักษณะแยกชิ้นส่วน หากผู้รับสารไม่เข้าใจ และไม่สามารถประกอบรวมได้ อาจทำให้เกิดการเข้าใจผิดได้ แต่ถ้าประกอบรวมได้จะมีประโยชน์ในการสื่อสารที่รอบด้าน สื่อออนไลน์เอื้อต่อการสร้างชุมชน ทำให้เกิดการรวมกลุ่ม โดยเฉพาะการรวมกลุ่มความคิดเห็นไปสู่การหลอมทัศนคติและพฤติกรรมกลุ่ม สื่อออนไลน์มีความสามารถในการประมวลเนื้อหาจากหลายแห่งทำให้บทบาทของ User-generated content สำคัญ สื่อออนไลน์มีลักษณะส่งเสริมการรวมกลุ่มกันทางสังคม และการร่วมมือกันทางไซเบอร์ สื่อออนไลน์ยังทำให้เกิดวัฒนธรรมแบบริมิคซ์ คือ การเลือกเนื้อหามาดัดแปลง ตัดต่อ ประกอบสร้างใหม่ โดยที่ผู้รับสารเป็นผู้เปลี่ยนแปลงเนื้อหา

เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต ทำให้เกิดลักษณะของการสร้างเนื้อหาบนสื่อออนไลน์ ซึ่งการใช้สื่อออนไลน์ต้องเลือกตัดสินใจ การใช้สื่อที่แตกต่างให้เหมาะสมกับเนื้อหาที่จะนำเสนอและมีความเป็นมัลติมีเดีย (Multimedia) ต้องคำนึงถึงช่องทางเครื่องมือที่จะทำให้มีการโต้ตอบกับผู้รับสาร และมีเครื่องมือให้ผู้รับสารสามารถเลือกรับข่าวสารในรูปแบบที่ต้องการได้ (interactivity) และต้องคำนึงถึงการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวไปสู่ประเด็น หรือฐานข้อมูลอื่น ๆ ผ่าน Hyperlink (Hypertextuality) (Deuze, 2003, หน้า 203 - 230) โดยสื่อสังคมเป็นเรื่องของการแบ่งปันการรับฟังและตอบโต้กับผู้อื่น ซึ่งการแบ่งปันข้อมูลนี้ทำให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้ และการรับฟังความเห็น ของผู้อื่น การสร้างความสัมพันธ์ และการรวบรวมความรู้มาจากแหล่งที่หลากหลาย รวมถึงมาจากประสบการณ์โดยตรงไป (Skoler, 2009, หน้า 100 - 110)

การสื่อสารบนอินเทอร์เน็ตทำให้คนทั่วไปสามารถเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ได้ใกล้เคียงกับสื่อมวลชน เขาสามารถสร้างสื่อได้ด้วยตัวเอง ดังนั้น การเข้าถึงข้อมูลอำนาจในการผลิตสื่อของสื่อมวลชนเป็นข้อได้เปรียบที่น้อยลง คนทั่วไปมีบทบาทมากขึ้น และอาจมีข้อมูล หรือสร้างสื่อที่ดีได้มากกว่าสื่อมวลชนด้วยซ้ำในบางเรื่อง ดังนั้น การปรับตัวของคนสื่อ ก็คือต้องเชื่อมโยงความร่วมมือ

ระหว่าง “สื่อมวลชน” กับ “ชุมชนออนไลน์” ให้ทำได้ทั้งตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของการสนทนาร่วมกับชุมชนออนไลน์ เช่น การเขียน blog ร่วมใน forum : web board อัปเดตข้อมูลผ่าน twitter สร้างเครือข่ายผ่าน Social Network ต่าง ๆ และการขยายเครือข่ายเช่นนี้ จะมีประโยชน์ทำให้มิติในการเข้าถึงข้อมูล และการมองหาประเด็นที่เป็นประโยชน์ต่องานสื่อสารมวลชนทำได้กว้างและหลากหลายมากขึ้น ประเด็นในมิตินี้ การศึกษาที่สำคัญ คือ การดูรูปแบบกระบวนการที่สื่อมวลชนสื่อสาร “ข้ามสื่อ” รวมถึงจริยธรรมและมาตรฐานทางวิชาชีพเมื่อต้องทำข่าวข้ามสื่อ

ในขณะที่สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) คือสื่อที่อยู่บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มีลักษณะสร้างให้ผู้ใช้เกิดการแลกเปลี่ยนพูดคุยกันระหว่างผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลด้วยตัวเองแลกเปลี่ยนข้อมูล หรือแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นกับผู้อื่น โดยมีลักษณะเป็นการสื่อสารแบบสองทางโดยสื่อสังคมมีลักษณะสำคัญ คือ การมีส่วนร่วม (Participation) คือเป็นช่องทางสนับสนุนให้เกิดการให้ข้อมูลแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันผู้สื่อสารบนสื่อสังคมออนไลน์ เป็นทั้งผู้ส่งสารและรับสารในกระบวนการสื่อสารสองทาง การเปิดกว้าง (Openness) คือ การเปิดพื้นที่ให้มีการแสดงตัวตน ความเห็น ความรู้สึกอย่างเปิดเผยต่อสาธารณะ และเปิดพื้นที่ให้มีการตอบโต้ ปฏิสัมพันธ์กันได้อย่างกว้างขวาง การสร้างบทสนทนา (Conversation) สื่อสังคมออนไลน์ เป็นพื้นที่ของการสนทนา และแลกเปลี่ยนเรื่องราวต่าง ๆ ระหว่างคนที่อยู่ในเครือข่ายการสื่อสารเดียวกัน การสนทนาจะเกิดขึ้นจากการต้องการข้อมูล ข่าวสาร หรือมีความคิดความเห็นและความชอบใกล้เคียงกัน และต้องการแลกเปลี่ยนกับอีกฝ่าย ซึ่งการสนทนานี้เมื่อเกิดเป็นกลุ่มมีการแลกเปลี่ยนอย่างต่อเนื่อง แบ่งปันให้ผู้อื่นทั้งในและนอกเครือข่ายได้รับรู้ทำให้เกิดการรวมตัวเป็นชุมชนออนไลน์ (Community) ขึ้น ซึ่งจุดเด่นของสื่อสังคมออนไลน์ทั้ง 4 ประการนี้ก่อให้เกิดรูปแบบของการสื่อสาร การเมืองรูปแบบใหม่บนสื่อออนไลน์ มีนักวิชาการ นักคิดหลายคน ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของสื่อสังคมออนไลน์กับการขับเคลื่อนประเด็นทางการเมืองและประเด็นที่เป็นเชิงสังคมได้ดีด้วยลักษณะเด่นของสื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นการบอกต่อ กระจายข้อมูลต่อ ซึ่งช่วยให้การสื่อสารแบบปากต่อปาก (Word of Mouth) ทำได้กว้างขวางมีประสิทธิภาพช่วยทำให้เกิดการระดมความร่วมมือได้ง่ายมากขึ้น

จากแนวคิดสื่อออนไลน์ สามารถสรุปได้ว่า สื่อออนไลน์ เป็นเครื่องมือสื่อสารทางสังคมที่ใช้งานผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตโดยเปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปเข้ามามีส่วนร่วมสนทนาโต้ตอบ แสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันได้ตลอดเวลาโดยสามารถนำเสนอข้อมูลและข่าวสารได้อย่างหลากหลายช่องทาง เช่น เว็บบล็อก (Blog) เว็บบอร์ด (Web Board) ยูทูบ (YouTube) เฟซบุ๊ก (Facebook) ไลน์ (Line) ตี๊กต็อก (TikTok) ทวิตเตอร์ (Twitter) เป็นต้น นอกจากนี้ในปัจจุบัน สื่อออนไลน์ยังเป็นสื่อกลางในการโฆษณาซื้อขายสินค้าที่ได้รับความนิยมเนื่องจากเป็นการทำการตลาดที่ใช้ต้นทุนค่อนข้างต่ำ แต่ได้ผลลัพธ์ค่อนข้างสูง เนื่องจากสามารถเข้าถึงกลุ่มบุคคลที่สนใจในตัวสินค้าได้อย่างตรงกลุ่ม

1.2 เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network)

1.2.1 ความหมายของเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network)

ภัทรา เรืองสวัสดิ์ (2553) ให้ความหมายว่า เว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network Site : SNS) คือ เว็บไซต์ที่ให้ปัจเจกบุคคลได้กระทำการต่าง ๆ ดังนี้ 1) สร้างข้อมูลส่วนตัวบนพื้นที่สาธารณะ หรือกึ่งสาธารณะภายในระบบที่มีขอบเขต 2) เชื่อมต่อรายการต่าง ๆ ของผู้ใช้ที่ยอมให้มีการแบ่งปันข้อมูลไปยังบุคคลต่าง ๆ ที่ติดต่อสื่อสารกัน 3) สามารถเข้าชม และกีดขวางรายการเชื่อมของบุคคลอื่นภายในระบบได้ ธรรมชาติและการตั้งชื่อของการเชื่อมต่อเหล่านี้จะมีความหลากหลาย

สุธัญรัตน์ ใจจันทร์ (2554) กล่าวว่า เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) หมายถึง การที่บุคคลสามารถแลกเปลี่ยนแบ่งปันประสบการณ์ ข้อมูล หรือกิจกรรมต่าง ๆ รวมไปถึงมีการโต้ตอบระหว่างผู้คนโดยในแต่ละเว็บไซต์อาจมีการให้บริการที่แตกต่างกันออกไป

พิมพ์สุรีย์ พงษ์เสื่อ (2555) กล่าวว่า คำว่า “โซเชี่ยลเน็ตเวิร์ค” (Social Network) ยังไม่มีคำทางการในภาษาไทย แต่มีคำที่ใช้เรียกกันอย่างหลากหลาย เช่น เครือข่ายสังคม เครือข่ายสังคมออนไลน์ เครือข่ายมิตรภาพ กลุ่มสังคมออนไลน์ เป็นต้น เครือข่ายสังคมออนไลน์ คือ การมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่มคนที่รวมกันบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การรวมตัวกันของกลุ่มคนซึ่งมีโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมตามทฤษฎีเครือข่าย (Network Theory) คือ ประกอบด้วยส่วนที่เป็นจุด (Node) เปรียบเสมือนคน ๆ หนึ่งในระบบเครือข่ายที่อาจจะมีลักษณะความสัมพันธ์หลายรูปแบบกับคนอื่น ๆ ลักษณะความสัมพันธ์ในเครือข่ายออนไลน์จะเรียกว่า โซเชี่ยลคอนแทค (Social Contact)

กตিকা สายเสนีย์ (2551) ให้ความหมายว่า เครือข่ายสังคมออนไลน์ คือ การที่ผู้คนสามารถทำความรู้จักและเชื่อมโยงกันในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง

อิทธิพล ปรีดีประสงค์ (2552) เครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นปรากฏการณ์ของการเชื่อมต่อระหว่างบุคคลในโลกอินเทอร์เน็ต และยังหมายรวมถึงการเชื่อมต่อระหว่างเครือข่ายกับเครือข่ายสังคมออนไลน์เข้าด้วยกัน

ภัทรา จิตศรีณบุญกุล (2553) ให้ความหมายว่า เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Online Social Network) หมายถึง สังคม หรือการรวมตัวสร้างความสัมพันธ์ของกลุ่มคนรูปแบบหนึ่งที่ปรากฏบนอินเทอร์เน็ตที่เรียกว่า ชุมชนออนไลน์ (Community Online) ซึ่งมีลักษณะเป็นสังคมเสมือน (Virtual Community) สังคมเสมือนนี้เป็นการให้ผู้คนสามารถทำความรู้จัก แลกเปลี่ยนความคิด แบ่งปันประสบการณ์ร่วมกัน และเชื่อมโยงกันไปในทิศทางใด ทิศทางหนึ่ง โดยมีการขยายตัวผ่านการสื่อสารกันอย่างเป็นเครือข่าย เช่น เว็บไซต์ (Website), เฟซบุ๊ก (Facebook), ยูทูบ (Youtube), ทวิตเตอร์ (Twitter), ตี๊กต็อก (TikTok) เป็นต้น

โดยสรุปเครือข่ายสังคมออนไลน์ หมายถึง สังคมเสมือนรูปแบบหนึ่ง ที่ปัจเจกบุคคลสามารถเชื่อมโยงถึง หรือสื่อสารกันผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งการเชื่อมโยงนั้น ได้มีการแบ่งปันผลประโยชน์ ประสบการณ์ ความคิด กิจกรรมต่าง ๆ รูปภาพ วิดีโอ ฯลฯ

1.2.2 ประเภทของเครือข่ายสังคมออนไลน์

การแบ่งประเภทของเครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างชัดเจน นั้นเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก เนื่องจากแต่ละเว็บไซต์คิดค้นและพัฒนามาเพื่อเอาใจผู้ใช้อย่างต่อเนื่องไม่หยุดยั้ง และมีจุดเด่นที่ต่างกันไปเพื่อเป็นจุดขายของเว็บไซต์

กันยาร์ตัน สมเกตู (2553) ได้นำเสนอการแบ่งประเภทเครือข่ายสังคมออนไลน์ไว้ ดังนี้

1. เผยแพร่ตัวตน (Identity Network) ใช้สำหรับนำเสนอตัวตน และเผยแพร่เรื่องราวของตนเองทางอินเทอร์เน็ตสามารถสร้างอัลบั้มรูปของตนเอง สร้างกลุ่มเพื่อน และสร้างเครือข่ายขึ้นมาได้ เครือข่ายประเภทนี้ ได้แก่ เว็บไซต์ (Website), เฟสบุ๊ก (Facebook), อินสตาแกรม (Instagram), ทวิตเตอร์ (Twitter)

2. เผยแพร่ผลงาน (Creative Network) สามารถนำเสนอผลงานของตนเองได้ในรูปแบบของวิดีโอ ภาพ หรือเสียงเพลง เครือข่ายประเภทนี้ ได้แก่ ยูทูบ (YouTube), ตี๊กต็อก (TikTok), เฟสบุ๊ก (Facebook), อินสตาแกรม (Instagram), ทวิตเตอร์ (Twitter), จุกซ์ มิวสิค (Joox Music) เป็นต้น

3. ความสนใจตรงกัน (Interested Network) เป็นสังคมของกลุ่มคนที่มีความสนใจเหมือนๆ กัน เช่น Del.icio.us เป็นออนไลน์บุ๊กมาร์คกิ้ง (Online Bookmarking) หรือโซเชียลบุ๊กมาร์คกิ้ง (Social Bookmarking) โดยเป็นการบุ๊กมาร์ค (Bookmark) เว็บไซต์ที่เราสนใจไว้บนอินเทอร์เน็ต สามารถแบ่งปันให้ผู้อื่นดูได้ และยังสามารถบอกความนิยมของเว็บไซต์ต่าง ๆ ได้ โดยดูจากจำนวนตัวเลขที่เว็บไซต์นั้น ๆ ถูกบุ๊กมาร์ค (Bookmark) เอาไว้จากสมาชิกคนอื่น ๆ

4. ร่วมกันทำงาน (Collaboration Network) เป็นการร่วมกันพัฒนาซอฟต์แวร์ (Software) หรือส่วนต่าง ๆ ของซอฟต์แวร์ เช่น วิกิพีเดีย (Wikipedia) เป็นสารานุกรมออนไลน์ขนาดใหญ่ที่รวบรวมความรู้ ข่าวสาร และเหตุการณ์ต่าง ๆ ไว้มากมาย หรือปัจจุบันเราสามารถใช้กูเกิ้ลแมพ (Google Maps) สร้างแผนที่ของตัวเอง หรือจะแบ่งปันแผนที่ให้คนอื่นได้ใช้ด้วย จึงทำให้มีสถานที่สำคัญ หรือสถานที่ต่าง ๆ ถูกปิดกั้นเอาไว้พร้อมกับข้อมูลของสถานที่นั้น ๆ ไว้แสดงผลจากการค้นหา

5. โลกเสมือน (Gaming/ Virtual Reality) ตัวอย่างโลกเสมือน เช่น เกมออนไลน์ เซคคอนด์ไลฟ์ (Secondlife) เป็นโลกเสมือนจริงสามารถสร้างตัวละครโดยสมมติให้เป็นตัวเราเอง ขึ้นมาได้ใช้ชีวิตอยู่ในเกมส์อยู่ในชุมชนเสมือน (Virtual Community) สามารถซื้อขายที่ดิน และหารายได้จากการทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้

6. Peer to Peer (P2P) เป็นการเชื่อมต่อกันระหว่างไคลเอนท์ (Client) (เครื่องผู้ใช้, เครื่องลูกข่าย) กับเซิร์ฟเวอร์ (Server) โดยตรง โปรแกรมสกายป์ (Skype) จึงได้นำหลักการนี้มาใช้เป็นโปรแกรมสนทนาผ่านอินเทอร์เน็ต และก็มีบิททัวเรนต์ (Bit Torrent) เกิดขึ้นมาเป็นเทคโนโลยีที่ทำให้เกิดการแบ่งไฟล์ต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว แต่ก่อให้เกิดปัญหาเรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์

จิตติมา ทองทับ (2551, หน้า 13 - 15) ได้แบ่งประเภทของเครือข่ายสังคมออนไลน์ไว้ดังนี้

1. ประเภท Publishing เป็นบล็อกและเว็บประเภทเนื้อหา (content) เช่น Blogger, Wordpress, Bloggang, TypeOad เป็นต้น ซึ่งในแต่ละบล็อกจะมีการแยกย่อยเนื้อหาเป็นหมวดหมู่ต่าง ๆ ตามความสนใจ เช่น Oknation.net บล็อกที่ให้ทุกคนเป็นนักข่าวได้ด้วยการเขียนบล็อกนำเสนอข่าวสารต่าง ๆ Blognone.com นำเสนอข่าวสารแฉดวงไอที Keng.com บล็อกสำหรับผู้ที่สนใจการตลาด Gotoknow.org บล็อกที่รวบรวมความรู้แขนงต่าง ๆ Pzecret.net บล็อกแนะนำ Portable ที่น่าสนใจ

2. ประเภท Community เครือข่ายสังคมที่ช่วยสร้างเครือข่ายเพื่อนเก่าและหาเพื่อนใหม่สามารถส่งข้อความแลกเปลี่ยนความสนใจซึ่งกันและกัน เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook), ไลน์ (Line), อินสตาแกรม (Instagram), ทวิตเตอร์ (Twitter) เป็นต้น

3. ประเภท Media มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอวิดีโอ ภาพยนตร์ เพลง เช่น Youtube, iflix, Line Tv, We Tv, Viu, True ID, AIS Play, Netflix เป็นต้น

4. ประเภท Game เกมออนไลน์ที่สามารถสร้างตัวตนในโลกเสมือนจริงใช้ชีวิตอยู่ในโลกออนไลน์ติดต่อสื่อสารทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันกับผู้อื่น เช่น World of War Craft, Audition, Gamegum, Ragnarok, Pangya, Genshin impact, Honkai Impact 3rd เป็นต้น

5. ประเภท Photo Sharing เป็นเว็บไซต์ที่เน้นให้บริการฝากรูปภาพโดยผู้ให้บริการสามารถอัปโหลดและดาวน์โหลดรูปภาพเพื่อนำมาใช้งานได้ที่สำคัญนอกเหนือจากผู้ให้บริการจะมีโอกาสแบ่งปันรูปภาพแล้ว ยังสามารถใช้เป็นพื้นที่เพื่อเสนอขายภาพที่ตนเองนำเข้าไปฝากได้อีกด้วย เช่น Photobucket, Flickr, Zoom, Photoshop Express, Glowfoto, Shutterfly เป็นต้น

6. ประเภท Business/Commerce เว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อธุรกิจซื้อขาย ประมูลสินค้าออนไลน์ เช่น Amezon, eBay, Officelive, PayPal, Linkedin, Pramool, Tarad เป็นต้น

7. ประเภท Data/Knowledge เป็นเว็บไซต์ที่มีลักษณะเป็นแหล่งข้อมูล หรือความรู้ ซึ่งผู้เขียนส่วนใหญ่อาจเป็นนักวิชาการ นักวิชาชีพ หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านต่าง ๆ ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ซึ่งผู้ใช้เขียนสามารถเขียน หรือแก้ไขข้อมูลได้อย่างอิสระ เช่น Wikipedia, Google Earth, Diggzy, Answers, Zickr, Tag.in.th, Delicio.us, Favorites Online, Bittorrent เป็นต้น (อดิสรณ์ อ้นสงคราม, 2556, หน้า 10 – 13)

8. ประเภท Virtual Worlds คือ การสร้างโลกจินตนาการ โดยจำลองส่วนหนึ่งของชีวิตลงไปจัดเป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่ผู้ท่องโลกไซเบอร์ใช้เพื่อสื่อสารระหว่างกันบนอินเทอร์เน็ตในโลกเสมือนจริง (Virtual Reality) ซึ่งผู้ที่เข้าไปใช้บริการอาจจะบริษัท หรือองค์การด้านธุรกิจ ด้านการศึกษา รวมถึงองค์การด้านสื่อ เช่น สำนักข่าวรอยเตอร์สำนักข่าวซีเอ็นเอ็นต้องเสียค่าใช้จ่ายในการซื้อพื้นที่เพื่อให้บุคคลในบริษัท หรือองค์กร ได้มีช่องทางในการนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ ไปยังกลุ่มเครือข่ายผู้ใช้สื่อออนไลน์ ซึ่งอาจจะเป็นกลุ่มลูกค้าทั้งหลักและรอง หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ

ของบริษัท หรือองค์กรก็ได้ ปัจจุบันเว็บไซต์ที่ใช้หลัก Virtual Worlds ที่ประสบผลสำเร็จและมีชื่อเสียง คือ Second life

9. ประเภท Crowd Sourcing มาจากการรวมของคำสองคำ คือ Crowd และ Outsourcing เป็นหลักการขอความร่วมมือจากบุคคลในเครือข่ายสังคมออนไลน์โดยสามารถจัดทำในรูปแบบของเว็บไซต์ที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อค้นหาคำตอบและวิธีการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ทั้งทางธุรกิจการศึกษา รวมทั้งการสื่อสารโดยอาจจะเป็นการดึงความร่วมมือจากเครือข่ายทางสังคมมาช่วยตรวจสอบข้อมูลเสนอความคิดเห็น หรือให้ข้อเสนอแนะ กลุ่มที่เข้ามาให้ข้อมูลอาจเป็นประชาชนทั่วไป หรือผู้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่อยู่ในภาคธุรกิจ หรือแม้แต่ในสังคมนักข่าว ข้อดีของการใช้หลัก Crowd Sourcing คือ ทำให้เกิดความหลากหลายทางความคิดเห็นเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนช่วยตรวจสอบ หรือคัดกรองข้อมูลซึ่งเป็นปัญหาสาธารณะร่วมกันได้ เช่น Idea strom, Mystarbucks Idea

10. ประเภท Podcasting หรือ Podcast มาจากการรวมตัวของสองคำ คือ “Pod” กับ “Broadcasting” ซึ่ง “POD” หรือ Personal on – Demand คือ อุปสงค์ หรือความต้องการส่วนบุคคล ส่วน “Broadcasting” เป็นการเผยแพร่ข้อมูลให้บุคคลภายนอก (The public in general) ที่สนใจสามารถดาวน์โหลดเพื่อนำไปใช้งาน เป็นการนำสื่อต่าง ๆ มารวมกันในรูปของภาพและเสียง หรืออาจกล่าวง่าย ๆ Podcast คือการบันทึกภาพและเสียงแล้วนำไปไว้ในเว็บเพจ เช่น Wiggly Podcast, Dual Geek Podcast

11. ประเภท Discuss/Review/Opinion เป็นเว็บบอร์ดที่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตสามารถแสดงความคิดเห็น หรือพีดแบคโดยอาจเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ รีวิวประสบการณ์ตรง หรือสิ่งที่น่าสนใจประเด็นสาธารณะทางการเมือง เศรษฐกิจ เช่น Epinions, Moutshut, Answer, Pantip, Yelp

1.2.3 เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยม

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้วิจัยได้รวบรวมเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยมไว้ดังนี้

1.2.3.1 อินสตราแกรม (Instagram) คือ การบริการบนอินเทอร์เน็ตบริการหนึ่งที่จะช่วยให้เราสามารถติดต่อสื่อสารกันโดยผ่านการทำกิจกรรม คือ การโพสต์รูปภาพ โพสต์คลิปวิดีโอ ถามตอบในเรื่องที่สนใจ (ปาจรีย์ เชาวนศิริ, 2558)

1.2.3.2 ไลน์ (Line) หมายถึง แอปพลิเคชันสำหรับการสนทนาบนอุปกรณ์การสื่อสารรูปแบบต่าง ๆ เช่น สมาร์ทโฟน คอมพิวเตอร์และแท็บเล็ต (Tablet) ผู้ใช้สามารถสื่อสารด้วยการพิมพ์ข้อความจากอุปกรณ์การสื่อสารเครื่องหนึ่งไปสู่อีกเครื่องหนึ่ง ไลน์ได้รับการพัฒนาให้มีความสามารถหลากหลายเพื่อรองรับการใช้งานของผู้ใช้หลาย ๆ ด้าน จุดเด่นที่ทำให้ไลน์แตกต่างกับแอปพลิเคชันสำหรับการสนทนาแบบอื่น ๆ คือ รูปแบบของสติ๊กเกอร์ (Sticker) ที่แสดงอารมณ์และความรู้สึกของผู้ใช้ที่หลากหลายลักษณะและบทบาทของไลน์มีลักษณะเฉพาะที่สร้างความแตกต่างอย่างเด่นชัด

จากแอปพลิเคชันตระกูลสนทนาอื่น ๆ และเป็นช่องทางการสื่อสารที่ผู้บริโภคเลือกเป็นสมาชิก โดยสามารถสรุปลักษณะเฉพาะต่าง ๆ ของไลน์ได้ดังนี้

1.2.3.2.1 เป็นการสื่อสาร 2 ทาง (Two-way Communication) ไลน์เป็นการสื่อสารโดยตรงจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร โดยผู้ส่งสารสามารถส่งข้อความ รูปภาพ เอกสาร หรือข้อมูลข่าวสารตามวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสารเพื่อก่อให้เกิดการรับรู้ และพฤติกรรมที่ผู้ส่งสารต้องการ เช่น การสนทนากับเพื่อน การส่งรูปภาพ การส่งข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมการขายของสินค้าเพื่อการตลาด เป็นต้น อีกทั้งผู้รับสารยังสามารถแสดงปฏิกิริยาตอบกลับ (Feedback) โดยตรงได้ทันที ทำให้ผู้ส่งสารสามารถวัดผลของการสื่อสารได้ทันที

1.2.3.2.2 สามารถสร้างกลุ่มการสื่อสารได้เฉพาะกลุ่ม (Group Communication) เมื่อผู้ใช้ต้องการพื้นที่สำหรับสมาชิกที่คุ้นเคยกันโดยเฉพาะ ผู้ใช้สามารถตั้งค่าการใช้งานของไลน์ด้วยวิธีการสร้างกลุ่มเฉพาะในแวดวงสนทนาที่มีความเกี่ยวข้องกันระหว่างบุคคลหลายบุคคลให้สามารถเชื่อมต่อและสื่อสารกันภายในกลุ่ม เช่น กลุ่มเพื่อนในระดับอุดมศึกษา กลุ่มครอบครัว กลุ่มเพื่อนที่ทำงาน เป็นต้น ซึ่งเมื่อสมาชิกภายในกลุ่มคนใดคนหนึ่งส่งสารออกไปจะถึงผู้รับสารที่เป็นสมาชิกในกลุ่มได้ทุกคน ซึ่งมักเป็นเรื่องที่สมาชิกภายในกลุ่มล้วนมีประสบการณ์ร่วมกันทำให้สามารถสื่อสารโต้ตอบกันภายใต้หัวข้อที่สมาชิกภายในกลุ่มเข้าใจร่วมกันได้

1.2.3.2.3 สามารถเลือกกลุ่มเป้าหมายได้อย่างเฉพาะเจาะจงหลังจากที่ผู้ส่งสารมีข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของกลุ่มผู้รับสารเป้าหมายหลักและลักษณะของสารที่กลุ่มเป้าหมายสนใจ ผู้ส่งสารสามารถส่งข้อความข่าวสารเหล่านั้นไปยังผู้รับสารได้ตรงใจตามที่ต้องการ ซึ่งในปัจจุบันมีหลายองค์กรนำคุณสมบัติในการสื่อสารของไลน์มาประยุกต์ใช้กับการสื่อสารทางการตลาด (ศุภศิลป์ กุลจิตต์เจือวงศ์, 2556 หน้า 46)

1.2.3.3 ยูทูบ (YouTube) ยูทูบเป็นเว็บไซต์ที่ให้ผู้ใช้สามารถอัปโหลดและแลกเปลี่ยนคลิปวิดีโอผ่านทางเว็บไซต์ ก่อตั้งเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548 โดย แซตเซอร์ลีย์, สตีฟ เซง และยิวิต คาริม อดีตพนักงานบริษัทเพย์พาล (PayPal) และมีสำนักงานอยู่ที่ซานบรูโน ในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ปัจจุบันเป็นส่วนหนึ่งของบริษัทกูเกิล (Google) (จเรวัฒน์ เทวรัตน์, 2557)

1.2.3.4 ทวิตเตอร์ (Twitter) หนึ่งในแอปพลิเคชันประเภทไมโครบล็อก ซึ่งมีคุณสมบัติเฉพาะตัวที่ทำการสื่อสารด้วยข้อความสั้นที่มีความยาวไม่เกิน 140 ตัวอักษร ซึ่งสามารถทำได้ดังต่อไปนี้ ทวิต (Tweet) คือ การโพสต์ข้อความรีทวิต (Retweet) คือ การรีโพสต์ข้อความของผู้อื่นที่รู้สึกชอบ หรือต้องการแบ่งปันโควททวิต (Quote Tweet) คือ การรีโพสต์ข้อความที่ทวิตนั้น ๆ พร้อมกับคอมเมนต์โลก (Like) คือ การกดชื่นชอบ หรือถูกใจข้อความของผู้อื่น ซึ่งทั้งหมดจะถูกเก็บไว้ที่แอคเคาท์ของตัวเองเพื่อย้อนกลับมาดูซ้ำในภายหลัง นอกจากนี้ยังสามารถอัปโหลดรูปภาพได้ครั้งละ 4 ภาพ ปัจจุบันได้มีการเพิ่มคอนเทนต์ของวิดีโอ ซึ่งสามารถอัปโหลดวิดีโอที่มีความยาวไม่เกิน 140 วินาที อีกทั้งสามารถทำการถ่ายทอดสดเหมือนเฟซบุ๊กไลฟ์ได้ นอกจากนี้ยังเพิ่มการทำโพลให้คนได้เข้ามาแสดงความคิดเห็น ซึ่งมีสถานศึกษาในต่างประเทศนิยมประยุกต์ใช้ในการเรียนเป็นจำนวนมาก เพราะทวิตเตอร์ถือเป็นอีกหนึ่งช่องทางสำหรับผู้ที่ต้องการความสะดวกรวดเร็วและ

เรียบง่าย โดยเฉพาะผู้ที่ชอบการติดตามและแบ่งปันเรื่องราวต่าง ๆ แบบเรียลไทม์และยังสามารถพูดคุยโต้ตอบกันได้ ทั้งแบบเดี่ยวและแบบกลุ่มทั้งแบบเป็นส่วนตัวและสาธารณะ ทั้งนี้สามารถติดตามแอคเคาท์ของผู้อื่น ที่นำเสนอเรื่องราวที่เราสนใจ หรือเห็นว่ามีประโยชน์ได้ ไม่ว่าจะเป็น @TEDtalks หรือ @ets_kmutt เป็นต้น รวมถึงการค้นหาหัวข้อต่าง ๆ ผ่านการดูแฮชแท็ก (#) ที่กำลังเป็นที่นิยม ก็จะทำให้ได้รับเนื้อหาสาระที่ทันต่อโลกของการศึกษาในปัจจุบันอยู่เสมอ

1.2.3.5 เฟซบุ๊ก (Facebook) คือ เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Networking) เว็บไซต์หนึ่งที่มีผู้นิยมใช้กันมากที่สุดในโลก เพียงแค่เป็นสมาชิกกับเฟซบุ๊กผู้ใช้จะสามารถแบ่งปัน ข้อมูล รูปภาพ ความรู้สึก ผ่านทางหน้าเว็บไซต์ของเฟซบุ๊กได้ และที่สำคัญมากเป็นจุดประสงค์หลักของ เฟซบุ๊ก ก็คือ การหาเพื่อนเก่าผ่านทางเฟซบุ๊ก และสามารถหาเพื่อนใหม่ ๆ ได้จากทั่วมุมโลกเช่นกัน (ไอทีไกด์, 2560 อ้างถึงใน จันจิรา แก้วขวัญ, 2561, หน้า 19)

1.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพิ่มขึ้น

พลตรีรักเกียรติ พันธุ์ชาติ (2560, ออนไลน์) ปัจจัยที่ส่งผลให้การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพิ่มขึ้น คือ

1. ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี ทั้งการเพิ่มขีดความสามารถของเครือข่าย การปรับปรุงพัฒนาโปรแกรม รวมทั้งการพัฒนาขีดความสามารถของคอมพิวเตอร์และมือถือให้มีประสิทธิภาพและการใช้งานได้หลากหลายขึ้น

2. ปัจจัยทางสังคม ที่เกิดจากกลุ่มวัยรุ่นที่มีการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์เป็นจำนวนเพิ่มมากขึ้น

3. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การซื้ออุปกรณ์คอมพิวเตอร์และซอฟต์แวร์เพิ่มขึ้น เนื่องมาจากการพัฒนาด้านเทคโนโลยีที่ส่งผลให้อุปกรณ์ต่าง ๆ มีประสิทธิภาพมากขึ้นในขณะที่ราคาถูกลง รวมทั้งการให้ความสนใจต่อการนำสื่อสังคมออนไลน์ไปใช้ในเชิงธุรกิจมากขึ้นชนิดของสื่อสังคมออนไลน์เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ให้บริการตามเว็บไซต์สามารถแบ่งขอบเขตตามการใช้งานโดยดูที่วัตถุประสงค์หลักของการเข้าใช้งาน และคุณลักษณะของเว็บไซต์ที่มีร่วมกัน กล่าวคือ วัตถุประสงค์ของการเข้าใช้งานมีเป้าหมายในการใช้งานไปในทางเดียวกัน มีการแบ่งประเภทของเครือข่ายสังคมออนไลน์ออกตามวัตถุประสงค์ของการเข้าใช้งาน

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า การศึกษาเรื่องของการสร้างและการใช้ข้อมูลโดยผู้รับสารในงานวิจัยนี้มุ่งศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดการข้อมูล จากสื่อออนไลน์ขององค์กรสื่อไทย ครอบคลุมประเด็นเรื่อง รูปแบบการสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างองค์กรข่าวกับผู้รับสารในการรายงานข่าว จริยธรรมในการนำข้อมูลจากผู้รับสารมาใช้ ข้อพึงระวังในการนำข้อมูลจากผู้รับสารมาใช้ และทิศทางการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมระหว่างผู้รับสารกับกองบรรณาธิการข่าวขององค์กรสื่อไทย

2. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับวิทยุกระจายเสียง

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของวิทยุกระจายเสียง ไว้ดังนี้

2.1 ความหมายของวิทยุกระจายเสียง

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย (2540) ได้ให้ความหมาย คำว่า “วิทยุกระจายเสียง” (Radio Broadcasting) คือคำที่ใช้กันมาเป็นเวลานาน โดยจัดว่าเป็นสื่อมวลชนที่มีกำเนิดในโลกด้วยการค้นคว้าทดลอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำผลการค้นคว้าทดลองนั้นไปใช้งานให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม มีใช้อุบัติขึ้นในโลกด้วยเหตุบังเอิญไปพบเข้าเหมือนการค้นพบทางวิทยาศาสตร์บางอย่าง

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542) ได้ให้ความหมาย คำว่า “วิทยุกระจายเสียง” หมายถึง กระแสคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าชนิดที่เคลื่อนไปตามอากาศโดยไม่ต้องใช้สาย และอาจเปลี่ยนเป็นเสียง หรือรูปได้ เรียกเครื่องที่มีหน้าที่เปลี่ยนคลื่นเสียงให้เป็นคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าออกสู่อากาศว่า “เครื่องส่ง” เรียกเครื่องที่มีหน้าที่เปลี่ยนคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าที่ได้รับจากเครื่องส่งวิทยุให้กลับเป็นเครื่องเสียงตามเดิมว่า “เครื่องรับวิทยุ” วิทยุกระจายเสียง คือ การแพร่สัญญาณเสียงออกอากาศโดยใช้คลื่นวิทยุ

รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ ไทยพานิช (2555, หน้า 285) ได้ให้ความหมายของ “วิทยุกระจายเสียง” ไว้ว่า หมายถึง การใช้คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า (Electromagnetic Wave) หรือคลื่นวิทยุเพื่อส่งกระจายออกอากาศ หรือเพื่อรับสัญญาณไฟฟ้า โดยไม่ต้องใช้สายต่อเชื่อมระหว่างกัน จึงเป็นรูปแบบของการสื่อสารที่เรียกว่า “โทรคมนาคม” (Telecommunication) ทั้งสิ้น ทุกรูปแบบของโทรคมนาคม ซึ่งสื่อสารกันทางวิทยุนี้มีองค์ประกอบสำคัญคือ ต้องมีเครื่องส่ง (Transmitter) ในการส่งพลังสัญญาณมีสายอากาศ (Antenna) เพื่อส่งพลังสัญญาณให้แพร่ออกไปไกล ๆ มีตัวพาหะในการแพร่กระจายพลังสัญญาณ คือ คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าในอากาศ และมีเครื่องรับ (Receiver)

เทพ เกื้อทวีกุล และคณะ (2562, หน้า 16) ได้ให้ความหมายของ “วิทยุกระจายเสียง” ไว้ว่าเป็นการแพร่สัญญาณเสียงออกอากาศโดยใช้คลื่นวิทยุ หรือคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าเพื่อส่งสารกระจายออกอากาศไปถึงมวลชนที่อยู่ในถิ่นต่าง ๆ ได้รับโดยตรง

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบรายการวิทยุกระจายเสียง

2.2.1 วิทยุกระจายเสียง

วิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อมวลชนประเภทหนึ่ง วิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อที่ลงทุนต่ำเมื่อเทียบกับสื่ออื่น ๆ และเข้าถึงประชาชนได้มากกว่าสื่ออื่นด้วย เราสามารถสื่อเรื่องราวต่าง ๆ ไปถึงผู้ฟังได้ทุกสถานการณ์ ไม่ว่าผู้รับจะอยู่ในอิริยาบถใด เราสามารถรับฟังข่าวสารได้ทันที หากมีเครื่องรับวิทยุ นอกจากนั้นแล้ว สื่อวิทยุกระจายเสียง ยังสามารถสร้างความรู้สึกและสร้างจินตนาการให้ผู้ฟังได้สูงมาก เพราะน้ำเสียงที่ผู้ฟังได้รับ จะสามารถจินตนาการได้กว้างขวางและมีอิสระ ดังนั้น ผู้จัดรายการจึงเน้นการให้ทั้งความรู้ ความบันเทิง ข่าวสาร ตลอดจนบริการสาธารณะต่าง ๆ แต่การที่จะให้สิ่งใด

แก่ผู้ฟังในสิ่งที่ตรงกับความต้องการของเราเป็นสิ่งที่ได้ยาก เพราะคนเรามีความแตกต่างกัน ทั้งสิ่งแวดล้อม ขนบธรรมเนียม ประเพณี จึงเป็นหน้าที่ของผู้จัดรายการและผู้ผลิตรายการที่ต้องทำรายการเพื่อสนองความต้องการเหล่านั้น ผู้ผลิตรายการและผู้จัดรายการต้องคำนึงถึงธรรมชาติของสื่อเทคนิคต่าง ๆ ของการจัดรายการที่เหมาะสม รูปแบบต่าง ๆ ของรายการ ตลอดจนกลุ่มผู้ฟัง เป้าหมายและนโยบายของสถานี หรือนโยบายของรัฐ (พรพิทักษ์ แม้นศิริ, 2563, ออนไลน์, หน้า 1)

2.2.2 ลักษณะของวิทยุกระจายเสียง

จุฑามาศ อินทร์จันทร์ (2563, หน้า 13 – 15) ลักษณะของวิทยุกระจายเสียงพิจารณาในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

2.2.2.1 รูปแบบ วิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อเสียงที่นำเสนอคำพูด (Spoken) และเสียงเพลง Song ในลักษณะรายการต่าง ๆ ซึ่งได้รับการวางแผน กำหนดวิธีการนำเสนอ ด้วยรูปแบบรายการ (Formal) แบบต่าง ๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์

2.2.2.2 เนื้อหา วิทยุกระจายเสียงนำเสนอเนื้อหาหลายประเภท ได้แก่

1. ข่าว เพื่อการรายงานให้ผู้ฟังทราบว่าเกิดอะไรขึ้น ที่ไหน เมื่อใด และอย่างไร เช่น ข่าวการเมือง เศรษฐกิจ สังคม กีฬา บันเทิง เป็นต้น โดยนำเสนอที่มีรายละเอียด เจาะลึก และข่าวที่มีลักษณะเป็นการสรุปเนื้อหาเพื่อนำมาเสนอเป็นข่าวต้นชั่วโมงเป็นระยะ ๆ ตลอดเวลาของการกระจายเสียงของสถานี

2. ความรู้ ผู้ฟังสามารถรับสารประเภทความรู้ จากวิทยุกระจายเสียงได้หลายประเภท เช่น เรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจ การเมือง สุขภาพ สัตว์เลี้ยง กฎหมาย เทคโนโลยี เป็นต้น ในบางสถานีที่กำหนดความโดดเด่น (identity) ของสถานี ไว้ว่าเป็นสถานีเพื่อข่าวสาร (Information Station) อาจนำเสนอสาระความรู้เกี่ยวกับ สุขภาพกาย สุขภาพจิต เป็นต้น

3. ความบันเทิง เป็นเนื้อหาที่อยู่คู่กับวิทยุกระจายเสียงมานานมีการนำเสนอหลายรูปแบบ ในสมัยแรกความบันเทิงผ่านวิทยุกระจายเสียงมีหลากหลาย เช่น ละครแนวต่าง ๆ ได้แก่ ซีรีส์ นวนิยาย มีการนำเสนอนาฏดนตรี (ลิเก) เรื่องเกี่ยวกับจักร ๆ วงศ์ ๆ นิทานพื้นบ้าน ขำขัน (เป็นการเล่าเรื่องตลกให้ผู้ฟังฟัง) เพลงประเภทต่าง ๆ เป็นต้น ต่อมาเนื้อหาและรูปแบบที่มุ่งให้ความบันเทิงจะเป็นเนื้อหาในเรื่องต่าง ๆ เช่น เรื่องราวเกี่ยวกับดารานักร้อง โดยการพูดคุยของดีเจ สลับการร้องเพลง เล่นเกม

4. การโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ ด้วยคุณสมบัติ ที่เหมาะสมของสื่อวิทยุกระจายเสียงในด้านความสามารถในการชักจูง โน้มน้าวให้ผู้ฟังคล้อยตาม อีกทั้งยังสามารถย้าให้อยู่ในความทรงจำของผู้ฟังด้วยการออกอากาศซ้ำ ๆ แลมาราคาค่าใช้จ่ายในการผลิตและการกระจายเสียงก็คุ้มค่างกับผลที่ได้รับการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ จึงเป็นเนื้อหาอีกประเภทหนึ่งที่นิยมนำเสนอผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียง

2.2.3 หน้าที่สำคัญของวิทยุกระจายเสียง

กฤติมา เกรียงขจรพันธ์, กมลพร หงษ์สกุล, และปัญญาพุทธสุภะ (2557, ออนไลน์) หน้าที่ของสื่อวิทยุกระจายเสียงในการสื่อสารแก่ผู้รับฟัง มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของสื่อวิทยุกระจายเสียง ไว้ดังนี้

1. วิทยุกระจายเสียงช่วยสร้างจินตนาการเกี่ยวกับภาพต่าง ๆ แม้ว่าวิทยุจะเป็นสื่อที่มองไม่เห็นภาพ แต่ก็สามารถสร้างภาพได้ เพราะว่าภาพต่าง ๆ มักเกิดขึ้นในใจของผู้ฟังแต่ละคน โดยการจินตนาการตามเสียงที่ได้ยินผ่านสื่อวิทยุ ไม่ว่าจะเป็นเสียงเพลง เสียงประกอบ เสียงจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่นำเสนอผ่านทางสื่อวิทยุ รวมถึงเสียงของผู้ประกาศ ผู้ดำเนินรายการ

2. วิทยุกระจายเสียงสามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้ฟัง วิทยุเป็นสื่อที่มีความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัวระหว่างผู้ดำเนินรายการกับผู้ฟัง คือการสื่อสารผ่านทางสื่อวิทยุจะเหมือนการพูดกับคนเพียง 1 คน ในขณะที่ความเป็นจริงมีผู้ฟังในเวลาเดียวกันหลายร้อยหลายพันคน ซึ่งผู้ส่งสาร หรือผู้ดำเนินรายการ สามารถที่จะใช้สื่อวิทยุในการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้ฟังจำนวนมากได้ในเวลาอันรวดเร็ว

3. วิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงผู้ฟังได้ง่าย กว้างไกลในรัศมีที่ครอบคลุมสะดวกในการรับฟัง สามารถรับฟังไปควบคู่กับการทำงานอย่างอื่น และในปัจจุบันวิทยุยังมีขนาดเล็กสามารถพกพาได้สะดวกอีกด้วย

4. มีความรวดเร็วในการสื่อสาร ผู้ฟังวิทยุสามารถรับข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องราวที่เกิดขึ้นสดทันทีทันใด สามารถใช้สื่อวิทยุทำหน้าที่ในการสื่อสารได้รวดเร็ว เช่น การรายงานสถานการณ์ที่เกิดขึ้นภายในท้องถิ่น การประกาศแจ้งข่าวด่วน เป็นต้น

5. ใช้ได้ง่าย มีความยืดหยุ่นสูง สื่อวิทยุสามารถใช้ได้ง่าย ไม่ยุ่งยากในการเปิดรับ เพียงแค่เปิดวิทยุแล้วหมุนคลื่นก็สามารถรับได้แล้ว นอกจากนี้ยังมีความยืดหยุ่นได้ในเรื่องของกระบวนการผลิตรายการ ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลง แก้ไข ปรับเปลี่ยนได้ไม่ยากเมื่อมีเหตุการณ์สำคัญเร่งด่วน หรือการรายงานสถานการณ์สดต่าง ๆ

6. ราคาถูก วิทยุเป็นสื่อที่มีราคาถูกมากเมื่อเทียบกับสื่อชนิดอื่น ๆ ทั้งในเรื่องของอุปกรณ์เครื่องมือในการส่งกระจายเสียง ค่าใช้จ่ายในการผลิตรายการ ค่าเช่าเวลาออกอากาศ ค่าโฆษณาต่าง ๆ รวมถึงราคาของเครื่องรับวิทยุด้วย

7. มีลักษณะเฉพาะเจาะจง การสื่อสารผ่านทางสื่อวิทยุสามารถเลือกกลุ่มเป้าหมายเฉพาะได้ คือ สามารถที่จะพูดเนื้อหาในรายการไปยังกลุ่มผู้ฟังเป้าหมายที่ต้องการได้ เช่น กลุ่มผู้ฟังในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง

8. กระตุ้นอารมณ์สร้างชีวิตชีวา เนื่องจากวิทยุเป็นสื่อที่ต้องใช้เสียงในการสื่อสาร ดังนั้น การใช้เสียงประกอบ เสียงเพลง เสียงพูดของผู้ดำเนินรายการถือเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้วิทยุมีชีวิตชีวาช่วยกระตุ้นอารมณ์ความรู้สึกของผู้ฟังได้

9. เป็นการให้ข้อมูลข่าวสารเพื่อสร้างการเรียนรู้แก่ผู้ฟัง วิทยุสามารถให้ข้อมูลได้ในทุกด้านจากประเด็นเล็กในระดับท้องถิ่น ไปถึงประเด็นใหญ่ในระดับชาติ รวมถึงการรายงานสภาพภูมิประเทศและการให้ข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ แก่ผู้ฟัง

10. เป็นสื่อสำหรับเสียงเพลง/ดนตรี วิทยุเป็นสื่อที่ได้รับการคาดหวังจากผู้ฟังว่าจะได้รับฟังเพลง/ดนตรีประเภทต่าง ๆ ซึ่งมีความหลากหลายทั้งเพลงเก่าและใหม่ ผู้ฟังจะติดตามด้วยความหวังว่าจะได้ยินเพลงที่ชอบและสามารถที่จะติดต่อสื่อสารกับผู้ดำเนินรายการเพื่อขอฟังเพลงที่ตัวเองต้องการได้

จุฑามาศ อินทร์จันทร์ (2563) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของสื่อวิทยุกระจายเสียง ไว้ดังนี้

1. สามารถเข้าถึงเป้าหมายได้กว้างกว่า และสามารถเข้าถึงประชาชนบางคนที่สื่อประเภทวิทยุและโทรทัศน์เข้าถึงไม่ได้

2. ผู้ฟังมีความสุขเพลิดเพลินเหมือนมีส่วนร่วมด้วยกับรายการ

3. ราคาถูกกว่าโทรทัศน์มาก

4. เลือกรับฟังได้มากกว่าสถานีโทรทัศน์

5. ผู้ฟังรู้สึกคล้ายกับผู้ประกาศวิทยุมาเยือนพูดอยู่ตรงหน้า

6. มีความรวดเร็วในการเสนอข่าว ทำให้คนฟังมีความเชื่อมั่นในข่าวสารจากวิทยุว่าเป็น Primary Facts คือ เป็นข้อเท็จจริงเบื้องต้นที่จะติดตามหารายละเอียดจากสื่อชนิดอื่นต่อไปได้

7. ทำให้ผู้ฟังมีความรู้สึกว่าได้ฟังเรื่องเดียวกันพร้อม ๆ กัน ซึ่งจะทำให้เกิดเพิ่มพูนความเชื่อมั่นในข่าวสารและคำแนะนำทางวิทยุขึ้น

8. วิทยุไม่ต้องการด้านเทคนิคมากเท่ากับโทรทัศน์ เพราะโทรทัศน์มีเทคนิคทางภาพเพิ่มขึ้นมาอีกจึงเป็นงานที่มีภาระยุ่งยากกว่าวิทยุมาก

9. วิทยุต้องการคนทำงานมากกว่าโทรทัศน์

10. การรับฟังรายการวิทยุ ผู้ฟังรับฟังได้ตลอดเวลา เพราะใช้แค่การได้ยินเท่านั้น

2.2.4 คุณสมบัติของวิทยุกระจายเสียง

2.2.4.1 จุดเด่นของวิทยุกระจายเสียง

2.2.4.1.1 ความฉับไว (Immediacy) วิทยุกระจายเสียงมีคุณสมบัติเด่นในเรื่องความรวดเร็ว ฉับไว เกิดเหตุการณ์ขึ้นที่ไหน วิทยุกระจายเสียงสามารถรายงานให้ทราบได้ทันทีโดยเฉพะอย่างยิ่งในยุคที่เทคโนโลยีทันสมัย ผู้ฟังมีโอกาสรับรู้เรื่องราวเหตุการณ์ได้ในเวลาเดียวกันกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้น ๆ (Real Time) เช่น การเกิดไฟไหม้ ผู้สื่อข่าวรายงานเหตุการณ์ดังกล่าวทางโทรศัพท์เข้ามาที่สถานีวิทยุผ่านเครื่องส่งกระจายเสียงออกอากาศไปยังผู้ฟังได้ทันที เป็นต้น

2.2.4.1.2 การเป็นสื่อแห่งจินตนาการ (Imagination) แม้วิทยุจะเป็นสื่อเสียงแต่ ออสกู๊ด (Charles Osgood) แห่ง CBS New, CBS Radio Network กล่าวกับผู้ฟังรายการ

เป็นประจำว่า "See you on the Radio" ซึ่งก็มีเสียงคัดค้านออกสกุตว่า เป็นคำกล่าวที่เหลวไหล น่าหัวเราะ เพราะวิทยุเป็นสื่อสำหรับฟัง อาจจะฟังเพลงหรือคำพูด ส่วนโทรทัศน์จะเป็นสื่อสำหรับการดู แต่สำหรับออกสกุตนั้นมีความเชื่อว่าวิทยุสามารถเห็นได้ (Visual) และเห็นได้มากกว่าโทรทัศน์อีกด้วย โดยการเห็นผ่านจินตนาการของตนเอง เมื่อได้ฟังและคิด และเกิดจินตนาการเป็นภาพขึ้นในใจ (Hiebart, 1988, หน้า147)

2.2.4.1.3 ความสามารถเข้าถึงผู้ฟัง (Accessbilly) วิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อที่ใช้การฟังเป็นหลัก ดังนั้น แม้ผู้ฟังอ่านหนังสือไม่ออก ก็สามารถรับสารจากวิทยุได้ ซึ่งต่างจากหนังสือพิมพ์ที่ผู้รับสารจะต้องมีความสามารถในการอ่าน นอกจากนี้วิทยุกระจายเสียง ยังสามารถไปถึง (Reach) ผู้ฟังได้ เพราะเครื่องรับวิทยุกระจายเสียงมีราคาไม่แพง อาจกล่าวได้ว่าทุกครัวเรือนต่างมีเครื่องรับวิทยุและบางบ้านอาจเป็นเจ้าของเครื่องรับวิทยุหลายเครื่อง ดังนั้น การส่งสารผ่านสื่อวิทยุจึงมีโอกาสเข้าถึงผู้ฟังได้มาก

2.2.4.1.4 ความสะดวกในการพกพา (Portable) เนื่องจากเทคโนโลยีการผลิตเครื่องรับวิทยุกระจายเสียง ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้นพบทรานซิสเตอร์ ทำให้สามารถผลิตเครื่องรับวิทยุที่มีประสิทธิภาพสูง แต่มีขนาดเล็กลงจึงสะดวกในการพกพาติดตัวไปในที่ต่าง ๆ ฟังพร้อมกับทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ ไม่ว่าจะเป็นไปเล่นกีฬา จำยตลาด หรือทำกิจกรรมใด ๆ

2.2.4.1.5 ความเป็นส่วนตัว (Personal) วิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อมวลชนที่ให้ความเป็นส่วนตัวแก่ผู้รับสารสูง ดังได้กล่าวแล้วว่าผู้คนส่วนใหญ่มักมีเครื่องรับวิทยุในครอบครองหลายเครื่อง อาจจะมีตั้งไว้ในห้องนอน ในครัว หรือที่อื่น ๆ ดังนั้น ขณะที่คุณแม่เลือกฟังสรุปข่าวขณะทำกับข้าว ลูกสาวอาจฟังเพลงของวัยรุ่นในห้องนอน เป็นต้น การฟังวิทยุจึงกลายเป็นกิจกรรมส่วนตัวของแต่ละคนในการเลือกฟังสถานีที่สอดคล้องกับรสนิยมและความต้องการของตน

2.2.4.1.6 การให้อำนาจแก่ผู้ฟังในการเลือกฟัง (Selectivity) วิทยุกระจายเสียงมีลักษณะคล้ายกับนิตยสาร ในด้านการให้อำนาจแก่ผู้ฟัง ในการเลือกฟังรายการได้หลากหลาย เนื่องด้วยวิทยุเป็นสื่อที่เรียกว่า "Niche Medium" หรือสื่อเฉพาะกลุ่ม คือ แต่ละสถานีจะกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ไม่กว้างนัก และเลือกรูปแบบรายการที่ดึงดูดผู้ฟังกลุ่มนี้ไว้ให้ได้ ด้วยเหตุผลนี้จึงมีสถานีหลากหลายรูปแบบหลายสไตล์ให้เลือกฟัง เช่น สถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อความบันเทิง สถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อความรู้ สถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อชุมชน สถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการค้า และสถานีวิทยุกระจายเสียง มิได้มุ่งประโยชน์ทางการค้า เป็นต้น

2.2.4.1.7 การใช้เป็นสื่อเสริม (Supplementary Medium) วิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อเสริมในความหมายของสื่อเสริมคือ การฟังวิทยุ ไม่ใช่กิจกรรมหลักที่ผู้ฟังนั่งล้อมวงฟังรายการวิทยุด้วยกันเหมือนในสมัยแรก ๆ แต่เป็นการเปิดวิทยุไว้ข้างตัวในขณะที่ทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ขับรถ ทำงาน หรือฟังเพลง เป็นต้น

สรุปได้ว่า วิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อเสียงที่นำเสนอในลักษณะรายการต่าง ๆ ซึ่งได้มีการวางแผนกำหนดวิธีการนำเสนอด้วยรูปแบบรายการต่าง ๆ และมีการนำเสนอเนื้อหาได้หลากหลาย เช่น ข่าว ความรู้ ความบันเทิง ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างกว้างขวาง มีราคาถูกลงวิทยุกระจายเสียง มีการดำเนินการด้านเทคนิคที่ยุ่งยากน้อยกว่าโทรทัศน์ การรับฟังรายการวิทยุผู้ฟังสามารถรับฟังได้ตลอดเวลา เพราะใช้แต่การได้ยินเท่านั้น ด้วยคุณสมบัติที่เหมาะสมสื่อวิทยุกระจายเสียงในด้านความสามารถในการชักจูงโน้มน้าวใจให้ผู้ฟังคล้อยตาม อีกทั้งยังสามารถย้าให้อยู่ในความทรงจำของผู้ฟังด้วยการออกอากาศซ้ำ ๆ ด้วยราคาที่ต่ำในการผลิตและการกระจายเสียงซึ่งผู้ประกอบการสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์สามารถใช้เป็นสื่อเพื่อส่งเสริมการตลาดได้เป็นอย่างดี

วิทยุกระจายเสียงในประเทศไทย จากอดีตเป็นไปในลักษณะของการกระจายเสียงแบบสาธารณะผ่านสื่อมวลชน (Mass Media) เรียกว่า Public Broadcas หรือ Free Broadcast มีหน้าที่ในการให้ข่าวสาร (News) การชักจูงใจ (Persuasion) การให้ความบันเทิง (Entertainment) และให้สาระความรู้ หรือการศึกษา (Education) เพื่อประชาชนส่วนใหญ่ ขอบข่ายทางพื้นที่ในการกระจายเสียงครอบคลุมตามรัศมีของคลื่นวิทยุที่จะส่งไปถึง ประชาชนสามารถรับข้อมูลเหล่านี้ได้โดยไม่จำกัดพื้นที่ความรู้ พื้นที่การศึกษา (สุรินทร์ แปลงประสพโชค อ้างถึงใน ทรยศกมล พัดทอง, 2548, หน้า 1) และรายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษา เป็นเทคโนโลยีการศึกษาประเภทหนึ่ง ที่มุ่งเสนอรายการอันเป็นประโยชน์แก่ผู้ฟัง (Audience) ด้วยการให้ความรู้ในลักษณะของการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนทั้งในระบบโรงเรียน (Formal Education) นอกโรงเรียน (Non Fomal Education) และให้สาระความรู้สำหรับประชาชนทั่วไป (Informal Educaion) เพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน (ณรงค์ สมพงค์ อ้างถึงใน ทรยศกมล พัดทอง, 2548, หน้า 1 - 2)

2.2.5 ประเภทของรายการวิทยุกระจายเสียง

พรพิทักษ์ แม้นศิริ (2563, ออนไลน์, หน้า 2 - 5) กล่าวถึง ประเภทของรายการวิทยุกระจายเสียง แบ่งออกได้ 4 ประเภท ได้แก่

2.2.5.1 รายการวิทยุกระจายเสียงประเภทข่าวสาร เป็นรายการที่มีวัตถุประสงค์จะแจ้งข่าวสาร หรือรายงานเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้ประชาชนรู้เรื่องราวข่าวสารที่เกิดขึ้นทั้งใกล้ตัวและไกลตัวเพื่อติดตามให้ทันความเป็นไปต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ รูปแบบรายการเพื่อข่าวสารจึงนิยมทำเป็นแบบการเสนอข่าวด้วยการอ่าน การรายงานข่าว การบรรยายถ่ายทอดเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ณ จุดที่เกิดเหตุ ตลอดจนการวิเคราะห์ข่าว

2.2.5.2 รายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อความรู้ มุ่งให้เกิดประโยชน์ในทางสร้างสรรค์สติปัญญา ความรู้ให้เกิดความเข้าใจ เกิดความคิด และเพื่อนำความรู้ไปพัฒนาในทางที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ รายการความรู้จึงมักนิยมจัดทำรูปแบบบทความ หรือการบรรยายสารคดี สัมภาษณ์ สนทนา อภิปราย และถามตอบปัญหา

1. รายการบรรยาย เสนอเนื้อหาที่เป็นความรู้แก่ผู้ฟังเฉพาะกลุ่ม เช่น กลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักศึกษาและเป็นเนื้อหาเฉพาะเรื่อง หรือเฉพาะรายวิชา ไม่มีประเด็นที่ซับซ้อน

และมีความยาวที่ไม่มากนัก โดยทั่วไปสามารถจัดทำรายการรูปแบบการบรรยายได้โดยมีผู้บรรยายเพียงคนเดียว บรรยายจากเนื้อหาที่เตรียมมา หรือจะบรรยายโดยไม่ต้องดูเอกสารใดก็ได้ตามความสามารถของผู้บรรยาย รูปแบบรายการต้องไม่ซ้ำมากจนน่าเบื่อ หรือเร็วมากจนฟังไม่ทัน การบรรยายต้องมีลำดับขั้นตอนไม่วกวน คำพูดที่บรรยายไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดไม่ควรมีความยาวมากนัก เพราะรูปแบบการบรรยายมักเป็นการพูดอยู่คนเดียว ถ้าผู้พูดไม่ใช่คนที่มีพรสวรรค์ในการพูดจริง ๆ แล้วจะทำให้ผู้ฟังเบื่อหน่ายและหมดความสนใจ

2. รายการบทความ เป็นรายการที่นำเนื้อหาซึ่งเขียนขึ้นโดยใช้เสียงของผู้เสนอเพียงคนเดียวและไม่นิยมเพลง หรือเสียงอ่านประกอบ หากจะใช้ก็ต่อเมื่อมีความยาวมาก ซึ่งเกรงว่าผู้ฟังจะเบื่อหน่าย แต่โดยทั่วไปแล้วจะเสนอบทความโดยผู้เสนอคนเดียวและความยาวของบทความนั้นควรมีความยาวไม่เกิน 10 นาที เวลาที่นิยมก็คือความยาวประมาณ 7 นาที

3. รายการพูดคุยกับผู้ฟัง เป็นรายการที่มีผู้พูดคนเดียว พูดคุยกับผู้ฟังที่บ้าน ลักษณะการพูดจะเป็นการพูดโดยไม่ได้อ่านบท คือ พูดเป็นธรรมชาติเหมือนกำลังนั่งคุยกันอยู่ และผู้ที่กำลังคุยด้วย คือ ผู้ฟังที่บ้าน ประเด็นที่พูดอาจมีประเด็นเดียว หรือมากกว่าหนึ่งประเด็น อาจเป็นการพูดเชิงเล่า เชิงอธิบาย เชิงเสนอความเห็นหรือเชิงวิจารณ์ก็ได้ รูปแบบการพูดคุยกับผู้ฟังนี้ต่างจากรายการบรรยายและรายการบทความ คือ รายการพูดคุยส่วนใหญ่เป็นการพูดโดยไม่ได้อ่านตามบทพูดเป็นธรรมชาติเหมือนลักษณะการคุยกับผู้ฟัง ประเด็นของเรื่องไม่เป็นเรื่องของวิชาการมากนัก ไม่เหมือนการบรรยายซึ่งมุ่งวิชาการโดยตรง การพูดคุยกับผู้ฟังจะได้รับความนิยมหรือไม่ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้พูด ถ้าพูดดีเป็นกันเองแม้จะพูดยาวก็ไม่น่าเบื่อ

4. รายการสนทนา เป็นการสนทนาพูดคุย แต่มีใช้พูดคุยคนเดียว หรือพูดกับผู้ฟัง แต่เป็นการพูดระหว่างคน 2 คนขึ้นไป ปกติจะไม่เกิน 4 คน รายการสนทนาโดยทั่วไปจะมีผู้ดำเนินการสนทนาคนหนึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุมให้การสนทนาเป็นไปตามแนวทาง หรืออยู่ในขอบเขตของเรื่องที่กำหนดไว้และคอยนำการสนทนาจากหัวข้อหนึ่งไปอีกข้อหนึ่งอย่างมีระเบียบ มีขั้นตอนไม่สับสนวุ่น ผู้ดำเนินการสนทนาอาจร่วมสนทนาออกความคิดเห็น หรือให้ข้อมูลได้ด้วย นอกจากนั้นยังทำหน้าที่เชื่อมโยงการสนทนาและอธิบายเพิ่มเติมให้ผู้ฟังเข้าใจดีขึ้น ตลอดจนสรุปเนื้อหาสำคัญที่ได้สนทนากันแต่ละเรื่องด้วย

5. รายการสัมภาษณ์ จุดประสงค์ของรูปแบบการสัมภาษณ์เพื่อให้ผู้ฟังได้รับฟังข้อเท็จจริง หรือความคิดเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งจากตัวผู้ที่ให้สัมภาษณ์เองเพื่อผู้ฟังจะได้สรุปความจากคำพูดซึ่งถือเป็นแหล่งต้นตอของเนื้อหาสาระโดยไม่มี การถ่ายทอดความหมายต่อ ซึ่งอาจผิดเพี้ยนไปจากความหมายเดิมได้ ตามปกติรูปแบบการสัมภาษณ์นี้จะมีผู้สัมภาษณ์เป็นผู้ดำเนินการซักถามข้อข้องใจ ต่างๆ ซึ่งเสมือนหนึ่งว่าทำหน้าที่เป็นตัวแทนของผู้ฟังในการซักถาม ผู้สัมภาษณ์นี้จะต่างกับผู้ทำหน้าที่ดำเนินการสนทนา กล่าวคือ ผู้ดำเนินการสนทนา นอกจากจะควบคุมให้การสนทนาเป็นไปตามขอบเขตที่วางไว้แล้วยังสามารถร่วมสนทนาด้วย แต่ผู้สัมภาษณ์นั้นไม่จำเป็นต้องรู้ในเรื่องที่สัมภาษณ์จึงได้ทำหน้าที่ซักถามเพื่อให้เกิดความรอบรู้ หน้าที่ของผู้สัมภาษณ์จึงมักเป็นผู้ตั้งคำถามให้ดีที่สุดแล้วคอยฟังคำตอบจากผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อจะได้คิดหาคำตอบต่อไปให้

สอดคล้องกัน แต่ทั้งนี้คำถามต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นย่อมต้องอาศัยพื้นฐานความต้องการของผู้ฟังเป็นหลัก การสัมภาษณ์วิทยุกระจายเสียง แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ เป็นการเชิญบุคคลที่มีความรอบรู้ในเรื่องที่ต้องการซักถามมาคุยกันในห้องส่ง หรือสถานที่ที่เหมาะสม โดยมีการนัดแนะสถานที่และหัวข้อที่สัมภาษณ์ให้ทราบล่วงหน้าอย่างเป็นทางการ มีการตั้งวัตถุประสงค์ที่แน่นอนว่าจะต้องการสัมภาษณ์เรื่องอะไร ลักษณะนี้ทั้งผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์มีโอกาสเตรียมตัวมาแล้วอย่างดี อีกอย่างหนึ่งคือ การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ เป็นการสัมภาษณ์บุคคลซึ่งไม่ได้มีการเตรียมมาก่อนเมื่อถูกถามก็จะตอบออกมาจากความคิดเห็นหรือจากความรู้ในขณะนั้น ปัญหาที่ถามจึงมักไม่ใช่เรื่องทางวิชาการ แต่มักจะเป็นการถามความเห็น ความรู้สึก ปัญหาเฉพาะหน้า เช่น สัมภาษณ์คนเดินถนน หรืออาจเป็นการสัมภาษณ์บุคคลผู้พบเห็นเหตุการณ์น่าตื่นเต้น เช่น กรณีเกิดอุบัติเหตุหรือไฟไหม้บ้าน เป็นต้น

6. รายการอภิปราย เป็นรายการที่มีลักษณะการพูดคุยอีกแบบหนึ่ง โดยมีผู้ร่วมอภิปรายมาออกความคิดเห็นในหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งซึ่งผู้ร่วมอภิปรายต่างความคิดเห็นต่างทัศนะกัน หรือมีประสบการณ์มาคนละแนวจึงมาร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น บางครั้งความคิดเห็นอาจจะเป็นแนวเดียวกันต่างก็ให้ความเห็นเพิ่มเติมเพื่อสนับสนุนทัศนะของตน การแสดงความคิดเห็นจะเป็นไปทีละคนอย่างมีระเบียบโดยมีผู้ดำเนินการอภิปรายเป็นผู้ควบคุมให้รายการดำเนินไปตามแนวทางและอยู่ในขอบเขตที่วางไว้ ผู้ร่วมอภิปรายย่อมไม่พูดแข่งกัน ผู้ดำเนินการอภิปรายจะทำหน้าที่เพียงนำการอภิปรายและกล่าวเน้นจุดสำคัญ หรือสรุปความคิดเห็นของผู้ร่วมอภิปรายในโอกาสของรายการอภิปรายต้องการจะฟังความคิดเห็นจากบุคคลต่าง ๆ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งบุคคลเหล่านั้นอาจจะมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน หรืออาจเห็นพ้องต้องกัน แต่ต่างคนต่างแสดงเหตุผลสนับสนุนความคิดเห็นของตน รายการอภิปรายรายการทางวิทยุกระจายเสียงไม่ควรเชิญผู้ร่วมอภิปรายมากกว่า 4 คน เพราะถ้าพูดเรื่องใดเรื่องหนึ่งนานเกินไปผู้ฟังอาจเบื่อได้ การอภิปรายอาจทำได้หลายลักษณะและมักเรียงชื่อรายการตามลักษณะการอภิปราย คือ อภิปรายโต๊ะกลม อภิปรายเป็นคณะหรืออภิปรายกลุ่ม อภิปรายข้ามสถานี อภิปรายเป็นแผง และอภิปรายแบบนั่ง

7. รายการสารคดี หมายถึง รายการที่ให้สาระเนื้อหาในหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งหลายแง่หลายมุมมีวิธีการนำเสนอได้หลายลักษณะโดยมุ่งที่จะเสนอประเด็นสาระเนื้อหาในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพียงเรื่องเดียว รายการสารคดีที่มีทั้งเอกภาพและความหลากหลายอยู่ในตัวรายการ กล่าวคือ เอกภาพของรายการสารคดีอยู่ที่เรื่องเดียวและความหลากหลายอยู่ที่การเสนอรูปแบบหลายรูปแบบในแต่ละส่วนของรายการภายใต้หัวข้อเรื่องเดียวกัน รวมทั้งการใช้เพลงและเสียงประกอบที่เหมาะสม

8. รายการถาม - ตอบปัญหา เป็นรายการที่ให้ความรู้แก่ผู้ฟังอย่างตรงไปตรงมา โดยมีวิธีการเสนอได้หลายลักษณะ คือ อาจเชิญผู้ตอบมาร่วมรายการโดยตอบปัญหาในห้องส่งในลักษณะแข่งขันกัน หรือเปิดโอกาสให้ผู้ฟังได้มีโอกาสร่วมรายการ โดยถามปัญหาแล้วให้ผู้ฟังตอบปัญหากลับเข้ามาทางโทรศัพท์

2.2.5.3 รายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อความบันเทิง รายการวิทยุกระจายเสียง เพื่อเสนอความบันเทิง ไม่นิยมเรื่องราวเนื้อหาสาระมากนัก แต่จะเน้นให้เกิดความสนุกสนานบันเทิง รูปแบบรายการเพื่อความบันเทิงจึงจัดทำในรูปแบบรายการเพลง ละคร รายการปกิณกะและนิตยสาร ทางอากาศ รายการบันเทิงวิทยุกระจายเสียงประเภทรายการเพลง นับเป็นรายการที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง เพราะเป็นรายการที่มุ่งให้ความบันเทิงโดยตรงจะสังเกตได้ว่าสถานีวิทยุกระจายเสียงส่วนมากจัดรายการเพลงในอัตราส่วนที่มากกว่ารายการประเภทอื่น รายการเพลง แบ่งกว้าง ๆ ได้ดังนี้

1. รายการสด เป็นการแสดงดนตรีจากวงดนตรีที่ยกมาบรรเลงในห้องส่ง และกระจายเสียงออกอากาศในขณะนั้นโดยไม่มีการบันทึกล่วงหน้า

2. รายการเพลงจากแผ่นเสียง เป็นการเสนอรายการเพลงจากแผ่นเสียง จึงอาจทำได้หลายลักษณะ คือ รายการเพลงตามคำขอ หมายถึง การเสนอเพลงตามที่คุณฟังเขียนจดหมายขอมา หรือโทรศัพท์ขอฟังมาแล้วผู้จัดก็หาแผ่นเสียงเพลงที่ขอ รายการเพลงสลับความรู้ เป็นรายการที่เสนอเพลงจากแผ่นเสียงสลับกับการบรรยายในหัวข้อต่าง ๆ ที่เห็นว่าเป็นที่สนใจ เป็นประโยชน์ต่อประชาชนโดยมีผู้บรรยายคนหนึ่ง มีเจ้าหน้าที่เทคนิคอย่างน้อย 1 คน เป็นผู้วางแผ่นเสียงและควบคุมเสียงให้ รายการเพลงที่โฆษกเป็นผู้วางแผ่นเสียงและควบคุมเสียงเอง เรียกกันว่า "ดีเจ" รายการลักษณะนี้ผู้จัดต้องมีความว่องไวและเตรียมตัวอยู่เสมอทั้งพูดและควบคุมเสียงไปพร้อม ๆ กัน ต้องเตรียมตัวอย่างดี

3. รายการละคร โดยทั่วไปจะมีวัตถุประสงค์เพื่อความบันเทิงเป็นสำคัญ แต่บางครั้งอาจสอดแทรกเนื้อหาที่เป็นความรู้ไว้ด้วย ละครเป็นการแสดงบทบาทที่สมมุติขึ้น โดยใช้ศิลปะหลายอย่างผสมกัน เช่น ศิลปะการใช้เสียง การใช้ภาษา ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจ และเกิดอารมณ์ความรู้สึกคล้ายตามเรื่องราว

การเสนอรายการละครวิทยุในปัจจุบันสามารถเสนอได้ 3 ลักษณะ คือ ละครตอนเดียว/ละครชุด หมายถึง ละครที่แสดงจบในแต่ละตอน มีหลายตอนใช้ผู้แสดงชุดเดียวกัน หรือหลายชุด หลายเรื่อง แต่มีแนวเรื่องเป็นแนวเดียวกันและละครที่ไม่จบในตอนเดียวและไม่จำกัดไว้ว่ากี่ตอนจบ ดังที่เรียกกันทั่วไปว่า ละครยาว

4. รายการปกิณกะ เป็นรายการที่ประสมรายการหลายรูปแบบรวมอยู่ในรายการเดียวกันคล้ายรายการนิตยสาร แต่ส่วนใหญ่รายการปกิณกะจะไม่คำนึงถึงการเชื่อมโยงต่อเนื่องรายการจึงมีแต่ความหลากหลายมากกว่าเอกภาพแต่ละส่วนแต่ละรูปแบบของรายการ ปกิณกะ เน้นที่ความบันเทิงจึงมีแต่ "สัพเพเหระ" หรือสิ่งละอัน พันละน้อย ไม่เน้นที่เนื้อหาแต่จะคำนึงถึงเรื่องสนุกสนานเรื่องเบา ๆ เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดของผู้ฟังมากกว่า นิยมจัดทางวิทยุโทรทัศน์เป็นส่วนใหญ่

5. รายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อบริการสาธารณะ เป็นรายการที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะโดยถือเป็นหน้าที่ที่วิทยุกระจายเสียงจะต้องจัดขึ้นเพื่อเป็นบริการแก่ประชาชน การจัดรายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อบริการสาธารณะมักนิยมจัดในรูปแบบของการเสนอข่าวสารที่จำเป็นแก่ประชาชนทั่วไปที่ควรรู้ รูปแบบของรายการมักเป็นการประกาศข่าว บริการต่าง ๆ หรือ

จัดในรูปแบบรายการความถี่ โดยสาระของรายการจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ฟังโดยตรงและมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้เกิดปฏิกิริยาตอบสนองรายการที่ได้ฟังไปแล้วทันที ปฏิกิริยาตอบสนองนั้น อาจแสดงออกมาใน การกระทำให้เห็น หรืออาจแสดงอยู่ภายในใจก็ได้ เช่น เมื่อฟังรายการบริการสาธารณะ ซึ่งเสนอ ข่าวสารเรื่องพายุดีเปรสชันที่จะเกิดขึ้นอย่างรุนแรงเป็นผลให้อาจเกิดน้ำท่วมตามมาขอให้ประชาชน ป้องกันอุทกภัย เมื่อผู้ฟังฟังรายการแล้วเกิดความห่วงกลัวว่าฝนตกหนัก น้ำจะท่วมและอาจจะเกิด ความเสียหายหรือเกิดอันตรายได้ จึงคิดป้องกันน้ำท่วมเสียแต่เนิ่น ๆ หรือข่าวการจลาจล ซึ่งทางกองบังคับการตำรวจจราจรจะรายงานสภาพจราจรให้ประชาชนผู้ใช้รถใช้ถนนทราบว่า การจราจรติดขัดที่ใดจะหลีกเลี่ยงได้อย่างไร เมื่อประชาชนได้ฟังรายการแล้วจะได้หลีกเลี่ยงไม่ไปใน เส้นทางนั้น รูปแบบที่เสนออาจจะเป็นการรายงานข่าว เช่น การรายงานข่าวสภาพการจราจร ห้ามจอดรถเป็นช่วงเวลา ตลอดจนการแนะนำการใช้เส้นทางจราจรใหม่ เป็นต้น

นอกจากนั้นรายการบริการสาธารณะในรูปแบบการประกาศแจ้งข่าวสารนี้ อาจเป็น การประกาศเรื่องฉุกเฉินหรือเตือนภัยอื่น ๆ ด้วย เช่น ประกาศแจ้งข่าวไฟไหม้ ประกาศเรื่องโจรผู้ร้าย หรือการเสนอปฏิทินประจำวันว่าวันนี้มีใคร ทำอะไร ที่ไหน เหล่านี้ล้วนเป็นการบริการสาธารณะที่ สื่อมวลชนควรถือเป็นหน้าที่บริการให้แก่สาธารณชนทั่วไปอย่างสม่ำเสมอ

2.3 วิทยูกระจายเสียงเพื่อการศึกษา

2.3.1 คุณสมบัติเด่นของวิทยูกระจายเสียงที่จำเป็นต่อการศึกษา

คุณสมบัติเด่นของวิทยูกระจายเสียงที่จำเป็นต่อการศึกษา มีหลายประการ (ฐาปนีย์ ธรรมเมธา อ้างถึงใน ทรรศกมล พัดทอง, 2548, หน้า 2) ได้แก่

1. สามารถให้ความรู้ได้ถูกกาลเทศะ ให้ข่าวสารได้รวดเร็วทันสมัยและกระจายข่าวสาร ไปได้ทุกแห่งแม้ในที่ห่างไกลทุรกันดาร
2. ให้ความรู้ที่จริงจังจริงจังอารมณ์ผู้ฟังได้ดี จากเสียงบรรยายและเสียงดนตรีประกอบ และการออกอากาศสดก็ให้ความรู้สึกเป็นกันเองกับผู้ฟังเสมือนผู้ฟังอยู่ในเหตุการณ์เดียวกัน
3. สามารถเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์แก่ผู้ฟังอยู่ตลอดเวลาและต่อเนื่อง
4. ข่าวสารที่ได้รับผ่านการกลั่นกรองมาจากผู้เชี่ยวชาญจึงก่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ
5. สร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้ฟังจากการรณรงค์ให้ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ที่ควรส่งเสริม

ซึ่งในปัจจุบัน ก็ได้มีการใช้ลักษณะเด่นของวิทยูกระจายเสียงที่สามารถให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้ฟังด้วยการสื่อสารด้วยเสียงและสามารถนำผู้ฟังไปสู่เหตุการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างสมจริง สมจึงมาจัดรายการวิทยูที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพราะสามารถนำเสียงต่าง ๆ มาประกอบได้อย่าง เหมาะสมแต่สื่อวิทยูกระจายเสียงก็ไม่สามารถจะรับฟังย้อนหลังได้จึงทำให้การนำเสนอข้อมูลที่สำคัญ ๆ เป็นเพียงสื่อที่สลายไปตามเวลา หากไม่ตั้งใจฟังตั้งแต่แรก ก็ไม่สามารถทำความเข้าใจได้ทั้งหมด กลุ่มผู้ฟังก็มีความแตกต่างกันทั้งด้านความรู้ ประสบการณ์ อาชีพ เพศ วัย ฐานะทางสังคม ศาสนา และอื่น ๆ จึงเป็นข้อจำกัดในการนำเสนอเนื้อหาของสาร (สุรินทร์ แปลงประสพโชค, 2536, หน้า 13 - 18)

นอกจากนี้ความนิยมในรายการวิทยุเพื่อการศึกษาที่ยังมีไม่มากเท่ากับการจัดรายการที่นำเสนอเพื่อความบันเทิงเป็นหลักโดยรายการส่วนใหญ่ที่นำเสนอเป็นรูปแบบของรายการเพลง รองลงมาคือ รายการข่าว (ณรงค์ สมพงษ์ อ้างถึงใน ทรรคกมล พัดทอง, 2548 หน้า 2)

2.3.2 รูปแบบรายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษา

ได้จำแนกรูปแบบรายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษา ออกเป็น 8 รูปแบบ (กฤติมา เกรียงขจรพันธ์, กมลพร หงษ์สกุล และปัญญา พุทธสุภา, 2557) ดังนี้

2.3.2.1 รายการพูดคุย (Talk program) ประกอบด้วยรายการรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่

2.3.2.1.1 รายการพูดคุยกับผู้ฟัง (Straight talk) เป็นรายการที่มีผู้พูดเพียงคนเดียวที่พูดกับผู้ฟังโดยตรง

2.3.2.1.2 รายการสนทนา (Conversational program) เป็นรายการพูดคุยหรือสนทนากันระหว่างผู้จัดและผู้ร่วมรายการ โดยเป็นการสนทนากันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีผู้จัดเป็นผู้ดำเนินการสนทนาให้อยู่ภายในขอบเขตของเรื่อง หรือประเด็นที่กำหนดไว้

2.3.2.1.3 รายการสัมภาษณ์ (Interview program) เป็นรายการที่มีบุคคล 2 คนขึ้นไปมาซักถามเรื่องราว ปัญหา โดยมีฝ่ายหนึ่งเป็นผู้สัมภาษณ์และอีกฝ่ายเป็นผู้ให้สัมภาษณ์

2.3.2.1.4 รายการอภิปราย (Discussion program) เป็นการพูดคุยในลักษณะการอภิปรายไม่ใช่การสนทนาทั่ว ๆ ไป และไม่ใช่การพูดคุยโดยตรงกับผู้ฟัง การอภิปรายเป็นการพูดแสดงความคิดเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งผู้ร่วมอภิปรายจะแสดงความคิดเห็นของตนเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยมีผู้ดำเนินการอภิปรายเป็นผู้ควบคุมให้รายการดำเนินไปในขอบเขตที่วางไว้อย่างเป็นระบบ และอาจเน้นหรือสรุปความคิดเห็นของผู้ร่วมอภิปรายบ้าง แต่จะไม่ร่วมแสดงความคิดเห็นด้วย

2.3.2.2 รายการข่าว (news program) หมายถึง รายการที่จัดทำขึ้นเพื่อรายงานเหตุการณ์สำคัญ ๆ ที่เกิดขึ้นในวันหนึ่ง ๆ เช่น ข่าวประจำวัน (news bulletin) รายการวิเคราะห์ข่าว (news commentary) รายการบรรยายเหตุการณ์ (commentary) การรายงานข่าวจากจุดที่เกิดเหตุ (on spot news) รายการสารคดีเชิงข่าว (news documentary) ที่นำเสนอข่าวใดข่าวหนึ่งอย่างเจาะลึก รอบด้าน และรายการนิตยสารข่าว (news magazine) ซึ่งเสนอเรื่องราวข่าวที่หลากหลาย

2.3.2.3 รายการสารคดีทั่วไป (Feature) และรายการสารคดีเชิงวิเคราะห์ (documentary Program) เป็นการเสนอรายการที่ให้สาระความรู้แก่ผู้ฟังเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยใช้กลวิธีการนำเสนอที่ชวนฟัง รายการสารคดียังแบ่งออกได้เป็นหลายประเภท ได้แก่ สารคดีเชิงข่าว สารคดีท่องเที่ยว สารคดีเนื่องในโอกาสพิเศษ ฯลฯ

2.3.2.4 รายการนิตยสารทางอากาศ (Magazine Program) เป็นรายการที่ประกอบด้วยส่วนย่อยต่าง ๆ หลายเรื่อง รวมอยู่ในรายการเดียวกัน วิธีการเสนอมียหลายรูปแบบแต่หลักสำคัญคือต้องสามารถเชื่อมโยงส่วนย่อยต่าง ๆ นั้น ให้เป็นรายการเดียวกัน ได้อย่างกลมกลืนซึ่งเอกภาพของรายการประเภทนี้จะเกิดจากการกำหนดแก่น และขอบเขตของแนวเนื้อหากำหนดกลุ่มเป้าหมายและบุคลิกเฉพาะตัวของรายการ

2.3.2.5 รายการสาระบันเทิงปึกแผ่น (variety show) เป็นรายการที่ประสมประสานรายการหลายรูปแบบรวมอยู่ในรายการเดียวกันมีความหลากหลาย แต่ไม่มีความเป็นเอกภาพ

2.3.2.6 รายการละครวิทยุ (drama program) เป็นการเสนอรายการในรูปแบบของการแสดง บทบาทที่สมมติขึ้นโดยใช้ศิลปะการแสดงและมีเสียงประกอบเสียงดนตรีเพื่อสร้างอารมณ์ผู้ฟังให้คล้อยตามเนื้อเรื่อง และเกิดจินตนาการตามเรื่องราวที่แสดง ละครวิทยุจึงประกอบด้วยบทพูด (Dialogue) การบรรยาย (Narration) เสียงประกอบ (Sound Effect) และเสียงดนตรี (Music)

2.3.2.7 รายการดนตรี (Music Program) เป็นรายการที่มุ่งให้ความบันเทิงนิยมมากที่สุด ในรายการวิทยุกระจายเสียงทั้งหมด ส่วนประกอบส่วนใหญ่ของรายการประเภทนี้ได้แก่ เพลง วิธีจัดอาจทำได้ 2 วิธี คือ ผู้จัดหรือผู้ประกาศทำหน้าที่ประกาศนารายการ ประกาศรายชื่อเพลงโดยอาจมีการบอกถึงเรื่องราวเนื้อหาอื่น ๆ บ้าง และมีผู้ควบคุมเสียงเป็นผู้เปิดเพลงและควบคุมเสียง อีกวิธีหนึ่งคือ ผู้จัดรายการหรือผู้ประกาศทำหน้าที่เปิดเพลงและควบคุมเสียงเองที่เรียกว่า DJ หรือ Disc Jockey

2.3.2.8 Radio Spot และ Public Service Announcement หรือ PSA หมายถึงข้อความสั้น ๆ ที่อาจใช้เพลงหรือเสียงประกอบร่วมด้วยเพื่อใช้ในการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ เชิญชวนหรือรณรงค์ให้เกิดความร่วมมือในเรื่องใดเรื่องหนึ่งมีความยาวประมาณ 15, 30 วินาที หรือบางครั้งอาจมีความยาวถึง 1 นาที

2.3.3 ประโยชน์ที่จะได้รับจากเครือข่ายวิทยุเพื่อการศึกษา

กุลกนิษฐ์ ทองเงา และคณะ (2553, ออนไลน์, หน้า 20 - 21) กล่าวถึง ประโยชน์ที่จะได้รับจากเครือข่ายวิทยุเพื่อการศึกษา ประกอบด้วย

1. ขยายโอกาสทางการศึกษาไปสู่ภูมิภาคได้อย่างทั่วถึง รวดเร็วและมีคุณภาพ ภายใต้การจัดการเนื้อหาความรู้ที่หลากหลาย จากหลายหน่วยงานสถาบันการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา รวมถึงการแก้ปัญหาสภาวะการขาดแคลนอาจารย์ และเป็นทางเลือกให้ผู้ด้อยโอกาสในสังคม
2. ประหยัดงบประมาณในการผลิตรายการวิทยุ โดยมีการแชร์รายการร่วมกันส่งสัญญาณออกอากาศในเวลาเดียวกัน ไม่ต้องจัดตั้งสถานีวิทยุใหม่ หรือรับพนักงานเพิ่มเป็นจำนวนมาก
3. ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการบริหาร และบริการข้อมูลระหว่างมหาวิทยาลัย โดยผ่านการเชื่อมต่อเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพสูง การติดต่อสื่อสารจะทำได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น
4. ยกระดับมาตรฐานและคุณภาพชีวิตของประชากรในชนบท และเกิดการจ้างงานอย่างถาวรในชนบท ลดปัญหาต่าง ๆ ในเขตเมืองหลวง
5. ลดช่องว่างความแตกต่างของเมืองหลวงกับภูมิภาค ลดช่องว่างความแตกต่างระหว่างคนปกติกับคนด้อยโอกาส เป็นการให้โอกาสแก่คนในประเทศสามารถที่จะเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารได้อย่างเท่าเทียม

การขับเคลื่อนบทบาทที่ทำนายอีกก้าวหนึ่งของการศึกษาไทยด้วยการผสมผสานความร่วมมือเครือข่ายวิทยุเพื่อการศึกษานานาชาติแห่งเทคโนโลยี อาจไม่ใช่คำตอบของการก้าวข้ามปัญหาของการศึกษาได้ทั้งหมด หากแต่เป็นฟันเฟืองตัวหนึ่งที่ภาครัฐควรหันมาใส่ใจและหยิบใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

สื่อวิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อที่ครอบคลุมได้ทุกพื้นที่ รวดเร็ว ลงทุนต่ำเป็นทรัพยากรของชาติที่มีอยู่แล้วโดยนำมาผนวกกับเทคโนโลยีสารสนเทศก็จะได้ความหลากหลายสำหรับกลุ่มผู้ฟัง กลุ่มเป้าหมายในการรับฟังสามารถเลือกรับฟังได้หลายช่องทางถ้าเป็นกลุ่มที่มีฐานะก็สามารถใช้ประโยชน์ได้ทุกส่วน ทั้งการรับฟังจากเครื่องรับวิทยุปกติ จากอินเทอร์เน็ต และโทรศัพท์มือถือ ส่วนกลุ่มคนด้อยโอกาสไม่ว่าจะเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มที่อาศัยอยู่ตามมูลนิธิต่าง ๆ กลุ่มคนพิการ กลุ่มคนชรา ชาวเกาะ ตลอดจนกลุ่มแรงงานพลัดถิ่นก็สามารถรับฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษามาจากเครื่องรับแบบเดิมได้โดยต้องอยู่ภายใต้ความคิดสร้างสรรค์ เนื้อหาที่มีความรู้และหลากหลายเพื่อเป็นทางเลือกให้กับผู้บริโภคโดยเฉพาะองค์ความรู้ที่อยู่ในองค์กรสถาบันการศึกษาที่ได้นำออกมาถ่ายทอดอย่างมีคุณภาพ ย่อมเรียกได้ว่าเป็นมวลความรู้ที่มีคุณค่ามหาศาลเป็นความรู้ที่จะทำให้เกิดเป็นความสร้างสรรค์ส่งถึงใครก็ได้ทั่วโลกด้วยพลังอันพลานุภาพแห่งเทคโนโลยี

3. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับวิทยุโทรทัศน์

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของวิทยุโทรทัศน์ ไว้ดังนี้

3.1 ความหมายของวิทยุโทรทัศน์

เอกธิดา เสริมทอง (2553, หน้า 19 – 20) ได้ให้ความหมายของวิทยุโทรทัศน์ไว้ว่า คือ การส่งข้อมูลข่าวสารด้วยวิธีการนำเสนอรูปแบบต่าง ๆ ผ่านเครื่องมือหรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์

สมสุข หินวิมาน (2554, หน้า 24) ได้ให้ความหมายของวิทยุโทรทัศน์ไว้ว่า คือ การอาศัยสัญญาณออกอากาศด้วยคลื่นวิทยุที่มีสัญญาณภาพและสัญญาณเสียงในรูปกระแสไฟฟ้าเป็นตัวนำพา ทำให้มนุษย์ได้เห็นและได้ยิน

เทพ เกื้อทวีกุล และคณะ (2562, หน้า 16) ได้ให้ความหมายของวิทยุโทรทัศน์ไว้ว่า คือ กระบวนการถ่ายทอดเสียงและภาพโดยวิธีเปลี่ยนคลื่นวิทยุ ซึ่งเปลี่ยนคลื่นเสียงและภาพเป็นคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าออกสู่อากาศ หรือส่งเสียงและภาพทางสายเพื่อส่งสารไปยังมวลชนที่อยู่ในถิ่นต่าง ๆ โดยตรงเป็นการส่งสัญญาณไฟฟ้าของภาพและเสียงในเวลาเดียวกันในสิ่งที่เกิดขึ้นจากพื้นที่อันไกล โดยผ่านคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าเป็นตัวกลางที่ขวางกั้นระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร

จากความหมายของวิทยุกระจายเสียงของนักวิชาการข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า วิทยุกระจายเสียงใช้คลื่นวิทยุในการกระจายเสียง ผู้รับสารสามารถรับสารได้โดยใช้การรับฟังเสียงได้เพียงอย่างเดียวผ่านเครื่องรับวิทยุ ส่วนวิทยุโทรทัศน์เป็นการเปลี่ยนคลื่นวิทยุเป็นคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าในการส่งสัญญาณในรูปแบบภาพและเสียง ผู้รับสารสามารถรับสารได้โดยการรับฟังและรับชมผ่านเครื่องรับโทรทัศน์ซึ่งในปัจจุบันก็มีช่องทางให้เข้าถึงสื่อวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ได้ง่ายขึ้น ทั้งทาง

อินเทอร์เน็ตโดยใช้ Smart Phone คอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์เทคโนโลยีต่าง ๆ ในการเข้าถึงในรูปแบบของสื่อถ่ายทอดสดและการรับชมรับฟังย้อนหลัง ดังกล่าวได้ว่า สื่อวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์นี้สามารถสื่อความหมายให้แก่ผู้รับ ถึงแม้ว่าผู้รับจะอ่านหนังสือไม่ออกหรือไม่ได้ศึกษาเล่าเรียนมา ผู้รับก็สามารถรับข่าวสาร รับความรู้และความบันเทิงได้อย่างเต็มที่ทั้งสื่อวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ จึงมีบทบาทความสำคัญต่อมนุษย์ในโลกปัจจุบันนี้เป็นอย่างยิ่ง (มาณพ เกิดเกรียงไกร, 2551, หน้า 8 – 12)

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบรายการวิทยุโทรทัศน์

3.2.1 ความสำคัญของวิทยุโทรทัศน์ต่อสังคมและด้านการศึกษา

วิทยุโทรทัศน์ เป็นสื่อสารมวลชนประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและได้รับความนิยมจากประชาชนอย่างมากในทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับชนชั้น ทุกระดับการศึกษา เพราะเป็นสื่อที่ให้ทั้งภาพและเสียง ซึ่งสามารถกระทำหลากหลายรูปแบบและมีปัจจัยมากมายที่จะใช้ดึงดูดความสนใจของผู้ชมตลอดเวลา ทั้งยังทำให้ผู้ชมเข้าใจเรื่องราวได้ดีพร้อมทั้งรู้สึกสนุกสนานขณะชมรายการ ด้วยเหตุนี้วิทยุโทรทัศน์จึงเข้าถึงผู้ชมได้มาก และส่งผลให้สื่อวิทยุโทรทัศน์มีอิทธิพลต่อประชาชนในด้านความคิด ความรู้สึก และด้านพฤติกรรมอย่างมากโดยเฉพาะประเทศไทยวิทยุโทรทัศน์เป็นสื่อกระแสหลักที่มีผู้ชมเป็นจำนวนมากและสามารถเข้าถึงประชาชนได้มากกว่า 22 ล้านครัวเรือนทั่วประเทศ ทั้งนี้เป็นเพราะคุณลักษณะเฉพาะของวิทยุโทรทัศน์ที่มีทั้งภาพเสียงและเทคนิคพิเศษสามารถสร้างความสนใจให้กับสิ่งที่จะนำเสนอเป็นอย่างดีและทำให้ผู้ชมเกิดแรงจูงใจในการรับชมตามมา ด้วยความโดดเด่นหลายประการไม่ว่าจะเป็นความแปลกใหม่ การควบคุม หรือการมีแบบแผน (สุนิลชา สัตบุศย์, 2562, หน้า 13)

วิทยุโทรทัศน์ เป็นสื่อมวลชนที่เข้าถึงผู้รับได้ฉับพลันทันทีและอย่างกว้างไกล ดังนั้นสื่อมวลชนจึงมีความสำคัญในการนำไปใช้ประโยชน์ในการเสริมสร้างสติปัญญาเพื่อให้ประชาชนได้รับข่าวสารความรู้ เกิดความเข้าใจ เกิดปัญญา ได้ความสำคัญของวิทยุโทรทัศน์ในฐานะที่เป็นสื่อมวลชนสามารถเสริมสร้างสติปัญญาให้แก่มนุษย์ในสังคมได้หลายลักษณะ (มาณพ เกิดเกรียงไกร, 2551) ดังนี้ คือ

1. การให้ข้อเท็จจริงแก่ประชาชน

วิทยุโทรทัศน์ ในฐานะที่เป็นสื่อมวลชนจะต้องให้ความสำคัญในการรวบรวม และติดตามเหตุการณ์สำคัญที่น่าสนใจและก่อให้เกิดการรอบรู้ในด้านต่าง ๆ ได้อย่างเที่ยงธรรมเพื่อนำมาเสนอแก่ประชาชนอย่างสม่าเสมอด้วยความบริสุทธิ์ใจและจริงใจไม่บิดเบือนหรือเอนเอียง อันอาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในสังคมขึ้น หรืออาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดได้

2. การให้การศึกษา

มีความสำคัญอย่างยิ่งยวดในฐานะสื่อมวลชนในการเสริมสร้างสติปัญญา คือ จะต้องให้ความสำคัญในการเสริมสร้างการศึกษาแก่ประชาชนเพื่อก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและยกระดับการศึกษาและความรอบรู้ของประชาชนให้สูงขึ้น ให้เกิดความรู้ในอันที่จะดำรงชีวิตประจำวันอยู่ได้ และยิ่งกว่านั้นคือ ให้สามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพได้ตามควรแก่อัตภาพ การให้การศึกษาของ

สื่อมวลชนนั้น จะมุ่งให้ความรู้เพื่อที่จะปรับตัวให้เข้ากับสังคมให้ดีที่สุด และเกิดประโยชน์มากที่สุด ตามความเหมาะสมกับสภาพ

3. การแสดงความคิดเห็น

มนุษย์รวมกันอยู่ในสังคมย่อมมีความรู้สึกนึกคิดและความต้องการที่มีความแตกต่างกัน บางครั้งความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ในสังคมอาจเกิดเป็นความขัดแย้งและไม่ตรงกัน บางคนอาจมีความคิด มีอุดมการณ์แรงกล้า และต้องการถ่ายทอดอุดมการณ์ของตนให้ผู้อื่นยอมรับและเห็นดีเห็นชอบด้วยการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นของมนุษย์ในสังคม

จากการศึกษาแนวคิดความสำคัญของวิทยุโทรทัศน์ต่อสังคมและด้านการศึกษา ของนักวิชาการข้างต้น สรุปได้ว่าวิทยุโทรทัศน์เป็นสื่อสารมวลชนที่ได้รับความนิยมจากประชาชนในทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับชนชั้น ทุกระดับการศึกษา เพราะเป็นสื่อที่ให้ทั้งภาพและเสียงทำให้สามารถผลิตรายการโทรทัศน์ได้หลากหลายรูปแบบเพื่อสร้างความสนใจให้กับรายการโทรทัศน์โดยเพิ่มความแปลกใหม่ ความสนุกสนาน ความน่าค้นหา ให้กับรายการแต่ละประเภทเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ชมและเกิดความต้องการติดตามรับชมอย่างต่อเนื่อง เช่น รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา ให้สาระความรู้เกี่ยวกับการศึกษาก็สามารถสอดแทรกเรื่องราวตลกเบาสมองหรือละครสั้นเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากเนื้อหาได้

อิทธิพลของวิทยุโทรทัศน์ที่มีต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนที่เห็นได้ชัดแจ้ง ดังนี้

1. อิทธิพลทางการบันเทิง

รายการบันเทิง เป็นรายการที่มุ่งให้ประชาชนผู้ชมรายการมีความสนุกสนานเพลิดเพลินเป็นการพักผ่อนคลายความตึงเครียดไปในตัว ดังนั้นผู้อุปถัมภ์รายการจึงมักจะลงทุนให้กับรายการบันเทิงมากกว่ารายการด้านอื่น และรายการนี้สามารถทำเงินรายได้ให้กับสถานีวิทยุโทรทัศน์สูงกว่ารายการอื่น เพราะประชาชนให้ความสนใจมากกว่ารายการอื่น ปัจจุบันรายการประเภทละครทั้งที่ผลิตเองภายในประเทศและจากต่างประเทศเป็นที่นิยมมากที่สุด

2. อิทธิพลทางการเมือง

สถานีวิทยุโทรทัศน์ ในปัจจุบันมีอิทธิพลอย่างมากในด้านการเมืองเป็นแหล่งข้อมูลทางการเมืองสำหรับประชาชน และในทางกลับกันวิทยุโทรทัศน์ก็เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดประชามติทางการเมือง ประชาชนสะท้อนกลับไปยังรัฐบาลในประเทศที่กำลังพัฒนาวิทยุโทรทัศน์เป็นเครื่องมือ หรือสื่อกลางของรัฐบาลในการถ่ายทอดนโยบายและการดำเนินงานของรัฐบาล

3. อิทธิพลทางการขายและโฆษณาสินค้า

วิทยุโทรทัศน์ มีบทบาทที่สำคัญมากในการที่ช่วยให้นักธุรกิจ รวมทั้งเจ้าของโรงงานอุตสาหกรรมได้ขายสินค้าให้แก่คนเพิ่มขึ้นอีกเป็นจำนวนมาก เพราะในการโฆษณาทางวิทยุโทรทัศน์ ผู้โฆษณาไม่เพียงพูดถึงสินค้าที่ต้องการขายเพียงอย่างเดียว แต่เขาสามารถที่จะแสดงสินค้าและสาธิตการใช้งานให้ผู้ชมได้เห็นจริงจังกอีกด้วยและเท่าที่เป็นอยู่ขณะนี้ การโฆษณาสินค้าทางวิทยุ

โทรทัศน์ได้ผลดีเยี่ยมอันดับหนึ่ง เจ้าของผลิตภัณฑ์จึงยอมจ่ายเงินให้กับผู้จัดรายการในราคาที่สูง ซึ่งเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้รายการวิทยุโทรทัศน์ถูกคั่นรายการด้วยการโฆษณาสินค้าอย่างมากมาย

4. อิทธิพลทางวัฒนธรรม

วิทยุโทรทัศน์ ได้ช่วยในการถ่ายทอดมรดกทางสังคม คือ ทำหน้าที่ถ่ายทอดความคิดเห็น ความเชื่อ และค่านิยมในช่วงยุคหนึ่งไปสู่อีกยุคหนึ่งเพื่อให้สมาชิกใหม่พิจารณาถึงสถานภาพของตนเอง

นอกจากนี้ วิทยุโทรทัศน์ยังมีบทบาทเป็นสื่อในการแสวงหาเอกลักษณ์ในด้านวัฒนธรรมไทยอีกด้วย เพราะสังคมเปลี่ยนแปลงไปรวดเร็วจนกระทั่งประชาชนไม่แน่ใจว่าอะไรคือ วัฒนธรรมของตนซึ่งอาจจะทำให้เกิดการสับสนได้

หากเราจะพิจารณาคูณค่าพิเศษของวิทยุโทรทัศน์ที่มีต่อการศึกษแล้ว เราจะเห็นได้ว่ามีอยู่หลายประการ อาทิเช่น

1. เป็นเครื่องมือที่จะเข้าถึงคนหมู่มากได้พร้อม ๆ กัน โดยสะดวก
2. เป็นการผสมผสานส่วนที่ดีที่สุดของวิทยุและภาพยนตร์
3. เป็นเครื่องมือที่สามารถเอาชนะอุปสรรคของการเรียนรู้ได้หลายประการ เพราะสามารถที่จะเสนอความคิดเห็นที่สำคัญ สร้างทัศนคติให้ข่าวสารที่สำคัญหลายประการ โดยไม่จำเป็นว่าผู้รับจะต้องมีความสามารถทางภาษาสูง หรือต้องอยู่ ณ สถานที่เหตุการณ์นั้นด้วย
4. เป็นการขยายความสัมพันธ์ส่วนตัวครูที่เก่ง ๆ หรือผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านหนึ่งโดยเฉพาะให้ถึงผู้รับมาก ๆ
5. วิทยุโทรทัศน์จะช่วยให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาทางสังคมที่สำคัญ
6. มีความปัจจุบันทันด่วนทำให้ผู้รับสนใจมากและยอมจะก่อให้เกิดการเรียนรู้
7. วิทยุโทรทัศน์สามารถนำเอาอุปกรณ์การศึกษาอื่น ๆ เช่น ของจริง รูปภาพ ภาพยนตร์และอื่น ๆ เข้ามาใช้ร่วมกันด้วยความสะดวก ซึ่งการใช้อุปกรณ์หลายอย่างร่วมกันเช่นนี้ ย่อมทำให้ผู้เรียนเข้าใจดี

วิทยุโทรทัศน์ในฐานะเป็นสื่อมวลชนเพื่อการศึกษา จะมีบทบาทโดยตรงต่อการยกระดับการศึกษาของประชาชนให้สูงขึ้นในด้านต่าง ๆ หลายด้าน เช่น

1. แพร่กระจายความรู้ต่าง ๆ ในยุคปัจจุบันเป็นยุคของการทำลายการผูกขาดความรู้เฉพาะกลุ่ม วิทยุโทรทัศน์จะเป็นเครื่องมือแพร่กระจายความรู้ไปสู่กลุ่มคนทุกกลุ่มและทุกระดับชั้น
2. การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง วิทยุโทรทัศน์จะช่วยให้ประชาชนคุ้นเคยและรู้เรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับประเทศชาติ ตลอดจนกิจการต่างๆ นับเป็นการกระตุ้นให้คนในชาติมีความสามัคคีกันเข้ามามีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะอย่างมีระเบียบ

3. ส่งเสริมให้ประชาชนอยู่ดีกินดี โดยการเรียนรู้จากวิทยุโทรทัศน์ในเรื่องเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีแล้วนำไปประยุกต์เข้ากับตนเองเพื่อเพิ่มพูนรายได้ และให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

การพิจารณาประสิทธิภาพโดยทั่วไปของสื่อวิทยุโทรทัศน์ที่ใช้เกณฑ์เกี่ยวกับสื่อมวลชนด้านอื่น ดังนี้

1. ระยะเวลาของการออกอากาศ รายการวิทยุโทรทัศน์ที่มีความถี่ในส่วนของ การออกอากาศเป็นประจำสูงย่อมทรงประสิทธิภาพ นอกจากนั้นความยาวของรายการก็มีส่วนเสริม ประสิทธิภาพอย่างมาก เวลาออกอากาศแต่ละวันมากน้อยก็มีผลการอำนวยประโยชน์แก่ประชาชน
2. ความทันต่อเหตุการณ์ วิทยุโทรทัศน์สามารถเสนอข่าวสารได้บ่อยครั้ง และสามารถถ่ายทอดสดรายการที่สำคัญ ๆ ให้ประชาชนได้ทันที ทำให้ประชาชนประทับใจและสนใจมาก
3. การมีส่วนร่วมรายการ โดยเฉพาะรายการวิทยุโทรทัศน์ที่ประสบผลสำเร็จ ส่วนใหญ่จะเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมกิจกรรมของรายการทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม เช่น รายการแข่งขันตอบปัญหา รายการดนตรีที่ให้เข้าชมได้ รายการเกมโชว์ที่ให้คนทั่วไปสมัครเข้าร่วม รายการ ฯลฯ จะได้รับความนิยมสูง และประชาชนจะรู้สึกพอใจได้สาระและบันเทิงมากเป็นพิเศษ
4. การคงอยู่ของการรับรู้ เมื่อชมวิทยุโทรทัศน์มีทั้งภาพและเสียงช่วยให้การรับรู้สูง ดังนั้น สื่อด้านนี้จึงสามารถถ่ายทอดข่าวสารได้มากเป็นพิเศษด้วย

3.2.2 คุณสมบัติของสื่อวิทยุโทรทัศน์

คุณสมบัติของสื่อ หมายถึง ลักษณะเฉพาะ หรือความสามารถของสื่อที่พึงมีต่อผู้รับสาร ทางด้านกายภาพและด้านจิตวิทยา ซึ่งมีคุณสมบัติที่แตกต่างกันออกไปตามสื่อแต่ละชนิดทั้งจุดเด่น จุดด้อยและประสิทธิภาพในการเข้าถึงมวลชน สำหรับสื่อวิทยุโทรทัศน์จัดเป็นสื่อมวลชนประเภทหนึ่ง ที่มีคุณสมบัติทางด้านกายภาพ (สุนิลชา สัตบุศย์, 2562, หน้า 13) ได้แก่

1. มีภาพ เสียงและเทคนิคพิเศษที่สามารถสร้างความน่าสนใจในการรับชมได้เป็นอย่างดี
2. สามารถส่งข้อมูลข่าวสารไปยังผู้รับสารได้เป็นจำนวนมากในระยะเวลาอันรวดเร็ว
3. สามารถจัดสรรเนื้อหารายการเพื่อรองรับกลุ่มผู้ชมเป้าหมายได้อย่างเหมาะสม ผ่านตารางเวลาออกอากาศ

4. วิธีในการเปิดรับสื่อสามารถทำได้ง่ายไม่ซับซ้อน

จากการศึกษาคุณสมบัติของสื่อวิทยุโทรทัศน์ ของนักวิชาการข้างต้น สรุปได้ว่า วิทยุโทรทัศน์มีคุณสมบัติโดดเด่นกว่าสื่อมวลชนประเภทอื่น ๆ โดยเข้าถึงได้ง่าย (Accessibility) นอกจากโทรทัศน์จะมีทั้งภาพและเสียงปรากฏให้ผู้ชมทุกรุ่นทุกวัยเข้าใจได้ง่ายแล้ว ในบางรายการของ วิทยุโทรทัศน์ที่ผลิตขึ้นเพื่อคนพิการก็สามารถรับชมแต่ภาพแล้วเข้าใจเนื้อหาของรายการที่จะนำเสนอ ได้เช่นกัน รวมถึงรายการต่าง ๆ ที่ผลิตและออกอากาศผ่านทางช่องสาธารณะเป็นสื่อที่สามารถรับชม ได้ฟรีและมีความหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นรายการละคร รายการเพลง รายการข่าว หรือรายการ

เพื่อการศึกษาต่าง ๆ ทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายในการเรียนเสริมความรู้ สามารถรับชมได้ที่บ้านจึงสะดวกสบายกว่า

อย่างไรก็ตาม สื่อมวลชนประเภทวิทยุโทรทัศน์ยังมีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาสังคมด้านต่าง ๆ เช่น การให้ข้อมูลข่าวสาร การให้ความรู้ การให้ความบันเทิง และการประสานส่วนต่าง ๆ ของสังคมเข้าด้วยกัน จึงทำให้วิทยุโทรทัศน์เป็นสื่อที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาจนถึงปัจจุบัน

3.2.3 บทบาทหน้าที่ของสื่อวิทยุโทรทัศน์ต่อสังคม

วิทยุโทรทัศน์ ได้รับการยอมรับว่าเป็นสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งในปัจจุบัน สื่อวิทยุโทรทัศน์ครอบคลุมทั่วคร้วเร็วนกว่าร้อยละ 90 ของคร้วเร็วนั้งประเทศ ผลงานวิจัยหลายชิ้น แสดงให้เห็นว่าสื่อวิทยุโทรทัศน์มีอิทธิพลต่อการอบรมบ่มนิสัยทางวัฒนธรรม (Cultivation Process) ไม่ว่าจะปรากฏในรูปแบบของรายการแบบใด รายการละคร รายการโฆษณา รายการข่าวหรือรายการอื่น ๆ วิทยุโทรทัศน์ได้นำมาซึ่งโลกที่มีข่าวสารและภาพลักษณ์ที่คุ้นเคยสู่ทุกบ้านโดยการข้ามผ่านอุปสรรคแบบเดิม ๆ เช่น การอ่านออกเขียนได้ หรือการเดินทางใด ๆ วิทยุโทรทัศน์ได้กลายเป็นแหล่งอบรมบ่มนิสัยและแหล่งข้อมูลประจำวันซึ่งแสดงออกในรูปของความบันเทิงเป็นส่วนใหญ่มุ่งสู่ประชาชนที่มีความหลากหลายแตกต่างกันด้วยแบบแผนที่เข้าไปเข้ามาของข่าวสารที่มุ่งสู่มวลชนของวิทยุโทรทัศน์ก่อให้เกิดแนวคิดแบบกระแสหลัก (Mainstream) ของสิ่งแวดล้อมเชิงสัญลักษณ์โดยรวมของสังคม (McQuail อ้างถึงใน ประชัน วัลลิโก, 2545, หน้า 100)

ลาสเวลล์ และไรท์ (อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ, 2541, หน้า 212 - 213) ได้กล่าวว่า สื่อวิทยุโทรทัศน์ มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. **สอดส่องดูแล (Surveillance)** สื่อมวลชน ทำหน้าที่คอยตรวจตรา ติดตามเหตุการณ์ว่ามีอะไรเกิดขึ้นบ้างเพื่อว่าจะได้มีปฏิกิริยาตอบโต้อย่างถูกต้องตามความเป็นจริงแล้ว เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมนั้นมีทั้งเหตุการณ์ที่ดีและร้ายซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่บ่อนทำลายเสถียรภาพของสังคมเป็นหลักจากเบื้องหลังที่มีความคิดดังกล่าวนี้เอง ทำให้ข่าวส่วนใหญ่จะเป็นข่าวเกี่ยวกับเรื่องร้ายอยู่เสมอ

2. **สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม (Correlation)** หน้าที่ข้อนี้ว่าเป็นหน้าที่ ที่เพิ่มขึ้นมากกว่ารายงานข่าว โดยการเพิ่มการตีความ การให้คำอธิบายและชี้แนะเพื่อให้ทุกส่วนเสี่ยวของสังคมที่สื่อมวลชนสามารถเข้าถึง มีความเข้าใจและมีการกระทำเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

3. **สืบทอดวัฒนธรรมของสังคม (Cultural Transmission)** ในขณะที่หน้าที่ของสื่อมวลชนในการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนั้น จะเน้นหนักในแง่พื้นที่ (Space) คือไม่ว่าคนทุกกลุ่ม ทุกพื้นที่ จะได้รับการชี้แนะให้มีความคิดเป็นเอกภาพ แต่สำหรับหน้าที่ประการที่ 3 นี้ จะเน้นในเรื่องของกาลเวลา (Time) เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นสมบัติส่วนรวมของสังคมที่โทรทัศน์ได้นำมาต้องสืบทอดให้เกิดความต่อเนื่องยาวนานจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่งในการนี้สื่อมวลชนจึงได้รับมอบหมายบทบาทให้ช่วยพิทักษ์รักษามรดกของสังคมให้มีความยั่งยืนต่อไปหลายชั่วอายุคน

4. **ให้ความบันเทิง (Entertainment)** หน้าที่ให้ความบันเทิงเป็นหน้าที่ของสื่อมวลชน ประการที่ 1 ซึ่ง Wright ได้เพิ่มขึ้นมาตามบทบาทหน้าที่นี้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของหน้าที่ สืบทอดทางวัฒนธรรมทางสังคม แต่แท้ที่จริงแล้วมีมิติอื่น ๆ ที่ไม่ควรมองข้าม ได้แก่หน้าที่ของการให้ รางวัล (Individual Reward) การพักผ่อนหย่อนใจ (Relaxation) และการผ่อนคลายความเครียด (Reduction of Tension) เป็นต้น

เดนิส แม็คเคลล (1994, หน้า 79) ได้ประมวลบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของสื่อมวลชน ในฐานะเป็นสถาบันหนึ่งไว้ 5 ประการดังนี้

1. การให้ข้อมูลข่าวสาร (Information) ได้แก่

- ให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์และสภาพการณ์ต่าง ๆ ของสังคมและของโลก
- ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ของอำนาจต่างๆ
- ส่งเสริมนวัตกรรมใหม่ ๆ การปรับตัวและความเจริญก้าวหน้าทางสังคม

2. การประสานส่วนต่าง ๆ ของสังคมเข้าด้วยกัน (Correlation) ได้แก่

- อธิบาย ตีความ และเสนอความเห็นที่เกี่ยวกับความหมายของเหตุการณ์และ ข้อมูลข่าวสารที่น่าเสนอออกไป
- ให้การสนับสนุนแก่สถาบันและบรรทัดฐานต่าง ๆ ของสังคม
- ประสานเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคม
- สร้างฉันทามติในสังคม
- จัดลำดับความสำคัญของเรื่องราวต่างๆ หรือการกำหนดวาระ (Agenda setting) ทางสังคม

3. การสร้างความต่อเนื่องทางสังคม (Continuity) ได้แก่

- ถ่ายทอดวัฒนธรรม กระแสหลักของสังคม และตระหนักถึงความสำคัญของ วัฒนธรรม
- ย่อยและการสร้างสรรค์วัฒนธรรมใหม่ ๆ
- เสริมสร้างและธำรงรักษาค่านิยมพื้นฐานสังคม

4. การให้ความบันเทิง (Entertainment) ได้แก่

- ให้ความเพลิดเพลินบันเทิงใจซึ่งเป็นวิธีผ่อนคลายของสมาชิกของสังคม
- ลดระดับความเครียดและข้อขัดแย้งของสังคม

5. การรณรงค์ทางสังคม (Mobilization) ได้แก่

- รณรงค์เพื่อเป้าหมายทางสังคม ในภาวะการณ์ทางการเมือง สงคราม การพัฒนา เศรษฐกิจ งานอาชีพและศาสนา

สุทธิ ชัตติยะ (อ้างถึงใน สุนิลชา สัตบุศย์, 2562, หน้า 15) ได้แบ่งบทบาทหน้าที่ของสื่อวิทยุโทรทัศน์ ไว้ดังนี้

1. สื่อเสริมสร้างสติปัญญา

การเสริมสร้างสติปัญญา มี 3 ลักษณะ คือ การให้ข้อเท็จจริงแก่ประชาชน การให้การศึกษาและการแสดงความคิดเห็น โดยมีรายละเอียด ดังนี้

- การให้ข้อเท็จจริงแก่ประชาชน สื่อโทรทัศน์ เป็นช่องทางที่สำคัญในการติดตามข่าวสารต่าง ๆ ของประชาชน ภาพและเสียงที่ปรากฏทางจอโทรทัศน์ทำให้เห็นภาพจากสถานที่จริงซึ่งถือว่าเป็นข้อเท็จจริงที่น่าเชื่อถือ และมีรายการโทรทัศน์หลายรายการที่ประชาชนนิยมติดตามรับชมเหตุการณ์ข้อเท็จจริงโดยเฉพาะรายการเสนอข่าวในตอนเช้า

- การให้ความรู้ตามอัธยาศัย เป็นอีกบทบาทที่สื่อโทรทัศน์ดำเนินการเพื่อให้ความรู้และยกระดับการศึกษาของประชาชนและที่มีความโดดเด่น เช่น สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการศึกษา หรือสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย (NBT) ของกรมประชาสัมพันธ์ สถานีโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV) และสถานีวิทยุเพื่อการศึกษา (MOE Radiothai) ที่ผลิตสื่อโดยศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา กรมส่งเสริมการเรียนรู้ ภายใต้กำกับของกระทรวงศึกษาธิการ การให้การศึกษาดังกล่าวเป็นการยกระดับความรู้คนในสังคมให้เกิดความเท่าเทียมกันเพียงพอที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมได้ มีสื่อที่เป็นทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการเรียนรู้ตามอัธยาศัย

- การแสดงความคิดเห็น หมายถึง การแสดงความคิดเห็นผ่านรายการรวมทั้งการวิเคราะห์ วิจารณ์ หรือการสัมภาษณ์สดโดยมีการแพร่ภาพและเสียง หรือบันทึกเทปวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งทางรายการอาจเชิญวิทยากรหรือผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์และความเกี่ยวข้องกับประเด็นที่เป็นปัญหาชี้แจง พูดคุยหรือร่วมกันคิดหาแนวทางต่าง ๆ ในรายการอันจะทำให้ผู้ฟังหรือผู้ชมได้รับความรู้ในมุมมองที่หลากหลายจากคนในหลาย ๆ อาชีพซึ่งเป็นการเสริมสร้างวิสัยทัศน์ทัศนคติ และกระตุ้นให้เกิดความคิดเชิงวิเคราะห์และวิจารณ์เป็นบทบาทขั้นพื้นฐานของทุกสื่อ รวมถึงสื่อวิทยุโทรทัศน์ในการชี้แจง บอกกล่าวและนำเสนอข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

2. สื่อพัฒนาประเทศ

สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อพัฒนาประเทศต่าง ๆ (เอกวิทย์ แก้วประดิษฐ์ อ้างถึงใน สุนิลชา สัตบุศย์, 2562, หน้า 15 - 16) ดังนี้

- การพัฒนาด้านการศึกษา การใช้สื่อเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเรียนผ่านสื่อเป็นช่องทางที่เอื้อให้ผู้เรียนสามารถปรับวุฒิการศึกษา และเป็นโอกาสที่จะยกระดับตนเองได้ในสังคม อีกทั้งเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง การแต่งกาย การเข้าสังคมอีกด้วย นอกจากนี้ การศึกษาไม่ได้มุ่งเฉพาะการศึกษาที่ต้องปรับวุฒิ แต่อาจเป็นความรู้ทางวิชาชีพ เช่น การเกษตร การประมง วิทยาการ คอมพิวเตอร์ ฯลฯ ซึ่งเป็นความสนใจเฉพาะบุคคล และเป็นการยกระดับความรู้ได้อีกทางหนึ่งในรูปแบบของการศึกษาตามอัธยาศัย

- การพัฒนาด้านการเมือง การติดตามข่าวสารการเมืองของประชาชนนับเป็นความสำคัญที่ช่วยในการตัดสินใจเลือกผู้นำ ในทางกลับกันการรายงานข่าวสารของสื่อมวลชนก็เป็น การตรวจสอบติดตามการทำงานของภาครัฐ มารายงานต่อประชาชนด้วยเช่นกัน การนำเสนอข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการเมืองผ่านสื่อโทรทัศน์ที่มีผู้รับชมเป็นจำนวนมากนับเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการ เรียนรู้การปกครองในระบอบประชาธิปไตย

- การพัฒนาด้านชนบท ในปัจจุบันสื่อโทรทัศน์ได้รับความนิยมจากประชาชน มากขึ้น ทั้งนี้ เพราะคุณลักษณะสำคัญของการส่งและรับที่มีทั้งภาพและเสียง รวมทั้งความสามารถใน การสื่อสารแบบสองทาง เป็นต้น

- การพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม การนำเสนอรายการในลักษณะพูดคุยที่ เชิญผู้เชี่ยวชาญที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจและสังคมมาให้ความรู้ทำให้สื่อโทรทัศน์มีบทบาทด้าน การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยการรายงานข่าวสาร ราคาสินค้า หรือนโยบายของภาครัฐบาล ในการกระตุ้นสินค้าภาคการเกษตรเพื่อการส่งออก การกำหนดทิศทางหรือการพยากรณ์อนาคต ทางการลงทุนให้กับประชาชน ขณะเดียวกันยังสามารถกระตุ้นการซื้อ หรือการบริการให้สังคม เกิดการหมุนเวียนเงินตราในประเทศอีกด้วย โทรทัศน์นับเป็นสื่อมวลชนที่ทรงอิทธิพลต่อประชาชน ในสังคมตลอดจนความเคลื่อนไหวของประชาชนและประชากรโลกไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ พาณิชยกรรม การเมืองการปกครอง การศึกษาและการทหาร เป็นต้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญ อย่างหนึ่งในการพัฒนาสังคมและประเทศ

3. สื่อในการสื่อสารระหว่างประเทศ

การส่งสัญญาณผ่านดาวเทียมเพื่อให้ทั่วโลกได้รับรู้เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทำให้สามารถติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกันได้อย่างรวดเร็วทันใจไม่ว่าจะอยู่ส่วนใดของโลกโดยเริ่มจาก ประเทศที่พัฒนาเรื่องข่าวสารแล้วไปยังประเทศที่ขาดแคลนทำให้เกิดการพึ่งพาช่วยเหลือซึ่งกันและ กันได้นับว่าเป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนข่าวสาร ความรู้ ความบันเทิง และวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งกันและกันระหว่างประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวมทั้งเป็นเครื่องมือที่ทำให้เกิดการพึ่งพาซึ่งกันและกัน ทั่วโลกในลักษณะของการถ่ายโยงเทคโนโลยีการสื่อสาร

จากแนวคิดบทบาทหน้าที่สื่อวิทยุโทรทัศน์ต่อสังคมของนักวิชาการข้างต้น สรุปได้ว่า บทบาทหน้าที่ของสื่อวิทยุโทรทัศน์ต่อสังคมนั้น โทรทัศน์นับเป็นสื่อมวลชนที่ทรงอิทธิพลต่อ ประชาชนในสังคมไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม พาณิชยกรรม การเมือง การปกครอง งานอาชีพ ศาสนา บันเทิง และการศึกษา เป็นต้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งในการ เสริมสร้างสติปัญญา พัฒนาประเทศและช่วยในการติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนข่าวสาร ความรู้ วัฒนธรรมต่าง ๆ ระหว่างประเทศ

3.2.4 ประเภทของบทรายการวิทยุโทรทัศน์

การแบ่งประเภทของบทรายการวิทยุโทรทัศน์สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ การแบ่งตามเนื้อหา การแบ่งตามหน้าที่ของสื่อมวลชน และแบ่งตามผู้รับสาร (พลตรี. สุภาณี นิตย์เสมอ, 2561, หน้า 23 – 29)

3.2.4.1 ประเภทของบทรายการวิทยุโทรทัศน์แบ่งตามเนื้อหาที่นำเสนอ

สื่อมวลชนในสังคมมีหน้าที่สำคัญ ในการเป็นตัวกลางเชื่อมโยงสังคมให้รับรู้เรื่องราวของกันและกันเพื่อจรรโลงคนในสังคมให้มีความเข้าใจกัน วิธีการนั้นทำได้ด้วยการเสนอข่าวสารทั้งในต้นของเหตุการณ์ประจำวันที่เกิดขึ้น เรื่องราวที่น่าสนใจจากทุกหนทุกแห่ง สารและ ความรู้ต่าง ๆ นอกจากการเสนอข่าวสารแล้ว สื่อมวลชนยังมีบทบาทสำคัญในการเสนอความบันเทิงแก่ผู้รับสารในรูปแบบต่าง ๆ ด้วยเสมอ ดังนั้น การแบ่งประเภทของบทวิทยุโทรทัศน์ จึงสอดคล้องกับ ประเภทของรายการวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งในทุกยุคทุกสมัยสามารถแบ่งอย่างกว้าง ๆ ตามเนื้อหาของสาร ได้เป็น 2 ประเภท คือ รายการที่ให้สาระข่าวสารและรายการที่ให้ความบันเทิง

3.2.4.1.1 บทประเภทสาระ (Documentary, Feature)

เป็นการนำเอาข่าวสารความรู้ต่าง ๆ ที่น่าสนใจหรืออาจจะ ไม่น่าสนใจ แต่ผู้รับสารควรจะรู้มาเสนอสื่อมวลชนที่ดีมีคุณภาพ ไม่ควรเสนอสารตามความต้องการของผู้รับสารอย่างใช้วิจารณญาณ แต่ควรจะมีสามารถในการพิจารณาว่าสารใดมีคุณค่า มีประโยชน์ต่อสังคม และนำเสนอสารนั้นเพื่อให้ผู้ชมมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ การแสดง ให้เห็นความสำคัญของการเลือกตั้งและเชิญชวนประชาชนไปใช้สิทธิการเสนอรายการเพื่อให้ ประชาชนประหยัดการใช้พลังงาน เป็นต้น โดยที่สาระบางอย่างอาจจะเข้าใจยากหรือน่าเบื่อหน่าย แต่เป็นเรื่องที่ประชาชนควรรับทราบ ผู้เขียนบท หรือทีมงานผลิตรายการจึงต้องพยายามทำให้ รายการน่าสนใจด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การใช้รูปแบบของการสนทนาแทนการบรรยาย การผูกเรื่อง สารคดีให้น่าติดตาม ฯลฯ

3.2.4.1.2 บทประเภทบันเทิง (Fiction, Non Feature)

คือ บทที่เขียนขึ้นเพื่อผลิตรายการที่มุ่งให้ผู้ชมได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลินผ่อนคลายความตึงเครียด ดังนั้น จึงไม่เน้นการเสนอเนื้อหาที่ยุ่งยากซับซ้อนเข้าใจยาก แต่จะเสนอสิ่งที่ดูแล้วสนุกเข้าใจง่ายน่าติดตาม เช่น รายการเพลง รายการตลกขบขัน รายการละคร

3.2.4.2 ประเภทของบทรายการวิทยุโทรทัศน์แบ่งตามหน้าที่ของสื่อมวลชน

สื่อมวลชนมีหน้าที่ในการเสนอข่าวสาร (To Inform) เสนอความคิดเห็น (To Give Opinion) เสนอความรู้และสาระที่สังคมควรทราบ (To Educate) ทำการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ (To Advertise And Public Relations) และให้ความบันเทิง (To Entertain) ดังนั้น จึงอาจจะแบ่งประเภทของบทรายการวิทยุโทรทัศน์ตามหน้าที่ของสื่อมวลชนออกเป็น

3.2.4.2.1 บทรายการที่มุ่งให้ข่าวสาร ได้แก่ รายการที่บอกกล่าวให้ประชาชนทราบถึงความเป็นไปของสังคมว่าใครทำอะไร มีอะไรเกิดขึ้น ที่ไหน เมื่อใด ทำไมและอย่างไร ส่วนใหญ่มักเป็นรายการที่เกิดขึ้นอย่างทันทีทันใดเป็นเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่อยู่ในความสนใจของประชาชน การเสนอรายการมักอยู่ในรูปแบบของรายการข่าว

3.2.4.2.2 รายการเพื่อความรู้ ความเห็นและการศึกษา จัดเป็นประเภทของรายการที่จำเป็นสำหรับสังคมในปัจจุบัน เนื่องจากสังคมมีความเจริญอย่างรวดเร็ว และมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ประชาชนจำเป็นต้องได้รับข่าวสารเพื่อเป็นข้อมูลส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิต รายการประเภทนี้ ได้แก่ รายการเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ รายการเพื่อส่งเสริมอาชีพ รายการความก้าวหน้าทางการแพทย์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี เป็นต้น

3.2.4.2.3 บทรายการเพื่อความบันเทิง เป็นรายการเพื่อผ่อนคลายความเครียด เน้นให้ผู้ชมมีความสุขสนุกสนานเพลิดเพลินนับว่ามีความจำเป็นในสังคมมาทุกยุคสมัย

รายการบันเทิงที่ดี มักได้รับความนิยมสูงจากประชาชน ดังนั้น นอกจากวิทยุโทรทัศน์จะได้ทำหน้าที่ให้ความบันเทิงแล้ว รายการบันเทิงยังเป็นที่มาของรายได้จากผู้ปล้ำรายการซึ่งมีความสำคัญต่อการดำเนินกิจการของสถานีวิทยุโทรทัศน์เป็นอย่างมาก

3.2.4.2.4 รายการเพื่อการประชาสัมพันธ์และการโฆษณา วัตถุประสงค์หลักประการหนึ่งของการสื่อสารมวลชน ก็คือ การให้บริการข่าวสารที่เป็นประโยชน์ การประชาสัมพันธ์จะสามารถสื่อข้อมูลไปยังมวลชนได้ ส่วนการโฆษณานั้นโดยรูปศัพท์แล้วในพจนานุกรมโฆษณาแปลว่าการเผยแพร่ออกไปยังสาธารณชน การป่าวร้อง คำว่า โฆษณาการ แปลว่า การป่าวร้องให้ทราบ การแจ้งความให้ทราบ และเมื่อมีการนำคำนี้ไปใช้กับสินค้าซึ่งขายเพื่อหวังผลกำไรจึงเป็นที่เข้าใจโดยทั่วไปว่าเป็นการแจ้งข่าวสินค้าเพื่อหวังผลกำไร

ในด้านรายการวิทยุโทรทัศน์ การโฆษณามุ่งให้ข้อมูลของสินค้าเพื่อให้เกิดการขายซึ่งเป็นที่มาของกำไร ส่วนการประชาสัมพันธ์มุ่งเน้นความหมายของการแจ้งให้ทราบถึงกิจการหรือบริการเพื่อประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ แต่อย่างไรก็ตามการโฆษณาก็ให้ประโยชน์เกี่ยวกับข้อมูลความรู้ในตัวสินค้าทำให้เกิดการเปรียบเทียบคุณภาพและราคา ปัจจุบันโฆษณาเป็นสิ่งที่สื่อมวลชนหลีกเลี่ยงได้ยากเนื่องจากเป็นแหล่งรายได้หลัก

3.2.4.3 ประเภทของบทรายการวิทยุโทรทัศน์แบ่งตามผู้รับสาร

ผู้รับสารได้แก่ ผู้ชมรายการวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งเป็นมวลชนที่มีขนาดใหญ่มีความหลากหลายในด้านอายุ อาชีพ เพศ เชื้อชาติ ศาสนา ความสนใจ ฯลฯ ผู้รับสารที่แตกต่างกันย่อมมีความสนใจต่างกันด้วย ผู้ส่งสารจึงควรวิเคราะห์ผู้รับสารเพื่อให้สามารถผลิตรายการที่มีเนื้อหาเหมาะสมกับคุณลักษณะของผู้รับสารได้ซึ่งจะทำให้รายการที่ผลิตขึ้นมีเอกลักษณ์ มีทิศทาง มีจุดเด่นเป็นที่มาของรายการที่มีคุณค่า มีผู้ชมมาก คุณภาพของรายการและจำนวนผู้ชมเป็นปัจจัยสำคัญต่อ

ความอยู่รอดของรายการเนื่องจากสื่อวิทยุโทรทัศน์เป็นสื่อที่มีค่าใช้จ่ายสูงทั้งในด้านการผลิตสื่อและการนำสื่อออกเผยแพร่ ดังนั้น ส่วนใหญ่รายการที่มีผู้ชมมากมักจะมีผู้อุปถัมภ์รายการให้การสนับสนุนมาก การเขียนบทรายการโทรทัศน์ โดยพิจารณาจากผู้รับสารจึงแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่

3.2.4.3.1 ผู้รับสารทั่วไป รายการวิทยุโทรทัศน์ประเภทที่ผลิตขึ้นสำหรับคนทุกเพศ ทุกวัย ส่วนใหญ่ได้แก่ รายการข่าวสาร รายการเกม รายการบันเทิงทั่วไป โดยปกติแล้วรายการวิทยุโทรทัศน์เป็นรายการสำหรับมวลชน คือ คนทุกเพศ ทุกวัยจึงสามารถเลือกชมรายการได้เกือบทุกรายการ เมื่อสังคมมีความเจริญและซับซ้อนมากขึ้นมีกลุ่มคนหลากหลายอาชีพมากขึ้น กลุ่มคนมีความสนใจต่าง ๆ กัน ก็มีความต้องการรายการที่มีลักษณะเฉพาะมีความเด่นเฉพาะตัว ลักษณะเฉพาะของรายการมีหลายวิธี วิธีที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การสร้างรายการที่มีความลึกสำหรับผู้รับสารเฉพาะกลุ่ม ถ้าเปรียบกับสิ่งตีพิมพ์ รายการสำหรับผู้รับสารทั่วไปอาจเปรียบเหมือนหนังสือพิมพ์ทั่วไป ส่วนรายการสำหรับผู้รับสารเฉพาะกลุ่มเปรียบเหมือนหนังสือพิมพ์ วารสารที่เจาะกลุ่มเป้าหมาย เช่น หนังสือพิมพ์สำหรับนักศึกษาหนังสือพิมพ์ที่เน้นแวดวงกีฬา บันเทิงหรือวารสารสำหรับสตรี วารสารสำหรับผู้บริหาร เป็นต้น

3.2.4.3.2 ผู้รับสารเฉพาะกลุ่ม ในด้านของกลุ่มผู้รับสารเอง ยังสามารถแบ่งตามลักษณะกว้าง ๆ ได้คือ แบ่งตามวัยและแบ่งตามลักษณะอาชีพ

1. แบ่งตามวัย

- รายการเด็ก เป็นที่ถกเถียงกันมากในปัจจุบันว่า รายการวิทยุโทรทัศน์มีอิทธิพลอย่างไรต่อเด็ก เนื่องจากสังคมที่เปลี่ยนไปทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองไม่มีเวลาพอ สำหรับการเลี้ยงดูเด็ก ประกอบกับการขยายตัวอย่างกว้างขวางของสื่อวิทยุโทรทัศน์ เด็กในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกดูโทรทัศน์เพิ่มขึ้นอย่างมากมามีผู้ผลิตรายการโทรทัศน์พยายามคิดค้นว่ารายการประเภทใดที่จะเหมาะสำหรับเด็กและพยายามผลิตรายการนั้น ๆ ออกมา ตัวอย่างของรายการประเภทนี้ ได้แก่ รายการการ์ตูน รายการเล่านิทาน รายการที่เปิดโอกาสให้เด็กไปร่วมแข่งขันตอบปัญหาหรือเล่นเกม ฯลฯ

- รายการเพื่อวัยรุ่น วัยรุ่นเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต วัยรุ่นเป็นวัยที่จะเปลี่ยนจากเด็กเป็นผู้ใหญ่ การรับรู้และการให้คุณค่าในสิ่งต่าง ๆ ของคนวัยนี้จึงมีความสำคัญมาก วัยรุ่นต้องการสิ่งที่รวดเร็วทันใจ ทันสมัย แปลกใหม่ รายการสำหรับวัยรุ่นที่ดีจึงควรต้องมีคุณค่า มีแง่คิดทันสมัยและเข้าใจไม่ยาก

- รายการสำหรับผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่เป็นวัยที่มีกำลังซื้อมากที่สุด และมีภารกิจต่าง ๆ มากมาย รายการวิทยุโทรทัศน์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบันมักเป็นรายการสำหรับผู้ใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นรายการความรู้ รายการข่าวสาร และรายการบันเทิงต่าง ๆ

- รายการสำหรับผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่มักเป็นรายการเพื่อสุขภาพหรือรายการที่เอื้อต่อการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

2. แบ่งตามอาชีพ

นอกจากการใช้เกณฑ์ด้านอายุในการแบ่งกลุ่มผู้ชมแล้ว เกณฑ์ของอาชีพก็มีความสำคัญ และมีความเป็นรูปธรรมที่จะใช้เป็นเกณฑ์ในการเขียนบทและการผลิตรายการได้เป็นอย่างดี ลักษณะอาชีพที่มักจะนำไปสู่เนื้อหาของการผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์ ได้แก่

- รายการสำหรับแม่บ้าน สถานีวิทยุโทรทัศน์ มักมีรายการเกี่ยวกับการทำกับข้าว การเย็บปักถักร้อย การเลี้ยงดูเด็ก การจัดการบ้านเรือน
- รายการเพื่อเกษตรกร เนื่องจากประเทศไทยยังคงมีผู้ประกอบอาชีพการเกษตรเป็นปริมาณสูงที่สุด และเกษตรกรเป็นกลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยน้อยที่สุดเพื่อเป็นการส่งเสริมให้คนกลุ่มนี้มีความรู้และสามารถปรับตัวได้ในสังคมจึงมีการผลิตรายการประเภทนี้ออกมาแต่มีออกอากาศในช่วงเวลาที่คนดูไม่มากนักและมีผู้สนับสนุนรายการไม่มากเท่าที่ควร
- รายการสำหรับนักเรียน นิสิต นักศึกษา รายการเหล่านี้ ได้แก่ รายการเพื่อการศึกษาที่มักผลิตโดยสถาบันการศึกษาต่างๆ รายการส่งเสริมความรู้ที่อยู่ในรูปแบบของการเชิญนักเรียนไปร่วมรายการ
- รายการสำหรับคนกลุ่มอาชีพอื่น ๆ โดยทั่วไปรายการส่วนใหญ่อาจจะมีแนวคิดที่จะผลิตเพื่อกลุ่มผู้ชมกลุ่มต่าง ๆ ที่คิดไว้ แต่ในด้านของการรับสารเราไม่สามารถจำกัดสิทธิเสรีภาพของผู้รับสารได้ ผู้ชมทุกเพศ ทุกวัยสามารถเลือกรับสารได้ ตามความสนใจของเขา แต่อย่างไรก็ตามการผลิตรายการโดยคำนึงถึงกลุ่มผู้ชมจะทำให้รายการวิทยุโทรทัศน์มีทิศทางมากขึ้น และสามารถสนองประโยชน์ต่อผู้รับสารกลุ่มเป้าหมายได้ดีกว่าและเอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มอื่น ๆ ที่สนใจได้ด้วย

จากแนวคิดประเภทบทรายการวิทยุโทรทัศน์ ของนักวิชาการข้างต้น สรุปได้ว่าการเขียนบทสำหรับผู้ชมกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ นี้ ผู้เขียนจะต้องวิเคราะห์คุณสมบัติของกลุ่มเป้าหมายให้เข้าใจลักษณะทางกายภาพ พฤติกรรมความสนใจ ลักษณะทางจิตวิทยา รวมถึงต้องมีการติดตามพฤติกรรมการรับชม (Feedback) หลังจากรายการได้เผยแพร่หรือออกอากาศ เพื่อนำข้อมูลความพึงพอใจและความต้องการมาประกอบการพิจารณาในด้านเนื้อหา รูปแบบ ความยาวของบท และเวลาการออกอากาศเพื่อการเขียนบทและผลิตรายการเป็นไปตามความต้องการรับชมที่เป็นปัจจุบัน

3.2.5 รูปแบบของรายการวิทยุโทรทัศน์

รูปแบบของรายการวิทยุโทรทัศน์ หมายถึง ลักษณะการดำเนินไปของรายการที่ปรากฏทางจอโทรทัศน์ ตัวอย่างรูปแบบของรายการที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น รูปแบบของรายการข่าว แต่เดิมมีเพียงการนั่งอ่านข่าวคนเดียวต่อมานิยมให้มีผู้อ่านมากกว่า 1 คน มีภาพยนตร์ประกอบข่าวมากขึ้น ตลอดจนอาจมีการสัมภาษณ์สดทางรายการข่าว ถ้าข่าวนั้นมีความสำคัญมากในรายการประเภทอื่น ๆ ต่างก็มีรูปแบบที่น่าสนใจแตกต่างกันไป รูปแบบรายการโทรทัศน์ในปัจจุบันที่น่าสนใจ (ผศ. สุภาณี นิตย์เสมอ, 2561, หน้า 28 – 30) มีดังนี้

1. รายการบรรยายหรือพูดคนเดียว ส่วนมากมักเป็นรายการที่เน้นเนื้อหาสาระ ลักษณะของรายการ คือ มีผู้พูดมาบรรยาย ตัวอย่างของรายการประเภทนี้ เช่น รายการเพื่อการศึกษาของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ รายการรูปแบบบรรยายนี้อาจทำให้น่าสนใจมากขึ้นได้โดยวิธีต่าง ๆ เช่น ใช้รูปแบบของการสนทนา การอภิปราย การบรรยายประกอบภาพวิดิทัศน์ เป็นต้น

2. รายการสนทนา เป็นการสนทนาระหว่างผู้ร่วมรายการตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยมีผู้ดำเนินรายการเป็นผู้ร่วมสนทนาหรือเชื่อมโยงเรื่องที่สนทนาซึ่งมีการกำหนดขอบเขตกันไว้ล่วงหน้าแล้ว คู่สนทนามีบทบาทเท่าเทียมกัน

3. รายการอภิปราย การอภิปรายต่างกับการสนทนาตรงที่มีผู้ร่วมรายการมากกว่า การอภิปรายจะมีการตั้งหัวข้อไว้แล้ว ผู้ร่วมอภิปรายจะพูดในเวลาที่กำหนดให้ (ยืดหยุ่นได้) โดยมีผู้ดำเนินการอภิปรายซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้นำการอภิปรายจะดำเนินการอภิปรายช่วยเชื่อมโยงรายการช่วยเน้นและสรุปประเด็น แต่ไม่ร่วมอภิปรายด้วย

4. รายการสัมภาษณ์ ได้แก่ การที่ผู้ดำเนินรายการเชิญแขกมาร่วมรายการเพื่อให้สัมภาษณ์โดยผู้ดำเนินรายการเป็นผู้ถามไม่ใช่บทบาทในการร่วมสนทนาอีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ การสัมภาษณ์ต้องมีการเตรียมเนื้อหาและเตรียมบทไว้ล่วงหน้า

5. รายการเกมและตอบปัญหา มักจะมีผู้ร่วมรายการร่วมเล่นเกม ผู้ดำเนินรายการต้องมีความสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดีจึงจะทำให้รายการสนุกน่าติดตาม เช่น รายการสาธิต ทดลอง เป็นการแสดงให้เห็นจริงในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง การทำให้ดู เช่น การทดลองทางวิทยาศาสตร์ รายการสาธิต ทำกับข้าว ฯลฯ เป็นต้น

6. รายการเพลงและดนตรี วัตถุประสงค์คือทำให้ความบันเทิงแก่ผู้ชม มีทั้งรูปแบบการแสดงเป็นวง อย่างเช่น ดนตรีคลาสสิก การแสดงคอนเสิร์ต การจัดฉาก และนำเสนอนักร้องเป็นหลัก

7. รายการถ่ายทอดสด เป็นรายการที่มีจุดมุ่งหมายในการรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นขณะเกิดเหตุมีการบรรยายหรือเล่าเรื่องพร้อมทั้งถ่ายทอดสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างทันทีทันใด

8. รายการสารคดี หมายถึง รายการที่เสนอเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยรายการนั้นให้ทั้งความรู้และความเพลิดเพลิน สารคดีมักเสนอเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อาจมีรายละเอียดแง่มุมเดียวหรือหลายแง่มุมและมีวิธีการนำเสนอได้หลายลักษณะ สารคดีที่ดีควรมีเอกภาพ

รายการสารคดี มีความยาวแตกต่างกันไปตั้งแต่ไม่กี่นาทีจนเป็นชั่วโมง ถ้าใช้เวลาในการนำเสนอหน่อย เรียกว่าสารคดีสั้น เนื้อหาของสารคดี มีขอบเขตกว้างขวางมากจนอาจกล่าวได้ว่าเรื่องทุกเรื่องที่สามารถจัดทำได้เป็นสารคดีได้ การนำเสนอสารคดี ทำได้หลายรูปแบบ ตั้งแต่การเสนอภาพประกอบ การบรรยาย การสัมภาษณ์ รูปแบบผสม ฯลฯ

9. รายการนิตยสารทางอากาศ เป็นรูปแบบรายการที่นำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ เหมือนนิตยสารของสื่อสิ่งพิมพ์ กล่าวคือ นำเสนอเรื่องย่อย ๆ หลายเรื่องในรายการเดียวถ้าเรื่องย่อยเหล่านี้มีเนื้อหาแนวเดียวกันหรือกลมกลืนกัน เรียกว่า รายการนิตยสารเฉพาะด้าน ถ้ามีเนื้อหาหลากหลายแตกต่างกันไป เรียกว่า นิตยสารทั่วไป ความสำคัญของรายการนิตยสารทางอากาศอยู่ที่การเชื่อมโยง

เรื่องย่อยแต่ละเรื่องให้เข้ากันได้อย่างสอดคล้องกลมกลืน รูปแบบรายการนิตยสารทางอากาศคล้ายกับรายการสารคดีที่ต่างก็สามารถเสนอเนื้อหาต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง แต่แตกต่างกันที่รายการสารคดีมุ่งเสนอเพียงเรื่องเดียวขณะที่นิตยสารทางอากาศมุ่งเสนอหลายเรื่องในรายการเดียว

10. รายการละคร เป็นรูปแบบของการผูกเรื่อง และมีการแสดงตามท้องเรื่องที่เตรียมไว้แล้วโดยมุ่งเน้นให้ผู้ชมได้รับความบันเทิง รายการละคร มีทั้งละครเรื่องยาว ละครสั้นตอนเดียวจบ และละครสั้นหลายตอนจบ

11. รายการสาระละคร เป็นรูปแบบของการแสดงละคร และให้ความรู้ควบคู่กันไป วัตถุประสงค์ ของสาระละครคือทำให้ความรู้ โดยใช้ละครเป็นสื่อเพื่อให้รายการน่าสนใจ น่าติดตาม ชมมากกว่าการใช้รูปแบบอื่น

12. รายการรูปแบบอื่น ๆ เช่น รูปแบบผสมผสาน รูปแบบปกิณกะ ผู้เขียนบทวิทยุโทรทัศน์สามารถสร้างสรรค์รูปแบบต่าง ๆ ในการนำเสนอได้

สุปรีย์ สุวรรณบุรณ์ (อ้างถึงใน สุนิลชา สัตบุศย์, 2562, หน้า 16 - 20) การจัดแบ่งรายการวิทยุโทรทัศน์ของประเทศไทย ส่วนใหญ่ได้อิทธิพลมาจากสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ญี่ปุ่น ดังที่ได้เห็นจากรูปแบบรายการที่ปรากฏในจอโทรทัศน์ของสถานีต่าง ๆ จะมีลักษณะการนำเสนอไม่แตกต่างจากรูปแบบ หรือบางรายการอาจมีการลอกเลียนแบบมาเกือบทั้งหมดจากรูปแบบรายการที่ได้รับความนิยม หรือมีชื่อเสียงในประเทศดังกล่าวซึ่งอาจมีการดัดแปลงในรายละเอียดและองค์ประกอบการผลิตบางอย่างเพื่อความเหมาะสมเป็นที่ยอมรับและสอดคล้องกับสังคมไทยสำหรับรูปแบบรายการโทรทัศน์ ที่เป็นที่ยุ้จักและนิยมใช้ในการจัดรายการโทรทัศน์กันอย่างแพร่หลายมีหลายรูปแบบซึ่งมีลักษณะเฉพาะและมีวิธีการนำเสนอที่แตกต่างกันออกไป มีดังต่อไปนี้

1. พูดคุย รายการพูดคุย (Talk Program) เป็นรูปแบบรายการ ที่เป็นผู้มาปรากฏตัวเพื่อพูดคุยกับผู้ชม โดยการหยิบยกเอาประเด็นเกี่ยวกับข่าวสาร ความเคลื่อนไหว เหตุการณ์ สารความรู้หรือความบันเทิง ที่กำลังอยู่ในความสนใจของผู้ชมรายการมานำเสนอ และพูดคุยกับผู้ชมโดยตรงในสหรัฐอเมริกา นิยมเรียกว่ารายการทอล์คโชว์ (Talk : Show) ลักษณะการนำเสนอรายการพูดคุย มีพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงไป แต่เดิมจะใช้การนำเสนอด้วยการพูดเป็นหลักและมีภาพประกอบเพื่อจะได้ไม่เห็นว่าผู้พูดตลอดรายการ ในระยะหลังเริ่มใช้รูปแบบอื่นมาผสมผสาน เช่น การสัมภาษณ์ ฯ การสนทนา ฯลฯ การพูดคุยสามารถสอดแทรกความบันเทิง ซึ่งอาจจะเป็นการแสดงดนตรี แสดงตลก หรือแสดงมายากล เพียงแต่การแสดงเหล่านี้ ถือเป็นส่วนประกอบของรายการเท่านั้น โดยที่ถือว่าการพูดคุยเป็นจุดเด่นกว่า รายการพูดคุยจะมีคุณภาพและน่าสนใจยิ่งขึ้น หากผู้ดำเนินรายการหรือผู้ที่ทำหน้าที่พูดคุยกับผู้ชมเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการพูด และการนำเสนอเนื้อหาของรายการ สามารถดำเนินรายการได้อย่างราบรื่นและเป็นธรรมชาติ

2. สนทนา รายการสนทนา (Conversational Program) เป็นรูปแบบรายการที่มีคนมาพูดคุยกัน 2 หรือ 3 คน โดยมีคนหนึ่งเป็นผู้ดำเนินรายการหรือดำเนินการสนทนา ส่วนบุคคลที่เหลือจะเป็นผู้ร่วมสนทนา ผู้ดำเนินรายการจะทำหน้าที่นำการสนทนา และคอยควบคุมการสนทนาให้เป็นไปตามขอบเขต และวัตถุประสงค์ของรายการคอยเชื่อมโยงประเด็นการสนทนาเพื่อไม่ให้ผู้ชมเกิดความสับสนกับประเด็นที่สนทนา ผู้ดำเนินการสนทนาอาจร่วมแสดงความคิดเห็นด้วยการพูดคุยกับผู้ร่วมรายการในขณะเดียวกันก็ต้องคอยพูดคุยกับผู้ชมรายการด้วยโดยเฉพาะในช่วงต้นที่ต้องเปิดประเด็นการสนทนาและช่วงท้ายที่ต้องสรุปประเด็นการสนทนา รายการสนทนาแตกต่างกับรายการพูดคุยกล่าวคือ รายการพูดคุยเป็นการพูดคุยกับผู้ชมโดยตรงในขณะที่รายการสนทนามิใช่เป็นการพูดคุยกับผู้ชมโดยตรง แต่เป็นการสนทนากันระหว่างผู้ร่วมรายการ การนำเสนอรายการสนทนาที่ดี มิใช่เพียงการนำเสนอภาพผู้ร่วมสนทนาตดสลับกันไปมาเท่านั้น หากแต่ควรจะต้องมีภาพเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อหรือประเด็นที่กำลังสนทนา มาติดต่อประกอบกับรายการด้วย

3. อภิปราย รายการอภิปราย (Discussion Program) เป็นรูปแบบรายการพูดคุยลักษณะหนึ่งแต่ไม่ใช่เป็นการพูดคุยกับผู้ชมโดยตรง หากแต่เป็นการพูดคุยระหว่างผู้ดำเนินการอภิปรายหรือผู้ดำเนินรายการกับผู้ร่วมรายการซึ่งอาจจะมีตั้งแต่ 2 - 4 คน ผู้ร่วมรายการมักจะเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ มีความเชี่ยวชาญหรือเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้ออภิปราย ผู้ทรงคุณวุฒิที่เชิญมาร่วมรายการแต่ละครั้ง ควรมีความหลากหลายเพื่อผู้ชมจะได้รับรู้ในทรรศนะหรือมุมมองที่แตกต่างกันไปโดยหัวข้อที่หยิบยกมาอภิปรายในรายการควรเป็นหัวข้อที่กำลังเป็นที่สนใจของสังคมในขณะนั้นซึ่งผู้จัดรายการจะต้องเป็นผู้กำหนดขึ้นมา ผู้ดำเนินรายการจะเป็นผู้ทำหน้าที่พูดกล่าวนำถึงหัวข้อที่หยิบยกมาอภิปราย คอยป้อนประเด็นคำถามให้ผู้ร่วมรายการแต่ละคนได้ร่วมแสดงทรรศนะคติและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่ละคนอย่างมีกติกามารยาทและต้องคอยควบคุมการอภิปรายให้อยู่ในขอบเขตของประเด็นที่กำหนดไว้ ผู้ดำเนินรายการจะทำหน้าที่เป็นเพียงผู้นำการอภิปรายและสรุปความคิดเห็นของผู้ร่วมอภิปรายในช่วงจังหวะที่เหมาะสมเท่านั้น จะไม่ร่วมแสดงทรรศนะและความคิดเห็นเหมือนรายการสนทนา วัตถุประสงค์ของรายการอภิปรายส่วนใหญ่ต้องการให้เป็นเวทีแสดงทรรศนะหรือความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนแนวความคิดระหว่างผู้ร่วมรายการ หากเป็นรายการอภิปรายที่ถ่ายทอดสด (Live) อาจเปิดโอกาสให้ผู้ชมทางบ้านร่วมแสดงความคิดเห็นด้วยหัวข้อหรือประเด็นที่อภิปรายมักเป็นเรื่องที่มีสาระทางวิชาการและเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมไม่เป็นเรื่องไร้สาระ

4. สัมภาษณ์ รายการสัมภาษณ์ (Interview Program) เป็นรูปแบบรายการที่มีบุคคล 2 คน หรือมากกว่ามาร่วมพูดคุยซักถามปัญหา ข้อสงสัยหรือชี้แจงข้อเท็จจริงตามหัวข้อที่กำหนดในแต่ละรายการโดยมีผู้ดำเนินรายการ 1 คน ทำหน้าที่สัมภาษณ์หรือซักถาม และผู้ร่วมรายการ หรือผู้ให้สัมภาษณ์เป็นผู้ตอบหรือชี้แจงข้อเท็จจริงต่อข้อคำถาม ซึ่งอาจจะมีจำนวนมากกว่า 1 คน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของเวลาและขอบข่ายเนื้อหาของหัวข้อที่สัมภาษณ์ว่ามีมากน้อยเพียงใด

5. สาธิตและทดลอง รายการสาธิตและทดลอง (Demonstration and Experimental Program) เป็นรูปแบบรายการที่นำเสนอด้วยการอธิบายกรรมวิธี เทคนิค วิธีการ กระบวนการและ

ขั้นตอนหรือรายละเอียดอื่น ๆ ของการกระทำหรือการประดิษฐ์สิ่งใดสิ่งหนึ่ง ด้วยการนำเสนอภาพและเสียงประกอบการสาธิตและทดลองในแต่ละเทคนิคแต่ละวิธีการหรือแต่ละขั้นตอนที่เป็นรูปธรรมสามารถนำไปปฏิบัติหรือทำได้จริง เช่น การสาธิตการเสริมสวย การทำผม การแต่งหน้า การสาธิตการปรุงอาหาร การสาธิตการประดิษฐ์สิ่งของต่าง ๆ เป็นต้น

6. ข่าว รายการข่าว (News Program) เป็นรูปแบบรายการที่นำเสนอเหตุการณ์เรื่องราวข้อเท็จจริงหรือข้อคิดเห็นที่น่าสนใจ มีความสดใหม่มีผลกระทบต่อประชาชน ส่วนใหญ่หรือมีองค์ประกอบข่าวอื่น ๆ โดยใช้วิธีการนำเสนอทั้งในลักษณะของการประกาศ การอ่านคำบรรยายข่าว ประกอบภาพโดยผู้ประกาศข่าว การรายงานพิเศษหรือการสัมภาษณ์โดยผู้สื่อข่าวหรือผู้รายงานข่าว ในสถานที่จริงหรือลักษณะอื่น ๆ

7. สารคดี รายการสารคดี (Documentary Program) เป็นรูปแบบรายการที่นำเสนอเรื่องราวที่เป็นจริงหรือมีพื้นฐานอยู่บนข้อเท็จจริง ไม่ใช่จากเรื่องแต่งขึ้นหรือจากนวนิยายหรือจากจินตนาการ ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องที่ผูกพันกับเหตุการณ์และบุคคลจริงเกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับมนุษย์อย่างไรก็ตาม แม้จะเป็นการนำเสนอเรื่องจริง แต่การนำเสนอจะต้องมีลักษณะสร้างสรรค์ ไม่ใช่ลอกเลียนแบบจากของจริงทั้งหมดโดยไม่มีการตกแต่งการนำเสนอเนื้อหาสาระในรายการสารคดีโดยทั่วไปอาจเสนอด้วยภาพและเสียงบรรยายตลอดรายการโดยไม่มีผู้ดำเนินรายการปรากฏตัวเพื่อคอยพูดเกริ่นนำหรือเชื่อมโยงรายการ หรืออาจมีผู้ดำเนินรายการปรากฏตัวและทำหน้าที่พูดนำเข้าสู่รายการคอยพูดเชื่อมโยงรายการในแต่ละช่วงแต่ละตอน และคอยพูดสรุปในช่วงท้ายของรายการ

8. ละคร รายการละคร (Drama Program) เป็นรูปแบบรายการที่นำเสนอเรื่องราวโดยใช้การแสดงตามบทบาทในเรื่องราวที่แต่งขึ้นหรือดัดแปลงจากเรื่องจริง เพื่อสื่อความหมายเกี่ยวกับสาระข้อคิด คติเตือนใจ และความบันเทิงไปสู่ผู้ชมรายการโดยอาศัยองค์ประกอบและเทคนิคทางการละครศิลปะการแสดง เทคนิคการถ่ายทำ การตัดต่อลำดับภาพและการให้เสียงดนตรีและเสียงประกอบเพื่อให้เรื่องราวมีความสมจริงสมจัง ผู้ชม ชมแล้วมีอารมณ์ร่วมและเกิดความรู้สึกคล้อยตาม

9. สารระละคร รายการสารระละคร (Docudrama Program) เป็นรูปแบบรายการที่นำเสนอโดยอาศัยรูปแบบสารคดีผสมผสานกับรูปแบบละคร เป็นการนำเอารูปแบบของละครมาใช้เพื่อสื่อความหมายถ่ายทอดสาระความรู้หรือสะท้อนปัญหาต่าง ๆ โดยการผูกเรื่องราวเป็นละครที่สะท้อนให้ผู้ชมตระหนักและรับรู้ถึงปัญหา สาเหตุของปัญหา และอาจรวมถึงแนวทางการแก้ไขปัญหานั้น ๆ และมีผู้ดำเนินรายการเป็นผู้ทำหน้าที่เกริ่นนำอธิบายหรือขยายสาระและสรุปประเด็น

10. เพลงและดนตรี รายการเพลง (Music Program) เป็นรายการที่นำเสนอเพลงหรือการแสดงดนตรี ซึ่งสามารถจัดนำเสนอในลักษณะเป็นเพลงที่มีภาพประกอบเป็นเรื่องราวตามเนื้อหาของเพลงที่เรียกว่า มิวสิกวิดีโอ (Music Video) หรือเป็นการจัดแสดงดนตรีที่เรียกว่าการแสดงคอนเสิร์ตซึ่งอาจจะเป็นการบันทึกเทปโทรทัศน์ไว้ล่วงหน้าก่อนออกอากาศแพร่หลายหรือเป็นการถ่ายทอดสดโดยมีพิธีกรหรือผู้ดำเนินรายการเป็นผู้พูดเปิดนำรายการพูดเชื่อมโยงเข้าสู่เพลงหรือการแสดงดนตรีของนักร้องและพูดปิดรายการ

11. นิตยสาร รายการนิตยสาร (Magazine Program) เป็นรูปแบบรายการที่นำเสนอเนื้อหาสาระที่หลากหลายซึ่งอาจจัดแบ่งเป็นเรื่องย่อยต่างกันหลาย ๆ เรื่อง แต่ละเรื่องจะเป็นแนวเดียวกันหรือต่างแนวกันก็ได้ และใช้รูปแบบการนำเสนอที่หลากหลายในรายการเดียวกัน เช่น อาจเริ่มด้วยรายการเพลงสลับด้วยรายการสัมภาษณ์ รายการสารคดี รายการสนทนา หรือรายการละคร แต่สิ่งสำคัญของรูปแบบนิตยสารก็คือการเชื่อมโยงหรือการร้อยเรียงแต่ละเรื่องย่อยหรือแต่ละตอนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมีความสอดคล้องและกลมกลืนกัน

12. ปกิณกะ รายการปกิณกะ (Variety Program) หรือที่นิยมเรียกว่า รายการวาไรตี้ (Variety) เป็นรูปแบบรายการที่มุ่งเน้นนำเสนอความบันเทิงหลายเรื่องหลายรส โดยใช้รูปแบบการนำเสนอที่หลากหลายคล้าย ๆ กับรายการนิตยสารต่างกันเพียงรายการปกิณกะไม่จำเป็นต้องเชื่อมโยงหรือร้อยเรียงแต่ละช่วงแต่ละตอนของรายการให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน รายการปกิณกะจึงมีความหลากหลาย ทั้งในเนื้อหารายการและรูปแบบการนำเสนอด้วยความมุ่งหวังที่จะสร้างความพึงพอใจสร้างความสนุกสนานบันเทิงใจให้กับกลุ่มผู้ชมรายการที่มีความชอบแตกต่างกัน รูปแบบรายการที่มักปรากฏในรายการปกิณกะ ได้แก่ รายการแสดงดนตรีและร้องเพลง รายการแสดงตลกหรือละครตลกเบาสมอง รายการสัมภาษณ์นักร้องหรือนักแสดงที่มีชื่อเสียง พร้อมการแสดงความสามารถพิเศษ ฯลฯ และองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญในการสร้างสรรค์รายการปกิณกะก็คือ พิธีกรประจำรายการ ผู้ทำหน้าที่เหมือนตัวแทนของผู้ชมรายการซึ่งจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในด้านการนำเสนอมีไหวพริบดี แก้ปัญหาเฉพาะหน้าเก่งและมีบุคลิกภาพเหมาะสมกับกลุ่มผู้ชมเป้าหมาย

13. เกมโชว์ รายการเกมโชว์ (Game Show Program) เป็นรูปแบบรายการที่จัดให้มีการแข่งขันกันระหว่างผู้ร่วมรายการด้วยการเล่นเกมหรือตอบปัญหาที่ผู้จัดรายการกำหนดขึ้นภายใต้เงื่อนไขของกฎและกติกาที่กำหนดไว้ล่วงหน้า เกมหรือกิจกรรมที่จัดอาจเป็นการแข่งขันทางร่างกายหรือใช้สติปัญญาระหว่างผู้เข้าร่วมแข่งขัน ฝ่ายชนะจะได้รับรางวัลเป็นเงินหรือของรางวัลที่มีมูลค่าจำนวนมากในขณะที่ผู้แพ้จะได้รับเงินหรือของรางวัลตอบแทนโดยมีพิธีกรหรือผู้ดำเนินรายการเป็นผู้อธิบายชี้แจงกติกาคอยดำเนินการและควบคุมการแข่งขันให้เกิดความสนุกสนานและยุติธรรม ในกรณีที่เป็นการแข่งขันตอบปัญหาโดยตรงอาจเรียกว่าเป็น รายการตอบปัญหา (Quiz Program) ซึ่งมักเป็นการทดสอบความรู้หรือเชาว์ปัญญาในเรื่องต่าง ๆ

จากแนวคิดรูปแบบรายการวิทยุโทรทัศน์ของนักวิชาการข้างต้น สรุปได้ว่ารายการวิทยุโทรทัศน์นั้น มีบทวิทยุโทรทัศน์ที่สอดคล้องกับประเภทของรายการวิทยุโทรทัศน์ แบ่งอย่างกว้าง ๆ ตามเนื้อหาของสาร ได้เป็น 2 ประเภท คือ รายการที่ให้สาระข่าวสารและรายการที่ให้ความบันเทิงซึ่งการนำเสนอของรายการโทรทัศน์นั้นจะช่วยให้ผู้ชมได้เห็นภาพของการดำเนินรายการที่ชัดเจน เข้าใจง่ายจากภาพประกอบรายการ และสนุกกว่ารายการวิทยุเนื่องจากได้เห็นสีหน้า แววตา ท่าทาง กริยาต่าง ๆ ของผู้แสดง ผู้ร่วมรายการหรือผู้ดำเนินรายการต่างกับรายการวิทยุที่ได้ยินเพียงแต่เสียงโดยผู้ฟังต้องใช้การจินตนาการภาพประกอบการรับฟังแทน

3.2.6 การจำแนกประเภทของวิทยุโทรทัศน์ตามเนื้อหาสาระ

สุรสนธิ (อ้างถึงใน อชิระ ดวงหอม, 2559, หน้า 15) การจำแนกประเภทของสื่อโทรทัศน์ มักไม่นิยมจำแนกประเภทของสถานีแบบ Format Station เช่น การจำแนกประเภทของรายการ สถานีวิทยุ เนื่องจากสถานีโทรทัศน์ แต่ละแห่งมักต้องให้บริการเนื้อหาสาระที่หลากหลาย แก่ผู้ชมหลายกลุ่ม การจำแนกประเภทของรายการจึงเน้นที่ประเภทของเนื้อหาสาระ (Genre) ดังนี้

3.2.6.1 รายการประเภทสารคดี หรือรายการจากข่าวและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น (News and Reality Programme หรือ Non-fiction) ได้แก่

3.2.6.1.1 รายการข่าวและวิเคราะห์ข่าว (News and Current Affairs)

3.2.6.1.2 รายการสารคดี (Feature and Documentary)

3.2.6.1.3 รายการการศึกษา (Education)

3.2.6.1.4 รายการสนทนา (Talk)

3.2.6.1.5 รายการบรรยายนอกสถานที่ในการถ่ายทอดต่าง ๆ (Commentary on Public Events)

3.2.6.2 รายการแนวจินตคดีหรือบันเทิง (Imaginative Fiction Programme or Entertainment Programme) ได้แก่

3.2.6.2.1 รายการละครโทรทัศน์ (Television Drama or Soap Opera)

3.2.6.2.2 รายการปกิณกะบันเทิง (Light Entertainment)

3.2.6.2.3 รายการกีฬา (Sports)

3.2.6.2.4 รายการตลก (Situation Comedy)

3.2.6.2.5 รายการภาพยนตร์ (Movies)

3.2.6.2.6 รายการการ์ตูน (Cartoon)

3.2.6.2.7 รายการเกมส์และแข่งขันตอบปัญหา (Game and Quiz Show)

3.2.6.2.8 รายการดนตรีและเพลง (Music)

3.2.6.3 รายการแนวการมีส่วนร่วมของผู้ชมและวิทยากร (Audience Oriented Programme)

3.2.6.3.1 รายการเปิดสายจากผู้ฟัง (Phone-In)

3.2.6.3.2 รายการอภิปราย (Discussion)

3.2.6.4 รายการโฆษณา (Commercial Programme) ได้แก่

3.2.6.4.1 รายการโฆษณาสินค้า หรือ Home Shopping

3.2.6.4.2 รายการประกาศบริการ

ซึ่งการจำแนกประเภทรายการตามเนื้อหาสาระสามารถแบ่งประเภทเนื้อหาและรูปแบบรายการอย่างเจาะลึกได้อีก ตัวอย่างเช่น

3.2.6.1.1.1 ประเภทรายการข่าวโทรทัศน์

กุลทิพย์ ศาสตรระจฤจิ (อ้างถึงใน อชิระ ดวงหอม, 2559, หน้า 16) ประเภทของรายการข่าวมีการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับความนิยมของผู้ชมรายการและขึ้นอยู่กับนโยบายของแต่ละสถานี อย่างไรก็ตามการแบ่งประเภทของข่าวก็เช่นเดียวกับข่าวหนังสือพิมพ์ที่แบ่งประเภทตามเนื้อหาของข่าว ดังนี้

1. ข่าวหนัก (Hard News) หมายถึง ข่าวที่อาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมเนื้อหาของข่าวมุ่งให้ความรู้และประโยชน์ต่อผู้ชมในการตัดสินใจต่อไป ข่าวที่ส่งผลกระทบต่อในทางบวกและลบต่อผู้ชม การนำเสนอข่าวส่งผลกระทบต่อคนในวงกว้าง อาทิ การขึ้นราคาน้ำมัน การเลือกตั้ง การลดอัตราภาษี ข่าวประเภทนี้ ได้แก่ ข่าวการเมือง ข่าวเศรษฐกิจ ข่าวภัยพิบัติ

2. ข่าวเบา (Soft News) หมายถึง เป็นข่าวที่เน้นให้ผู้ชมมีอารมณ์ร่วมในการนำเสนอทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกรัก เกลียดชังกับเรื่องหรือบุคคลที่ตกเป็นข่าว แต่เนื้อหาข่าวไม่มีผลต่อการดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนแต่อย่างใด การนำเสนอข่าวประเภทนี้ก็เพื่อสนองความอยากรู้อยากเห็นของมนุษย์และอาจจะเป็นเหตุผลทางธุรกิจขององค์กรสื่อ เช่น ข่าวดาราดังทางเดิน ข่าวเกี่ยวกับความเชื่อทางไสยศาสตร์ คนแต่งงานกับงู การทำนาย หมอผี เป็นต้น ซึ่งข่าวประเภทนี้อาจจะส่งผลกระทบต่อคนบางคนและเพียงบางกลุ่มแต่ไม่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในระดับมหภาค

3. ข่าวภูมิภาคหรือข่าวท้องถิ่น หมายถึง ข่าวภายในประเทศที่ไม่ได้เกิดขึ้นในเมืองหลวงหรือปริมณฑล และเป็นข่าวที่มีความสำคัญหรือผลกระทบต่อประชาชนในภูมิภาคหนึ่ง เป็นส่วนใหญ่รวมทั้งบุคคลที่เป็นข่าว เนื้อหาของข่าวเกี่ยวข้องกับความเป็นไปในท้องถิ่นนั้น ๆ

4. ข่าวต่างประเทศ หมายถึง ข่าวรายงานเหตุการณ์ สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายนอกประเทศโดยได้รับสัญญาณข่าวดาวเทียมและทางเครื่องโทรพิมพ์ เจ้าหน้าที่แปลข่าวเป็นภาษาไทยและคัดเลือกข่าวที่เป็นที่สนใจต่อผู้ชมนำมาออกอากาศซึ่งรวมไปถึงการวิเคราะห์ข่าวต่างประเทศด้วย

3.2.6.1.1.2 รูปแบบรายการข่าวโทรทัศน์

กุลทิพย์ ศาสตรระจฤจิ (อ้างถึงใน อชิระ ดวงหอม, 2559, หน้า 17 - 19) รูปแบบการเสนอรายงานข่าวโทรทัศน์เป็นลักษณะรูปแบบรายการที่กระตุ้นและดึงดูดความน่าสนใจของผู้รับข่าวสารเป็นอย่างดี ลักษณะการนำเสนอข่าวโทรทัศน์สามารถสร้างความประทับใจสนองความอยากรู้ และมีผลกระทบต่อผู้ชม รูปแบบของรายการข่าวโทรทัศน์ที่สำคัญ ได้แก่

1. รายการข่าว (News Program) เป็นการรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน ได้แก่ ข่าวในประเทศ ข่าวต่างประเทศ ข่าวกีฬา เป็นต้น รายการข่าวถือเป็นรายการหลักของสถานีที่มีการนำเสนอทั้งในช่วงเช้า กลางวัน และช่วงเย็น รายการข่าวของทางสถานีในช่วงเวลาไพรม์ไทม์นั้น หากสร้างความน่าเชื่อถือต่อผู้ชมให้ติดตามรับชมอย่างต่อเนื่องได้จะทำรายได้ให้แก่สถานีอย่างมาก

ทั้งนี้ต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ วิธีการนำเสนอและช่วงเวลาที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ในรายการข่าวนั้น ตัวผู้ประกาศข่าว คือ ผู้สร้างจุดสนใจให้แก่รายการข่าว

2. รายการวิเคราะห์ข่าว (News Analysis) เป็นการเสนอข่าวเรื่องใด เรื่องหนึ่งอย่างละเอียดโดยเสนอเบื้องหลังของปัญหาที่เกิดขึ้น ความเป็นมาของปัญหาและเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยวิเคราะห์แนวโน้มเหตุการณ์ผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เป็นต้น รายการประเภทนี้เน้นการนำเสนอความคิดเห็น การวิเคราะห์เหตุการณ์ที่เป็นข่าวเพื่อผู้ชมได้รับทราบทัศนะ มุมมองที่หลากหลาย นอกเหนือไปจากข้อเท็จจริงที่เป็นข่าว การทำรายการวิเคราะห์ วิพากษ์ วิวิจารณ์ โดยไม่มีความเป็นกลางหรือขาดข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง ก็อาจจะกระทบต่อบุคคลหรือองค์กรให้เกิดความเสียหายได้ อย่างไรก็ตาม รายการวิเคราะห์ข่าวเป็นเพียงการนำเสนอความคิดเห็นบางส่วนเท่านั้น ไม่ใช่ข้อเท็จจริงทั้งหมด และเป็นการใช้ทัศนะที่แตกต่างหากผู้ดำเนินรายการมีทักษะการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจ ก็อาจจะชี้นำประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อสาธารณะได้ ส่วนใหญ่แล้วรายการวิเคราะห์ข่าวจะจัดเป็นรายการสด ทั้งระลึกว่ารายการวิเคราะห์ข่าวจะไม่ได้ให้ข้อสรุปที่ชัดเจนนัก แต่เป็นการนำเสนอข้อมูล ข้อคิดเห็นที่ถือเป็นการให้รายละเอียดเพิ่มเติมเพื่อขยายความได้ชัดเจนในประเด็นที่เป็นข่าวมากขึ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวิจรรย์ญาณของผู้ชมที่จะตัดสินใจเป็นการให้ข้อมูลผู้ชมได้เปรียบเทียบกับข้อมูลความเห็น มุมมองจากกลุ่มบุคคลต่างสาขาอาชีพ

3. รายการสารคดีเชิงข่าว (News Documentary) รายการประเภทนี้เป็นรายการที่นำข้อเท็จจริงที่เกิดจากรายการข่าวที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์ปัจจุบัน มานำเสนอในเชิงลึกอย่างละเอียด เป็นรายการที่นำเสนอเบื้องหลังข่าวตามข้อเท็จจริง ความเป็นมาของสาเหตุ ความคืบหน้าของเหตุการณ์ รายการสารคดีเชิงข่าวมุ่งตอบคำถามในใจผู้ชมว่าใคร อะไร ที่ไหน เมื่อใด ทำไม อย่างไร โดยมุ่งเสนอข่าวให้สมดุลทั้งสองด้าน

การผลิตรายการสารคดีเชิงข่าวจำเป็นต้องค้นคว้าข้อมูลและประเด็นการศึกษา ที่ให้มิติในเชิงลึกเกี่ยวกับข่าวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และส่งผลกระทบต่อคนในวงกว้างที่เป็นประเด็นสาธารณะ มีลักษณะการนำเสนอเหมือนหนังสือพิมพ์เป็นการรายงานการวิจัยของเรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นประเด็นทางสังคม การเมืองเศรษฐกิจ เนื่องจากรายการข่าวถูกจำกัดด้วยเวลาในการนำเสนอแต่ละวันเพียง 2 - 3 นาทีต่อชิ้นข่าว ทำให้ไม่สามารถนำเสนอข้อมูลได้ครบทุกด้าน รายการสารคดีเชิงข่าวจึงเป็นรายการที่มาตอบสนองเนื้อหาข่าวเชิงลึกเพื่อให้รายละเอียดของข่าวที่เกิดขึ้นให้ข้อเท็จจริงครบทุกด้าน ตัวอย่างรายการสารคดีเชิงข่าวในสถานีโทรทัศน์ต่าง ๆ ได้แก่ รายการเรื่องจริงผ่านจอ รายการเปิดปม รายการย้อนรอย เป็นต้น

4. รายการวิจารณ์ข่าว (News Commentary) เป็นรายการข่าวแบบเสนอความคิดเห็นประกอบเพื่อเป็นการให้ความคิดเห็นเป็นการตีความของเรื่องที่เป็นข่าวอยู่ในขณะนั้น รายการประเภทนี้สามารถชักจูงให้ผู้ฟังเกิดความคิดเห็นคล้ายตามความคิดเห็นของผู้วิจารณ์ข่าวได้

สำหรับประเภทของรูปแบบรายการข่าวโทรทัศน์ได้มีการพัฒนาจากรายการข่าวปกติที่ถูกผสมผสานไปกับรายการสนทนาซึ่งในวงการข่าวโทรทัศน์มีการปรับปรุงรูปแบบรายการนำเสนอข่าว จากเดิมที่มีการอ่านตามบทรายการโทรทัศน์ (script) มาเป็นการนำเสนอแบบเล่าข่าว โดยเพิ่มลีลาและลักษณะจากเดิมที่ผู้ดำเนินรายการดูจริงจัง เคร่งขรึมมาเป็นรูปแบบที่ผู้ประกาศข่าวทำหน้าที่เชื่อมต่อข่าวและช่วงต่าง ๆ มีการพูดคุยสั้น ๆ ก่อนนำเข้าสู่เนื้อหา การวิพากษ์วิจารณ์ การสัมภาษณ์สดผู้ใกล้ชิดเหตุการณ์ที่เป็นข่าวเพื่อให้ข่าวมีความสมจริง ใกล้ชิด ทันเหตุการณ์ เป็นกันเองกับผู้ชมให้ได้มากที่สุด

3.2.6.1.1.3 การนำเสนอรายการข่าวโทรทัศน์

กุลทิพย์ ศาสตรระจฤจ (อ้างถึงใน อธิระ ดวงหอม, 2559, หน้า 19 - 20) การนำเสนอข่าวโทรทัศน์ประกอบไปด้วยผู้ประกาศ รูปแบบของการรายงานข่าวและภาพประกอบข่าว การนำเสนอข่าวโทรทัศน์จะต้องถูกต้องเป็นกลางและมีความสมดุลในการนำเสนอข่าว การแบ่งประเภทตามลักษณะการนำเสนอข่าวโทรทัศน์ที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน สามารถแบ่งได้ 3 วิธี ดังนี้

1. การนำเสนอรายการจากทางสถานี (Straight Newscast) เป็นวิธีการนำเสนอรายการข่าวตามปกติของการนำเสนอรายการข่าวโทรทัศน์ทั่วไปจะต้องมีผู้ประกาศข่าวอ่านข่าวโดยตรงจากทางสถานีอาจจะเป็นผู้ประกาศข่าวคนเดียวหรือแบบผู้ประกาศข่าวร่วม ผู้ประกาศข่าวหลักและผู้ประกาศข่าวร่วมมีหน้าที่ประกาศและเชื่อมโยงข่าวดังต่าง ๆ ให้เป็นไปตามบทโทรทัศน์ของการรายงานข่าวเพื่อทำให้ข่าวข่าวนั้นนำเสนออย่างราบรื่น บางสถานีมีทีมผู้ประกาศข่าวที่นอกจากจะมีผู้ประกาศข่าวร่วมแล้วก็จะมีการประกาศข่าวกีฬาและผู้ประกาศข่าวต่างประเทศ ประกอบการนำเสนอข่าวแบบนี้ ผู้ประกาศข่าวนอกจากจะอ่านข่าวจากหน้ากล้องโทรทัศน์ (On Camera) หรืออ่านข่าวหลังกล้องประกอบภาพ (Off Camera) แล้วก็จะต้องนำเสนอโดยการอ่านข่าวประกอบภาพ (Illustrated Newscast) ด้วย

2. การนำเสนอรายการข่าวถ่ายทอดสด (Live Program) เป็นวิธีการนำเสนอรายการข่าวที่ออกอากาศสดหรือการถ่ายทอดเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในขณะนั้น เช่น การถ่ายทอดสดข่าวพระราชพิธีสำคัญ การถ่ายทอดสดข่าวกีฬา การถ่ายทอดสดการอภิปรายในสภาผู้แทนราษฎร การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การถ่ายทอดสดเหตุการณ์ภัยพิบัติต่าง ๆ โดยผู้บรรยายถ่ายทอดเรื่องราวตลอดรายการ และมีการพูดเชื่อมโยงเหตุการณ์กับผู้เกี่ยวข้องตลอดจนการนำเสนอความเป็นมาของเรื่องประกอบกับการนำเสนอภาพ การนำเสนอข่าวด้วยการถ่ายทอดสด ผู้ปฏิบัติงานต้องมีความรู้ความสามารถสูง มีปฏิภาณไหวพริบและการตัดสินใจที่รวดเร็ว ถูกต้อง ตลอดจนการแก้ปัญหาเฉพาะหน้ามากกว่าการนำเสนอข่าวโดยตรงจากทางสถานี

การนำเสนอข่าวถ่ายทอดสดนั้น มุ่งให้ผู้ฟังมองเห็นภาพเหตุการณ์เสมือนได้เข้าไปอยู่ในเหตุการณ์นั้นจริง ๆ ความยากของวิธีการนำเสนอรายการประเภทนี้ นอกจากเทคนิคการถ่ายทอดที่ต้องประสานขั้นตอนกับฝ่ายเทคนิคและช่างภาพแล้ว การบรรยายเหตุการณ์จากสถานีที่เกิดข่าวจึงมีส่วนสำคัญ เพราะจะช่วยสร้างให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจและจินตนาการตามได้ ดังนั้น

ผู้สื่อข่าวที่ทำหน้าที่รายงานสดต้องกำหนดจุดที่เห็นเหตุการณ์ได้ชัดเจนเพื่อง่ายในการบรรยาย มีการเตรียมข้อมูลให้พร้อมอย่างเพียงพอ มีเทคนิคการบรรยายการใช้ภาษาให้ผู้ฟังเข้าใจง่าย รายการถ่ายทอดสดมักเป็นรายการในโอกาสพิเศษหรือเหตุการณ์ฉุกเฉิน เช่น การถ่ายทอดพิธีสำคัญ ๆ การเลือกตั้งหรือในเหตุการณ์วิกฤต เช่น การชิงตัวประกัน การก่อการร้าย การปฏิวัติ การเกิดภัยพิบัติ ไฟไหม้ การเกิดระเบิด

3. การแถลงการณ์หรือข่าวด่วน (Bulletin/ News Flash) ข่าวสำคัญที่ออกอากาศ ค้นรายการที่กำลังแพร่ภาพตามปกติ เช่น การเกิดอุบัติเหตุเครื่องบินตก ข่าวการปฏิวัติ ข่าวเกี่ยวกับการเสียชีวิตของบุคคลสาธารณะที่อยู่ในความสนใจของผู้ชม

3.2.6.1.1.4 การรายงานข่าวโทรทัศน์

ศาสตร์ของการรายงานข่าวโทรทัศน์ คือ การรายงานเรื่องสำคัญที่เป็นข่าว และเป็นการนำเสนอข่าวความจริงต่อผู้ชม ผู้รายงานข่าวจะต้องนำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง มานำเสนอ และนำเสนอข่าวที่เป็นข่าวนั้นจะต้องเชื่อมโยงความสนใจของผู้ชมรายการได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ ผู้รายงานข่าวสามารถสร้างจุดเด่นของข่าวให้มีความน่าสนใจมีเอกลักษณ์ในการนำเสนอข่าวเพื่อให้ผู้ชมสนใจจดจำและติดตามรายการ การรายงานข่าวโทรทัศน์ถือเป็นขั้นตอนสุดท้ายเมื่อได้มีการวางแผนและรวบรวม เรียบเรียงข่าว ลักษณะการรายงานข่าวโทรทัศน์โดยทั่วไป แบ่งเป็น 2 ประเภท (กุลทิพย์ ศาสตรระจุก อ่างถึงใน อชิระ ดวงหอม, 2559, หน้า 21 - 22) ดังนี้

1. การรายงานสดในสตูดิโอ/ห้องส่ง (Live Program in Studio) การนำเสนอรายการสด ถือเป็นรายการข่าวที่ผู้ประกาศข่าวนำเสนอสดในห้องส่งและออกอากาศพร้อมกันไปด้วย ทั้งนี้ มีผู้ประกาศข่าว ผู้รายงานข่าวจะต้องมีการซ้อมการออกอากาศล่วงหน้า และมีการนัดหมายกัน ระหว่างผู้ผลิต ผู้กำกับรายการและช่างกล้องเพื่อทราบลำดับในการนำเสนอซึ่งในการรายงานข่าวโทรทัศน์จะมีการตัดต่อภาพไปยังเทพข่าว รวมทั้งการนำเสนอรายงานข่าวจากพื้นที่ในระหว่างการออกอากาศ

2. การรายงานสดจากสถานที่ที่เป็นข่าว เป็นรายการที่นำเสนอข่าวจากสถานที่ที่เกิดเหตุการณ์ที่เป็นการถ่ายทอดจากพื้นที่โดยเฉพาะข่าวอุบัติเหตุ ข่าวอาชญากรรม ข่าวภัยพิบัติต่าง ๆ ที่ผู้สื่อข่าวจะต้องนำเสนอภาพและเสียงในเหตุการณ์เพื่อให้ผู้ชมเกิดความใกล้ชิดกับเรื่องที่เป็นข่าว การรายงานสดเป็นรูปแบบการรายงานข่าวที่นำเสนอในเหตุการณ์จริงบันทึกเวลาจริงในการออกอากาศสดจากสถานที่เกิดเหตุ ถือเป็นจุดแข็งของรายการข่าวโทรทัศน์ ทักษะของการรายงานสด ความสำคัญ อยู่ที่ตัวนักข่าว กล่าวคือ นักข่าวที่รายงานสดจะต้องมีความสามารถในการรายงานสดด้วยสมุดบันทึกเล็ก ๆ มีความมั่นใจและมีความสามารถในการจัดเรียงข้อมูลในสถานการณ์คับขันได้เป็นอย่างดี โดยไม่มีการเรียงเรียงล่วงหน้า นักข่าวโทรทัศน์ที่ดำเนินรายการถ่ายทอดสดจะต้องมีประสบการณ์ในงานข่าวทราบว่าจุดเด่นของเรื่องที่เป็นข่าวนั้นอยู่ที่ใดก็จะสามารถที่จะเรียงเรียงข่าวเพื่อออกอากาศในเวลากระชั้นชิดได้ การนำเสนอรายงานสดทางโทรทัศน์นักข่าวยังต้องทำโครงร่างบทโทรทัศน์

เพื่อเตรียมสำหรับการออกอากาศในส่วนของการตัดภาพไปถ่ายทอดสดโดยมีการเชื่อมโยงเนื้อหาจากห้องส่งจากทางสถานี กระบวนการรายงานสดจะประกอบด้วยขั้นตอนหลัก ดังนี้

1. การนำเสนอรายงานข่าวจากสถานีที่เกิดเหตุการณ์จริง
2. การส่งคำถามและคำตอบที่ผู้สื่อข่าวสัมภาษณ์สดในเหตุการณ์ให้กับผู้ประกาศข่าว
3. การดำเนินการสัมภาษณ์บุคคลที่จะนำเสนอบนจอโทรทัศน์
4. การรายงานข่าวแบบบันทึกล่วงหน้า (Video Tape Recording) หรือรายการข่าวแห้ง เป็นรายการข่าวที่ได้จัดทำไว้ล่วงหน้าโดยบันทึกรายการลงในเทปโทรทัศน์ แล้วนำเทปข่าวโทรทัศน์ที่บันทึกการลงไว้แล้วมาแพร่ภาพออกอากาศจริง ๆ อีกทีหนึ่ง รายการข่าวแบบนี้ นับว่าเป็นรายการที่ทีมข่าวผลิตได้ตรงตามแนวคิดของเรื่องได้ถูกต้องสามารถแทรกภาพและเสียงได้ตรงตามบทโทรทัศน์ ทีมข่าวสามารถแก้ไขข้อผิดพลาดได้ด้วยการบันทึกและตัดต่อเทป

3.2.6.2.1.1 ประเภทของละครโทรทัศน์

ละครโทรทัศน์จัดเป็นตระกูล (Genre) ชนิดหนึ่งของรายการโทรทัศน์ แต่มีการแบ่งย่อยเป็นตระกูลย่อย (Subgenre) ในความเป็นตัวละครอีกหลายประเภทและตระกูลย่อย ๆ (สมสุข หินวิมาน, 2557) โดยสรุปได้ ดังนี้

1. การจำแนกประเภทตัวละครด้วยเกณฑ์ "รูปแบบการนำเสนอ" สามารถจำแนกประเภทของละครโทรทัศน์ได้เป็น 7 กลุ่มย่อย ๆ ดังนี้
  - ละครประเภทจบในหนึ่งตอน (Single Play หรือ Teleplay) เป็นละครโทรทัศน์ประเภทที่มีมานานตั้งแต่ยุคยังไม่มีเทคนิคการบันทึกเทป การตัดต่อและการถ่ายทำนอกสถานที่ เนื้อหาจะนำเสนอเป็นประเด็น ๆ ไปในแต่ละครั้ง (Topical Issues) และบ่อยครั้งที่เนื้อเรื่องก็มักจะนำมาจากละครเวทีคลาสสิกต่าง ๆ และนำมาแสดงสดในห้องส่งเพื่อแพร่ภาพให้จบในตอน
  - ละครจบเป็นตอน ๆ หรือซีรีส์ (TV Series) ละครโทรทัศน์ประเภทนี้จะเป็นละครสั้น ๆ ที่ออกอากาศเป็นประจำในลักษณะเป็นตอน ๆ (Episodes) และแพร่ภาพแต่ละครั้งก็จะจบภายในระยะเวลาประมาณ 30 - 60 นาที เนื้อหาในแต่ละตอนจะเป็นแนวเดียวกัน และใช้ผู้แสดงชุดเดียวกันเพียงเรื่องราวในแต่ละตอนก็จะเปลี่ยนไป
  - ละครเรื่องยาวที่เล่นหลายตอนจบ (TV Serials) เป็นละครที่แบ่งข่อยเนื้อหาเป็นหลาย ๆ ตอน อาจจะมีประมาณ 12 - 14 ตอนจบ จนถึง 20 - 30 ตอน หรือในบางครั้งอาจมีความยาวมากกว่านั้นละครสั้น 2 - 3 ตอนจบ หรือมินิซีรีส์ (Miniseries) เป็นละครที่ออกอากาศขนาดสั้น 2 - 3 ตอน ผู้แสดงเป็นชุดเดียวกันจนจบเรื่องและเนื้อเรื่องหลังจบชุด แต่ละครั้งจะไม่เกี่ยวข้องกับละครเรื่องต่อไป
  - ละครวาระพิเศษ (Drama Special) ได้แก่ ละครประเภทที่ออกอากาศในวาระโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น วันแม่ วันที่ระลึกหน่วยราชการต่าง ๆ หรือละครแนวกุศล ละครแนวนี้มักจะเป็นละครสั้นจบในตอนเดียว มักใช้เวลา 1 - 2 ชั่วโมง

- ละครตลกสถานการณ์หรือซิทคอม (Situation Comedy หรือ Sitcom) เป็นละครที่ผูกเรื่องในลักษณะล้อเลียนสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน เป็นละครจบในแต่ละตอน และใช้นักแสดงชุดเดียวกันเพื่อเล่นบทบาทเดิมในตอนถัดไป

- รายการกึ่งละครกึ่งสารคดี (Drama Documentary) เป็นการผสมของรายการระหว่างสารคดีกับเรื่องแต่งหรือละครที่ถูกจำลองเหตุการณ์เพื่อนำผู้ชมเข้าไปสำรวจเรื่องจริงดังกล่าว เช่น เรื่องจริงผ่านจอ นาทิอุกฉิน เป็นต้น

2. จำแนกประเภทของละครโทรทัศน์ด้วยเกณฑ์ "เนื้อหาที่น่าสนใจ" การจำแนกละครโทรทัศน์ตามเกณฑ์ของเนื้อหา อ้างจำแนกประเภทย่อย ๆ ออกเป็นหลายกลุ่ม ซึ่งประเภทเด่น ๆ (สมสุข หินวิมาน, 2557) มีดังต่อไปนี้

- ละครโรมานซ์/รักโรแมนติก (Romance) เป็นละครแนวที่พัฒนาต่อมาจากวรรณกรรมโรมานซ์ในยุคคลาสสิก เป็นการนำเสนอความสัมพันธ์ของชายหญิง ผิดหวังบ้าง สุขบ้าง โศกบ้าง แต่ก็พยายามรักษาโครงหลักของความรักเป็นนิรันดร์หรือพยายามเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ

- ละครแนวตลก (Comedy) เป็นละครที่ได้รับความนิยมค่อนข้างสูงในหมู่ผู้ชมทั้งนี้ละครแนวนี้นักจะเป็นคำถามกับบรรทัดฐานต่าง ๆ ของสังคม รวมถึงการเปิดโอกาสให้พูดหรือสื่อสารในสิ่งที่สังคมไม่ให้พูดหรือสื่อสารได้

- ละครแนวย้อนยุค (Costume Drama) ละครแนวนี้นี้โดยหลักๆ มักเป็นละครที่สร้างขึ้นจากนวนิยายที่ย้อนยุคของบรรดานักประพันธ์ที่มีชื่อเสียงต่าง ๆ และละครอิงประวัติศาสตร์ เช่น ทวิภพ เรือนมยุรา เป็นต้น

- ละครแนวตะวันตก (The Western) เนื้อหาของละครเกี่ยวพันกับคาวบอยตะวันตก การขี่ม้า โรงเหล้า และการดวลปืนต่อสู้กัน

- ละครแนวบู๊หรือละครแนวต่อสู้ (Action) ละครแนวนี้นี้จะเน้นการต่อสู้มากกว่าเน้นที่ตัวละคร ตัวอย่างเช่น ละครที่ผลิตโดยค่ายยูมาหรือค่ายของฉลองภักดีวิจิตร อาทิ เรื่องอังกอร์ เป็นต้น

- ละครแนวตำรวจสืบสวนสอบสวน (The Police Series) เนื้อหาของละครจะเป็นแนวที่เกี่ยวกับตำรวจและนักสืบ เหตุการณ์เกี่ยวกับอาชญากรรมซึ่งมักมีบทสรุปของเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพิทักษ์กฎหมายและการจัดระเบียบควบคุมทางสังคม

- ละครชีวิตในโรงพยาบาล (Hospital Drama) เป็นละครที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับปัญหาในวงการแพทย์และการรักษาคนไข้ในโรงพยาบาลโดยเน้นไปที่ชีวิตการทำงานแบบวิชาชีพของตัวละครหมอและพยาบาล

- ละครแนววิทยาศาสตร์ (Science Fiction หรือ Sci-F) เป็นละครที่ถูกผูกเรื่องกับสิ่งมีชีวิตจากต่างดาว และถ่ายทำโดยใช้เทคนิคพิเศษทางด้านภาพและเสียงเป็นพื้นฐาน

- ละครซีรีส์วัยรุ่น (Teen Serise) ละครแนวนี้จะผูกเนื้อหากันเกี่ยวกับการใช้ชีวิตของวัยรุ่น เช่น ซีรีส์ฮอโรโมนวัยรุ่น
- ละครแนวหลังสมัยใหม่ (Postmodern Drama) เป็นละครที่มีการผูกเรื่องเล่าที่ต่างไปจากขนบเดิม ๆ ของละครโทรทัศน์ทั่วไป และอาจมีการลบเส้นแบ่งของการนำเสนอให้มีลักษณะกึ่งจริงกึ่งลวง เช่น ละครที่เกี่ยวกับการมีพลังในการต่อสู้ ละครที่ใช้เทคนิคพิเศษต่าง ๆ เป็นต้น

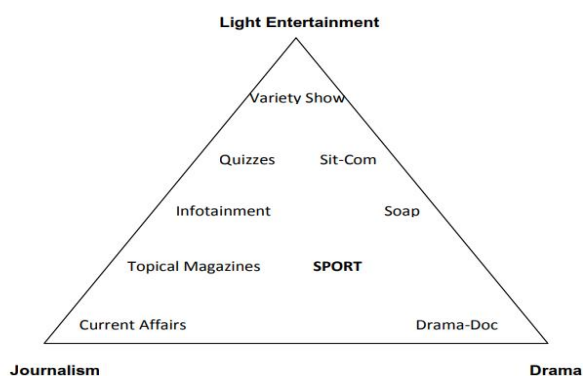
3.2.6.2.2.1 ประเภทรายการปกิณกะบันเทิง

รายการปกิณกะบันเทิง หรือในภาษาอังกฤษจะใช้คำว่า "ไลท์เอ็นเตอร์เทนเมนท์" (Light entertainment) และ "อินโฟเทนเมนท์" (Infotainment) ถือเป็นความพยายามในการจัดประเภทรายการที่อยู่ระหว่างรายการสาระ เช่น ข่าว สารคดี รายการบันเทิง เช่น ละคร และกีฬา โดยถือเป็นรายการที่มีทั้งสาระและบันเทิงปะปนกันไป หรือรายการที่อยู่ระหว่างสาระและบันเทิงโดยใช้สาระความจริงมานำเสนอเพื่อความบันเทิง (Crisell อ้างถึงใน กำจร หลุยยะพงศ์, 2556) เช่น รายการเกมโชว์ (Game Show) รายการสนทนา (Talk Show) รายการเรียลลิตี้ทีวี (Reality TV) รายการวิถีชีวิต (Lifestyle Programme) เป็นต้น ดังนั้นผู้ผลิตรายการจึงต้องผสมผสานระหว่างสาระกับบันเทิงเพื่อที่จะได้ทำให้ผู้ชมได้รับทั้งความรู้คู่กับความสนุกสนานไปพร้อม ๆ กัน

3.2.6.2.3.1 ประเภทของรายการกีฬาทางโทรทัศน์

รายการกีฬาทางโทรทัศน์ มีลักษณะที่คลุมเครือไม่ต่างจากรายการเกมโชว์และมักอยู่ในขอบข่ายของการถกเถียงในทางนิเทศศาสตร์อยู่เสมอว่า รายการกีฬาเป็นรายการลักษณะใดกันแน่ ระหว่าง 3 ชุดขนบ (Conventions) ทางนิเทศศาสตร์ (กิติมา สุรสนธิ, ณัฐสุพงศ์ สุขโต และ ทิฆัมพร เอี่ยมเรไร, 2557) ที่ประกอบไปด้วย

1. รายการบันเทิงประเภทเบา (Light Entertainment)
2. ประเภทข่าวสาร (Journalism)
3. ประเภทละครเล่าเรื่อง (Drama)

ภาพที่ 2.1 ภาพแสดงการจัดแบ่งประเภทของรายการกีฬา

ในประเด็นนี้ (Gary Whannel อ้างถึงใน กิติมา สุรสุนธิ และคณะ, 2557) ได้วิเคราะห์ตารางสามเหลี่ยมข้างต้น พบว่า รายการกีฬานั้นมีความหลากหลายและอยู่ตรงกลางระหว่างคุณลักษณะของทั้ง 3 ประเภทที่กล่าวมา เพราะเป็นรายการที่มีคุณลักษณะคาบเกี่ยวกับทั้ง 3 ประเภท กล่าวคือ มีรูปแบบที่เป็นข้อมูลข่าวสาร (Journalism) ที่เน้นการรายงานสถานการณ์ ผลการแข่งขัน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง รายงานตรงไปตรงมา เช่น ในช่วงข่าวกีฬา ของข่าวภาคปกติ ตามสถานีโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ เพราะเป็นการนำเสนอเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริง มีผู้แข่งขันจริง และแสดงความสามารถได้จริงจากสนามแข่งขันซึ่งไม่ใช่เรื่องที่แต่งขึ้นแต่อย่างใดส่วนในลักษณะของ มิติที่ให้ความบันเทิงเบา ๆ (Light Entertainment) อยู่ในรูปแบบ

รายการต่าง ๆ เช่น แพนซาก็ฟามันส์ ทางช่อง 7 ที่เน้นความมีสีสัน ตื่นเต้น เร้าใจ ทั้งที่เกิดจากเนื้อหาที่น่าสนใจอยู่แล้ว หรือเกิดจากสีสันของนักกีฬา รวมถึงการวิพากษ์วิจารณ์ เกมการแข่งขันเมื่อมีการกล่าวพาดพิงยั่วล้อกันอย่างสนุกสนานออกรสผ่านรายการต่าง ๆ โดยผู้ประกาศอาจเสนอในรูปแบบละคร (Drama) หรือการแสดง เช่น มวยปล้ำ รวมทั้งเรื่องเล่าได้ด้วย เช่น การเล่าถึงเกมการแข่งขันบางคู่ที่เร้าใจ มีตัวละคร โคร่งเรื่อง มีเหตุการณ์ที่น่าสนใจ มีจุดขัดแย้งของเกม รวมถึงจุดคลี่คลายก่อนจะทราบผลการแข่งขันจากกรอบการวางตำแหน่งรายการ กีฬาโทรทัศน์ ข้างต้น สามารถนำมาจัดแบ่งเป็นประเภทของรายการกีฬาโทรทัศน์ที่ปรากฏในผัง รายการกีฬาในประเทศไทย ได้เป็น 5 ประเภท (กิติมา สุรสุนธิ และคณะ, 2557) ได้แก่

1. รายการข่าว เป็นการนำเสนอข่าว และเรื่องราวในวงการกีฬาทั้งในประเทศ และต่างประเทศในรูปแบบเดียวกับรายการข่าวทั่วไป เพียงแต่ข่าวกีฬาจะมีคุณค่าข่าวในแบบของตัวเอง
2. รายการถ่ายทอดสด รายการถ่ายทอดกีฬา สามารถแยกได้เป็นรายการถ่ายทอดสด (Live) และรายการที่นำเทปบันทึกการแข่งขัน (Recorded) มานำเสนอ แต่ส่วนใหญ่กีฬาสำคัญ ๆ มักจะมีการถ่ายทอดสด มีทั้งการถ่ายทอดสดในประเทศไทย เช่น การถ่ายทอดฟุตบอล ซูซูเกิตัพ ที่แข่งในประเทศไทยและต่างประเทศ เช่น การแข่งขันฟุตบอลชิงแชมป์แห่งชาติยุโรป เป็นต้น โดยรายการสดเป็นจุดเด่นของรายการประเภทนี้ เพราะมีความตื่นเต้นโดยไม่ทราบว่าจะจะเป็นเช่นไร เพราะการแข่งขันกีฬาเปรียบได้ดังรายการที่ไร้สคริปต์ที่สามารถเล่นกับอารมณ์ของผู้ชมได้ตลอดเวลา
3. รายการให้ความรู้ รายการให้ความรู้เกี่ยวกับกีฬาในประเทศไทยนั้น เพิ่งได้รับความนิยมในช่วงทศวรรษหลังโดยรายการที่พบเห็นเป็นประจำ ก็คือ รายการสอนเทคนิคพิเศษในการเล่นกอล์ฟ ซึ่งเป็นรายการสั้น ๆ ให้เทคนิคสำคัญ หรือในช่วงที่จะมีการแข่งขันกีฬาใหญ่ ๆ เช่น โอลิมปิกเกมส์ ฟุตบอลโลก ก็จะมีรายการพิเศษในช่วงนั้น ๆ มาให้ความรู้เพิ่มเติมกับประชาชน
4. รายการวาไรตี้ รายการกีฬาที่มีลักษณะเป็นรูปแบบวาไรตี้ในรายการจะมีเนื้อหาและรูปแบบที่หลากหลาย รายการประเภทนี้ส่วนใหญ่แล้วจะอัดแน่นไว้ด้วยข่าวสาร ความเคลื่อนไหวในวงการกีฬาและสารคดีที่น่าสนใจ รายการส่วนใหญ่ผลิตเทปที่ผลิตไว้แล้วก่อนหน้า หรืออาจเป็นส่วนหนึ่งของการจัดรายการสดโดยมีพิธีกรทำหน้าที่เสนอช่วงต่าง ๆ ของรายการ และอาจจะให้ข้อมูลข่าวสารล่าสุดที่เกิดขึ้นในวันนั้น เช่น รายชื่อผู้เล่น รายการผลการแข่งขันล่าสุด

นอกจากนี้ยังรวมเอารูปแบบการสนทนากีฬาเข้ามาบรรจุไว้เป็นช่วงหนึ่งของรายการกีฬาด้วย เช่น การสัมภาษณ์บุคลากรวงการกีฬาคนสำคัญ ๆ ในรายการ แฟนซ่ากีฬามันส์ ทางช่อง 7 รวมไปถึง การวิพากษ์ วิเคราะห์เกมการแข่งขันกีฬาด้วย

5. รายการผสมรูปแบบใหม่ เป็นรูปแบบการผสมผสานจากหลายประเภทรายการ เข้าด้วยกัน เช่น ละคร เกมโชว์ มิวสิควิดีโอ เป็นต้น หรือรายการมวยไทยทางทีวีดิจิทัลและ รายการเรียลลิตี้ทีวีทางไทยรัฐทีวีที่มีการนำเสนอนักกีฬาฟุตบอลไทย

จากการศึกษาแนวคิด การจำแนกประเภทของวิทยุโทรทัศน์ตามเนื้อหาสาระ ของนักวิชาการข้างต้น สรุปได้ว่าการจำแนกประเภทของวิทยุโทรทัศน์ตามเนื้อหาสาระทำให้สะดวก สำหรับผู้ผลิต ผู้จัดรายการและผู้ชมจะเข้าใจง่ายว่ารายการแต่ละประเภทมีลักษณะอย่างไร มีความยาวเท่าไร มีแนวการผลิตแบบไหน เป็นต้น ตัวอย่างเช่น จะผลิตรายการวิจารณ์ข่าวก็ต้องนำ ประเด็นที่เป็นกระแสและอยู่ในความสนใจของผู้ชมขณะนั้นมานำเสนอให้ทันต่อความต้องการของ ผู้รับชม และหากจะผลิตรายการประเภทละครก็ต้องทราบความต้องการของผู้ชมว่าต้องการละคร แนวใด เช่น ละครผสมกับความตลก สนุกสนาน คือ Comedy Drama หรือสารคดีผสมละคร คือ Docudrama เป็นต้น

3.3 วิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ ไทยพานิช (ออนไลน์) ได้กล่าวถึงวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา ไว้ดังนี้

3.3.1 ประเภทของวิทยุโทรทัศน์และวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา

3.3.1.1 โทรทัศน์เพื่อการค้า (CTV : Commercial Television) หมายถึง สถานีโทรทัศน์ที่มีจุดมุ่งหมายผลิตรายการเพื่อตอบสนองธุรกิจการค้าและการโฆษณา สถานีโทรทัศน์ ส่งออกอากาศ ภาคปกติเกือบทุกสถานีเป็นสถานีโทรทัศน์เพื่อการค้า ต้องอาศัยรายได้สนับสนุนจาก การโฆษณา จึงมุ่งผลิตรายการเพื่อความบันเทิงเกือบทั้งหมด อาทิเช่น สถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง 3 สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 สถานีโทรทัศน์โมเดิร์น ไนน์ทีวี สถานีโทรทัศน์จีเอ็มเอ็ม 25 และสถานีโทรทัศน์ช่องวัน 31

3.1.1.2 โทรทัศน์การศึกษา (ETV : Educational Television) เป็นสถานีที่ออกอากาศ เพื่อการศึกษาเป็นการให้ความรู้ต่างๆ ไป ในด้านต่าง ๆ อย่างกว้าง ๆ ให้คนทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับ ความรู้ สามารถชมได้ อาทิเช่น สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส และสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV) (ดร.กิริพันธ์ มลิตอง, 2555, ออนไลน์)

3.1.1.3 โทรทัศน์การสอน (ITV : Instructional Television) เป็นสถานีโทรทัศน์ที่ มุ่งส่งเสริมรายการตรงตามเนื้อหาที่เรียนในหลักสูตรของโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยโดยตรง เป็นรายการที่จัดขึ้นตามหลักสูตรทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียนเพื่อเสนอบทเรียนแก่ผู้เรียน กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ในประเทศไทยเพิ่งเริ่มดำเนินการก่อตั้งโดยสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้ก่อตั้งโดยใช้ชื่อสถานีโทรทัศน์ว่า **โทรทัศน์ครู** (Thai Teacher TV) (ดร.กิริพันธ์ มลิตอง, 2555, ออนไลน์)

4. โทรทัศน์วงจรปิด (CCTV : Closed Circuit Television) เป็นโทรทัศน์ที่ติดตั้งตามสถานศึกษาต่าง ๆ ตลอดจนหน่วยงานบางหน่วยงานมากจะทำการผลิตรายการทางการสอนแล้วส่งภาพทางสาย (microteaching) เพื่อตรวจเช็ค (preview) หรือวิจารณ์การฝึกหัดสอนของครู การติดตั้งโทรทัศน์วงจรปิดในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น การจัดอบรมหรือสัมมนาซึ่งมีคนฟังมาก ๆ จำเป็นต้องส่งสัญญาณภาพและเสียงตามสายไปยังห้องอื่น ๆ

5. โทรทัศน์ชุมชน (CATV : Community Antenna Television) เป็นสถานีโทรทัศน์ที่ก่อตั้งขึ้นเป็นพิเศษซึ่งมีลูกค้าเป็นผู้รับโดยเฉพาะ สถานีจะส่งออกอากาศไปยังบ้านของผู้รับที่มีเสารับสัญญาณพิเศษเข้าเครื่องรับแต่ละบ้านหรือมีเสารับสัญญาณรวมแล้วต่อสายเคเบิลไปตามบ้านแต่ละหลังจึงเรียกระบบโทรทัศน์แบบนี้ว่า โทรทัศน์ชุมชน สำหรับการส่งรายการโทรทัศน์ไปตามสายเคเบิลจากสถานีต้นทางไปยังบ้านที่บอกรับสมาชิกนั้นมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เคเบิลทีวี (Cable Television) ในประเทศไทยองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อสมท.) เป็นหน่วยงานแรก que เริ่มให้บริการโทรทัศน์ตามสายโดยใช้ระบบบอกรับสมาชิกตั้งแต่ พ.ศ. 2522 โดยรับสัญญาณภาพและเสียงด้วยระบบ MMDS (Multipoint Multichannels Distribution System) และต้องเสียค่าบริการในการรับชมภาพ ปัจจุบันมีผู้รับสัมปทานไปดำเนินธุรกิจคือ บริษัท ยูทีวี (UTV) บางจุดไม่สามารถส่งสัญญาณไปตามสายได้ ใช้วิธีติดตั้งจานรับสัญญาณจากดาวเทียมมาแทน นอกจากช่องรายการบันเทิงที่สมาชิกสามารถรับชมได้แล้วยังมีช่องสัญญาณของโครงการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมอีก 6 ช่องสัญญาณด้วย

เห็นได้ว่าประเภทของสถานีวิทยุโทรทัศน์แบ่งได้ตามวัตถุประสงค์ของสถานีและจุดมุ่งหมายของการผลิตรายการออกเป็น 5 ประเภท ซึ่งสถานีวิทยุโทรทัศน์ก็ได้ผ่านวิวัฒนาการของการเป็นวิทยุโทรทัศน์เริ่มต้น จนกระทั่งเป็นโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมและโทรทัศน์ผ่านทางอินเทอร์เน็ต เช่นปัจจุบัน และได้มีการนำโทรทัศน์มาใช้ประโยชน์ทางการศึกษาอย่างแพร่หลายทั้งในประเทศและต่างประเทศ

3.3.2 การใช้วิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา

3.3.2.1 ใช้ในระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการใช้การผสมผสานระหว่างสื่อทางไกลประเภทต่างๆ และการผลิตรายการโทรทัศน์ถ่ายทอดผ่านดาวเทียมไทยคมไปยังโรงเรียนต่าง ๆ ในสังกัด ทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย การผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา นอกโรงเรียนและรายการการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งมีการแนะนำการศึกษา อาชีพ วิชากฎหมาย รายวิชาเสริมความรู้ และรายการข่าวสารคดี เพลงและรายการภาพยนตร์ เป็นต้น

3.3.2.2 การใช้วิทยุโทรทัศน์เพื่อศึกษานอกระบบโรงเรียน (Informal Education) เป็นการใช้อย่างไรวิทยุโทรทัศน์ให้ความรู้และอาชีพแก่ผู้ชมรายการที่อยู่ในที่ต่าง ๆ โดยไม่มีการกำหนด

เป็นนักเรียนหรือชั้นเรียน การใช้วิทยุโทรทัศน์ในลักษณะนี้จะไม่มียุทธศาสตร์ตายตัว และไม่มีใบรับรอง คุณวุฒิเหมือนเช่นการศึกษาในระบบ เช่น รายการทางการศึกษาที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ ถือเป็นกรให้การศึกษานอกระบบ

3.3.2.3 การศึกษาตามอัธยาศัย (Informal education) เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้ข่าวสารข้อมูลความรู้และทักษะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทั่วไปโดยที่ไม่มีหลักสูตรชัดเจนเหมือนสองประเภทแรก แต่จะกำหนดเนื้อหาในการออกอากาศทางโทรทัศน์ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาปัจจุบัน และสามารถเน้นเนื้อหาเฉพาะกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ เช่น กลุ่มอาชีพผู้ใช้แรงงานกลุ่มสตรี กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเด็กและเยาวชน และกลุ่มเกษตรกร เป็นต้น

3.3.3 ประเภทของวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา

วิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา สามารถจำแนกออกตามการใช้งานได้ 3 ประเภท (อำนาจ สุขนเขตร์, พิเชษฐ เพียรเจริญ, วิษณุ เพชรประวัตติ, คณิศร รักจิตร, 2554, หน้า 6 - 10) คือ

3.3.3.1 การศึกษาในระบบ (Formal Education) เป็นการจ้ดรายการโทรทัศน์เพื่อการสอน เป็นอุปกรณ์การศึกษาในระบบโรงเรียน มหาวิทยาลัย วิทยาลัย โดยจัดผลลัพธ์ให้สอดคล้องกับหลักสูตรประมวลการสอนและวิธีสอน เป็นบริการการศึกษาที่จัดส่งถึงผู้ใช้ คือ ครูและผู้เรียน

3.3.3.2 การศึกษานอกระบบ (Non-Formal Education) เป็นการจ้ดรายการสำหรับกลุ่มผู้ชมที่อยู่นอกระบบโรงเรียน มหาวิทยาลัย วิทยาลัย ผู้เรียนจะเรียนด้วยความสมัครใจ ส่วนใหญ่มุ่งผลิตเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองให้การศึกษาทั้งที่เป็นไปตามหลักสูตรการศึกษาในระบบและการศึกษาแบบกลุ่ม สนใจเฉพาะเรื่องส่วนใหญ่เป็นหลักสูตรด้านอาชีพ การพัฒนาชีวิตและสภาพแวดล้อม เช่น รายการเพื่อเกษตรกร เป็นต้น

3.3.3.3 การศึกษาเพื่อประชาชน (Informal Education) เป็นการจ้ดรายการที่มุ่งให้ข่าวสารความรู้ทั่วไปแก่ประชาชนโดยให้คำแนะนำและกระตุ้นให้เกิดแนวคิดใหม่ ๆ ในเรื่องของการอนามัย การทำมาหากิน การปกครอง และการเป็นพลเมืองดี

3.3.4 ประโยชน์ของวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา

วิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา มีจุดเด่นในการศึกษาการเรียนการสอน และการฝึกอบรม คือ

1. สามารถเป็นสื่อกลางระหว่างผู้สอนและผู้เรียนในห้องบรรยายขนาดใหญ่ได้เป็นอย่างดี ช่วยให้ผู้เรียนได้เห็นเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน

2. สามารถนำเอาสื่อการเรียนการสอนชนิดอื่น ๆ มาใช้ร่วมกันได้อย่างดี ไม่ว่าจะเป็นแผนภูมิแผ่นภาพ ภาพถ่าย สไลด์ภาพยนตร์ เทปโทรทัศน์ตลอดจนวัสดุสามมิติต่าง ๆ

3. สามารถนำเอาสิ่งใกล้ตัวผู้เรียนมาสู่ผู้เรียนได้

4. ขจัดอุปสรรคด้านเวลาและระยะทางออกไปด้วยระบบออกอากาศ ระบบสายเคเบิลหรือการบันทึกลงเทปโทรทัศน์ทำให้ผู้รับในสถานที่ต่าง ๆ สามารถรับได้ง่ายขึ้น

5. เป็นสื่อที่เข้าถึงมวลชนจำนวนมาก ทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายลง
6. สามารถทำเทคนิคพิเศษทางภาพช่วยให้สามารถผลิตรายการส่งเสริมการเรียนรู้
ได้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น
7. การบันทึกภาพที่สามารถนำมาดูย้อนกลับได้ทันทีทำให้เหมาะแก่การให้ข้อมูล
ย้อนกลับ (Feedback) ในการฝึกอบรมต่าง ๆ ได้ดี เช่น การฝึกพูด การฝึกสอนหน้าชั้นเรียน
8. การที่มีอิทธิพลทางจิตใจต่อผู้ชม ทำให้เหมาะแก่การใช้เป็นเครื่องมือสร้างค่านิยมต่าง ๆ
แก่ผู้ชม
9. การใช้ผสมผสานกับสื่อชนิดอื่นได้ย่อมสร้างคุณค่าการเรียนรู้อย่างสูง

3.3.5 รูปแบบรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา

รูปแบบรายการวิทยุโทรทัศน์ (Program Format) หมายถึง เทคนิควิธีและลีลา
การนำเสนอเนื้อหาสาระ ข่าวสาร บุคคล ตลอดจนสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในรายการโทรทัศน์ให้ผู้ชมสามารถ
รับทราบได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง ชัดเจนและน่าสนใจ ซึ่งรูปแบบรายการวิทยุโทรทัศน์มีมากมายหลาย
รูปแบบ และจากการศึกษารูปแบบรายการวิทยุโทรทัศน์ สามารถสรุปถึงรูปแบบรายการต่าง ๆ ได้ดังนี้

3.3.5.1 รูปแบบรายการพูดหรือบรรยายคนเดียว (Monologue Program Format)

รูปแบบนี้เป็นรายการที่มีผู้มาปรากฏตัวบนจอโทรทัศน์เพียงคนเดียว และพูดคุยกับผู้ชมส่วนมากจะมี
ภาพประกอบเพื่อมิให้เห็นหน้าผู้พูดตลอดเวลา รูปแบบของรายการนี้จะน่าสนใจ เมื่อผู้ดำเนินรายการ
หรือผู้พูดมีความรู้ความสามารถในการพูดและนำเสนอเนื้อหาสาระได้ดีพร้อมทั้งมีภาพหรือภาพยนตร์ประกอบ

3.3.5.2 รูปแบบรายการสัมภาษณ์ (Interview Program Format) รูปแบบนี้เป็น

รายการที่มีผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์หรือวิทยากรมาสนทนากันโดยมีการดำเนินรายการ
สัมภาษณ์ในเรื่องที่ต้องการให้ผู้ถูกสัมภาษณ์มาเล่าให้ฟังซึ่งเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับกระบวนการ
หน่วยงานหรือผลงานบางอย่าง รวมทั้งความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์ต่าง ๆ ผู้สัมภาษณ์จะต้อง
เตรียมคำถามเป็นชุด ๆ เพื่อให้สามารถป้อนคำถามได้อย่างต่อเนื่องพร้อมทั้งสามารถปรับคำถาม
ให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในเนื้อหาของผู้ให้สัมภาษณ์ได้ รายการลักษณะนี้อาจจะเป็นขนาดยาว
30 นาทีหรือเป็นสัมภาษณ์สั้น ๆ ที่จะนำไปเป็นส่วนหนึ่งของรายการสารคดีหรือรายการบรรยายคนเดียวได้

3.3.5.3 รูปแบบรายการสนทนา (Dialogue Program Format) รูปแบบนี้เป็น

รายการที่มีคนมาพูดคุยกัน 2 คน มีผู้ถามและคู่สนทนาแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่น่าสนใจ
คู่สนทนา อาจจะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้รายการสนทนาแบบนี้ อาจมี 2 - 3 คน เข้าร่วม
สนทนากันโดยมีผู้ดำเนินรายการเป็นผู้นำสนทนาเชื่อมโยงประเด็นควบคุมการสนทนาให้เป็นไปด้วยดี
รูปแบบนี้จะต่างกับรายการสัมภาษณ์ตรงนี้ รายการสัมภาษณ์เน้นการถามและตอบมากกว่า ในขณะที่
รายการนี้จะเน้นการแสดงความคิดเห็นอาจจะเห็นด้วยหรือต่างทัศนะกันออกมาหรือเป็นการร่วมกัน
วิเคราะห์ เหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง เช่น การเลือกตั้ง สถานการณ์ของโลก หรือแม้แต่เรื่องวิชาการ
โดยตรงเป็นรายการที่ทำให้ผู้ชมได้รับความคิดที่หลากหลาย บางครั้งรายการประเภทนี้จัดให้มีผู้ชม
เข้าร่วมรายการด้วย และอาจเปิดโอกาสให้ซักถามปัญหาต่าง ๆ หรือร่วมแสดงความคิดเห็นด้วย

3.3.5.4 รูปแบบรายการเกมส์หรือตอบปัญหา (Game Show or Quiz Program Format)

รายการเกมส์หรือตอบปัญหาโดยปกติแบ่งออกเป็นการแข่งขันระหว่างบุคคลหรือผู้ทายปัญหาอยู่ตรงกลาง ผู้เข้าร่วมรายการอาจจะผลัดกันตอบคำถามหรือสำหรับคำถามที่ไม่มีผู้ใดตอบได้ก็อาจเปิดโอกาสให้แก่ใครก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวิธีดำเนินการของพิธีกรอาจจะมีรางวัลสำหรับฝ่ายชนะ ส่วนฝ่ายแพ้ได้รางวัลลอบใจ รายการแบบนี้อาจจะจัดอยู่ในลักษณะที่ให้ผู้ชมมีส่วนร่วมด้วยจึงต้องมีการควบคุมมิให้ผู้ร่วมรายการส่งเสียงดังจนเกินไป เพราะอาจรบกวนสมาธิของผู้ตอบปัญหาหรือผู้ชม อาจส่งเสียงบอกคำตอบจนผู้ตอบไม่สามารถตัดสินใจได้ ผู้ดำเนินรายการนั้นต้องมีความสำรวม และไม่ถูกผู้ชมด้วยการตั้งคำถามที่ตื้นจนเกินไป

3.3.5.5 รูปแบบรายการสารคดี (Documentary Program Format) รายการสารคดี

เป็นรายการโทรทัศน์ที่เล่าเรื่องราวที่น่าสนใจให้ผู้ชมเข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง สารคดีนั้นควรจะให้ความรู้ ความเพลิดเพลิน ไร้อารมณ์และการโน้มน้ำหนักใจ สารคดีทางโทรทัศน์สามารถเสนอได้หลายรูปแบบ เช่น ภาพสไลด์ภาพยนตร์ เป็นต้น รายการสารคดีจะมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ

3.3.5.5.1 สารคดีเต็มรูปแบบ สารคดีเต็มรูปแบบ ลักษณะของรายการจะดำเนินเรื่องด้วยภาพตลอดอาจมีการถามความเห็นของผู้เกี่ยวข้องบ้างแต่ในช่วงสั้น ๆ ไม่เกินครึ่งละ 1 นาทีอาจจะเสนอคนเดียวกันได้หลายครั้งและรายการเดียวอาจมีผู้ให้ความคิดเห็นหลาย ๆ ทักษะในหลาย ๆ บุคคล แต่รายการส่วนใหญ่จะเสนอภาพที่เป็นกระบวนการหรือเรื่องราวตามธรรมชาติ โดยไม่มีผู้ดำเนินรายการ

3.3.5.5.2 รายการกึ่งสารคดีกึ่งพูดคนเดียว เป็นรายการโทรทัศน์ที่มีผู้ดำเนินกรทำหน้าที่เดินเรื่องพูดคุยกับผู้ชม และให้เสียงบรรยายตลอดรายการโดยมีผู้ดำเนินรายการปรากฏตัวตอนต้นรายการ และตอนกลางเท่าที่จำเป็นและตอนสรุปรายการ นอกนั้นเป็นภาพแสดงเรื่องหรือกระบวนการตามธรรมชาติอาจมีตัวบุคคลไปสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องเข้ามาแทรกเพื่อเสริมความคิดเห็นได้ ผู้ดำเนินรายการอาจพูดในสตูดิโอหรือพูดในสถานที่ถ่ายทำ เช่น ภาพยนตร์เกี่ยวกับธรรมชาติก็ไปพูดในป่าบริเวณที่มีสัตว์ประเภทนั้นอาศัยอยู่ รายการสารคดีเป็นรายการที่ให้ความรู้และการศึกษาได้ดีมาก แต่ต้องเสียเวลาในการเก็บภาพที่ดีและตรงกับความต้องการจึงเป็นรายการที่ต้องใช้งบประมาณและเวลาสูง

3.3.5.6 รูปแบบรายการละคร (Drama Program Format) รายการละครเป็น

รายการที่เสนอเรื่องราวต่าง ๆ ด้วยการจำลองเหตุการณ์เป็นละครมีการกำหนดผู้แสดงจัดสร้างฉาก แต่งตัวแต่งหน้าตัวแสดงให้สมจริงสมจัง และใช้เทคนิคทางการละครเสนอเรื่องราวให้เหมือนจริงมากที่สุด ใช้ได้ทั้งเป็นรายการบันเทิงและรายการเพื่อการศึกษาในด้านการศึกษาระดับมัธยมศึกษา สถานการณ์ชีวิตของคนในสังคมเพื่อสนองความรู้ในเชิงจิตวิทยา สังคมวิทยา อาชญากรรม ประวัติศาสตร์ การเมืองการปกครอง ฯลฯ โดยให้ตัวละครนำเรื่องพูดคุยและให้ข้อคิด ผู้ชมจะเรียนรู้จากคำพูดหรือเรื่องราวที่ตัวละครเสนอในขณะที่เดียวกันก็ให้ความบันเทิงไปด้วย เช่น ละครโทรทัศน์ที่ให้ความรู้เชิงประวัติศาสตร์ ได้แก่ สี่แผ่นดิน ทหารเสือพระเจ้าตาก สงครามเก้าทัพ ชูสีไทเฮา ฯลฯ

ผู้ชมส่วนมากจะไม่รู้สึกตัวว่าได้รับความรู้จากแง่มุมที่ได้รับจากรายการเหล่านี้ เพราะคิดว่าเป็นรายการบันเทิงแต่เพียงอย่างเดียว

3.3.5.7 รูปแบบรายการสาระละคร (Docudrama Program Format) เป็นรูปแบบรายการที่ผสมผสานรูปแบบสารคดีเข้ากับรูปแบบละครหรือการนำละครมาประกอบรายการที่เสนอสาระบางส่วน มิใช่เสนอเป็นละครทั้งรายการจุดมุ่งหมายเพื่อให้การศึกษาความรู้และแนวคิดในเรื่องที่เสนอ เช่น ด้านนิเทศศาสตร์ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา เป็นต้น ทั้งนี้ต้องมีผู้ดำเนินรายการสรุปอธิบายหรือขยายสาระที่ดูจากส่วนที่เป็นละครเสมอ

3.3.5.8 รูปแบบรายการสาธิตทดลอง (Demonstration Program Format) เป็นรายการที่เสนอ “วิธีทำ” หรือ “กระบวนการ” เพื่อให้ผู้ชมได้แนวทางที่จะนำไปใช้ทำจริง เช่น รายการปรุงอาหาร รายการเลี้ยงสัตว์ รายการงานประดิษฐ์งานฝีมือ รายการทางการสอน เป็นต้น

3.3.5.9 รูปแบบรายการเพลงและดนตรี (Song and Music Program Format) รายการเพลงและดนตรีเป็นรายการที่เสนอการบรรเลงดนตรีและการใช้เพลงมี 4 รูปแบบ คือ

1. แบบมีวงดนตรีและนักร้องมาแสดงในสตูดิโอ
2. แบบมีนักร้องมาร้องในสตูดิโอควบคู่ไปกับเสียงดนตรีที่บันทึกเสียงไว้แล้ว
3. แบบที่ให้นักร้องและดนตรีมาเล่นและร้องในสตูดิโอ แต่ใช้เสียงที่ได้จากการเปิดเทปทั้งหมด
4. แบบมีภาพประกอบเพลง ภาพที่ใช้ประกอบจะเป็นเรื่องราวสั้น ๆ และสอดคล้องกับเนื้อเพลงทำให้เห็นจุดมุ่งหมายหรือเข้าใจในเนื้อเพลงมากขึ้น

3.3.5.10 รูปแบบรายการนิตยสาร (Magazine Program Format) รายการนิตยสารหรือมักนิยมเรียกกันทับศัพท์ว่า “รายการแม็กกาซีน” เป็นรายการที่ใช้รูปแบบในการนำเสนอแบบเดียวกับนิตยสาร คือ ในรายการเดียวกันประกอบไปด้วยส่วนย่อยหลาย ๆ เหตุการณ์ โดยทั่วไปมักจะเป็นเรื่องในแนวเดียวกัน จุดเด่นของรายการประเภทนี้ คือ ความสามารถในการเชื่อมโยงให้ส่วนต่าง ๆ เข้ามาเป็นรายการเดียวกันอย่างสอดคล้องกลมกลืน รายการประเภทนี้ก็มี Variety Show ตีสิบ เป็นต้น ซึ่งเป็นรายการที่มีการแสดงหลาย ๆ อย่างสลับกันไป เช่น ร้องเพลง เล่นตลก แข่งขัน สัมภาษณ์โชว์ในสิ่งแปลก ๆ ฯลฯ รายการประเภทนี้มักจะหนักไปทางด้านความบันเทิง

3.3.5.11 รูปแบบรายการข่าว (NEWS Program Format) เป็นรายการที่เสนอรายงานเหตุการณ์ที่สำคัญซึ่งเป็นที่สนใจของประชาชน ข่าวเป็นสิ่งที่ช่วยให้คนทันโลกอยู่เสมอ ลักษณะของรายการจะใช้ผู้บรรยาย 2 - 3 คน และจัดฉากด้านหลังให้ดูสวยงามน่าสนใจ การบรรยายจะสลับกัน บรรยายเพื่อมิให้เกิดความเบื่อหน่ายพร้อมทั้งมีภาพเหตุการณ์ที่กำลังรายงานประกอบอย่างชัดเจน รายการข่าวจึงจัดได้ว่าเป็นการให้การศึกษาต่อผู้ชมด้วย

3.3.5.12 รูปแบบรายการถ่ายทอดสด (Live Program Format) เป็นรายการที่ถ่ายทอดเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เช่น กีฬา กรีฑา งานมหกรรมหรืองานพระราชพิธีต่าง ๆ รายการถ่ายทอดสดมักจะเริ่มรายการก่อนเริ่มพิธีหรือเหตุการณ์โดยมีผู้บรรยายเหตุการณ์เสนอเรื่องราวต่าง ๆ เมื่อเริ่มเหตุการณ์แล้วก็เสนอเรื่องราวที่เกิดขึ้นตามลำดับก่อนหลังทั้งภาพและเสียงโดยมีผู้บรรยายคอยพูดเชื่อมเหตุการณ์ให้ผู้ชมได้ทราบความเป็นไปโดยเฉพาะการพูดบรรยายเชื่อมในขณะที่ภาพที่ปรากฏไม่มีเสียงออกมาเพื่อมิให้เกิดความเงียบขึ้นในโทรทัศน์

3.3.5.13 รูปแบบรายการสอนแบบจุลภาค (Micro - Teaching Program Format) ลักษณะเป็นการสอนในสถานการณ์แบบย่อส่วนในห้องเรียนแบบง่าย ๆ ที่สามารถจะควบคุมได้ทุกกระบวนการโดยใช้นักเรียน 5 - 6 คน ใช้เวลาสอนประมาณ 10 - 15 นาที เป็นการสอนที่มุ่งฝึกทักษะเฉพาะในการสอน เช่น ทักษะการนำเข้าสู่บทเรียน ทักษะการตั้งคำถาม ทักษะในการสรุป เป็นต้น จุดมุ่งหมายเพื่อฝึกทักษะต่าง ๆ นำไปใช้ในสถานการณ์จริงต่อไป การสอนแบบจุลภาคนี้นิยมให้ออกมาทดลองสอนและประเมินผลจากข้อมูลย้อนกลับโดยใช้โทรทัศน์

3.3.5.14 รูปแบบรายการสถานการณ์จำลอง (Constrived Program Format) รูปแบบนี้ส่วนใหญ่จะใช้ในการศึกษาเฉพาะกรณีลักษณะจะสร้างสถานการณ์ขึ้นมาเพื่อใช้เป็นกรณีตัวอย่างในการศึกษา เช่น สถานการณ์จำลองการแนะนำ สถานการณ์จำลองการบริหารงาน สถานการณ์จำลองการควบคุมชั้นเรียน สถานการณ์จำลองการสอน เป็นต้น โดยทั่วไปเพื่อให้เห็นแนวทางในการปฏิบัติและการแก้ปัญหา

3.3.5.15 รูปแบบรายการสอนโดยตรง (Direct -Teaching Program Format) เป็นรายการที่เสนอการเรียนการสอนของครูในแต่ละเนื้อหาวิชา โดยมีผู้เรียนเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของรายการ รายการในลักษณะการสอนโดยตรง อาจแบ่งวิธีการนำเสนอได้ 3 วิธีคือ

1. ถ่ายทอดรายการสดด้วยระบบวงจรปิด อาจจะใช้ในห้องเรียนขนาดใหญ่หรือทำการถ่ายทอดไปยังห้องเรียนต่าง ๆ ในบริเวณใกล้เคียงทำให้สอนได้เป็นจำนวนมาก ๆ และผู้เรียนสามารถเห็นเหตุการณ์การสอนได้ชัดเจนเหมือนในห้องเรียนขนาดเล็กปกติ
2. ถ่ายทอดสดออกอากาศไปยังโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาต่าง ๆ
3. บันทึกเทปโทรทัศน์ซึ่งจะลดความบกพร่องต่าง ๆ ได้อย่างดีก่อนที่จะนำไปสู่ผู้ชมหรือผู้เรียนอาจนำไปเผยแพร่ในระบบวงจรปิดหรือวงจรเปิดก็ได้

3.3.5.16 รูปแบบรายการโต้วาที (Debate Program Format) เป็นการนำเอาการพูดแบบโต้วาทีมาเสนอในทางโทรทัศน์ ซึ่งส่วนมากจะไม่ค่อยได้พบ แต่รายการลักษณะนี้ก็สามารถนำมาจับทางโทรทัศน์ได้เป็นอย่างดี แต่ควรเลือกผู้ดีหรือหัวข้อที่มีประโยชน์และน่าสนใจ รายการจะน่าสนใจหรือไม่ขึ้นอยู่กับศิลปะการพูด ความรู้ของผู้พูด และประธานผู้ดำเนินการอภิปรายจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการสร้างบรรยากาศและคอยพูดประสานระหว่างผู้เสนอหรือฝ่ายเสนอกับฝ่ายค้านให้เรื่องราวต่าง ๆ กลมกลืนไปในทิศทางเดียวกัน ลักษณะของรายการประเภทนี้ เช่น เวทีวาที เป็นต้น

3.3.5.17 รูปแบบรายการบทความ (Straight Talk Program Format) เป็นรายการที่มีลักษณะค่อนข้างนามธรรม หากผู้จัดรายการไม่มีศิลปะในการพูดและการจูงใจ ผู้ชมผู้ฟังก็อาจจะประสบกับความล้มเหลวได้ง่าย ความสำเร็จในการจัดทำรายการประเภทนี้ ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 2 ประการ คือ

1. ความสามารถในการใช้ศิลปะการพูดต่อชุมชน
2. ความรู้ความสามารถในเชิงวิชาการ

4. พฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร

ในการดำรงชีวิตของมนุษย์นั้นไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าการสื่อสารเป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่มนุษย์ทุกคนจะต้องมีความเกี่ยวข้อง เนื่องจากว่าการสื่อสารเป็นเครื่องมือที่สามารถช่วยให้มนุษย์บรรลุวัตถุประสงค์ตามความตั้งใจของตัวเองในกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงกิจกรรมประจำวันได้ โดยได้มีผู้ที่ให้ความหมายเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร ดังนี้

4.1 ความหมายของพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร

ณัฐนรี ไชยภักดี (2552) กล่าวว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร หมายถึง กระบวนการเลือกสรรข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ของบุคคล

รัญญา นาคมนุ (2556) กล่าวว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร หมายถึง การกระทำรูปแบบด้วยอิริยาบถต่าง ๆ ด้วยความบ่อยครั้ง ไม่ว่าจะเป็นทั้งการฟัง การพูดและการอ่านเนื้อหาของข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ การดูโทรทัศน์ การฟังวิทยุ และการพูดคุยกับสื่อบุคคลที่เป็นทั้งสื่อทางบุคคลและสื่อทางออนไลน์

นันทินี พิศวิสัย (2558) กล่าวว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร หมายถึง ความถี่ในการเปิดรับข้อมูลผ่านทางสื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่อง ๆ หนึ่ง

อาสธา รัตนมุงเมฆา (2558) กล่าวว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร หมายถึง กระบวนการติดต่อสื่อสารอย่างหนึ่งซึ่งจะมีความแตกต่างกันเป็นแบบเฉพาะของแต่ละคน

กันทลัส ทองบุญมา (2559) กล่าวว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร หมายถึง ปริมาณหรือความบ่อยครั้งที่บุคคลได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องที่ตนสนใจ จากบุคคลผ่านช่องทางสื่อต่าง ๆ

ณัฐวิโรจน์ มหายศ (2563) กล่าวว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร หมายถึง การเข้าถึงและการติดตามข่าวสารของบุคคล ด้วยวิธีการรับชม รับฟัง และการอ่านในเรื่องที่สนใจ

กาญจนา โชคเหรียญสุขชัย (อ้างถึงใน วรารัช หงษ์พงษ์, 2564, หน้า 10) กล่าวว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร หมายถึง การค้นหาข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่สนใจของบุคคล

สรุปได้ว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร หมายถึง กระบวนการในการค้นหา กลั่นกรอง และเลือกเปิดรับข้อมูลที่เผยแพร่ผ่านทางช่องทางสื่อต่าง ๆ ด้วยวิธีการดู การฟัง และการอ่าน ซึ่งบุคคลมักเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่แตกต่างกันไปตามความต้องการหรือความสนใจของตน (วรารัช หงษ์พงษ์, 2564, หน้า 10)

4.2 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร

แฮมมวล เบคเกอร์ (Becker 1972 อ้างถึงใน นันทินี พิศวิสัย, 2558, หน้า 16) ได้ให้ความหมายของการเปิดรับข่าวสารโดยจำแนกตามพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร คือ

1. การแสวงหาข้อมูล (Information Seeking) กล่าวคือ บุคคลจะแสวงหาข้อมูลเมื่อต้องการให้มีความคล้ายคลึงกับบุคคลอื่นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือเรื่องทั่ว ๆ ไป

2. การเปิดรับข้อมูล (Information Receptivity) กล่าวคือ บุคคลจะเปิดรับข่าวสารเพื่อทราบข้อมูลที่ตนเองสนใจอยากรู้ หากมีข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับตนเองก็จะให้ความเอาใจใส่ในการอ่าน ดูหรือฟังเป็นพิเศษ

3. การเปิดรับประสบการณ์ (Experience Receptivity) กล่าวคือ บุคคลที่จะเปิดรับข่าวสาร เพราะต้องการกระทำในสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเพื่อผ่อนคลายอารมณ์

โจเซฟ ที แคลปเปอร์ (Klapper J.T. 1960 อ้างถึงใน สุภวัฒน์ สงวนงาม, 2557, หน้า 11 - 12) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการเลือกรับข่าวสารหรือเปิดรับข่าวสาร เปรียบเสมือนเครื่องกรองข่าวสารในการรับรู้ของมนุษย์ซึ่งประกอบด้วยกลั่นกรอง 4 ขั้นตามลำดับ ดังนี้

1. การเลือกเปิดรับ (Selective Exposure) เป็นขั้นแรกในการเลือกช่องทางการสื่อสาร บุคคลจะเลือกเปิดรับสื่อและข่าวสารจากแหล่งสารที่มีอยู่ด้วยกันหลายแหล่งตามความสนใจและความต้องการของตน อีกทั้งทักษะและความชำนาญในการรับรู้ข่าวสารของคนนั้นก็ต่างกัน

2. การเลือกให้ความสนใจ (Selective Attention) ผู้เปิดรับข่าวสารมีแนวโน้มที่จะเลือกสนใจข่าวจากแหล่งใด แหล่งหนึ่ง โดยมักเลือกตามความคิดเห็น ความสนใจของตนเพื่อสนับสนุน ทศนคติเดิมที่มีอยู่ และหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับความรู้ความเข้าใจหรือทศนคติเดิมที่มีอยู่แล้วเพื่อไม่ให้เกิดภาวะทางจิตใจที่ไม่สมดุลหรือมีความไม่สบายใจ ที่เรียกว่า ความไม่สอดคล้องทางด้านความเข้าใจ (Cognitive Dissonance)

3. การเลือกรับรู้และตีความหมาย (Selective Perception and Interpretation) เมื่อบุคคลเปิดรับข้อมูลข่าวสารแล้ว มักเลือกรับรู้และตีความหมายสารแตกต่างกันไปตามความสนใจ ทศนคติ ประสบการณ์ ความเชื่อ ความต้องการ ความคาดหวัง แรงจูงใจ สภาวะทางร่างกาย หรือสภาวะทางอารมณ์และจิตใจ ฉะนั้นแต่ละคนอาจตีความเฉพาะข่าวสารที่สอดคล้องกับลักษณะส่วนบุคคล นอกจากจะทำให้ข่าวสารบางส่วนถูกตัดทิ้งไปยังมีการบิดเบือนข่าวสารให้มีทิศทางเป็นที่น่าสนใจของแต่ละบุคคลด้วย

4. การเลือกจดจำ (Selective Retention) บุคคลจะเลือกจดจำข่าวสารในส่วนที่ตรงกับความสนใจ ความต้องการ ทศนคติของตนเอง และมักจะลืมหรือไม่นำไปถ่ายทอดต่อในส่วนที่ตนเองไม่สนใจ ไม่เห็นด้วยหรือเรื่องที่ขัดแย้งค้ำกับความคิดของตนเอง ข่าวสารที่คนเราเลือกจดจำไว้นั้นมักมีเนื้อหาที่จะช่วยส่งเสริมหรือสนับสนุนความรู้สึกนึกคิด ทศนคติ ค่านิยมหรือความเชื่อของแต่ละคนที่มีอยู่เดิมให้มีความมั่นคงชัดเจนยิ่งขึ้นและเปลี่ยนแปลงยากขึ้นเพื่อนำไปใช้เป็นประโยชน์ในโอกาสต่อไปส่วนหนึ่งอาจนำไปใช้เมื่อเกิดความรู้สึกขัดแย้งและมีสิ่งที่ไม่สบายใจขึ้น

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร สามารถสรุปได้ว่าการเปิดรับข่าวสารเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์เพราะในการดำเนินชีวิตปัจจุบันมีความจำเป็นต้องพึ่งพาข่าวสาร ข้อมูลต่าง ๆ ในการประกอบการตัดสินใจในการทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง

4.3 ปัจจัยและวัตถุประสงค์ในการเปิดรับข่าวสาร

ขวัญเรือน กิติวัฒน์ (อ้างถึงใน ญัฐธริสสา ทรัพย์คงเจริญ, 2557, หน้า 43 - 44) กล่าวว่า ปัจจัยที่ทำให้บุคคลมีการเปิดรับข่าวสารที่แตกต่างกัน คือ

1. ปัจจัยด้านบุคลิกภาพและจิตวิทยาส่วนบุคคล มีแนวคิดที่ว่าคนเราแต่ละคน มีความแตกต่างเฉพาะตัวบุคคลอย่างมากด้านโครงสร้างทางจิตวิทยาส่วนบุคคลซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากลักษณะการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน การดำรงชีวิตในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันซึ่งส่งผลกระทบต่อถึงระดับสติปัญญา ความคิด ทักษะคติ ตลอดจนกระบวนการของการรับรู้ การสนใจ

2. ปัจจัยด้านสภาพความสัมพันธ์ทางสังคม เนื่องจากคนเรามักจะยึดติดกับกลุ่มสังคมที่ตนสังกัดอยู่เป็นกลุ่มอ้างอิง (Reference Group) ในการตัดสินใจที่จะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมใด ๆ ก็ตามนั้น คือ มักจะคล้อยตามกลุ่มในแง่ความคิด ทักษะคติ และพฤติกรรมเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม

3. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมนอกระบบการสื่อสาร เชื่อว่าลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ เพศ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ ทำให้เกิดความคล้ายคลึงของการเปิดรับเนื้อหาของการสื่อสาร รวมถึงการตอบสนองต่อเนื้อหาดังกล่าวไม่แตกต่างกันด้วย

ฮันต์ และรูเบน (อ้างถึงใน ศรีนธ์ ยี่หลั่นสุวรรณ, 2558, หน้า 19 - 20) ได้กล่าวถึง ปัจจัยหลัก ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเลือกเปิดรับข่าวสารของบุคคล ไว้ดังนี้

1. ความต้องการ (Need) ปัจจัยที่สำคัญที่สุดปัจจัยหนึ่งในกระบวนการเลือกของมนุษย์ คือความต้องการ ความต้องการทุกอย่างของมนุษย์ ทั้งความต้องการทางกายและทางใจ ความต้องการระดับสูงและความต้องการระดับต่ำ ย่อมเป็นตัวกำหนดการเลือกของเรา เราเลือกตอบสนองความต้องการของเรา เพื่อให้ได้ข่าวสารที่ต้องการ เพื่อแสดงรสนิยม เพื่อการยอมรับในสังคมเพื่อความพอใจ

2. ทักษะคติและค่านิยม (Attitude and Values) ทักษะคติ คือ ความชอบและมีใจโน้มเอียง (Preference and Predisposition) ต่อเรื่องต่าง ๆ ส่วนค่านิยม คือ หลักพื้นฐานที่เรายึดถือเป็นความรู้สึกที่ว่าเราควรจะทำหรือไม่ควรทำอะไรในการมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและคน ซึ่งทักษะคติและค่านิยม มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการเลือกใช้สื่อมวลชนการเลือกข่าวสาร การเลือกตีความหมายและการเลือกจดจำ

3. เป้าหมาย (Goal) มนุษย์ทุกคนมีเป้าหมาย มนุษย์ทุกคนกำหนดเป้าหมายในการดำเนินชีวิตทั้งในเรื่องอาชีพ การเข้าสมาคม การพักผ่อน เป้าหมายของกิจกรรมต่าง ๆ ที่เรากำหนดขึ้นนี้จะมีอิทธิพลต่อการเลือกใช้สื่อมวลชน การเลือกข่าวสาร การเลือกตีความหมาย และการเลือกจดจำเพื่อสนองเป้าหมายของตน

4. ความสามารถ (Capability) ความสามารถของเราเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง รวมทั้งความสามารถด้านภาษา มีอิทธิพลต่อเราในการที่จะเลือกรับข่าวสาร เลือกตีความหมายและเลือกเก็บเนื้อหาของข่าวนั้นไว้

5. การใช้ประโยชน์ (Utility) กล่าวโดยทั่วไปแล้วเราจะให้ความสนใจและใช้ความพยายามในการที่จะเข้าใจและจดจำข่าวสารที่เราสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

6. สไตล์ในการสื่อสาร (Communication Style) การเป็นผู้รับสารของเรานั้น ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับสไตล์ในการสื่อสารของเรา คือ ความชอบหรือไม่ชอบสื่อบางประเภท ดังนั้นบางคนจึงชอบฟังวิทยุ บางคนชอบดูโทรทัศน์ บางคนชอบอ่านหนังสือพิมพ์ ฯลฯ

7. สภาวะ (Context) สภาวะในที่นี้หมายถึง สถานที่ บุคคล และเวลาที่อยู่ในสถานการณ์ การสื่อสารสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มีอิทธิพลต่อการเลือกของผู้รับสาร การมีคนอื่นอยู่ด้วยมีอิทธิพลตรงต่อการเลือกใช้สื่อและข่าวสาร การเลือกตีความหมายและเลือกจดจำข่าวสาร การที่เราต้องถูกมองว่าเป็นอย่างไร การที่เราคิดว่าคนอื่นมองเราอย่างไร เราเชื่อว่าคนอื่นคาดหวังอะไรจากเราและการที่คิดว่าคนอื่นคิดว่าเราอยู่ในสถานการณ์อะไรล้วนแต่มีอิทธิพลต่อการเลือกของเรา

8. ประสบการณ์และนิสัย (Experience and Habit) ในฐานะของผู้รับสาร ผู้รับสารแต่ละคนพัฒนานิสัยการรับสารอันเป็นผลมาจากประสบการณ์ในการรับข่าวสารของเรา เราพัฒนาความชอบสื่อชนิดใดชนิดหนึ่ง รายการประเภทใดประเภทหนึ่ง ดังนั้นเราจึงเลือกใช้สื่อชนิดใดชนิดหนึ่ง สนใจเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ตีความหมายอย่างใดอย่างหนึ่งและเลือกจดจำเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

แม้คคอมป์และเบคเกอร์ (อ้างถึงใน สุภวัฒน์ สงวนงาม, 2557, หน้า 16) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการเลือกเปิดรับสารหรือการบริโภคข่าวสารของผู้รับสาร ไว้ว่า โดยทั่วไปบุคคลแต่ละคนมีการเปิดรับข่าวสารหรือการเปิดรับสื่อเพื่อตอบสนองความต้องการ 4 ประการ คือ

1. เพื่อให้เรียนรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ (Surveillance) บุคคลสามารถติดตามความเคลื่อนไหวและสังเกตเหตุการณ์ต่าง ๆ รอบตัวจากการเปิดรับข่าวสาร ทำให้เป็นคนที่ทันเหตุการณ์ ทันสมัย

2. เพื่อการตัดสินใจ (Decision) การเปิดรับข่าวสารทำให้บุคคลสามารถกำหนดความเห็นของตนต่อสภาวะหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ รอบตัวเพื่อการตัดสินใจโดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน

3. เพื่อพูดคุยสนทนา (Discussion) บุคคลสามารถนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับไปใช้ในการพูดคุยกับผู้อื่นได้

4. เพื่อการมีส่วนร่วม (Participation) เพื่อรับรู้และมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ความเป็นไปต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมรอบ ๆ ตัว

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร (อ้างถึงใน ศิริกุล ขยันงาน, 2559, หน้า 4) นั้น อาจจำแนกได้ 4 ประการ คือ

1. เพื่อการรับรู้ (Cognition) คือ ผู้รับสารต้องการสารสนเทศ (Information) เพื่อสนองต่อความต้องการและความอยากรู้
2. เพื่อความหลากหลาย (Diversions) เช่น การเปิดรับสื่อเพื่อแสวงหาความเร้าใจ ตื่นเต้น สนุกสนาน รวมทั้งการพักผ่อน
3. เพื่ออรรถประโยชน์ทางสังคม (Social Utility) หมายถึง การต้องการสร้างความคุ้นเคยหรือการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เช่น การใช้ภาษาร่วมสมัย
4. การผละสังคัม (Withdrawal) เป็นการเปิดรับสื่อหรือเข้าหาสื่อเพื่อหลีกเลี่ยงงานประจำหรือหลีกเลี่ยงคนรอบข้าง

สรุปได้ว่าการเปิดรับข่าวสาร เป็นพฤติกรรมที่บุคคลค้นหาและกลั่นกรองข้อมูลที่ได้รับมาผ่านขั้นตอนกระบวนการต่าง ๆ ซึ่งบุคคลมักเปิดรับข้อมูลแตกต่างกันไปตามความสนใจและปัจจัยหลาย ๆ อย่าง ไม่ว่าจะเป็นความต้องการ ทักษะคิด ค่านิยม บุคลิกภาพรวมไปถึงการนำไปใช้ประโยชน์และบุคคลจะมีวัตถุประสงค์ในการเปิดรับข่าวสารแต่ละครั้ง แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้ ด้านความรู้ทางวิชาการ ด้านความบันเทิง และด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

4.4 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ถูกคิดขึ้นโดยอัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura) ซึ่งแบนดูราเชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่ต่างก็มีอิทธิพลต่อกันและกัน วิธีการที่คนเราใช้ในการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคม คือ การสังเกตหรือการเลียนแบบจากตัวแบบ (Model) การสังเกตการกระทำของผู้อื่นก็เพื่อดูว่าผู้อื่นทำพฤติกรรมอย่างไร และได้รับผลตอบแทนเช่นไรซึ่งความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการกระทำพฤติกรรมของผู้อื่นถือเป็นต้นแบบที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการตัดสินใจทำพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลซึ่งตัวแบบนั้นสามารถเป็นได้ทั้งตัวแบบที่เป็นบุคคลจริง ๆ และตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ คือ ตัวแบบที่เสนอผ่านสื่อต่าง ๆ (นุชลี อุภักย์ อ้างถึงใน กลัณญ เพชราภรณ์, 2563 หน้า 16)

กระบวนการของการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือเลียนแบบ

การเรียนรู้โดยการสังเกตหรือเลียนแบบเกิดขึ้นได้ต้องประกอบด้วย 4 ขั้นตอน (ณัฐพรหม อินทยศ อ้างถึงใน กลัณญ เพชราภรณ์, 2563 หน้า 17 - 18) ดังนี้

1. การตั้งใจหรือความใส่ใจ (Attention) หมายถึง กระบวนการตั้งใจของผู้เรียน ได้แก่ ความสนใจ ความตื่นตัวที่จะรับรู้และเรียนรู้ลักษณะท่าทางจากตัวแบบ ทักษะในการควบคุมตนเองของผู้เรียน ฯลฯ ซึ่งจะมีผลทำให้เกิดการรับรู้พฤติกรรมของตัวแบบได้อย่างแม่นยำโดยปัจจัยที่จะทำให้ผู้เรียนใส่ใจและสนใจรับรู้พฤติกรรมของตัวแบบมีหลายอย่าง เช่น ความเด่น ความซับซ้อนของเหตุการณ์ความสนใจ ความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ ฯลฯ โดยความตั้งใจจะมีสูงถ้าหากตัวแบบเป็น

ผู้มีชื่อเสียง มีลักษณะดึงดูดใจหรือมีลักษณะคล้ายคลึงกับผู้สังเกตและยังขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้สังเกตเกี่ยวกับความสามารถในการรับรู้ สถิติปัญญา ระดับการตื่นตัวและเจตคติอีกด้วย

2. การจดจำ (Retention) เป็นการบันทึกสิ่งที่ตนสังเกตได้จากตัวแบบไว้ในความทรงจำ ในขั้นนี้จะเกี่ยวข้องกับความสามารถทางภาษาและการสร้างจินตภาพในสมอง และคนที่จำได้นานก็จะสามารถถ่ายทอดความจำหรือแสดงพฤติกรรมเลียนแบบได้ แม้ว่าจะผ่านไปนานแล้วก็ตาม ทั้งนี้พบว่า การสังเกตตัวแบบซ้ำ ๆ จะทำให้จำได้ดีขึ้น

3. การกระทำเหมือนตัวแบบ (Reproduction) เป็นการนำสิ่งที่จดจำไว้มากระทำ โดยปัจจัยสำคัญในการนำสิ่งที่จดจำมาถ่ายทอดออกมาเป็นการกระทำ คือ ความพร้อมทางร่างกาย วุฒิภาวะ และทักษะที่ต้องใช้ในการแสดงพฤติกรรมเลียนแบบของผู้สังเกต กระบวนการทางสติปัญญาที่จะทำให้สามารถกระทำตามตัวแบบ ได้โอกาสที่ได้กระทำตามตัวแบบซ้ำ ๆ เพื่อจำได้ดีขึ้น ฯลฯ ด้วยเหตุนี้ทำให้คนเราแสดงพฤติกรรมเลียนแบบได้ต่างกันโดยบางคนเลียนแบบได้เหมือนมาก บางคนเหมือนน้อย บางคนเลียนแบบได้ไม่เหมือนเลย แต่อย่างไรก็ตามเมื่อได้ลองทำบ่อย ๆ ก็จะทำให้บุคคลสามารถเรียนรู้ได้เร็วขึ้น และอาจสามารถพัฒนาการเลียนแบบให้ก้าวหน้าไปโดยจินตนาการของตนเองได้อีกด้วย

4. การจูงใจ (Motivation) หมายถึง กระบวนการที่กระตุ้นหรือส่งเสริมให้เกิดแรงจูงใจหรือพลังที่ผลักดันให้กระทำพฤติกรรมเลียนแบบซึ่งมักเกิดขึ้นเมื่อเขาเชื่อว่าการกระทำนั้นจะให้ผลคุ้มค่า เช่น การคาดหวังว่าเมื่อทำพฤติกรรมเหมือนตัวแบบแล้วตนจะได้รับรางวัล การเห็นคนอื่น ๆ ได้รับสิ่งที่พอใจเมื่อทำตามตัวแบบได้ เป็นต้น นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับ การจูงใจแบบต่าง ๆ ภายนอกอีกด้วย นอกจากนี้การเลียนแบบพฤติกรรมตามแนวคิดของแบนดูรา (Bandura) นี้ เน้นด้วยว่าไม่ใช่เป็นการลอกแบบไม่คิด แต่ผู้เรียนจะเลือกสังเกตหรือเลียนแบบในสิ่งที่ต้องการเท่านั้น ดังนั้นแบนดูรา (Bandura) จึงสรุปว่าการเรียนรู้โดยการเลียนแบบนี้เป็นกระบวนการทางการรู้คิด (Cognitive Processes) แต่อย่างไรก็ตามการเลียนแบบอาจไม่ได้รับผลเหมือนกับตัวแบบเสมอไป

สรุปได้ว่าบุคคลจะเรียนรู้จากการสังเกตการกระทำของบุคคลอื่นว่าบุคคลอื่นกระทำพฤติกรรมอย่างไร และได้รับผลตอบแทนจากพฤติกรรมนั้นอย่างไรจากตัวแบบที่เป็นบุคคลจริง ๆ และตัวแบบที่นำเสนอผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ เป็นต้น ซึ่งความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการกระทำถือเป็นต้นแบบที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการตัดสินใจเลียนแบบพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคล เช่นเดียวกับพฤติกรรมเปิดรับข่าวสารออนไลน์อย่างเหมาะสมของนักศึกษาที่นักศึกษาจะมีการสังเกตการกระทำของบุคคลต้นแบบที่นำเสนอผ่านทางสื่อออนไลน์อย่างมากมาว่า การกระทำของบุคคลต้นแบบแต่ละบุคคลได้รับผลจากการกระทำนั้นอย่างไร และเลือกปฏิบัติตามการกระทำของบุคคลต้นแบบที่แสดงพฤติกรรมไม่ผิดต่อศีลธรรมและแบบแผนที่ดีของสังคม และได้รับผลจากการกระทำที่ตรงกับความต้องการของนักศึกษานำไปสู่การปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมต่อไป (วรารัช หงษ์พงษ์, 2564, หน้า 17)

5. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกที่สามารถแสดงออกมาให้เห็นอาจจะเป็นกิริยาท่าทางหรือการแสดงออกทางสีหน้าเกี่ยวข้องกับความพึงพอใจที่ได้รับการตอบสนองอย่างที่ตนเองคาดหวังไว้ ซึ่งมีนักการศึกษาได้นำเสนอแนวคิดหลักการไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

Davis (1967, p. 61) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับบุคคล เมื่อความต้องการพื้นฐานทั้งร่างกายและจิตใจได้รับการตอบสนองพฤติกรรมเกี่ยวกับความพึงพอใจของมนุษย์เป็นความพยายามที่จะขจัดความตึงเครียดหรือความกระวนกระวายหรือสภาวะไม่สมดุลในร่างกายเมื่อสามารถขจัดสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวออกไปได้ มนุษย์ย่อมจะได้รับความพึงพอใจในสิ่งที่ต้องการ

ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ (Maslow, 1970, p. 35 - 47) ได้เรียงลำดับสิ่งจูงใจหรือความต้องการของมนุษย์ไว้ 5 ระดับ โดยเรียงลำดับขั้นของความต้องการไว้ตามความสำคัญ ดังนี้

1. ความต้องการพื้นฐานทางสรีระ
2. ความต้องการความปลอดภัยรอดพ้นอันตรายและมั่นคง
3. ความต้องการความรัก ความเมตตา ความอบอุ่น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ
4. ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง การยกย่อง และความเคารพตัวเอง
5. ความต้องการความสำเร็จด้วยตนเอง

ความพอใจในขั้นต่าง ๆ ของความต้องการของมนุษย์นี้ ความต้องการขั้นสูงกว่าบางครั้งได้ปรากฏออกมาให้เห็นแล้วก่อนที่ความต้องการขั้นแรกจะให้เห็นผลเป็นที่พอใจเสียด้วยซ้ำ อย่างไรก็ตามบุคคลแต่ละคน ส่วนมากแสดงให้เห็นว่าตนมีความพอใจอย่างสูงสุดในลำดับขั้นความต้องการขั้นต่ำ ๆ มากกว่าขั้นสูง จากการสำรวจพบว่า คนธรรมดาทั่วไปจะมีความพอใจในลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

ความต้องการทางด้านกายภาพ 85%

ความต้องการความปลอดภัย 70%

ความต้องการทางด้านสังคม 50%

ความต้องการเด่นในสังคม 40%

ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จในสิ่งที่ตนปรารถนา 10%

Aday & Anderson, (1975, p. 4) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นความรู้สึก ความนึกคิดที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติของคนที่เกิดจากประสบการณ์ที่ผู้รับบริการเข้าไปในสถานที่ที่ให้บริการนั้น และประสบการณ์เป็นไปตามความคาดหวังของผู้รับบริการและความพึงพอใจมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยที่แตกต่างกัน

หลุยส์ จำปาเทศ (2533, หน้า 8) อธิบายว่าความพึงพอใจ หมายถึง ความต้องการให้บรรลุเป้าหมายสังเกตได้จากสายตา คำพูด และการแสดงออก

Shelly (1995, p. 9) ได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ สรุปได้ว่า เป็นความรู้สึกสองแบบของมนุษย์ คือ ความรู้สึกในทางบวก และความรู้สึกในทางลบ ความรู้สึกในทางบวกเป็นความรู้สึกที่เมื่อเกิดขึ้นแล้วทำให้ความรู้สึกที่มีระบบย้อนกลับและความสุขนี้สามารถทำให้เกิดความสุขหรือความรู้สึกทางบวกเพิ่มขึ้นได้อีก ดังนั้นจะเห็นได้ว่าความสุขเป็นความรู้สึกที่สลับซับซ้อน และความสุขนี้จะมีผลต่อบุคคลมากกว่าความรู้สึกในทางบวกอื่น ๆ ความรู้สึกทางลบ ความรู้สึกทางบวกและความสุขมีความสัมพันธ์กันอย่างสลับซับซ้อน และระบบความสัมพันธ์ของความรู้สึกทั้งสามนี้เรียกว่า ระบบความพึงพอใจ โดยความพึงพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อระบบความพึงพอใจมีความรู้สึกทางบวกมากกว่าความรู้สึกทางลบ

ศิริพงศ์ พงษ์พิณธุ์ และ พยัต วุฒิรงค์ (2547, หน้า 57 - 58) สรุปประเด็นเกี่ยวกับความพึงพอใจ ดังนี้

1. ความพึงพอใจเป็นการเปรียบเทียบความรู้สึกกับความคาดหวัง
2. ความพึงพอใจเป็นการเปรียบเทียบความรู้สึกกับสิ่งเร้า
3. ความพึงพอใจเป็นการเปรียบเทียบความรู้สึกหรือทัศนคติกับสิ่งที่ได้รับ
4. ความพึงพอใจเป็นการเปรียบเทียบประสบการณ์กับการคาดหวัง

สรชัย พิศาลบุตร (2551, หน้า 98 - 99) ได้กล่าวถึง การวัดระดับความพึงพอใจของลูกค้าหรือผู้ให้บริการว่าสามารถทำได้ 2 วิธี คือ

1. วัดจากการสอบถามความคิดเห็นของลูกค้าหรือผู้ให้บริการ เป็นการวัดระดับความพึงพอใจของลูกค้าหรือผู้ให้บริการ จากการสอบถามความคิดเห็นของลูกค้าหรือผู้ให้บริการโดยตรงทำได้โดยกำหนดมาตรฐานวัดระดับความพึงพอใจที่ลูกค้าหรือผู้ให้บริการที่มีต่อคุณภาพของสินค้าหรือบริการนั้น ๆ และกำหนดเกณฑ์ชี้วัดระดับความพึงพอใจจากผลการวัดระดับความพึงพอใจเฉลี่ยที่ลูกค้าหรือผู้ให้บริการที่มีต่อคุณภาพของสินค้าหรือบริการนั้น ๆ

2. วัดจากตัวชี้วัดคุณภาพการให้บริการที่กำหนดขึ้น โดยการวัดระดับความพึงพอใจของลูกค้าหรือผู้ให้บริการจากเกณฑ์ชี้วัดระดับคุณภาพสินค้าหรือบริการที่กำหนดขึ้นนี้อาจใช้เกณฑ์คุณภาพระดับต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นโดยผู้ให้บริการ ผู้ประเมินผลการให้บริการ และมาตรฐานกลางหรือมาตรฐานสากลของการให้บริการนั้น

จากแนวคิดของนักวิชาการข้างต้น สรุปได้ว่า ความพึงพอใจ คือ ความรู้สึก อารมณ์ กิริยาท่าทางหรือการแสดงออก เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจที่ได้รับการตอบสนองอย่างที่ตนคาดหวังไว้ เมื่อได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่ตนเองต้องการแล้วก็จะเกิดความต้องการขึ้นไปไม่มีที่สิ้นสุด โดยความพึงพอใจจะเกิดขึ้นระดับใดขึ้นอยู่กับปริมาณการตอบสนองความต้องการที่เกิดขึ้นได้ครบถ้วนเพียงใด

5.1 ลักษณะความพึงพอใจ

ลักษณะความพึงพอใจ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำมาเสนอ ลักษณะของความพึงพอใจของนักวิชาการต่าง ๆ ดังนี้

สุรศักดิ์ นาถวิล (2544, หน้า 10) ได้กล่าวว่า ลักษณะความพึงพอใจไว้ ดังนี้

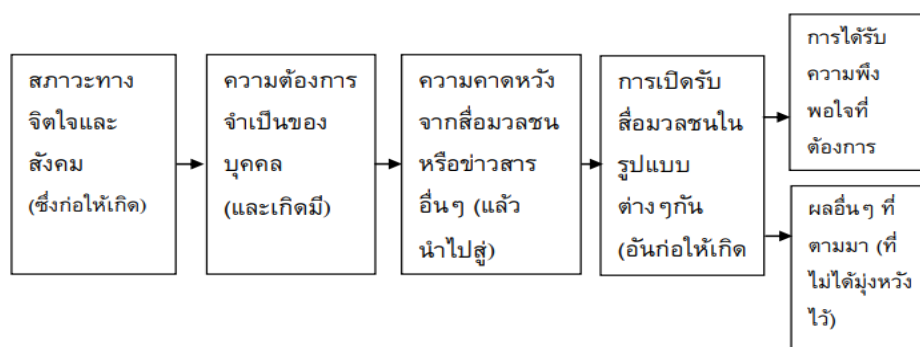
1. ความพึงพอใจเป็นการแสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึกทางบวกของบุคคล หรือสิ่งหนึ่งสิ่งใด บุคคลจะรับรู้ความพึงพอใจจำเป็นต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมรอบตัว การตอบสนองความต้องการของมนุษย์ส่วนบุคคลด้วยการโต้ตอบกับบุคคลอื่นและสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันทำให้แต่ละคนมีประสบการณ์รับรู้เรียนรู้สิ่งที่ได้รับการตอบสนองแตกต่างกันไป และหากสิ่งที่ได้รับเป็นไปตามความต้องการ ก็จะก่อให้เกิดความพึงพอใจ

2. ความพึงพอใจเกิดจากการประเมินความแตกต่างระหว่างสิ่งที่คาดหวังกับสิ่งที่ได้รับจริงในสถานการณ์บริการก่อนที่ลูกค้าจะมาใช้บริการใดก็ตามมักจะมีมาตรฐานของการบริการนั้นไว้ในใจอยู่ก่อนเสมอแล้วซึ่งมีแหล่งอ้างอิงมาจากคุณค่าหรือเจตคติที่ยึดถือต่อบริการประสบการณ์ดั้งเดิมที่เคยใช้บริการ การบอกเล่าของผู้อื่น การรับทราบข้อมูล การรับประกันบริการจากโฆษณาการให้คำมั่นสัญญาของผู้ให้บริการเหล่านี้เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ผู้รับบริการใช้เปรียบเทียบกับบริการที่ได้รับ ในวงจรของการให้บริการตลอดช่วงเวลาของความจริง สิ่งที่ผู้บริการได้รับความรู้เกี่ยวกับการบริการที่ได้รับ การบริการ คือ ความคาดหวังในสิ่งที่คิดว่าได้รับ (Expectations) นี้ มีอิทธิพลต่อช่วงเวลาของการเผชิญความจริงหรือการพบปะระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการเป็นอย่างมาก เพราะผู้รับบริการ จะประเมินเปรียบเทียบสิ่งที่ได้รับจริงในกระบวนการบริการที่เกิดขึ้น (Performance) กับความหวังเอาไว้หากสิ่งที่ได้รับเป็นไปตามความคาดหวังถือว่าเป็นการยืนยันที่ถูกต้อง (Confirmation) กับความคาดหวังที่มีผู้รับบริการย่อมเกิดความพึงพอใจต่อการบริการดังกล่าว แต่ถ้าไม่เป็นไปตามคาดหวังอาจจะสูงหรือต่ำกว่านั้นว่าเป็นการยืนยันที่คลาดเคลื่อน (Disconfirmation) ความคาดหวังดังกล่าว ทั้งนี้ช่วงความแตกต่าง (Discrimination) ที่เกิดขึ้นจะชี้ให้เห็นระดับความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจมากน้อยได้ ถ้ายืนยันเบี่ยงเบนไปในทางบวกแสดงถึงความพึงพอใจ ถ้าไปในทางลบแสดงถึงความไม่พอใจ

จากความหมายที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น สรุปได้ว่าลักษณะของความพึงพอใจเป็นการแสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึกทางบวกและทางลบของบุคคลหรือสิ่งหนึ่งสิ่งใด บุคคลจะรับรู้ความพึงพอใจที่รู้สึกได้ในขั้นสุดท้ายที่ได้รับผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์

5.2 การใช้ประโยชน์และการได้รับความพึงพอใจ

ผู้รับสาร มีความสำคัญโดยเป็นผู้เลือกใช้สื่อประเภทต่าง ๆ และเลือกรับเนื้อหาของข่าวสาร เพื่อสนองความต้องการของตนเองโดย (พีระ จิโรโสภณ อ้างถึงใน วรรณศิริ ศิริวรรณ, 2559, หน้า 13 - 14) ได้ให้คำอธิบายในแบบแผนในเรื่องการใช้ประโยชน์และการได้รับความพึงพอใจ จากสื่อมวลชนของบุคคลผู้รับสารว่าเป็นแนวทางการใช้ประโยชน์และการได้รับความพึงพอใจ คือการศึกษาผู้รับสารเกี่ยวกับ (1) สภาพทางสังคมและจิตใจซึ่งก่อให้เกิด (2) ความต้องการจำเป็นของบุคคลและเกิดมี (3) ความคาดหวังจากสื่อมวลชนหรือข่าวสารอื่นๆ แล้วนำไปสู่ (4) การเปิดรับสื่อมวลชนในรูปแบบต่าง ๆ กัน อันก่อให้เกิดผล (5) การได้รับความพึงพอใจที่ต้องการ และ (6) ผลอื่น ๆ ที่ตามมาซึ่งอาจจะไม่ใช่ผลตามที่ตั้งไว้โดยแสดงให้เห็นในรูปแบบจำลองได้ ดังนี้

ภาพที่ 2.2 องค์ประกอบของการใช้ประโยชน์ของการได้รับความพึงพอใจ

จากแบบจำลองนี้อาจอธิบายให้เข้าใจได้โดยยกตัวอย่างเช่น บุคคล ๆ หนึ่งที่ต้องการที่เป็นคนรอบรู้ทันสมัยเพื่อเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่นและมีความคาดหวังจากสื่อมวลชนโดยเลือกดูรายการข่าวโทรทัศน์ให้เขาได้รับความพึงพอใจตามที่เขาต้องการได้ คือ เป็นคนรอบรู้ ทันสมัย ขณะเดียวกัน ผลจากการบริโภคข่าวสารจากสื่อมวลชนทุก ๆ วัน ก็อาจมีผลอื่นๆ ตามมา นอกเหนือจากการเป็นผู้รอบรู้ทันสมัย เช่น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือเปลี่ยนลักษณะนิสัยพฤติกรรมบางอย่างได้เช่นกัน การบริโภคสื่อมวลชนนั้นขึ้นอยู่กับความต้องการหรือแรงจูงใจของผู้รับสารเอง บุคคลแต่ละคนย่อมมีวัตถุประสงค์มีความตั้งใจซึ่งมีความต้องการในการใช้ประโยชน์จากสื่อมวลชนเพื่อสนองความพึงพอใจของตนเองด้วยเหตุผลต่าง ๆ กัน

นอกจากแบบจำลองดังกล่าวแล้ว ยังมีแบบจำลองการใช้ประโยชน์และผลของการสื่อสาร (สวณิต ยมาภัย และรวีวรรณ ประกอบผล อ้างถึงใน อชิระ ดวงหอม, 2559, หน้า 29 - 30) ซึ่งแบบจำลองนี้ให้ความสำคัญกับการใช้ประโยชน์เป็นหัวใจของแบบจำลองความรู้ว่าด้วยการใช้สื่อและต้นกำเนิดของการใช้ การใช้ประโยชน์จากสื่อมวลชนอาจมีความหมายเช่นเดียวกับการเปิดรับสารหรือการรับรู้ และอาจหมายถึงขบวนการที่ค่อนข้างสลับซับซ้อนบุคคลบริโภคข่าวสารภายใต้สภาพ

เงื่อนไขเป็นกระบวนการที่ผูกพันกับความคาดหวังบางประการในอันที่จะได้รับความพึงพอใจ ซึ่งแบบจำลองให้ความสำคัญกับประเด็นมากกว่าการเปิดรับข่าวสารซึ่งครอบคลุมถึงปริมาณของ เนื้อหาที่ใช้ประเภทของเนื้อหาที่ใช้ประโยชน์ความสัมพันธ์กับสื่อที่ใช้และวิธีการใช้สื่อนั้นโดยสรุปเป็น ความคิดรวบยอดการใช้สื่อและกำหนดต่าง ๆ ดังนี้

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจของ (ดวงพร ชูพันธ์ อ่างถึงใน อชิระ ดวงหอม, 2559, หน้า 30) ได้สรุปแบบความพึงพอใจจากการใช้สื่อออกเป็นกลุ่ม

1. การใช้ข่าวสารเพื่อประโยชน์ทางด้านข้อมูล (Orientational Gratification) เพื่อให้อ้างอิงและเป็นแรงเสริมน้ำใจในความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับสังคม รูปแบบของ ความต้องการที่แสดงออกมา ได้แก่ การติดตามข่าวสาร (Surveillance) การได้มาซึ่งข้อมูลเพื่อช่วยใน การตัดสินใจ (Decisional Utility)

2. การใช้ข่าวสารเพื่อเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลเกี่ยวกับสังคม (Social Gratification) ซึ่งรับรู้จากข่าวสารเข้ากับเครือข่ายส่วนบุคคลของปัจเจกชน เช่น การนำข้อมูลไปใช้ในการสนทนากับผู้อื่นเพื่อการชักจูงใจ เป็นต้น

3. กระบวนการใช้ข่าวสารเพื่อประโยชน์ในการลดหรือผ่อนคลายความตึงเครียดทางอารมณ์ (Para - Orientation Gratifications) เพื่อปกป้องตนเอง เช่น เป็นการใช้เวลาให้หมดไปเพื่อความเพลิดเพลินสนุกสนาน ความบันเทิง หลีกเลียงหนีจากสิ่งที่ไม่พึงพอใจอย่างอื่น เป็นต้น

4. กระบวนการใช้ประโยชน์จากข่าวสารเพื่อดำรงเอกลักษณ์ของบุคคล (Para-Social Gratification) เพื่อการอ้างอิงผ่านตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสื่อหรือปรากฏในเนื้อหาของสื่อการยึดถือหรือความชื่นชมผู้อ่านข่าวเป็นแบบอย่างในทางพฤติกรรม

5.3 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างบุคคล

บุคคลแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกันออกไปซึ่งผลของการแตกต่างกันออกไปนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากบุคคลมีพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน บุคคลจึงมีความแตกต่างกัน ตั้งแต่เล็กน้อยไปจนกระทั่งแตกต่างกันมาก การทำความเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลจะช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัวได้ดีขึ้นเมื่ออยู่ร่วมกับบุคคลอื่น (วิไลวรรณ ศรีสงคราม, สุชญญา รัตนสัญญา, โรจน์รวี พจน์พัฒนาผล และพีรพล เทพประสิทธิ์ อ่างถึงใน อชิระ ดวงหอม, 2559, หน้า 31) โดยสามารถจำแนกใหญ่ได้เป็น 4 ประเภทด้วยกัน คือ

5.3.1 ความแตกต่างด้านร่างกาย บุคคลแต่ละบุคคลมีลักษณะรูปร่างภายนอกไม่เหมือนกัน บางคนสูง บางคนเตี้ย ความแตกต่างดังกล่าวจะปรากฏให้เห็นชัดได้ในลักษณะบุคลิกภาพภายนอกซึ่งรวมไปถึงท่าทางในการเดิน น้ำเสียง การหัวเราะ ลักษณะใบหน้า การแต่งกาย เป็นต้น

5.3.2 ความแตกต่างทางด้านอารมณ์ คนแต่ละคนจะมีลักษณะนิสัยหรืออารมณ์แตกต่างกัน แม้ว่าคนแต่ละชาติแต่ละภาษาจะมีการแสดงออกของอารมณ์ในแบบเดียวกันก็ตาม เช่น เวลาเสียใจ อาจแสดงสีหน้าที่มีลักษณะเศร้าหรือร้องไห้ ซึ่งทุกชาติทุกภาษาจะเหมือนกัน อย่างไรก็ตามแต่ละคนมักจะมีรูปแบบของอารมณ์ที่สังเกตเห็นได้ในบุคลิก เช่น บางคนหงุดหงิดง่าย ใจร้อน ใจเย็น

มีการควบคุมอารมณ์ได้ดีหรือไม่แตกต่างกันซึ่งส่วนหนึ่งของอารมณ์เป็นผลมาจากการเรียนรู้ในชีวิตประจำวัน และอีกส่วนหนึ่งเชื่อว่ามีติดตัวบุคคลมาตั้งแต่เกิด

5.3.3 ความแตกต่างทางด้านสังคม บุคคลแต่ละคนมีสิ่งแวดล้อมที่ไม่เหมือนกันซึ่งมีผลมาจากปัจจัยอื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องว่าฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกันย่อมมีลักษณะสังคมตัวอย่างเช่น โรงเรียน เพื่อนบ้าน ตลอดจนอาชีพการงานและเพื่อนร่วมงานที่ต่างกันลักษณะเหล่านี้ย่อมเป็นตัวกำหนดสังคมของบุคคลให้มีความแตกต่างกันออกไป

5.3.4 ความแตกต่างด้านสติปัญญา บุคคลแต่ละคนมีระดับสติปัญญาแตกต่างกัน บางคนโง่ บางคนฉลาดซึ่งลักษณะดังกล่าวจะมีผลต่อการปรับตัวและแก้ปัญหาที่ไปเหมือนกันทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences Theory) อธิบายหลักการสื่อสารไว้ว่า ผู้รับสารที่มีคุณลักษณะแตกต่างกันจะมีความสนใจต่อข่าวสารแตกต่างกัน (ประทุม ฤกษ์กลาง อ้างถึงใน อชิระ ดวงหอม, 2559, หน้า 32) ได้เสนอหลักเกณฑ์พื้นฐานทฤษฎีนี้ได้ดังนี้

1. บุคคลมีความแตกต่างกันในด้านบุคลิกภาพและสภาพทางจิตวิทยา
2. ความแตกต่างกัน ดังกล่าวนี้เป็นเพราะบุคคลมีการเรียนรู้จากสังคมที่ต่างกัน บุคคลที่อยู่ต่างสภาพแวดล้อมกันจะได้รับการเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน
3. การเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมที่ต่างกันทำให้บุคคลมีทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อและบุคลิกภาพแตกต่างกัน
4. สภาพเงื่อนไขเป็นตัวกำหนดบุคลิกภาพของบุคคลข่าวสารต่าง ๆ ในสังคมเปรียบเสมือนสิ่งเร้าที่ทำให้ผู้รับสารแต่ละคนมีการตอบสนองต่างกัน รวมทั้งสร้างลักษณะความแตกต่างระหว่างบุคคลอีกด้วย ทฤษฎีนี้ได้รับการพัฒนามาจากแนวความคิดเรื่องสิ่งเร้าและการตอบสนอง (Stimulus Response) หรือทฤษฎี เอส-อาร์ (S-R Theory) และนำมาประยุกต์ใช้ อธิบายว่าบุคคลมีความแตกต่างกันหลายประการ เช่น บุคลิกภาพ ทัศนคติ สติปัญญา และความสนใจ เป็นต้น และความแตกต่างนี้ยังขึ้นอยู่กับสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมทำให้มีพฤติกรรมการสื่อสารและการเลือกเปิดรับสารที่ต่างกัน การรับรู้ของบุคคลอาจมีความแตกต่างกัน และไม่ตรงกับความเป็นจริงเสมอไปขึ้นอยู่กับ การตีความอันเป็นผลมาจากความรู้ ความเข้าใจหรือความรู้สึกที่เกิดจากประสบการณ์ในอดีต ระดับสติปัญญา การสังเกต พิจารณา ทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม การคาดหวัง สภาพจิตใจของบุคคล ตลอดจนชนิดและธรรมชาติของสิ่งเร้าที่เข้ามากระตุ้น อวัยวะสัมผัสในขณะนั้น มีปัจจัย 3 ประการ (ภัสวดี นิติเกษตรสุนทร อ้างถึงใน อชิระ ดวงหอม, 2559, หน้า 32 - 33) ได้แก่

1) ธรรมชาติของชนิดและสิ่งเร้า คือ สิ่งต่างๆ ที่เข้ามาเร้าหรือกระตุ้นอวัยวะสัมผัส แบ่งออกเป็น (1) สิ่งเร้าภายใน คือ ความต้องการทางร่างกาย ความคิด ความจำ ประสบการณ์ ความเชื่อทัศนคติ เป็นต้น เช่น ความหิวกระตุ้นให้เกิดการรับรู้กลิ่นอาหารได้ไวกว่าปกติ ความสุขกระตุ้นให้เกิดการมองโลกหรือรับรู้โลกในแง่ดี เป็นต้น (2) สิ่งเร้าภายนอก เป็นสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเราได้แก่ วัตถุ บุคคล และสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและส่งผลต่อการรับรู้ของบุคคล เช่น รู้สึกตื่นเต้นสนุกสนานไม่สนใจสิ่งอื่นเมื่อดูรายการฟุตบอลนัดสำคัญจากการถ่ายทอดสด

2) ลักษณะของผู้สื่อสาร คือ ลักษณะของผู้ส่งสารและผู้รับ การที่จำแนกได้เป็นระดับสติปัญญา สภาพร่างกายและสภาพจิตใจ (1) ระดับสติปัญญา คือ ความสามารถในการคิดและปัญหาในการแก้ปัญหาขึ้นขึ้นอยู่กับอิทธิพลของพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม (2) สภาพร่างกายการรับรู้จะเป็นไปได้อย่างสมบูรณ์ ถ้าสภาพร่างกายของผู้รับสารและผู้รับสารพร้อมในการรับรู้ (3) สภาพจิตใจ นอกจากสภาพร่างกายแล้วสภาพจิตใจขณะทำการสื่อสารก็มีผลต่อการรับรู้โดยตรงผู้สื่อสารที่มีความตั้งใจ ความสนใจ และมีความคาดหวังต่อผลที่จะเกิดการสื่อสารย่อมมีการรับรู้ที่ดีกว่าผู้ที่ไม่ตั้งใจ รวมถึงสภาวะอารมณ์ขณะทำการสื่อสารอีกด้วย

3) การตีความของผู้สื่อสาร การตีความที่แตกต่างกันของผู้รับสาร ส่งผลให้การรับรู้แตกต่างกัน สิ่งสำคัญที่มีผลต่อการตีความ ได้แก่ ปัจจัยทางด้านสังคม อาทิ ลักษณะทางประชากรศาสตร์ (เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม) วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ล้วนแต่หล่อหลอมทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม และวิถีทางในการดำเนินชีวิตของบุคคล

นอกจากนี้การตีความยังขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมของผู้รับสารเป็นสำคัญ เช่น บุคคลที่มีความรู้เรื่องคอมพิวเตอร์หรืออินเทอร์เน็ต เวลาชมช่องทีวีดิจิทัลที่เกี่ยวกับนวัตกรรมก็จะให้ความสนใจ ชื่นชอบและเข้าใจเนื้อหาได้ง่าย

6. กรมส่งเสริมการเรียนรู้

จากการที่พระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 ให้มีกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการเรียนรู้ โดยที่มาตรา 54 วรรคสาม ประกอบกับมาตรา 258 จ.ด้านการศึกษา (4) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาโดยสร้างโอกาสให้ผู้ซึ่งอยู่ในวัยเรียน แต่ไม่ได้รับการศึกษาในโรงเรียนหรือผู้ซึ่งพ้นวัยที่จะศึกษาในโรงเรียนหรืออยู่ในพื้นที่ที่ห่างไกล หรือทุรกันดาร มีโอกาสเรียนรู้และเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ได้อย่างทั่วถึงและพัฒนาศักยภาพ ทักษะ ความเชี่ยวชาญได้ตามความถนัด โดยกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ตามมาตรา 6 มาตรา 14 มาตรา 22 และมาตรา 23 กำหนดหน้าที่ของกรมส่งเสริมการเรียนรู้ (มาตรา 6) โดยให้กรมมีหน้าที่ส่งเสริมการเรียนรู้ดังต่อไปนี้ (พระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้, 2566 : ออนไลน์)

1. การเรียนรู้ตลอดชีวิต
2. การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเอง
3. การเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ

การจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ทั้ง 3 รูปแบบให้คำนึงถึงความหลากหลายและความต้องการของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกเพศทุกวัยมีโอกาสเรียนรู้และเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้อย่างทั่วถึง เท่าเทียม และเป็นธรรมโดยไม่เลือกปฏิบัติ

เป้าหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

มีเป้าหมายเพื่อจัดให้มีระบบกระตุ้น ชี้นำหรืออำนวยความสะดวกด้วยวิธีการใด ๆ ให้บุคคลสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองในเรื่องที่ตนสนใจหรือตามความถนัดของตนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ทุกประเภทได้ในเวลาใด ๆ ที่ตนสะดวกโดยไม่มีภาระค่าใช้จ่ายเกินสมควรและเพิ่มพูนความรู้ให้กว้างขวางรู้เท่าทันพัฒนาการของโลกอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต รวมทั้งนำความรู้ไปเติมเต็มชีวิตให้แก่ตนเองหรือเกิดประโยชน์ต่อสังคม โดยอาจได้รับการรับรองคุณวุฒิตามความเหมาะสมด้วยก็ได้

แนวทางในการจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1. ดำเนินการโดยวิธีการใด ๆ เพื่อกระตุ้นให้บุคคลเฝ้าหาความรู้ในเรื่องที่ตนสนใจ และสร้างสมรรถนะในการเรียนรู้โดยผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่เป็นปัจจุบันได้ด้วยตนเองในทุกเวลาอย่างรู้เท่าทัน และเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ทุกประเภทได้โดยง่ายในเวลาที่เหมาะสมโดยไม่มีภาระค่าใช้จ่ายเกินสมควร
2. จัดให้มีและพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อให้บุคคลสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิตได้โดยสะดวกโดยไม่มีข้อกำหนดหรือเงื่อนไขใด ๆ ที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้หรือมีลักษณะเป็นการไม่เกื้อหนุนให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต
3. จัดหรือส่งเสริมให้ภาคีเครือข่ายจัดหรือร่วมกันจัดให้บุคคลในครอบครัวและชุมชนมีนิสัยรักการอ่านหรือการเรียนรู้ รวมทั้งจัดให้มีแหล่งส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ในชุมชน
4. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ชำนาญการในภูมิปัญญาท้องถิ่นและภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เป้าหมายของการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเอง

มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพ ทักษะ และความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านตามความถนัดของตน การประกอบอาชีพ การพัฒนาอาชีพ การยกระดับคุณภาพชีวิตของตน ครอบครัว ชุมชน หรือสังคมเพื่อประโยชน์แห่งความรอบรู้ของตน โดยอาจได้รับการรับรองคุณวุฒิตามความเหมาะสมในการจัดการเรียนรู้ตามวาระหนึ่งให้มีระบบแนะแนวการเรียนและการประกอบอาชีพเพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ทราบล่วงหน้าหรือวางแผนให้สอดคล้องกับความถนัดของตนด้วย

แนวทางในการจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเอง

- (1) ดำเนินการโดยวิธีการใด ๆ เพื่อกระตุ้นให้บุคคลทุกช่วงวัยทุกอาชีพเฝ้าเรียนรู้หรือฝึกฝนในเรื่องที่ตนถนัดหรือสนใจเพื่อการพัฒนาศักยภาพ ทักษะ และความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านสำหรับการประกอบอาชีพ การพัฒนาอาชีพ การดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขหรือการร่วมกันพัฒนาชุมชนของตน
- (2) ส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือหรือร่วมมือกับภาคีเครือข่ายในการดำเนินการตาม (1)

เป้าหมายของการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ

มีเป้าหมายเพื่อจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้ซึ่งอยู่ในวัยเรียน แต่ไม่ได้รับการศึกษาในสถานศึกษา หรือผู้ซึ่งพ้นวัยที่จะศึกษาในสถานศึกษาหรืออยู่ในพื้นที่ห่างไกลหรือทุรกันดาร ไม่มีหน่วยงานอื่นใด ไปดำเนินการเพื่อให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตลอดจนส่งเสริม สนับสนุนเพื่อให้ได้รับการศึกษาสูง กว่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามศักยภาพของผู้เรียน

แนวทางในการจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ

(1) เป็นการจัดการเรียนรู้สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ซึ่งมิได้ศึกษาอยู่ในสถานศึกษา ไม่ว่าจะด้วยเหตุใดเพื่อให้ได้รับคุณวุฒิระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษาหรืออาชีวศึกษา

(2) วิธีการจัดการเรียนรู้และการจัดทำหรือพัฒนาหลักสูตรต้องสอดคล้องกับพัฒนาการของโลก และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามความถนัดหรือความสนใจของตน ทั้งนี้วิธีการและหลักสูตรดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กรมและสถาบันพัฒนาหลักสูตร และการเรียนรู้ร่วมกันกำหนด

(3) การประเมินผลเพื่อให้ได้รับคุณวุฒิทางการศึกษา ให้ใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อใช้กับผู้เรียนซึ่งมีความแตกต่างกันได้อย่างเหมาะสม โดยต้องไม่ใช้วิธีการทดสอบความรู้ในทางวิชาการ แต่เพียงด้านเดียว

(4) ร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาเพื่อจัด ส่งเสริม และสนับสนุนให้ผู้ซึ่งได้รับคุณวุฒิระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐานด้านสามัญศึกษาหรืออาชีวศึกษาตาม (1) เพื่อให้ได้รับการศึกษาสูงกว่าระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน

ให้หน่วยจัดการเรียนรู้มีอำนาจรับรองคุณวุฒิให้แก่ผู้เรียนเมื่อสำเร็จการศึกษา โดย ออกเป็นประกาศนียบัตรหรือวุฒิบัตรหรือออกหนังสือรับรองความรู้เพื่อนำไปสะสมในการได้รับการ รับรองคุณวุฒิ แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนด

เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กรมจัดให้มีระบบ ดังต่อไปนี้

(1) ระบบการเทียบระดับการศึกษา เทียบเคียงหรือเทียบโอนผลการเรียน ทักษะ ความรู้ ประสบการณ์ สมรรถนะเพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้จากรูปแบบหนึ่งไปสู่อีกรูปแบบหนึ่งหรือ จากหน่วยจัดการเรียนรู้หนึ่งไปยังอีกหน่วยจัดการเรียนรู้หนึ่งหรือจากหน่วยจัดการเรียนรู้หนึ่ง ไปยังสถานศึกษาหรือจากสถานศึกษามายังหน่วยจัดการเรียนรู้หรือเพื่อประโยชน์ในการสะสมความรู้

(2) ระบบนำผลการเทียบเคียงตาม (1) ไปสะสมเพื่อประโยชน์ในการได้รับการรับรองคุณวุฒิ หรือเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพ

ซึ่งในการทำระบบดังกล่าวให้ทำร่วมกับสถาบันพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ให้กรม มีหน้าที่รับผิดชอบการจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ รวมทั้งให้มีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

1. จัดให้มี ส่งเสริม และสนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาหลักสูตร โปรแกรม การเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้บรรดาที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการเรียนรู้ที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรม รวมทั้งนำหลักสูตร โปรแกรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หน่วยงานอื่นจัดทำไว้มาใช้ประโยชน์ได้

2. จัดทำแผนการส่งเสริมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ รวมทั้งร่วมกับภาคีเครือข่ายในการติดตาม ตรวจสอบ ให้คำแนะนำ และประเมินผลสัมฤทธิ์ในการส่งเสริมการเรียนรู้

3. จัดให้มี ส่งเสริม และสนับสนุนให้มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมการเรียนรู้

4. จัด ส่งเสริม และสนับสนุน การเรียนการสอน สภาพแวดล้อม ตลอดจนเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดเพื่อให้คนพิการหรือบุคคลซึ่งมีความต้องการจำเป็นพิเศษสามารถเรียนรู้ได้โดยสะดวกและเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ทุกประเภท ได้อย่างเท่าเทียมทั่วถึง และเป็นธรรม โดยไม่เลือกปฏิบัติและไม่มีภาระค่าใช้จ่ายเกินสมควร

5. ร่วมมือกับภาคีเครือข่ายเพื่อจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกและแหล่งเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้ทุกรูปแบบ ทุกที่ และทุกเวลา รวมทั้งประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน ทราบเป็นการทั่วไป

6. กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการออกประกาศนียบัตร วุฒิบัตรหรือหนังสือรับรองความรู้ให้แก่ผู้เรียน

7. ดำเนินการเทียบระดับการศึกษา การเทียบเคียงหรือเทียบโอนผลการเรียนตามมาตรฐาน

8. จัดทำหลักเกณฑ์การประเมินผลสัมฤทธิ์ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของหน่วยจัดการเรียนรู้หรือภาคีเครือข่าย

9. ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถและสมรรถนะของ บุคลากรซึ่งทำหน้าที่ส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อให้สามารถส่งเสริมการเรียนรู้และแนะแนวการเรียนรู้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนสามารถสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาได้

10. ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือที่มีกฎหมายอื่น กำหนดการผลิตและพัฒนาหลักสูตรตาม (1) และจัดทำหลักเกณฑ์การประเมินผลสัมฤทธิ์ตาม (8) ให้หารือกับสถาบันพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ก่อนหน้าที่และอำนาจของกรมไม่เป็นการตัดอำนาจ หน่วยงานอื่นของรัฐหรือตัดสิทธิของบุคคลใดในการดำเนินการดังกล่าวตามอำนาจหรือสิทธิที่มีอยู่ ตามกฎหมายอื่น

7. ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา

7.1 ความเป็นมาของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา

ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา เดิมชื่อ กองเผยแพร่การศึกษา สังกัดกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2495 ทำหน้าที่โฆษณาเผยแพร่ให้ประชาชน เห็นคุณค่าของการศึกษาและอาชีพต่อมารัฐบาลได้เห็นความสำคัญของการใช้วิทยุเพื่อการศึกษาจึงมีมติอนุมัติให้กระทรวงศึกษาธิการ จัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงขึ้น โดยใช้ชื่อว่า “สถานีวิทยุศึกษา” สังกัดกองเผยแพร่การศึกษา เริ่มออกอากาศเพื่อให้การศึกษาแก่ประชาชนในสาขาต่าง ๆ ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2497 และในปีเดียวกันนั้นเอง รัฐบาลได้ออกพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการใหม่ โดยโอนกองเผยแพร่การศึกษาไปขึ้นกับสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

หลังจากที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดรายการวิทยุ เพื่อให้การศึกษาแก่ประชาชนแล้ว กองเผยแพร่การศึกษาได้เริ่มทดลองใช้วิทยุเพื่อเป็นสื่อการเรียนการสอนในโรงเรียน เรียกว่า “วิทยุโรงเรียน” เริ่มดำเนินการออกอากาศรายการในปี พ.ศ. 2501 เป็นต้นมา และในเดือนตุลาคม 2502 ได้เริ่มจัดรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาเป็นครั้งแรก โดยออกอากาศรายการส่งเสริมเผยแพร่ศิลปะ การพ่อน้ำและการดนตรีของไทยออกอากาศทางสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก (ช่อง 5)

พ.ศ. 2515 รัฐบาลได้รวมงานการกระจายเสียงทั้งวิทยุ โทรทัศน์ งานผลิตเอกสาร วารสาร ของกองเผยแพร่การศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ งานผลิตโสตทัศนูปกรณ์ของกรม วิชาการ และแผนกโสตทัศนศึกษาของกรมสามัญศึกษา ตั้งเป็น “ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา” สังกัดกรมวิชาการตามพระราชกฤษฎีกา เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2515 ต่อมาได้โอนเข้าสังกัด กรมการศึกษานอกโรงเรียน เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2522 ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ประกาศ ของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 216 ที่ได้มีการตั้งกรมการศึกษานอกโรงเรียนขึ้น และรัฐบาลได้อนุมัติโครงการ พัฒนาวิทยุกระจายเสียงตามโครงการพัฒนาการศึกษา ครั้งที่ 5 ซึ่งมีระยะเวลาดำเนินการตั้งแต่ พ.ศ. 2522 – 2527 ในส่วนหนึ่งของโครงการนี้ รัฐบาลได้อนุมัติให้สร้างอาคารศูนย์เทคโนโลยีทาง การศึกษาขึ้นใหม่พร้อมห้องบันทึกเสียงและห้องผลิตรายการวิทยุ และได้ย้ายที่ทำการจากเดิม ซึ่งอยู่ ภายในบริเวณกระทรวงศึกษาธิการ มาอยู่ ณ อาคารใหม่ ถนนศรีอยุธยา เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร ตั้งแต่ พ.ศ. 2526 และอนุมัติให้ต่อเติมอาคารด้านทิศตะวันตกของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา พร้อมติดตั้งอุปกรณ์การผลิตรายการโทรทัศน์และวิดีโอเทปตามโครงการจัดตั้งศูนย์ผลิตรายการ โทรทัศน์และวิดีโอเทปเพื่อการศึกษา ตั้งแต่วันที่ 22 มิถุนายน 2527

พ.ศ. 2536 คณะรัฐมนตรี มีมติเห็นชอบให้ดำเนินโครงการพัฒนาศูนย์ผลิตรายการโทรทัศน์ และวิดีโอเทปเพื่อการศึกษา โดยเล็งเห็นว่ารายการโทรทัศน์เป็นสื่อเทคโนโลยี อีกสื่อหนึ่งที่มีบทบาท สำคัญในการจัดการศึกษาทางไกลซึ่งจะช่วยเสริมเติมและอธิบายข้อมูลความรู้แก่กลุ่มเป้าหมายได้ อย่างชัดเจนและน่าสนใจยิ่งขึ้น จึงอนุมัติงบประมาณให้ก่อสร้างอาคารศูนย์ผลิตรายการโทรทัศน์ และวิดีโอเทปเพื่อการศึกษา โดยใช้พื้นที่ จำนวน 30 ไร่ บริเวณคลอง 6 ถนนรังสิต-นครนายก อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี เพื่อผลิตรายการโทรทัศน์และวิดีโอเทป ออกอากาศสัปดาห์ละ 19 ชั่วโมง

พ.ศ. 2537 รัฐบาลได้อนุมัติให้กระทรวงศึกษาธิการ ดำเนินโครงการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมไทยคม โดยใช้สื่อโทรทัศน์เพื่อจัดการศึกษาทางไกลให้กับประชาชน ผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาและเพื่อยกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชากรกลุ่มเป้าหมาย 3 กลุ่ม คือ กลุ่มนักเรียนในระบบโรงเรียน กลุ่มนักเรียนนอกโรงเรียน และกลุ่มประชาชนทั่วไป โดยเริ่มทดลองออกอากาศครั้งแรกเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2537 ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (ETV) และได้ดำเนินการผลิตและเผยแพร่รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาต่อมาจนถึงปัจจุบัน

7.2 บทบาท ภารกิจด้านการผลิต พัฒนาและเผยแพร่เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

ปัจจุบันศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา อยู่ภายใต้กรมส่งเสริมการเรียนรู้ มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการผลิต พัฒนาและเผยแพร่เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่มีคุณภาพเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการดำเนินงานในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย รวมทั้งส่งเสริมการศึกษาเพื่อคนพิการ ผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา ทั้งนี้ เพื่อมุ่งหวังในการพัฒนาคุณภาพของเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา อีกทั้งมุ่งพัฒนาการให้บริการในรูปแบบต่าง ๆ เช่น รายการวิทยุเพื่อการศึกษา รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา สื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ สื่อการศึกษา Online โดยให้บริการผ่านช่องทางต่าง ๆ ที่หลากหลาย เช่น ทางสถานีวิทยุศึกษา ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV) และเคเบิลทีวีท้องถิ่น ทางเครือข่ายสากลตามเว็บไซต์ที่ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา เป็นผู้รับผิดชอบทางโทรศัพท์มือถือ Smartphone ทั้งระบบปฏิบัติการ Android และ IOS ทางสังคมออนไลน์ (Social Network) เพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้ประชาชนทุกคนทุกเพศ ทุกวัย มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน สามารถสนองตอบเจตนารมณ์ในการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 - 2561) “คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ” โดยศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษามีบทบาท ภารกิจ ดังนี้ (ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา, มปป, หน้า 5 – 28)

7.2.1 วิทยุเพื่อการศึกษา

สถานีวิทยุศึกษา โดยศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาซึ่งมีภารกิจสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ประชาชน ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เพื่อสร้างศักยภาพและความสามารถในการแข่งขัน ปรับตัว รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสมัยใหม่ รวมทั้งมีค่านิยมและพฤติกรรมที่เหมาะสมและอนุรักษ์สืบทอดประเพณีวัฒนธรรมที่ดั่งงาม จึงเน้นการพัฒนาคุณภาพรายการและการออกอากาศ โดยเฉพาะการขยายช่องทางการรับฟัง ทั้งการรับฟังผ่านดาวเทียมและระบบออนไลน์ เพื่อให้ผู้ฟังสามารถเลือกรับฟังรายการได้ตามความต้องการและในเวลาที่เหมาะสม ปัจจุบันสถานีวิทยุศึกษานอกจากกระจายเสียงด้วยระบบ FM ความถี่ 92 MHz และยังสามารถรับฟังผ่านดาวเทียมได้ทางช่อง R 32 และทางอินเทอร์เน็ตที่ www.moeradiothai.net ซึ่งผู้ฟังสามารถรับฟังได้ทั้งรายการสด (Live Radio) และเลือกรับฟังรายการตามความต้องการ (Radio on Demand) รายการที่สถานีวิทยุศึกษาดำเนินการผลิตและ

ออกอากาศเพื่อตอบสนองนโยบายการพัฒนาการศึกษา พัฒนาคอนตอลอดช่วงชีวิตซึ่งมีเนื้อหาสาระครอบคลุมทุกช่วงวัย

7.2.2 โทรทัศน์เพื่อการศึกษา

สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อประเภทหนึ่ง que พัฒนาอย่างรวดเร็ว และได้รับความนิยมจากประชาชนอย่างมากในทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับชนชั้น ทุกระดับการศึกษา เพราะเป็นสื่อที่ให้ทั้งภาพและเสียง กระทั่งวงศีกษาธิการ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการนำสื่อโทรทัศน์มาใช้ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาโดยผลิตรายการที่ส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน และครอบครัว เพื่อสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เสริมพลังสมองให้แก่เด็กและเยาวชน สร้างครอบครัวไทยให้เข้มแข็งและพร้อมจะก้าวไปสู่สังคมแห่งสุขภาวะได้อย่างยั่งยืน รวมทั้งผลิตรายการที่มีเนื้อหาความรู้ตามหลักสูตรการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน ตลอดจนผลิตรายการพัฒนาคูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้บุคลากรได้รับความรู้และได้รับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นเพื่อนำไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานประกอบกับผลิตรายการที่ให้ข่าวสารข้อมูลความรู้และทักษะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทั่วไปได้ผลิตและพัฒนาารายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาให้เชื่อมโยงและตอบสนองต่อกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ให้เรียนรู้อย่างมีคุณภาพต่อเนื่องตลอดชีวิตเป็นการกระจายโอกาสทางการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมให้กับกลุ่มเป้าหมาย โดยมีทางเลือกในการเรียนรู้ที่หลากหลายสามารถพัฒนาตนเองให้รู้เท่าทันสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร เช่น รายการพัฒนาอาชีพเพื่อการมีงานทำ รายการติวเข้มเติมเต็มความรู้ ข่าวสารความเคลื่อนไหวทางการศึกษา ฯลฯ ผ่านทางสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (ETV) และทางอินเทอร์เน็ตที่ www.etvthai.tv

บริหารจัดการสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (ETV) ดำเนินการบริหารจัดการออกอากาศรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายผู้รับชมรายการ ตั้งแต่เวลา 06.00 – 24.00 น. ทุกวัน วันละ 18 ชั่วโมง จัดทำประกาศแจ้งรายการประจำวัน จัดทำผังรายการ ตารางออกอากาศและคู่มือรับชมรายการ ควบคุมดำเนินการออกอากาศสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (ETV) ตรวจสอบคุณภาพรายการเพื่อให้มีเนื้อหาถูกต้องตามหลักวิชาการ และถูกต้องตามระเบียบและกฎหมายของทางราชการ จัดการประชุมผู้บริหาร ผู้ใช้ ETV พัฒนาการประชาสัมพันธ์ จัดนิทรรศการเพื่อเพิ่มผู้ชมและพัฒนาบริการ ETV รวบรวมข้อมูลและสถิติเกี่ยวกับการออกอากาศ ควบคุม/ตรวจสอบ/พัฒนาระบบการเผยแพร่ข้อมูลของสถานีโทรทัศน์ ETV ให้บริการรายการโทรทัศน์ผ่านทางเครือข่ายสากล (Internet) ที่ www.etvthai.tv ในรูปแบบ Live TV และ TV on demand รวมทั้งการให้บริการรายการโทรทัศน์ผ่านทางโทรศัพท์มือถือ (Smartphone)

จัดผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาตามหลักสูตรพร้อมสื่อประกอบเพื่อส่งเสริมการศึกษาตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ ทุกระดับการศึกษา ทุกกลุ่มสาระสำหรับนักเรียนในระบบโรงเรียน นักศึกษานอกระบบโรงเรียนผลิตและพัฒนาารายการโทรทัศน์ที่เกี่ยวกับเทคนิคและวิธี

การสอนการศึกษาตามหลักสูตรเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสำหรับครู อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาโดยมีรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาที่เผยแพร่ออกอากาศ ได้แก่ ดิวเข้มเตรียมสอบ O-NET และ TGAT, TPAT2 รายการครูจอกแก้ว กคน. ดิวเข้มวิชาต่าง ๆ เป็นต้น

จัดผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาตามอัธยาศัยเผยแพร่แก่ประชาชนทั่วไปทุกกลุ่มเป้าหมายให้ได้มีโอกาสในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มที่ตามศักยภาพของแต่ละบุคคลเพื่อให้เกิดการพัฒนาอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมไทยได้อย่างยั่งยืนโดยมีรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาที่เผยแพร่ออกอากาศ เช่น ช่องทางการประกอบอาชีพ รายการภูมิปัญญาแพทย์แผนไทย ค้นทางชีวิต ชุมชนมืออาชีพ ร้อยบุพผาสอนภาษาต่างประเทศ เป็นต้น นอกจากนี้ยังผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อตอบสนองนโยบายการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนโดยผลิตรายการท่องเที่ยวโลก 10+1 ภาษาเพื่ออาชีพ เรียนแบบอาเซียน แม่่มประตูลู่ลาว เป็นต้น

จัดผลิตและเผยแพร่ข่าวโทรทัศน์เพื่อการศึกษา นำเสนอสาระข่าวสารเพื่อการศึกษา รายงานข่าวความเคลื่อนไหวทางการศึกษา การเผยแพร่สาระความรู้ ความก้าวหน้าของการศึกษาในด้านต่าง ๆ เช่น เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์ ศาสนา ศิลปะวัฒนธรรม เพื่อให้แก่นักเรียน นักศึกษา ครู อาจารย์ ผู้บริหารการศึกษา ได้รับความรู้ข่าวสาร ข้อมูลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษายังให้บริการสื่อการศึกษา Online ในรูปแบบของบทเรียน E-Learning ที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 รวมทั้งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานผ่านอินเทอร์เน็ต www.cet.go.th ซึ่งเป็นอีกช่องทางหนึ่ง ที่ให้บริการกลุ่มเป้าหมายได้อย่างกว้างขวางและมีประสิทธิภาพโดยมีเนื้อหาบทเรียน E-Learning ดังนี้ วิชาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย เรื่องการดู การฟัง การอ่าน การเขียน และหลักการใช้ภาษา กลเม็ดเคล็ดลับกับภาษาไทย ภาษากับเหตุผล อ่านแล้วคิดพินิจความ วิชามัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย เรื่อง วิทยาศาสตร์น่ารู้ โลกและดาราศาสตร์ วิชาคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เรื่อง เศษส่วน ทศนิยม เลขยกกำลัง อัตราส่วน สัดส่วน การบวกเลขและลบจำนวนเต็ม รูปเรขาคณิต การแปลงทางเรขาคณิต วิชาภาษาอังกฤษ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย เรื่อง Job Interview, Buying and Selling, Talking on the Phone และ Location/Direction วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย เรื่อง แผนที่ วิฤตการณ์สิ่งแวดล้อม อารยธรรมตะวันตก ตัวชี้วัดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ วิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เรื่อง การทำโครงการงาน โดยใช้ ICT เป็นฐาน การใช้ ICT ในการเสนอผลงาน การทำบัญชีอย่างง่าย

การคิดต้นทุนขาย การประดิษฐ์ของใช้จากเศษวัสดุ การขยายพันธุ์พืช การซ่อมแซมบำรุงเครื่องใช้ไฟฟ้าอัตโนมัติภายในบ้าน

7.2.3 สื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ

ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา ให้ความสำคัญกับกลุ่มเป้าหมายคนพิการ จึงมุ่งเน้นการสร้างโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไปโดยผลิต พัฒนาและเผยแพร่สื่อการศึกษาเพื่อคนพิการและผู้เกี่ยวข้องกับคนพิการทุกประเภท เช่น บุคคลที่มีความบกพร่องทางสายตา บกพร่องทางการได้ยิน บุคคลออทิสติก รวมทั้งบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เป็นต้น

ปัจจุบันได้พัฒนาเว็บไซต์ศูนย์สื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ www.braille-cet.in.th ในรูปแบบ Accessible Web ที่ทุกคนสามารถเข้าถึงสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ เช่น หนังสือเสียง หนังสืออักษรเบรลล์ วิทยุทัศน์ บทความ รายงานวิจัยและจดหมายข่าวที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ ได้อย่างง่ายดาย ตามหลักขององค์การ World Wide Web Consortium (W3C) ซึ่งหมายถึงมีการออกแบบจัดทำเนื้อหาเว็บไซต์ให้ผู้พิการทุกประเภทเข้าถึงได้ นักศึกษา กศน. ที่เป็นผู้พิการด้านการมองเห็น สามารถดาวน์โหลดหนังสือเสียงที่เป็นแบบเรียนของ กศน. หรือหนังสือเสียงตามอัธยาศัยที่ส่งเสริมการอ่าน เช่น นวนิยาย ประวัติศาสตร์ สารคดี ธรรมะ ฯลฯ ซึ่งหนังสือเสียงนี้ยังเหมาะสำหรับท่านที่สายตาไม่ดี บกพร่องทางการอ่านก็สามารถฟังออนไลน์ผ่านทางเว็บไซต์ได้เช่นกัน และสามารถดาวน์โหลดแบบเรียน กศน. หรือหนังสืออักษรเบรลล์เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนที่เป็นไฟล์อิเล็กทรอนิกส์เบรลล์ได้ โดยสามารถขอใช้บริการเครื่องพิมพ์อักษรเบรลล์ที่มีไว้ให้บริการได้ที่ศูนย์การศึกษาพิเศษเขตทั้ง 13 เขตทั่วประเทศ คือ กรุงเทพฯ นครปฐม ยะลา สงขลา ตรัง สุพรรณบุรี ลพบุรี พิษณุโลก เชียงใหม่ ขอนแก่น อุบลราชธานี นครราชสีมา และชลบุรี

สำหรับผู้บกพร่องทางการได้ยิน โดยทั่วไปอาจจะกำลังมองหาอาชีพที่เหมาะสมกับตนเองและต้องการหาสื่อที่เรียนรู้ได้ ทั้งสื่อที่สอนภาษามือและสื่อวิทยุทัศน์สอนอาชีพที่มีภาษามือประกอบก็มีให้เลือกมากมาย เช่น ภาษามือน่ารู้ เคล็ดลับตำรับไทย สร้างงานสร้างอาชีพ น้ำพริกน้ำแรง เป็นต้น ที่สำคัญเราไม่ได้มีเพียงภาษามือประกอบเท่านั้น แต่ยังมีคำบรรยายใต้ภาพประกอบอีกด้วย (Sub Title) เพื่อให้เหมาะสำหรับบางท่านที่ถนัดภาษาเขียนมากกว่าภาษามือ

7.2.4 ส่งเสริมการวิจัย การสำรวจ ติดตามผลด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

ดำเนินการวิจัย สำรวจ ติดตามผลการผลิตและเผยแพร่เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผน ผลิต พัฒนา และเผยแพร่รายการวิทยุเพื่อการศึกษา รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา สื่อออนไลน์เพื่อการศึกษา สื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ และสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนให้มีคุณภาพตอบสนองกับยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงานด้านการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

7.2.5 พัฒนาศูนย์กลางทางเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

ดำเนินการพัฒนาบุคลากร ภายในองค์กรและหน่วยงานเครือข่ายให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่สอดคล้องกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีสมรรถนะที่พร้อมสำหรับการปฏิบัติงาน ดำเนินการศึกษา วิเคราะห์ ติดตามและประเมินผลการพัฒนาบุคลากร เพื่อนำข้อมูลมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร สื่อประกอบการฝึกอบรม และพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับงานพัฒนาบุคลากร ด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศด้านการพัฒนาบุคลากรให้ทันสมัย

8. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Nielsen (2022) สำรวจพฤติกรรมผู้บริโภคในหัวข้อ THE AGE OF CONSUMER DEMAND พบว่า ผู้บริโภคกับการรับชมสื่อในปัจจุบันที่จะส่งผลกับพฤติกรรมในอนาคตโดยเฉพาะสื่อทีวีกับสตรีมมิ่ง พบว่า พฤติกรรมผู้บริโภค 2565 ยังคงดูทีวี แต่ดูผ่านช่องทางอื่นด้วย โดยในแต่ละวันคนไทยใช้เวลากับสื่อ 3 สื่อ ดังนี้ ทีวี 4.10 ชั่วโมงต่อวัน อินเทอร์เน็ต 3.45 ชั่วโมงต่อวันและวิทยุ 1.37 ชั่วโมงต่อวัน แม้สื่อทีวียังคงเป็นสื่อที่ใช้เวลามากที่สุด แต่บริบทของการดูทีวีได้เปลี่ยนไป โดยเฉพาะในช่วง 3 ปีที่ผ่านมาคนไทยดูคอนเทนต์ออกอากาศตามผังรายการทีวีน้อยลง แต่ไปดูรายการย้อนหลัง และดูรายการผ่านดิจิทัลในรูปแบบสตรีมมิ่งมากขึ้น แม้การดูทีวียังคงมีอัตราการดูที่สูงถึง 85% ก็ตามการที่คนไทยเปลี่ยนไปดูรายการย้อนหลังแบบออนดีมานด์และดูผ่านดิจิทัลในรูปแบบสตรีมมิ่งมากขึ้นยังมาพร้อมกับความหลากหลายของคอนเทนต์และแพลตฟอร์มในกลุ่มสื่อสตรีมมิ่ง ทั้งการสตรีมมิ่งต่างชาติและไทย สิ่งเหล่านี้ผลักดันให้คนไทยเข้าถึงแพลตฟอร์มวิดีโอสตรีมมิ่งเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด อย่างไรก็ตามแม้วันนี้คนดูรายการทีวีที่ออนไลน์ตามผังรายการน้อยลง แต่ทีวียังคงมีความจำเป็นสำหรับผู้บริโภค เพียงแต่เปลี่ยนบริบทในการใช้ทีวีเป็นเครื่องมือในการเข้าถึงคอนเทนต์ที่เปลี่ยนไปจากเดิมจากการดูทีวีตามผังรายการเป็นการเปิดทีวีเพื่อเข้าดูวิดีโอสตรีมมิ่ง เล่นเกม และอื่น ๆ

สำนักงานสถิติแห่งชาติร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (2566) ดำเนินการสำรวจการเข้าถึงสื่อวิทยุและสื่อโทรทัศน์ พ.ศ. 2566 เพื่อเป็นข้อมูลให้ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนและกำหนดนโยบายในการส่งเสริมบริการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ของประเทศไทยให้มีคุณภาพและเข้าถึงประชาชนตามสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไทยพึงได้รับ ได้ทำการสำรวจอุปกรณ์ที่ประชาชนใช้รับชมรายการโทรทัศน์ พบว่า มีการรับชมผ่านเครื่องรับโทรทัศน์ธรรมดา (แบบต่ออินเทอร์เน็ตไม่ได้) เช่น จอแก้ว/จอตู้ปลา/จอแบน มากที่สุด ร้อยละ 68.3 รองลงมา เป็นโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟน ร้อยละ 37.4 เครื่องรับโทรทัศน์แบบสมาร์ตทีวี ร้อยละ 27.7% แท็บเล็ต เช่น iPad/Samsung/Galaxy Tab ร้อยละ 9.0 และอื่น ๆ เช่น คอมพิวเตอร์/โน้ตบุ๊ก ร้อยละ 2.5 ตามลำดับ

ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา (2566) จากรายงานการติดตามผลการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 พบว่า ใน 1 สัปดาห์ มีผู้รับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา ส่วนใหญ่สัปดาห์ละ 2 ครั้ง รองลงมา สัปดาห์ละ 1 ครั้ง สัปดาห์ละ 3 ครั้ง และรับชมทุกวัน สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันกับผลการศึกษาของ ฉัตรฉวี คงดี (2552) ที่พบว่า พฤติกรรมการรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาของสถานี (ETV) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เปิดรับชมรายการจำนวน 1 - 2 วัน/ สัปดาห์ และรับชมรายการของสถานี (ETV) แต่ละครึ่งเป็นเวลา 15 - 30 นาที โดยมักจะรับชมจากที่บ้านของตัวเอง

กรมประชาสัมพันธ์ร่วมกับสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (2567) พบว่า ส่วนใหญ่ประชาชนมีความต้องการรับชมรายการข่าวสาร ร้อยละ 68.5 รองลงมา ได้แก่ รายการละคร ร้อยละ 53.2 รายการข่าวสารและบันเทิง ร้อยละ 41.8 รายการบันเทิง ร้อยละ 40.3 และรายการกีฬา ร้อยละ 28.5 ตามลำดับ

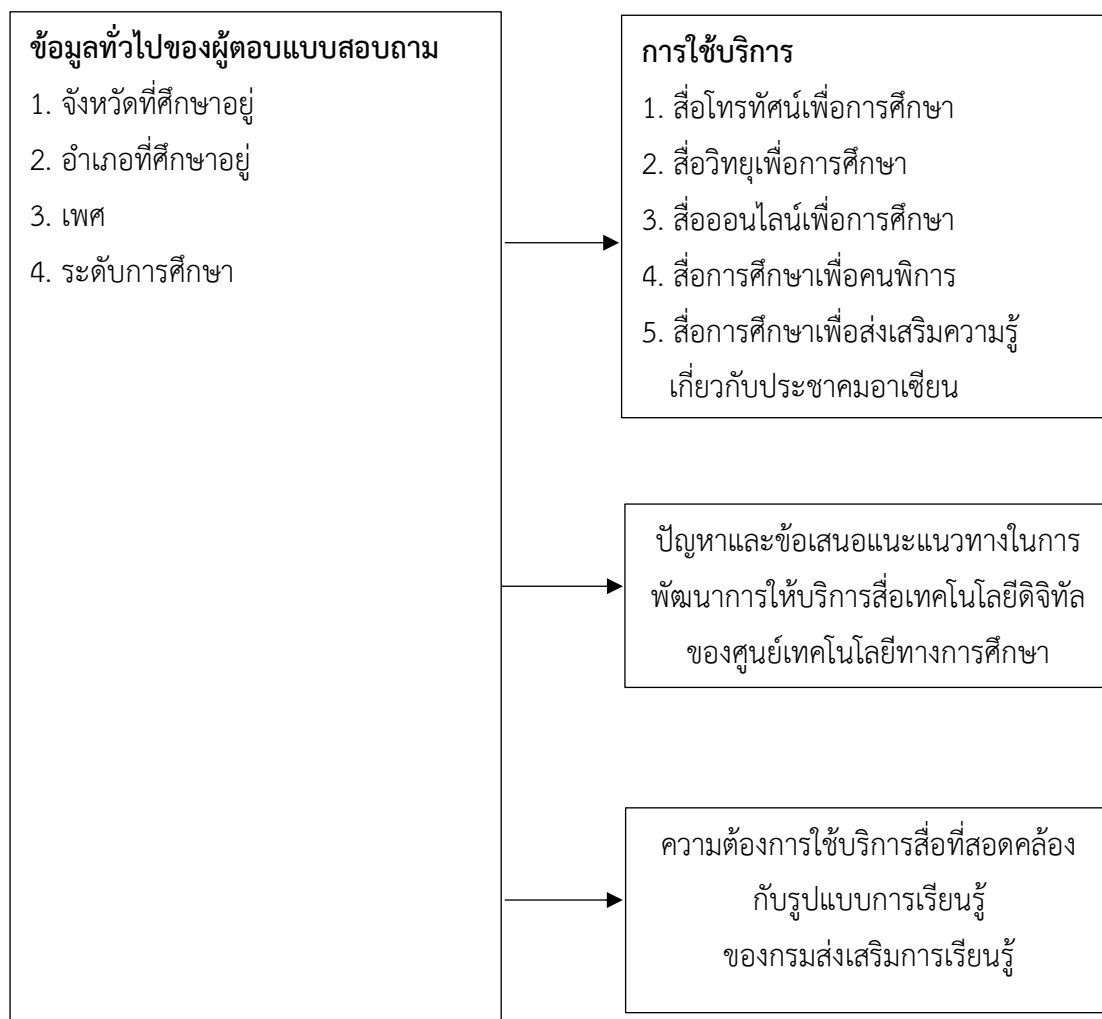
สำนักนโยบายและวิชาการกระจายเสียงและโทรทัศน์, สำนักงาน กสทช. และสถาบันอาณานิคมศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2562) ดำเนินการสำรวจพฤติกรรมการรับฟังรายการวิทยุพบว่า อุปกรณ์หลักในการรับฟังวิทยุ ร้อยละ 68.9 ของกลุ่มผู้ฟังวิทยุยังนิยมรับฟังจากเครื่องรับวิทยุตั้งจากวิทยุในบ้าน วิทยุพกพาหรือวิทยุในรถยนต์ รองลงมา รับฟังจากโทรศัพท์เคลื่อนที่ผ่านเครือข่ายโทรศัพท์มือถือ ทั้ง 3G 4G และ Wifi ร้อยละ 19.3 ตามมาด้วย รับฟังจากวิทยุที่อยู่ในโทรศัพท์เคลื่อนที่และแท็บเล็ต ร้อยละ 7.8 และน้อยที่สุดเป็นการรับฟังผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตจากคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ โน้ตบุ๊ก แล็ปท็อป และคอมพิวเตอร์พกพา ร้อยละ 0.3 เครื่องที่ใช้ในการรับฟังรายการวิทยุจากการสำรวจพบว่า ผู้ฟังส่วนใหญ่นิยมรับฟังรายการวิทยุจากคลื่น FM ร้อยละ 85.9 ตามมาด้วยการรับฟังวิทยุออนไลน์ ร้อยละ 17.5 และรับฟังจากคลื่น AM ร้อยละ 11.2 ช่องทางในการรับฟังวิทยุออนไลน์ จากการสำรวจพบว่า ช่องทางสำคัญที่ผู้บริโภคใช้รับฟังวิทยุออนไลน์ คือ การฟังผ่านแอปพลิเคชัน ร้อยละ 65.9 ส่วนการการรับฟังผ่านเว็บไซต์มีเพียง ร้อยละ 39.7

ปรีดี นุกุลสมปรารถนา (2567) คนไทยใช้อินเทอร์เน็ตผ่านโทรศัพท์มือถือมากถึง ร้อยละ 98.6 ซึ่งถือเป็นสัดส่วนมากที่สุด รองลงมา คือ การใช้อินเทอร์เน็ตผ่านคอมพิวเตอร์แบบตั้งโต๊ะ (Desktop) คอมพิวเตอร์แบบพกพา (Laptop) และแท็บเล็ต (Tablet) ร้อยละ 81.3 โดยใช้อินเทอร์เน็ตไปกับช่องทาง Social มีเดีย ถึงร้อยละ 88.9 มีการดูหนัง Streaming กว่าร้อยละ 76.3 อ่านบทความและคอนเทนต์ออนไลน์ต่างๆ ร้อยละ 76.9 ฟัง Broadcast Radio ร้อยละ 54.1 ฟังเพลง Streaming ร้อยละ 61.3 และ Podcast อยู่ที่ร้อยละ 62.4

Similarweb (2024) เก็บรวบรวมข้อมูลเว็บไซต์ที่มีการนิยมเข้าใช้งาน พบว่า Google.com ยังคงเป็นเว็บไซต์ที่คนไทยเข้าเยี่ยมชมมากที่สุดเป็นอันดับที่ 1 โดยมีการเยี่ยมชมเฉลี่ยเดือนละ 885 ล้านครั้ง และใช้เวลาโดยเฉลี่ยต่อครั้งราว 10 นาที อันดับที่ 2 คือ YouTube.com ที่คนไทยนิยมเข้าไปดูวิดีโอประเภทต่างๆที่มีปริมาณการเข้าเยี่ยมชมเฉลี่ยต่อเดือนกว่า 456 ล้านครั้ง และใช้เวลาโดยเฉลี่ยต่อครั้งราว 23 นาที อันดับที่ 3 เป็น Social Media ยอดฮิตอย่าง Facebook.com โดยมีการเยี่ยมชมเฉลี่ยเดือนละ 371 ล้านครั้ง และใช้เวลาโดยเฉลี่ยต่อครั้งราว 14 นาที

9. กรอบแนวคิดในการติดตามผลการใช้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการติดตามผลการใช้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้ดังนี้

ภาพที่ 2.3 แสดงกรอบแนวคิดในการติดตามผลการใช้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา

บทที่ 3

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การติดตามผลการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เป็นการติดตามผลการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาที่ผลิตพัฒนาและเผยแพร่โดยศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา สังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ซึ่งเผยแพร่ให้บริการกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ สื่อโทรทัศน์เพื่อการศึกษา สื่อวิทยุเพื่อการศึกษา สื่อออนไลน์เพื่อการศึกษา สื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ และสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน โดยการเพื่อศึกษาสภาพการใช้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในรูปแบบโทรทัศน์เพื่อการศึกษา วิทยุเพื่อการศึกษา สื่อออนไลน์เพื่อการศึกษา สื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ และสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการให้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา และเพื่อศึกษาความต้องการใช้บริการสื่อที่สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ของกรมส่งเสริมการเรียนรู้ 3 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบการเรียนรู้พัฒนาคุณวุฒิตามระดับ รูปแบบการเรียนรู้พัฒนาตนเอง รูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อใช้ในการผลิตและเผยแพร่เทคโนโลยีดิจิทัลให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการ ได้ศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินการวิจัย

ประชากร

เป็นผู้เรียนที่เคยใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา และกำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับชั้นละ 1 คน จากทุกเขต/อำเภอในจังหวัดกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 5 ภาค ได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคกลาง และภาคตะวันออก

กลุ่มตัวอย่าง

ทำการสุ่มตัวอย่างจากสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด โดยการเลือกจังหวัดที่มีจำนวนผู้เรียนปีการศึกษา 1/2567 มากที่สุด 3 อันดับแรกในแต่ละภาค เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีความพร้อมด้านการจัดการศึกษาที่รองรับผู้เรียนได้เป็นจำนวนมาก และมีความพร้อมด้านการให้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัล โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นผู้เรียนศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับชั้นละ 1 คนในทุกอำเภอจะได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 825 คน รายละเอียดในตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการติดตามผลการใช้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา

ภาค	จังหวัด	จำนวน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
ภาคกลาง	1. กรุงเทพมหานคร	50	150
	2. ลพบุรี	11	33
	3. กาญจนบุรี	13	39
ภาคใต้	1. ปัตตานี	12	36
	2. สงขลา	16	48
	3. นราธิวาส	13	39
ภาคเหนือ	1. เชียงใหม่	25	75
	2. เชียงราย	18	54
	3. นครสวรรค์	15	45
ภาคตะวันออก	1. ชลบุรี	11	33
	2. สมุทรปราการ	6	18
	3. ฉะเชิงเทรา	11	33
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	1. ขอนแก่น	26	78
	2. นครราชสีมา	32	96
	3. ชัยภูมิ	16	48
รวม		275	825

ขอบเขตด้านระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การติดตามผลการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาในครั้งนี้ ดำเนินการในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ระยะเวลาเก็บรวบรวมข้อมูลอยู่ในระหว่าง เดือนมิถุนายน 2567 ถึง เดือนสิงหาคม 2567

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเรื่อง การติดตามผลการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยเก็บข้อมูลจากผู้เรียน สกร. ระดับชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นแบบสอบถามชนิดตรวจสอบรายการ มีจำนวนทั้งหมด 5 ข้อ

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับการใช้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของ สกร.ระดับอำเภอ เป็นแบบสอบถามชนิดตรวจสอบรายการ เติมคำลงในช่องว่าง ประกอบด้วยข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับการใช้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาแต่ละประเภท ได้แก่ สื่อโทรทัศน์เพื่อการศึกษา สื่อวิทยุเพื่อการศึกษา สื่อออนไลน์เพื่อการศึกษา สื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ และสื่อการศึกษา เพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน มีจำนวนทั้งหมด 24 ข้อ

ตอนที่ 3 เกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการให้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาเป็นแบบสอบถามชนิดความเรียง มีจำนวนทั้งหมด 2 ข้อ

ตอนที่ 4 เกี่ยวกับความต้องการด้านรายการสื่อของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา เป็นแบบสอบถามคำถามปลายเปิดที่ถามเกี่ยวกับความต้องการรายการที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณวุฒิตามระดับ หลักสูตรการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง หลักสูตรการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีจำนวนทั้งหมด 3 ข้อ

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการติดตามผลการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 เพื่อนำ ทฤษฎีและแนวคิดมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถามที่ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการที่จะศึกษา

3. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (content validity) โดยการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC)

4. ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้ที่เชี่ยวชาญให้ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสอบอีกครั้ง แล้วนำมาแก้ไขให้สมบูรณ์ก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น สำหรับการศึกษาวิจัยไปทำการทดสอบหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) ดังนี้

1. การหาค่าความเที่ยงตรง โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ดังนี้

1.1 นายกษิพัฒน์ ภูลังกา ตำแหน่ง ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา

1.2 นางอมรรัตน์ กองสุทธิใจ ตำแหน่ง หัวหน้ากลุ่มงานผลิตรายการโทรทัศน์
เพื่อการศึกษาตามหลักสูตร

1.3 นายทศพร ภักดีศุภผล ตำแหน่ง หัวหน้ากลุ่มงานผลิตรายการโทรทัศน์
เพื่อการศึกษาตามอัธยาศัย

1.4 นางสุกฤตา จันทวิมล ตำแหน่ง หัวหน้ากลุ่มงานจัดรายการและออกอากาศวิทยุ

1.5 นายวรชาติ วัฒนอมร ตำแหน่ง หัวหน้าส่วนสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ

หลังจากนั้นนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

$$\text{โดยใช้สูตร } \text{IOC} = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC หมายถึง ค่าดัชนีความสอดคล้อง (index of congruence)

R หมายถึง ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยที่ ค่า +1 หมายถึง

ข้อความสามารถนำไปใช้ได้อย่างแน่นอน ค่า 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าจะใช้ได้ และ -1 หมายถึง

ข้อความไม่สามารถนำไปใช้ได้แน่นอน

N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือกข้อความที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 มาใช้เป็นข้อความจากผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 3 ท่าน ซึ่งได้ตรวจสอบแบบสอบถามแล้วเห็นว่าแบบสอบถามทุกข้อที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความเที่ยงตรงของเนื้อหา ครอบคลุมในแต่ละด้านและครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย ส่วนข้อที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 ผู้วิจัยได้นำมาปรับแก้ไขต่อไปตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ โดยข้อความในเครื่องมือมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.7 – 1.0

2. เนื่องจากการติดตามผลการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นงานประจำต่อเนื่อง ซึ่งได้นำแบบสอบถามของปีที่ผ่านมาแก้ไขและปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันจึงไม่ได้ทำการหาค่าความเชื่อมั่น

3. ได้แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. สร้างแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ผ่านทาง Google Forms
2. ทำหนังสือประสานงานขอความอนุเคราะห์ ให้ผู้อำนวยการ สกร.จังหวัดตามกลุ่มตัวอย่างที่ได้คัดเลือกไว้ทั้ง 5 ภาค คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคกลาง และภาคตะวันออก มอบหมายให้ ผู้อำนวยการ สกร.จังหวัด แจ้งผู้เกี่ยวข้องของสกร.ระดับอำเภอ ในการจัดหากลุ่มตัวอย่างตามที่ระบุไว้ในตารางที่ 3.1 ในการตอบแบบสอบถามการให้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา
3. ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของการตอบแบบสอบถามผ่านทาง Google Forms และนำมาบันทึกข้อมูลในโปรแกรมสำเร็จรูป แล้วจึงนำข้อมูลมารวบรวมวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษาต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

นำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกรายการ และนำมาจัดกลุ่มข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์สถิติ หลังจากนั้นนำข้อมูลมาประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ซึ่งข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง เช่น จังหวัดและอำเภอที่ศึกษาอยู่ เพศ ระดับการศึกษา จะนำมาประมวลผลและรายงานในรูปแบบค่าเฉลี่ยเลขคณิตศาสตร์ โดยคำนวณเป็นการแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)
2. การวิเคราะห์สภาพการให้บริการใช้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของ สกร.ระดับอำเภอในการคำนวณเป็นการแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)
3. การวิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการให้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และร้อยละ (Percentage)
4. การวิเคราะห์ความต้องการใช้บริการสื่อที่สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ของกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และร้อยละ (Percentage)

บทที่ 4

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การติดตามผลการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ปีงบประมาณ 2567 เพื่อศึกษาสภาพการให้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ในรูปแบบโทรทัศน์ เพื่อการศึกษา วิทยุเพื่อการศึกษา สื่อออนไลน์เพื่อการศึกษา สื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ และ สื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะ แนวทางในการพัฒนาการให้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา และ เพื่อศึกษาความต้องการใช้บริการสื่อที่สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ของกรมส่งเสริมการเรียนรู้ 3 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบการเรียนรู้พัฒนาคุณวุฒิตามระดับ รูปแบบการเรียนรู้พัฒนาตนเอง รูปแบบ การเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อใช้ในการผลิตและเผยแพร่เทคโนโลยีดิจิทัลให้สอดคล้องกับความต้องการ ของผู้รับบริการ โดยใช้วิธีการวิจัยข้อมูลเชิงปริมาณในรูปแบบวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ดำเนินการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง มีสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การให้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของ สกร.ระดับอำเภอ

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการให้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัล ของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา

ตอนที่ 4 ความต้องการใช้บริการสื่อที่สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ของกรมส่งเสริมการเรียนรู้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 4.1 แสดงข้อมูลจังหวัดที่ศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม

(N = 825)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
จังหวัดที่ศึกษาอยู่		
ภาคกลาง		
☐ กรุงเทพมหานคร	150	18.18
☐ กาญจนบุรี	39	4.73
☐ ลพบุรี	33	4.00
ภาคเหนือ		
☐ เชียงใหม่	75	9.09
☐ เชียงราย	54	6.55
☐ นครสวรรค์	45	5.45
ภาคใต้		
☐ สงขลา	48	5.82
☐ นราธิวาส	39	4.73
☐ ปัตตานี	36	4.36
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		
☐ นครราชสีมา	96	11.64
☐ ขอนแก่น	78	9.45
☐ ชัยภูมิ	48	5.82
ภาคตะวันออก		
☐ ฉะเชิงเทรา	33	4.00
☐ ชลบุรี	33	4.00
☐ สมุทรปราการ	18	2.18
รวม	825	100.00

จากตารางที่ 4.1 แสดงว่าข้อมูลจังหวัดที่ศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 825 คน พบว่าส่วนใหญ่ อาศัยอยู่ในภาคกลาง คือ จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 18.18 รองลงมา ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 4.73 และจังหวัดลพบุรี จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 4.00 ตามลำดับ ภาคเหนือ คือ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 9.09 รองลงมา ได้แก่ จังหวัดเชียงราย จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 6.55 จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 5.45 ตามลำดับ ภาคใต้ คือ จังหวัดสงขลา จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 5.82 รองลงมา ได้แก่ จังหวัดนราธิวาส จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 4.73 และ

จังหวัดปัตตานี จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 4.36 ตามลำดับ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 11.64 รองลงมา ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 9.45 และจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 5.82 ตามลำดับ ภาคตะวันออก คือ จังหวัดฉะเชิงเทราและจังหวัดชลบุรี จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 4.00 เท่ากัน รองลงมา ได้แก่ จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 2.18 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.2 แสดงข้อมูลเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม

(N = 825)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
☐ หญิง	478	57.94
☐ ชาย	320	38.79
☐ เพศทางเลือก (LGBTQ)	22	2.67
☐ ไม่ระบุเพศ	5	0.60
รวม	825	100.00

จากตารางที่ 4.2 แสดงข้อมูลเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 825 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 478 คน คิดเป็นร้อยละ 57.94 รองลงมา เป็นเพศชาย จำนวน 320 คน คิดเป็นร้อยละ 38.79 เพศทางเลือก (LGBTQ) จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 2.67 และไม่ระบุเพศ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 0.60 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 แสดงข้อมูลระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม

(N = 825)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย	280	33.94
☐ ประถมศึกษา	274	33.21
☐ มัธยมศึกษาตอนต้น	271	32.85
รวม	825	100.00

จากตารางที่ 4.3 แสดงข้อมูลระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 825 คน พบว่า ส่วนใหญ่ กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มากที่สุด จำนวน 280 คน คิดเป็นร้อยละ 33.94 รองลงมา ได้แก่ ประถมศึกษา จำนวน 274 คน คิดเป็นร้อยละ 33.21 และมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 271 คน คิดเป็นร้อยละ 32.85 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 การใช้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของ สกร.ระดับอำเภอ

2.1 การใช้บริการสื่อโทรทัศน์เพื่อการศึกษา

ตารางที่ 4.4 แสดงช่องทางการรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV) ผ่านช่องทางใด (ตอบได้หลายข้อ)		
☐ รับชมทางอินเทอร์เน็ต ทาง www.etvthai.tv	750	72.96
☐ รายการสด (จำนวน 232 คน ร้อยละ 30.93)	-	-
☐ รายการย้อนหลัง (จำนวน 518 คน ร้อยละ 69.07)	-	-
☐ รับชมทางอุปกรณ์รับโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม ระบบ KU BAND	126	12.26
☐ รับชมผ่านกล่องรับสัญญาณ IPTV	95	9.24
☐ รับชมทางเคเบิลทีวีส่วนท้องถิ่น	57	5.54
รวม	1,028	100.00

จากตารางที่ 4.4 แสดงช่องทางการรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV) พบว่าส่วนใหญ่ รับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV) ผ่านทางอินเทอร์เน็ตที่ www.etvthai.tv จำนวน 750 คน คิดเป็นร้อยละ 72.96 โดยรับชมแบบรายการย้อนหลัง มากที่สุด จำนวน 518 คน คิดเป็นร้อยละ 69.07 และรับชมแบบรายการสด จำนวน 232 คน คิดเป็นร้อยละ 30.93 รองลงมา ได้แก่ รับชมผ่านทางอุปกรณ์รับโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมระบบ KU BAND จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 12.26 รับชมผ่านกล่องรับสัญญาณ IPTV จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 9.24 และรับชมทางเคเบิลทีวีส่วนท้องถิ่น จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 5.54 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.5 แสดงอุปกรณ์การรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV) ผ่านอุปกรณ์ใด (ตอบได้หลายข้อ)		
☐ โทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟน	745	55.35
☐ โน้ตบุ๊ก/แท็บเล็ต	220	16.34
☐ คอมพิวเตอร์ PC	168	12.48
☐ Smart TV	117	8.69
☐ ชุดรับสัญญาณดาวเทียม KU BAND/กล่องรับสัญญาณ IPTV/เคเบิลส่วนท้องถิ่น	96	7.14
รวม	1,346	100.00

จากตารางที่ 4.5 แสดงอุปกรณ์การรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV) พบว่ามีผู้รับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาผ่านอุปกรณ์โทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟน มากที่สุด จำนวน 745 คน คิดเป็นร้อยละ 55.35 รองลงมา ได้แก่ โน้ตบุ๊ก/แท็บเล็ต จำนวน 220 คน คิดเป็นร้อยละ 16.34 คอมพิวเตอร์ PC จำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 12.48 Smart TV จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 8.69 ชุดรับสัญญาณดาวเทียม KU BAND/กล่องรับสัญญาณ IPTV/เคเบิลส่วนท้องถิ่น จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 7.14 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.6 แสดงจำนวนครั้ง/สัปดาห์ในการรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV)

(N = 825)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV) จำนวนกี่ครั้ง/ สัปดาห์		
☐ 2 ครั้ง	274	33.21
☐ 1 ครั้ง	250	30.30
☐ 3 ครั้ง	163	19.76
☐ รับชมทุกวัน	63	7.64
☐ 4 ครั้ง	50	6.06
☐ อื่น ๆ (ได้แก่ รับชมช่วงเวลาว่างจากงาน, รับชม เฉพาะวันที่มีเรียน, เดือนละ 1-2 ครั้ง, รับชมบางครั้งเมื่อ ต้องการขยายหาความรู้เพิ่มเติม)	25	3.03
รวม	825	100.00

จากตารางที่ 4.6 แสดงจำนวนครั้ง/สัปดาห์ในการรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV) พบว่า มีผู้รับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV) ส่วนใหญ่ เฉลี่ยสัปดาห์ละ 2 ครั้ง จำนวน 274 คน คิดเป็นร้อยละ 33.21 รองลงมา ได้แก่ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง จำนวน 250 คน คิดเป็นร้อยละ 30.30 สัปดาห์ละ 3 ครั้ง จำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 19.76 รับชมทุกวัน จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 7.64 สัปดาห์ละ 4 ครั้ง จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 6.06 และอื่น ๆ จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 3.03 ได้แก่ รับชมช่วงเวลาว่างจากงาน, รับชมเฉพาะวันที่มีเรียน, เดือนละ 1-2 ครั้ง และรับชมบางครั้งเมื่อต้องการขยายหาความรู้เพิ่มเติม ตามลำดับ

ตารางที่ 4.7 แสดงประเภทความสนใจรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
☐ ข่าว/สื่ूप/สารคดีเกี่ยวกับการศึกษา	484	19.35
☐ แนะนำอาชีพช่องทางหารายได้/แนะนำการลงทุน	356	14.23
☐ ละคร/ซีรีส์ส่งเสริมการศึกษา	303	12.12
☐ การเกษตรผสมผสาน	228	9.12
☐ รายการสำหรับเด็กและเยาวชน	223	8.92
☐ ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	210	8.40
☐ วาไรตี้ ทอล์คโชว์	161	6.44
☐ กีฬา	157	6.28
☐ ประเพณี/ความเชื่อต่าง ๆ	151	6.04
☐ ศาสนา/ธรรมะ	122	4.87
☐ พยากรณ์อากาศ	106	4.23
รวม	2,501	100.00

จากตารางที่ 4.7 แสดงประเภทความสนใจรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV) พบว่า มีความสนใจรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV) ประเภทข่าว/สื่ूप/สารคดีเกี่ยวกับการศึกษา มากที่สุด จำนวน 484 คน คิดเป็นร้อยละ 19.35 รองลงมา ได้แก่ แนะนำอาชีพช่องทางหารายได้/แนะนำการลงทุน จำนวน 356 คน คิดเป็นร้อยละ 14.23 ละคร/ซีรีส์ส่งเสริมการศึกษา จำนวน 303 คน คิดเป็นร้อยละ 12.12 การเกษตรผสมผสาน จำนวน 228 คน คิดเป็นร้อยละ 9.12 รายการสำหรับเด็กและเยาวชน จำนวน 223 คน คิดเป็นร้อยละ 8.92 ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 8.40 วาไรตี้ ทอล์คโชว์ จำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 6.44 กีฬา จำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 6.28 ประเพณี/ความเชื่อต่าง ๆ จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 6.04 ศาสนา/ธรรมะ จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 4.87 และพยากรณ์อากาศ จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 4.23 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.8 แสดงจำนวนผู้ใช้บริการรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV) ต่อสัปดาห์

(N = 825)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ในชั้นเรียนของท่านมีผู้ใช้บริการรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV) เฉลี่ยสัปดาห์ละกี่คน		
☐ 30 คน	307	37.21
☐ 25 คน	250	30.30
☐ 20 คน	100	12.12
☐ 15 คน	78	9.45
☐ 10 คน	60	7.27
☐ อื่นๆ (น้อยกว่า 10 คน แต่ไม่เกิน 15 คน/สัปดาห์, ตั้งแต่ 15 คนขึ้นไป แต่ไม่เกิน 20 คน/สัปดาห์, ตั้งแต่ 20 คนขึ้นไป แต่ไม่เกิน 25 คน/สัปดาห์, ตั้งแต่ 25 คนขึ้นไป แต่ไม่เกิน 30 คน/สัปดาห์, และตั้งแต่ 30 คน/สัปดาห์ขึ้นไป)	30	3.65
รวม	825	100.00

จากตารางที่ 4.8 แสดงจำนวนผู้ใช้บริการรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV) ต่อสัปดาห์พบว่า ส่วนใหญ่ เฉลี่ยสัปดาห์ละ 30 คน จำนวน 307 คน คิดเป็นร้อยละ 37.21 รองลงมา ได้แก่ สัปดาห์ละ 25 คน จำนวน 250 คน คิดเป็นร้อยละ 30.30 สัปดาห์ละ 20 คน จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 12.12 สัปดาห์ละ 15 คน จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 9.45 สัปดาห์ละ 10 คน จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 7.27 และอื่น ๆ จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 3.65 ได้แก่ น้อยกว่า 10 คน แต่ไม่เกิน 15 คน/สัปดาห์, ตั้งแต่ 15 คนขึ้นไป แต่ไม่เกิน 20 คน/สัปดาห์, ตั้งแต่ 20 คนขึ้นไป แต่ไม่เกิน 25 คน/สัปดาห์, ตั้งแต่ 25 คนขึ้นไป แต่ไม่เกิน 30 คน/สัปดาห์ และตั้งแต่ 30 คน/สัปดาห์ขึ้นไป จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 3.65 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.9 แสดงความพึงพอใจในการรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV)

(N = 825)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ความพึงพอใจในการรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV)		
☐ มากที่สุด	279	33.82
☐ มาก	417	50.54
☐ ปานกลาง	124	15.03
☐ น้อย	5	0.61
☐ น้อยที่สุด	0	0.00
รวม	825	100.00

จากตารางที่ 4.9 แสดงความพึงพอใจในการรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV) พบว่า ส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก จำนวน 417 คน คิดเป็นร้อยละ 50.54 รองลงมา ได้แก่ ระดับมากที่สุด จำนวน 279 คน คิดเป็นร้อยละ 33.82 ระดับปานกลาง จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 15.03 และระดับน้อย จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 0.61 ตามลำดับ

2.2 การใช้บริการสื่อวิทยุเพื่อการศึกษา

ตารางที่ 4.10 แสดงการใช้บริการสื่อวิทยุเพื่อการศึกษาที่ผลิตและเผยแพร่

โดยศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา

(N = 825)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านเคยรับฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษา ที่ผลิตและเผยแพร่ โดยศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา สกร. หรือไม่		
☐ เคยรับฟัง	492	59.64
☐ ไม่เคยรับฟัง	333	40.36
รวม	825	100.00

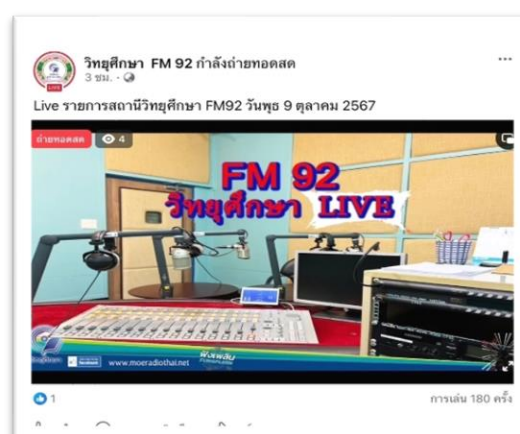
จากตารางที่ 4.10 แสดงการใช้บริการสื่อวิทยุเพื่อการศึกษาที่ผลิตและเผยแพร่ โดยศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา สังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ พบว่า ส่วนใหญ่ เคยรับฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษา จำนวน 492 คน คิดเป็นร้อยละ 59.64 และไม่เคยรับฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษา จำนวน 333 คน คิดเป็นร้อยละ 40.36

ตารางที่ 4.11 แสดงช่องทางการรับฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษา

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
เคยรับฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษาผ่านช่องทางใด (ตอบได้หลายข้อ)		
☐ ทางอินเทอร์เน็ต www.moeradiothai.net	353	47.90
☐ Facebook : วิทยุศึกษา FM 92	203	27.54
☐ ฟังจากเครื่องรับวิทยุคลื่น FM 92 MHz.	87	11.80
☐ ดาวเทียม ช่อง วิทยุศึกษา	56	7.60
☐ CET Media app	34	4.61
☐ อื่นๆ เช่น เว็บไซต์และแอปพลิเคชันฟังเพลง	4	0.55
รวม	737	100.00

จากตารางที่ 4.11 แสดงช่องทางการรับฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่ผู้ที่เคยรับชมรายการ มีการรับฟังรายการผ่านทางอินเทอร์เน็ต www.moeradiothai.net มากที่สุด จำนวน 353 คน คิดเป็นร้อยละ 47.90 รองลงมา ได้แก่ รับฟังรายการผ่าน Facebook : วิทยุศึกษา FM 92 จำนวน 203 คน คิดเป็นร้อยละ 27.54 รับฟังรายการผ่านเครื่องรับวิทยุคลื่น FM 92 MHz. จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 11.80 รับฟังรายการผ่านทางดาวเทียม ช่องวิทยุศึกษา จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 7.60 รับฟังรายการผ่านทาง CET Media app จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 4.61 และรับชมผ่านทางช่องทางอื่นๆ เช่น เว็บไซต์และแอปพลิเคชันฟังเพลง จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 0.55 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.12 แสดงสาเหตุการไม่เคยรับฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษา

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เคยรับฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษา เนื่องจาก... (ตอบได้หลายข้อ)		
☐ สื่อวิทยุไม่เป็นที่นิยม	196	45.69
☐ ไม่ทราบช่องทางในการรับฟัง	121	28.21
☐ ไม่ทราบว่า มีสถานีวิทยุศึกษา	112	26.10
รวม	429	100.00

จากตารางที่ 4.12 แสดงสาเหตุการไม่เคยรับฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่ ผู้ที่ไม่เคยรับฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษาให้เหตุผลว่า สื่อวิทยุไม่เป็นที่นิยม มากที่สุด จำนวน 196 คน คิดเป็นร้อยละ 45.69 รองลงมา ได้แก่ ไม่ทราบช่องทางในการรับฟัง จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 28.21 และไม่ทราบว่า มีสถานีวิทยุศึกษา จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 26.10 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.13 แสดงอุปกรณ์การรับฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษา

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านรับฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษาผ่านทางอุปกรณ์ใด (ตอบได้หลายข้อ)		
☐ โทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟน	433	48.33
☐ โน้ตบุ๊ก/แท็บเล็ต	158	17.63
☐ คอมพิวเตอร์ PC	146	16.29
☐ เครื่องรับวิทยุ	58	6.47
☐ กล้องรับสัญญาณดาวเทียม	53	5.92
☐ SMART TV	48	5.36
รวม	896	100.00

จากตารางที่ 4.13 แสดงอุปกรณ์การรับฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่ รับฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษาผ่านทางอุปกรณ์ โทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟน มากที่สุด จำนวน 433 คน คิดเป็นร้อยละ 48.33 รองลงมา ได้แก่ โน้ตบุ๊ก/แท็บเล็ต จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 17.63 คอมพิวเตอร์ PC จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 16.29 เครื่องรับวิทยุ จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 6.47 กล้องรับสัญญาณดาวเทียม จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 5.92 และ SMART TV จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 5.36 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.14 แสดงลักษณะการรับฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษา

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านรับฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษาในลักษณะใด		
☐ รับฟังไปพร้อม ๆ กับทำกิจกรรมอื่นไปด้วย	130	26.37
☐ รับฟังเฉพาะรายการที่ชอบ	128	25.96
☐ รับฟังรายการย้อนหลังในเวลาที่เหมาะสม	116	23.53
☐ รับฟังสลับไปมากับรายการของสถานีอื่น	88	17.85
☐ รับฟังตลอดรายการไม่เปลี่ยนไปคลื่นอื่น	31	6.29
รวม	493	100.00

จากตารางที่ 4.14 แสดงลักษณะการรับฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษา ส่วนใหญ่ มีการรับฟังไปพร้อม ๆ กับทำกิจกรรมอื่นไปด้วย มากที่สุด จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 26.37 รองลงมา ได้แก่ รับฟังเฉพาะรายการที่ชอบ จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 25.96 รับฟังรายการย้อนหลังในเวลาที่เหมาะสม จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 23.53 รับฟังสลับไปมากับรายการของสถานีอื่น จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 17.85 และรับฟังตลอดรายการไม่เปลี่ยนไปคลื่นอื่น จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 6.29 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.15 แสดงประเภทรายการวิทยุเพื่อการศึกษาที่สนใจรับฟัง

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านมีความสนใจรับฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษาประเภทใด (ตอบได้หลายข้อ)		
☐ ความรู้ทั่วไป	558	24.91
☐ อาชีพ	395	17.63
☐ ข่าว	382	17.05
☐ สารบันเทิง	326	14.55
☐ สารคดี	247	11.03
☐ ภาษา	171	7.63
☐ ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม	150	6.70
☐ อื่น ๆ (สุขภาพ, การศึกษา)	11	0.50
รวม	2,240	100.00

จากตารางที่ 4.15 แสดงประเภทรายการวิทยุเพื่อการศึกษาที่สนใจรับฟัง พบว่า ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความสนใจรับฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษาประเภทรายการความรู้ทั่วไป มากที่สุด จำนวน 558 คน คิดเป็นร้อยละ 24.91 รองลงมา ได้แก่ รายการอาชีพ จำนวน 395 คน คิดเป็นร้อยละ 17.63 รายการข่าว จำนวน 382 คน คิดเป็นร้อยละ 17.05 รายการสารบันเทิง จำนวน 326 คน คิดเป็นร้อยละ 14.55 รายการสารคดี จำนวน 247 คน คิดเป็นร้อยละ 11.03 รายการภาษา จำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 7.63 รายการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 6.70 และรายการอื่น ๆ ได้แก่ ประเภทรายการสุขภาพและรายการการศึกษา จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 0.50 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.16 แสดงช่วงเวลาที่ต้องการให้มีรายการวิทยุส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณวุฒิตามระดับของกรมส่งเสริมการเรียนรู้

(N = 825)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านต้องการให้มีรายการวิทยุส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณวุฒิตามระดับของ สกร. ในช่วงเวลาใด		
☐ 06.00 – 09.00 น.	68	8.24
☐ 09.01 – 12.00 น.	260	31.52
☐ 12.01 – 15.00 น.	111	13.45
☐ 15.01 – 18.00 น.	81	9.82
☐ 18.01 – 21.00 น.	250	30.30
☐ 21.01 – 24.00 น.	55	6.67
รวม	825	100.00

จากตารางที่ 4.16 แสดงช่วงเวลาที่ต้องการให้มีรายการวิทยุส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณวุฒิตามระดับของกรมส่งเสริมการเรียนรู้ พบว่า ส่วนใหญ่ต้องการรับฟังรายการวิทยุส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณวุฒิตามระดับในช่วงเวลา 09.01 – 12.00 น. มากที่สุด จำนวน 260 คน คิดเป็นร้อยละ 31.52 รองลงมา ได้แก่ เวลา 18.01 – 21.00 น. จำนวน 250 คน คิดเป็นร้อยละ 30.30 เวลา 12.01 – 15.00 น. จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 13.45 เวลา 15.01 – 18.00 น. จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 9.82 เวลา 06.00 – 09.00 น. จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 8.24 และเวลา 21.01 – 24.00 น. จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 6.67 ตามลำดับ

2.3 การใช้บริการสื่อออนไลน์เพื่อการศึกษา

ตารางที่ 4.17 แสดงอุปกรณ์ที่ใช้รับชมสื่อออนไลน์เพื่อการศึกษา

(N = 825)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านใช้สื่อออนไลน์เพื่อการศึกษาผ่านทางอุปกรณ์ใด		
☐ โทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟน	740	89.70
☐ แท็บเล็ต, โน้ตบุ๊ก	40	4.85
☐ SMART TV	23	2.79
☐ คอมพิวเตอร์ PC	22	2.66
รวม	825	100.00

จากตารางที่ 4.17 แสดงอุปกรณ์ที่ใช้รับชมสื่อออนไลน์เพื่อการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีการใช้บริการสื่อออนไลน์เพื่อการศึกษาผ่านทางอุปกรณ์โทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟน มากที่สุด จำนวน 740 คน คิดเป็นร้อยละ 89.70 รองลงมา ได้แก่ แท็บเล็ต, โน้ตบุ๊ก จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 4.85 SMART TV จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 2.79 และคอมพิวเตอร์ PC จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 2.66 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.18 แสดงช่องทางที่ใช้รับชมสื่อออนไลน์เพื่อการศึกษา

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านใช้สื่อออนไลน์เพื่อการศึกษาช่องทางใดในการเรียนรู้ (ตอบได้หลายข้อ)		
☐ YouTube ช่อง ETV สื่อดิจิทัลเพื่อการศึกษา	565	22.58
☐ YouTube ช่อง ETV สื่อสร้างอาชีพ สร้างรายได้	346	13.83
☐ YouTube ช่อง ETV ดิวเข้มออนไลน์	336	13.43
☐ Facebook ทางเพจ ETV สื่อดิจิทัลเพื่อการศึกษา	317	12.67
☐ เว็บไซต์ ทาง www.cet.go.th	287	11.47
☐ Facebook ทางเพจ ETV ดิวเข้มออนไลน์	184	7.35
☐ Facebook ทางเพจ ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา	156	6.23
☐ TikTok ทางช่อง Cet Etv	143	5.72
☐ Line ทางไลน์ OA พี่ดิวเข้มออนไลน์	101	4.03
☐ Twitter ทาง สื่อดิจิทัลเพื่อการศึกษาออนไลน์	67	2.69
รวม	2,502	100.00

จากตารางที่ 4.18 แสดงช่องทางที่ใช้รับชมสื่อออนไลน์เพื่อการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่ มีการใช้ช่องทางในการเรียนรู้สื่อออนไลน์เพื่อการศึกษาผ่านทาง YouTube ช่อง ETV สื่อดิจิทัลเพื่อการศึกษา มากที่สุด จำนวน 565 คน คิดเป็นร้อยละ 22.58 รองลงมา ได้แก่ YouTube ช่อง ETV สื่อสร้างอาชีพ สร้างรายได้ จำนวน 346 คน คิดเป็นร้อยละ 13.83 YouTube ช่อง ETV ดิวเข้มออนไลน์ จำนวน 336 คน คิดเป็นร้อยละ 13.43 Facebook ทางเพจ ETV สื่อดิจิทัลเพื่อการศึกษาจำนวน 317 คน คิดเป็นร้อยละ 12.67 เว็บไซต์ ทาง www.cet.go.th จำนวน 287 คน คิดเป็นร้อยละ 11.47 Facebook ทางเพจ ETV ดิวเข้มออนไลน์ จำนวน 184 คน คิดเป็นร้อยละ 7.35 Facebook ทางเพจ ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา จำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 6.23 TikTok ทางช่อง Cet Etv จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 5.72 Line ทางไลน์ OA ที่ดิวเข้มออนไลน์ จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 4.03 และ Twitter ทาง สื่อดิจิทัลเพื่อการศึกษาออนไลน์ จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 2.69 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.19 แสดงวัตถุประสงค์การใช้บริการสื่อออนไลน์เพื่อการศึกษา

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านเข้าใช้บริการสื่อออนไลน์เพื่อการศึกษาเพื่อวัตถุประสงค์ใด (ตอบได้หลายข้อ)		
☐ ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้านการศึกษา	677	36.50
☐ ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้านอาชีพ	458	24.69
☐ แร่ข่าวสารความรู้หรือสิ่งที่ตนสนใจ	207	11.16
☐ ดูโพสต์หรือวิดีโอเกร็ดความรู้	197	10.62
☐ ประชาสัมพันธ์ข่าวสาร	175	9.43
☐ เลือกชม/ซื้อสินค้าจากศูนย์จำหน่ายสินค้าและ ผลิตภัณฑ์ออนไลน์ของ สกร.	141	7.60
รวม	1,855	100.00

จากตารางที่ 4.19 แสดงวัตถุประสงค์การใช้บริการสื่อออนไลน์เพื่อการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่ มีวัตถุประสงค์ในการรับชมเพื่อศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้านการศึกษา จำนวน 677 คน คิดเป็นร้อยละ 36.50 รองลงมา ได้แก่ เพื่อศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้านอาชีพ จำนวน 458 คน คิดเป็นร้อยละ 24.69 เพื่อแร่ข่าวสารความรู้หรือสิ่งที่ตนสนใจ จำนวน 207 คน คิดเป็นร้อยละ 11.16 เพื่อดูโพสต์หรือวิดีโอเกร็ดความรู้ จำนวน 197 คน คิดเป็นร้อยละ 10.62 ประชาสัมพันธ์ข่าวสาร จำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 9.43 เลือกชม/ซื้อสินค้าจากศูนย์จำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ออนไลน์ของกรมส่งเสริมการเรียนรู้ จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 7.60 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.20 แสดงจำนวนผู้ใช้บริการสื่อออนไลน์เพื่อการศึกษาต่อสัปดาห์

(N = 825)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ในชั้นเรียนของท่านมีผู้ใช้บริการสื่อออนไลน์เพื่อการศึกษาเฉลี่ยสัปดาห์ละกี่คน		
☐ 30 คน	312	37.82
☐ 25 คน	211	25.58
☐ 20 คน	140	16.97
☐ 15 คน	72	8.73
☐ 10 คน	70	8.48
☐ อื่นๆ (มากกว่า 35 คนขึ้นไป)	20	2.42
รวม	825	100.00

จากตารางที่ 4.20 แสดงจำนวนผู้ใช้บริการสื่อออนไลน์เพื่อการศึกษาต่อสัปดาห์ พบว่าส่วนใหญ่ มีจำนวนผู้ใช้บริการสื่อออนไลน์เพื่อการศึกษาเฉลี่ยสัปดาห์ละ 30 คน จำนวน 312 คน คิดเป็นร้อยละ 37.82 รองลงมา ได้แก่ สัปดาห์ละ 25 คน จำนวน 211 คน คิดเป็นร้อยละ 25.58 สัปดาห์ละ 20 คน จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 16.97 สัปดาห์ละ 15 คน จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 8.73 สัปดาห์ละ 10 คน คิดเป็นร้อยละ 8.48 และอื่น ๆ จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 2.42 ได้แก่ มากกว่า 35 คนขึ้นไป/สัปดาห์ ตามลำดับ

2.4 การใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ

ตารางที่ 4.21 แสดงการใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา

(N = 825)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
☐ รู้จัก แต่ไม่เคยใช้บริการ	337	40.85
☐ ไม่รู้จัก	306	37.09
☐ รู้จัก และเคยใช้บริการ	182	22.06
รวม	825	100.00

จากตารางที่ 4.21 แสดงการใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่ รู้จักแต่ไม่เคยใช้บริการ มากที่สุด จำนวน 337 คน คิดเป็นร้อยละ 40.85 รองลงมา ได้แก่ ไม่รู้จัก จำนวน 306 คน คิดเป็นร้อยละ 37.09 และรู้จัก และเคยใช้บริการ จำนวน 182 คน คิดเป็นร้อยละ 22.06 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.22 แสดงช่องทางการใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านเคยใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ ผ่านช่องทางใด (ตอบได้หลายข้อ)		
☐ YouTube ช่อง ส่วนสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ	103	36.65
☐ เว็บไซต์ศูนย์สื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ www.braille-cet.in.th	93	33.10
☐ แฟนเพจส่วนสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ www.facebook.com/braille.cet	85	30.25
รวม	281	100.00

จากตารางที่ 4.22 แสดงช่องทางการใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ พบว่า ส่วนใหญ่มีการใช้บริการผ่านทาง YouTube ช่อง ส่วนสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 36.65 มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ เว็บไซต์ศูนย์สื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ www.braille-cet.in.th จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 33.10 และแฟนเพจส่วนสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ www.facebook.com/braille.cet จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 30.25 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.23 แสดงสาเหตุที่ไม่เคยใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านไม่เคยใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ เพราะ.... (ตอบได้หลายข้อ)		
☐ ไม่ได้เป็นคนพิการ	269	95.73
☐ ไม่ทราบช่องทางในการรับบริการ	66	23.49
☐ ไม่ทราบว่ามิให้บริการสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ	52	18.51
รวม	387	100.00

จากตารางที่ 4.23 แสดงสาเหตุที่ไม่เคยใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ พบว่า ส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นคนพิการ มากที่สุด จำนวน 269 คน คิดเป็นร้อยละ 95.73 รองลงมา ได้แก่ ไม่ทราบช่องทางในการรับบริการ จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 23.49 และไม่ทราบว่ามิให้บริการสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 18.51 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.24 แสดงความสนใจใช้บริการประเภทสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านเคยใช้บริการหรือสนใจสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการประเภทใด (ตอบได้หลายข้อ)		
☐ หนังสือเสียงตามหลักสูตร	91	29.55
☐ หนังสือเสียงตามอัธยาศัย	86	27.92
☐ รายการวิทยุทัศน์ตามอัธยาศัย	72	23.38
☐ หนังสือเบรลล์ตามหลักสูตร	32	10.39
☐ หนังสือเบรลล์ตามอัธยาศัย	27	8.76
รวม	308	100.00

จากตารางที่ 4.24 แสดงความสนใจใช้บริการประเภทสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ พบว่า ส่วนใหญ่ มีผู้เคยใช้บริการหรือสนใจสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการประเภทหนังสือเสียงตามหลักสูตร มากที่สุด จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 29.55 รองลงมา ได้แก่ หนังสือเสียงตามอัธยาศัย จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 27.92 รายการวิทยุทัศน์ตามอัธยาศัย จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 23.38 หนังสือเบรลล์ตามหลักสูตร จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 10.39 และหนังสือเบรลล์ตามอัธยาศัย จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 8.76 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.25 แสดงเนื้อหาสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการที่ต้องการให้ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาผลิต

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
เนื้อหาที่ท่านต้องการให้ ศท. ผลิตและส่งเสริมความรู้ให้แก่คนพิการ (ตอบได้หลายข้อ)		
☐ สื่อตามแบบเรียนหลักสูตร สกร.	511	28.90
☐ สื่อส่งเสริมการอ่าน	484	27.38
☐ เกร็ดสาระความรู้	322	18.21
☐ สื่อหนังสือวิชาการ	255	14.42
☐ นวนิยาย	191	10.80
☐ อื่น ๆ (ทักษะการดำรงชีวิตประจำวัน)	5	0.29
รวม	1,768	100.00

จากตารางที่ 4.25 แสดงเนื้อหาสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการที่ต้องการให้ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาผลิต พบว่า ส่วนใหญ่มีความต้องการให้ ศท. ผลิตเนื้อหาส่งเสริมความรู้ให้แก่คนพิการ คือ สื่อตามแบบเรียนหลักสูตร สกร. มากที่สุด จำนวน 511 คน คิดเป็นร้อยละ 28.90 รองลงมา ได้แก่

สื่อส่งเสริมการอ่าน จำนวน 484 คน คิดเป็นร้อยละ 27.38 เกร็ดสาระความรู้ จำนวน 322 คน คิดเป็นร้อยละ 18.21 สื่อหนังสือวิชาการ จำนวน 255 คน คิดเป็นร้อยละ 14.42 นวนิยาย จำนวน 191 คน คิดเป็นร้อยละ 10.80 และอื่น ๆ คือ ทักษะการดำรงชีวิตประจำวัน จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 0.29 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.26 แสดงประเภทของสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการที่ต้องการให้ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาผลิต

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ประเภทของสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการที่ท่านต้องการให้ ศท. ผลิต (ตอบได้หลายข้อ)		
☐ หนังสือเสียงตามหลักสูตร	470	24.35
☐ หนังสือเสียงตามอัธยาศัย	424	21.97
☐ วิดิทัศน์ตามหลักสูตร (มีภาษามือ)	357	18.50
☐ หนังสือเบรลล์ตามหลักสูตร	274	14.20
☐ หนังสือเบรลล์ตามอัธยาศัย	225	11.66
☐ วิดิทัศน์ตามอัธยาศัย (มีภาษามือ)	180	9.32
รวม	1,930	100.00

จากตารางที่ 4.26 แสดงประเภทของสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการที่ต้องการให้ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาผลิต พบว่า ส่วนใหญ่ต้องการสื่อคนพิการประเภทหนังสือเสียงตามหลักสูตร มากที่สุด จำนวน 470 คน คิดเป็นร้อยละ 24.35 รองลงมา ได้แก่ หนังสือเสียงตามอัธยาศัยจำนวน 424 คน คิดเป็นร้อยละ 21.97 วิดิทัศน์ตามหลักสูตร (มีภาษามือ) จำนวน 357 คน คิดเป็นร้อยละ 18.50 หนังสือเบรลล์ตามหลักสูตร จำนวน 274 คน คิดเป็นร้อยละ 14.20 หนังสือเบรลล์ตามอัธยาศัย จำนวน 225 คน คิดเป็นร้อยละ 11.66 และวิดิทัศน์ตามอัธยาศัย (มีภาษามือ) จำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 9.32 ตามลำดับ

ลำดับ	ชื่อสื่อ	ประเภท	วันที่จัดทำ	จำนวนสื่อ/ราย
121	หนังสือเสียง	หนังสือเสียงตามหลักสูตร	8 ตุลาคม 2552	5,170
122	วีดิทัศน์	หนังสือเสียงตามหลักสูตร	8 ตุลาคม 2552	4,380
123	หนังสือเบรลล์	หนังสือเสียงตามหลักสูตร	8 ตุลาคม 2552	3,430
124	หนังสือเบรลล์	หนังสือเสียงตามหลักสูตร	8 ตุลาคม 2552	3,781
125	หนังสือเบรลล์	หนังสือเสียงตามหลักสูตร	8 ตุลาคม 2552	2,805
126	หนังสือเบรลล์	หนังสือเสียงตามหลักสูตร	8 ตุลาคม 2552	3,391
127	หนังสือเบรลล์	หนังสือเสียงตามหลักสูตร	8 ตุลาคม 2552	3,899
128	หนังสือเบรลล์	หนังสือเสียงตามหลักสูตร	8 ตุลาคม 2552	1,415
129	หนังสือเบรลล์	หนังสือเสียงตามหลักสูตร	8 ตุลาคม 2552	1,434
130	หนังสือเบรลล์	หนังสือเสียงตามหลักสูตร	8 ตุลาคม 2552	1,409
131	หนังสือเบรลล์	หนังสือเสียงตามหลักสูตร	8 ตุลาคม 2552	2,768
132	หนังสือเบรลล์	หนังสือเสียงตามหลักสูตร	8 ตุลาคม 2552	2,827
133	หนังสือเบรลล์	หนังสือเสียงตามหลักสูตร	8 ตุลาคม 2552	2,102

ตารางที่ 4.27 แสดงเหตุผลที่สนใจใช้บริการของสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
เหตุผลที่ท่านสนใจใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ (ตอบได้หลายข้อ)		
☐ เพื่อการศึกษาเรื่องที่ท่านสนใจ	466	23.70
☐ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ	373	18.97
☐ เพื่อเรียนรู้วิธีสื่อสารกับผู้พิการ	311	15.82
☐ เพื่อแนะนำแก่ผู้พิการที่ท่านรู้จัก	303	15.41
☐ เพื่อช่วยในการจัดการเรียนการสอนแก่ผู้พิการ	237	12.05
☐ เพื่อประโยชน์ต่อสาขาวิชาที่ศึกษา	166	8.44
☐ เพื่อประโยชน์ต่องานวิจัย	110	5.61
☐ อื่น ๆ	0	0.00
รวม	1,966	100.00

จากตารางที่ 4.27 แสดงเหตุผลที่สนใจใช้บริการของสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ พบว่าส่วนใหญ่ ให้เหตุผลที่สนใจว่าเพื่อการศึกษาเรื่องที่ท่านสนใจมากที่สุด จำนวน 466 คน คิดเป็นร้อยละ 23.70 รองลงมา ได้แก่ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจจำนวน 373 คน คิดเป็นร้อยละ 18.97 เพื่อเรียนรู้วิธีสื่อสารกับผู้พิการ จำนวน 311 คน คิดเป็นร้อยละ 15.82 เพื่อแนะนำแก่ผู้พิการที่ท่านรู้จัก จำนวน 303 คน คิดเป็นร้อยละ 15.41 เพื่อช่วยในการจัดการเรียนการสอนแก่ผู้พิการ จำนวน 237 คน คิดเป็นร้อยละ 12.05 เพื่อประโยชน์ต่อสาขาวิชาที่ศึกษา จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 8.44 และเพื่อประโยชน์ต่องานวิจัย จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 5.61 ตามลำดับ

2.5 การใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน

ตารางที่ 4.28 แสดงประเภทสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนที่ใช้บริการ

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ประเภทสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนที่ท่านใช้บริการ (ตอบได้หลายข้อ)		
☐ สื่อออนไลน์เพื่อการศึกษา	543	40.37
☐ สื่อโทรทัศน์เพื่อการศึกษา	519	38.59
☐ สื่อวิทยุเพื่อการศึกษา	158	11.75
☐ สื่อ Offline ประเภท VCD/DVD	125	9.29
รวม	1,345	100.00

จากตารางที่ 4.28 แสดงประเภทสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนที่ใช้บริการ พบว่า ส่วนใหญ่ ใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนประเภทสื่อออนไลน์เพื่อการศึกษา มากที่สุด จำนวน 543 คน คิดเป็นร้อยละ 40.37 รองลงมา ได้แก่ สื่อโทรทัศน์เพื่อการศึกษา จำนวน 519 คน คิดเป็นร้อยละ 38.59 สื่อวิทยุเพื่อการศึกษา จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 11.75 และสื่อ Offline ประเภท VCD/DVD จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 9.29 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.29 แสดงปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความต้องการรับชมรายการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนมากขึ้น

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ปัจจัยที่ทำให้ท่านเกิดความต้องการรับชมรายการเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนมากขึ้น (ตอบได้หลายข้อ)		
☐ รายการมีรูปแบบที่น่าสนใจและทันสมัย	627	42.11
☐ องค์ประกอบฉาก ภาพ สี สัน สดใส คุณภาพของภาพคมชัด	352	23.64
☐ วิทยากรหรืออาจารย์เป็นผู้มีชื่อเสียง มีเทคนิคการถ่ายทอดความรู้ที่ดี	282	18.94
☐ รายการอาเซียนมีการผลิตจำนวนมากขึ้น และมีหลายภาษามากขึ้น	228	15.31
☐ อื่น ๆ	0	0.00
รวม	1,489	100.00

จากตารางที่ 4.29 แสดงปัจจัยที่ทำให้ความต้องการรับชมรายการส่งเสริมการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนมากขึ้น พบว่า ส่วนใหญ่ ปัจจัยที่ทำให้มีความต้องการรับชมรายการส่งเสริมการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนมากขึ้น คือ รายการมีรูปแบบที่น่าสนใจและทันสมัย มากที่สุด จำนวน 627 คน คิดเป็นร้อยละ 42.11 รองลงมา ได้แก่ องค์ประกอบฉาก ภาพ สี สัน สดใส คุณภาพของภาพคมชัด จำนวน 352 คน คิดเป็นร้อยละ 23.64 วิทยากรหรืออาจารย์เป็นผู้มีชื่อเสียง มีเทคนิคการถ่ายทอดความรู้ที่ดี จำนวน 282 คน คิดเป็นร้อยละ 18.94 รายการอาเซียนมีการผลิตจำนวนมากขึ้นและมีหลายภาษามากขึ้น จำนวน 228 คน คิดเป็นร้อยละ 15.31 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.30 แสดงจำนวนผู้ใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนเฉลี่ยต่อสัปดาห์

(N = 825)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ในชั้นเรียนของท่านมีผู้ใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน เฉลี่ยสัปดาห์ละกี่คน		
☐ 10 คน	395	47.88
☐ 15 คน	217	26.30
☐ 20 คน	124	15.03
☐ 25 คน	20	2.42
☐ 30 คน	30	3.64
☐ อื่นๆ (ต่ำกว่า 10 คน, ตั้งแต่ 10 คน แต่ไม่เกิน 15 คน)	39	4.73
รวม	825	100.00

จากตารางที่ 4.30 แสดงจำนวนผู้ใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนเฉลี่ยต่อสัปดาห์ พบว่า ส่วนใหญ่ มีผู้ใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน เฉลี่ยสัปดาห์ละ 10 คน จำนวน 395 คน คิดเป็นร้อยละ 47.88 รองลงมา ได้แก่ สัปดาห์ละ 15 คน จำนวน 217 คน คิดเป็นร้อยละ 26.30 สัปดาห์ละ 20 คน จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 15.03 สัปดาห์ละ 25 คน จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 2.42 สัปดาห์ละ 30 คน จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 3.64 และอื่น ๆ จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 4.73 ได้แก่ ต่ำกว่า 10 คน/สัปดาห์, ตั้งแต่ 10 คน แต่ไม่เกิน 15 คน/สัปดาห์

ตารางที่ 4.31 แสดงความพึงพอใจในการใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน

(N = 825)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ความพึงพอใจในการใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน		
☐ มากที่สุด	243	29.45
☐ มาก	423	51.27
☐ ปานกลาง	147	17.82
☐ น้อย	10	1.21
☐ น้อยที่สุด	2	0.25
รวม	825	100.00

จากตารางที่ 4.31 แสดงความพึงพอใจในการใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน พบว่า ส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก จำนวน 423 คน คิดเป็นร้อยละ 51.27 รองลงมา ได้แก่ ระดับมากที่สุด จำนวน 243 คน คิดเป็นร้อยละ 29.45 ระดับปานกลาง จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 17.82 ระดับน้อย จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 1.21 และระดับน้อยที่สุด จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.25 ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการให้บริการ สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา

ตารางที่ 4.32 แสดงปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา

ปัญหา	จำนวน	ร้อยละ
- สัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่เสถียร	129	41.61
- ไม่มีอินเทอร์เน็ตมือถือและ WIFI	59	19.03
- ไม่มีอุปกรณ์รับชมและอุปกรณ์รับชมไม่รองรับ	42	13.55
- ขาดการประชาสัมพันธ์	22	7.10
- รายการขาดความน่าสนใจและไม่หลากหลาย	15	4.84
- ผู้รับชมขาดทักษะในการใช้สื่อเทคโนโลยี	14	4.52
- ช่วงเวลาการออกอากาศของรายการไม่ตรงกับความต้องการของผู้เรียน	11	3.55
- เนื้อหาของรายการขาดความทันสมัย ไม่เป็นปัจจุบัน	7	2.26
- เว็บไซต์ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษามีความซับซ้อน	7	2.26
- เนื้อหารายการมีไม่ครบตามหลักสูตรสกร.ที่เรียนและไม่มีเอกสารประกอบการรับชมให้ดาวน์โหลด	4	1.28
รวม	310	100.00

จากตารางที่ 4.32 แสดงปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา พบปัญหาเกี่ยวกับสื่อโทรทัศน์เพื่อการศึกษา สื่อออนไลน์เพื่อการศึกษา แต่ไม่พบปัญหาเกี่ยวกับสื่อวิทยุเพื่อการศึกษา สื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ และสื่อประชาคมอาเซียน โดยปัญหาที่พบส่วนมาก คือ สัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่เสถียร มากที่สุด จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 41.61 รองลงมา ได้แก่ ไม่มีอินเทอร์เน็ตมือถือและ WIFI จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 19.03 ไม่มีอุปกรณ์รับชมและอุปกรณ์รับชมไม่รองรับ จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 13.55 ขาดการประชาสัมพันธ์ จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 7.10 รายการขาดความน่าสนใจและไม่หลากหลาย 15 คน คิดเป็นร้อยละ 4.84 ผู้รับชมขาดทักษะในการใช้สื่อเทคโนโลยี จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 4.52 ช่วงเวลาการออกอากาศของรายการไม่ตรงกับความต้องการของผู้เรียน จำนวน

11 คน คิดเป็นร้อยละ 3.55 เนื้อหาของรายการขาดความทันสมัยไม่เป็นปัจจุบัน และเว็บไซต์ ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษามีความซับซ้อน จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.26 เท่ากัน และเนื้อหา รายการมีไม่ครบตามหลักสูตรที่เรียน และไม่มีเอกสารประกอบการรับชมให้ดาวน์โหลด จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.28 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.33 แสดงข้อเสนอแนะในการพัฒนาการให้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลของ ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา

ข้อเสนอแนะ	จำนวน	ร้อยละ
- ควรมีรายการที่หลากหลายมากขึ้น และเพิ่มความน่าสนใจ ในการนำเสนอรายการให้มากขึ้น	53	20.23
- ควรมีสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่เร็วและแรงให้บริการฟรี	40	15.27
- สื่อที่อยู่แล้วมีประโยชน์ต่อการส่งเสริมการศึกษาใช้งานง่าย และสะดวก	38	14.50
- ควรสนับสนุนอุปกรณ์การรับชม/พัฒนาให้เป็นสถานีฟรีทีวี	30	11.45
- ควรปรับปรุงเนื้อหารายการให้เป็นปัจจุบัน ทันสมัย และทันสมัยการณอยู่เสมอ	29	11.07
- ควรมีการประชาสัมพันธ์ช่องทางการให้บริการเพื่อการรับรู้เพิ่มขึ้น	18	6.87
- ต้องการให้มีสื่อครบทุกรายวิชาบังคับของการศึกษานอกระบบ	17	6.49
- ควรพัฒนาแอปพลิเคชันให้สามารถดาวน์โหลดได้ง่ายขึ้น	8	3.05
- ควรมีรายการอาชีพที่มีวิทยากรผู้เชี่ยวชาญมาถ่ายทอดความรู้	8	3.05
- ควรมีการจัดอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับการผลิต สื่อการสอน	7	2.67
- ควรมีการแนะนำวิธีการเข้าใช้เว็บไซต์	7	2.67
- ควรมีหนังสือเรียน แนวข้อสอบพร้อมเฉลย	6	2.29
- ควรมีกิจกรรมเกมวิชาการชิงรางวัล	1	0.39
รวม	262	100.00

จากตารางที่ 4.33 แสดงข้อเสนอแนะในการพัฒนาการให้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลของ ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาพบว่า ส่วนมาก มีผู้ใช้บริการให้ข้อเสนอแนะในการให้บริการว่า ควรมีรายการที่หลากหลายมากขึ้น และเพิ่มความน่าสนใจในการนำเสนอรายการให้มากขึ้น มากที่สุด จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 20.23 รองลงมา ได้แก่ ควรมีสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่เร็ว และแรงให้บริการฟรี จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 15.27 สื่อที่อยู่แล้วมีประโยชน์ต่อการส่งเสริม การศึกษาใช้งานง่ายและสะดวก จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 14.50 ควรสนับสนุนอุปกรณ์การ รับชม/พัฒนาให้เป็นสถานีฟรีทีวี จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 11.45 ควรปรับปรุงเนื้อหารายการ

ให้เป็นปัจจุบัน ทันสมัยและทันสมัยสถานการณ์อยู่เสมอ จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 11.07 ควรมี การประชาสัมพันธ์ช่องทางการให้บริการเพื่อการรับรู้เพิ่มขึ้น จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 6.87 ต้องการให้มีสื่อครบทุกรายวิชาบังคับของการศึกษานอกระบบ จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 6.49 ควรพัฒนาแอปพลิเคชันให้สามารถดาวน์โหลดได้ง่ายขึ้น และควรมีรายการอาชีพที่มีวิทยากร ผู้เชี่ยวชาญมาถ่ายทอดความรู้ จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 3.05 เท่ากัน ควรมีการจัดอบรมครูและ บุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับการผลิตสื่อการสอน และควรมีการแนะนำวิธีการเข้าใช้เว็บไซต์ จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.67 เท่ากัน ควรมีหนังสือเรียน แนวข้อสอบพร้อมเฉลย จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2.29 สุดท้ายคือ ควรมีกิจกรรมเกมวิชาการชิงรางวัล จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.39 ตามลำดับ

ตอนที่ 4 ความต้องการใช้บริการสื่อที่สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ของกรมส่งเสริมการเรียนรู้

ตารางที่ 4.34 แสดงความต้องการในการใช้บริการสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาคุณวุฒิตามระดับ

ความต้องการ	จำนวน	ร้อยละ
- ต้องการเนื้อหาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบในระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย	84	25.30
- ต้องการเนื้อหาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบในระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนต้น	65	19.58
- ต้องการเนื้อหาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบในประถมศึกษา	53	15.96
- ต้องการเนื้อหาพัฒนาคุณวุฒิตามระดับที่มีความหลากหลาย สรุปรูปเนื้อหารายวิชาสั้น ๆ เข้าใจง่าย ตรงกับเนื้อหาของหลักสูตร การศึกษานอกระบบทุกรายวิชา	47	14.16
- ต้องการรายการตรวจสอบทุกรายวิชาของหลักสูตรการศึกษานอกระบบ	26	7.83
- ต้องการเนื้อหาเพื่อพัฒนาคุณวุฒิตามระดับมีความทันสมัยและน่าสนใจ	15	4.52
- ต้องการรายการตรวจสอบเข้ามหาวิทยาลัย โดยแบ่งเนื้อหา เฉพาะแต่ละสาขาวิชาที่มีผู้นิยมให้ความสนใจ	14	4.22
- ต้องการให้มีรายการติววิชาภาษาอังกฤษสำหรับการสอบเข้า ในมหาวิทยาลัยและการสมัครงาน	10	3.01
- ต้องการให้การเรียนรู้ผ่านทางออนไลน์สามารถสะสมคะแนน เพื่อนำมาวัดและประเมินผลในการจบการศึกษาและได้รับคุณวุฒิ	10	3.01
- ต้องการให้มีแบบทดสอบท้ายบทเรียนทุกเนื้อหา	3	0.90
- ต้องการให้มีรายการวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการอ่านและเขียน	3	0.90
- ต้องการให้มีรายการตรวจสอบเข้าชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในระบบ	2	0.61
รวม	332	100.00

จากตารางที่ 4.34 แสดงความต้องการในการใช้บริการสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาคุณวุฒิตามระดับ พบว่า ส่วนใหญ่ มีความต้องการเนื้อหาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มากที่สุด จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 25.30 รองลงมา ได้แก่ ต้องการเนื้อหาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 19.58 ต้องการเนื้อหาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบในระดับชั้นประถมศึกษา จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 15.96 ต้องการเนื้อหาพัฒนาคุณวุฒิตามระดับที่มีความหลากหลาย สรุปร้านอาหารรายวิชาสั้น ๆ เข้าใจง่าย ตรงกับเนื้อหาของหลักสูตรการศึกษานอกระบบทุกรายวิชา จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 14.16 ต้องการรายการติวสอบทุกรายวิชาของหลักสูตรการศึกษานอกระบบ จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 7.83 ต้องการเนื้อหาเพื่อพัฒนาคุณวุฒิตามระดับมีความทันสมัยและน่าสนใจ จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 4.52 ต้องการรายการติวสอบเข้ามหาวิทยาลัย โดยแบ่งเนื้อหาเฉพาะแต่ละสาขาวิชาที่มีผู้นิยมให้ความสนใจ จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 4.22 ต้องการให้มีรายการติววิชาภาษาอังกฤษสำหรับการสอบเข้าในมหาวิทยาลัยและการสมัครงาน และต้องการให้การเรียนรู้ผ่านทางออนไลน์สามารถสะสมคะแนนเพื่อนำมาวัดและประเมินผลในการจบการศึกษาหรือได้รับคุณวุฒิ จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 3.01 เท่ากัน ต้องการให้มีแบบทดสอบท้ายบทเรียนทุกเนื้อหา และต้องการให้มีรายการวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการอ่านและเขียน จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.90 เท่ากัน สุดท้ายคือ ต้องการให้มีรายการติวสอบเข้าชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในระบบ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.61 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.35 แสดงความต้องการในการใช้บริการสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาตนเอง (ทักษะอาชีพ)

ความต้องการ	จำนวน	ร้อยละ
- ต้องการรายการที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพในชีวิตประจำวัน รายการฝึกอาชีพและรายการที่สนับสนุนอาชีพในท้องถิ่น เพื่อสร้างรายได้หลักและรายได้เสริม	143	41.09
- ต้องการให้มีรายการอาชีพที่หลากหลาย ทันสมัย และตรงกับ กระแสความต้องการในปัจจุบัน	47	13.51
- ต้องการรายการขายสินค้าออนไลน์	39	11.21
- ต้องการรายการอาชีพแปลกใหม่ที่เป็นกระแส สามารถสร้างรายได้ดี	26	7.47
- ต้องการรายการสอนอาชีพเกษตรกรรม, ทำสวน, ทำไร่, ทำนา	22	6.32
- ต้องการรายการสอนทำอาหารและขนมที่หลากหลาย	17	4.89
- ต้องการรายการอาชีพรับจ้างทั่วไป, ช่างซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า, รถยนต์	16	4.60
- ต้องการรายการอาชีพด้านเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น อาชีพโปรแกรมเมอร์, อาชีพนักออกแบบเว็บไซต์, อาชีพนักพัฒนาแอปพลิเคชัน	15	4.31
- ต้องการรายการอาชีพด้านการบริการ ไกด์, เสริมสวย, นวด	8	2.30
- ต้องการรายการสอนออกแบบบรรจุภัณฑ์สินค้า, สอน DIY, งานฝีมือ, งานตัดเย็บ, งานจักสาน	6	1.72
- ต้องการรายการอาชีพเฉพาะทาง เช่น หมอ, พยาบาล, วิศวะ, เขียนพระ	6	1.72
- ต้องการให้มีเกียรติบัตรหลังจากการเรียนรู้ผ่านรายการอาชีพ จบครบตามหลักสูตร	2	0.57
- ต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารการเปิดรับสมัครงาน	1	0.29
รวม	348	100.00

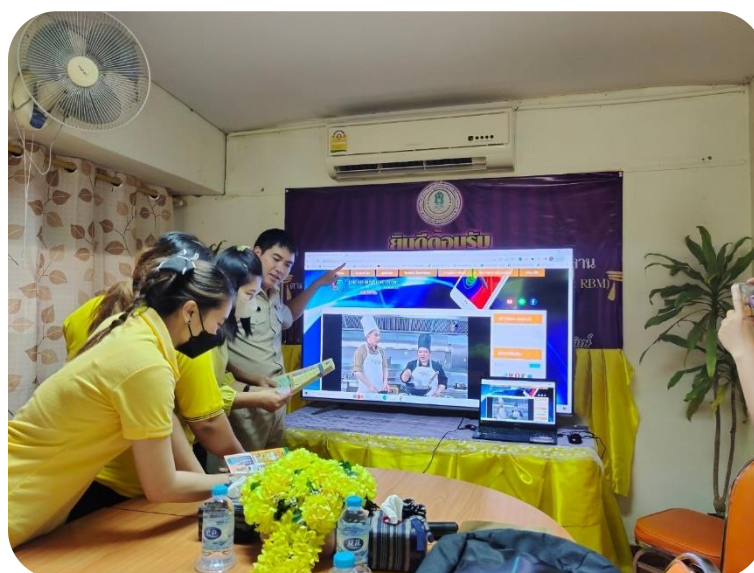
จากตารางที่ 4.35 แสดงความต้องการในการใช้บริการสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาตนเอง (ทักษะอาชีพ) พบว่า ส่วนใหญ่ ต้องการรายการที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพในชีวิตประจำวัน, รายการฝึกอาชีพ และรายการที่สนับสนุนอาชีพในท้องถิ่นเพื่อสร้างรายได้หลักและรายได้เสริมมากที่สุด จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 41.09 รองลงมา ได้แก่ ต้องการให้มีรายการอาชีพที่หลากหลาย ทันสมัยและตรงกับกระแสความต้องการในปัจจุบัน จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 13.51 ต้องการรายการขายสินค้าออนไลน์ จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 11.21 ต้องการรายการอาชีพแปลกใหม่ที่เป็นกระแสสามารถสร้างรายได้ดี จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 7.47 ต้องการรายการสอนอาชีพเกษตรกรรม, ทำสวน, ทำไร่, ทำนา จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 6.32 ต้องการรายการสอนทำอาหารและขนมที่หลากหลาย จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 4.89 ต้องการรายการอาชีพรับจ้างทั่วไป, ช่างซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า, รถยนต์ จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 4.60 ต้องการรายการ

อาชีพด้านเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น อาชีพโปรแกรมเมอร์, อาชีพนักออกแบบเว็บไซต์, อาชีพนักพัฒนาแอปพลิเคชัน จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 4.31 ต้องการรายการอาชีพด้านการบริการ ไกด์, เสริมสวย, นวด จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.30 ต้องการรายการสอนออกแบบบรรจุภัณฑ์สินค้า, สอน DIY, งานฝีมือ, งานตัดเย็บ, งานจักสาน และต้องการรายการอาชีพเฉพาะทาง เช่น หมอ, พยาบาล, วิศวกร, เขียนพระ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 1.72 เท่ากัน ต้องการให้มีเกียรติบัตรหลังจากการเรียนรู้ผ่านรายการอาชีพจบครบตามหลักสูตร จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.57 สุดท้ายคือ ต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารการเปิดรับสมัครงาน จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.29 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.36 แสดงความต้องการในการใช้บริการสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ทักษะจำเป็น, ความรู้ต่าง ๆ)

ความต้องการ	จำนวน	ร้อยละ
- ต้องการรายการเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยี สื่อออนไลน์ และสื่อสร้างสรรค์	58	20.07
- ต้องการรายการเสริมทักษะการดำเนินชีวิตและการทำงาน	55	19.03
- ต้องการรายการเสริมทักษะการพูด อ่าน เขียน ภาษาต่างประเทศ	38	13.15
- ต้องการรายการความรู้ทั่วไปและข่าวสารสถานการณ์ปัจจุบัน	27	9.34
- ต้องการรายการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามความสนใจ	23	7.96
- ต้องการรายการสอนการทำธุรกิจตั้งแต่การจัดการการเงิน บัญชี และการคำนวณภาษี	21	7.27
- ต้องการรายการสุขภาพ ความรู้พื้นฐานการปฐมพยาบาล การจัดการความเครียด โรคซึมเศร้าและจิตวิทยา	15	5.19
- ต้องการรายการสอนวิธีการใช้งานสมาร์ตโฟนและคอมพิวเตอร์เบื้องต้น	11	3.81
- ต้องการรายการสอนวิธีการรับมือจากภัยไซเบอร์ กลโกงจากมิจฉาชีพ	9	3.11
- ต้องการรายการสอนใช้โปรแกรมสำนักงานและแอปพลิเคชัน ที่ช่วยในการทำงาน	8	2.77
- ต้องการรายการสอนสร้างและตัดต่อวิดีโอ	5	1.73
- ต้องการรายการเสริมทักษะการเข้าสังคมและสร้างสัมพันธ์กับผู้อื่น	4	1.38
- ต้องการรายการกฎหมายพื้นฐานในชีวิตประจำวัน	4	1.38
- ต้องการรายการเสริมสร้างสมาธิและสติ ให้ข้อคิดในการดำเนินชีวิต	4	1.38
- ต้องการรายการเกี่ยวกับการให้ความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นและชาติพันธุ์	3	1.04
- ต้องการรายการส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศไทย	3	1.04
- ต้องการรายการการ์ตูนพื้นบ้าน	1	0.35
รวม	289	100.00

จากตารางที่ 4.36 แสดงความต้องการในการใช้บริการสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ทักษะจำเป็น, ความรู้ต่าง ๆ) พบว่า ส่วนใหญ่ ต้องการรายการเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยี สื่อออนไลน์และสื่อสร้างสรรค์ จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 20.07 รองลงมา ได้แก่ ต้องการรายการเสริมทักษะการดำเนินชีวิตและการทำงาน จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 19.03 ต้องการรายการเสริมทักษะการพูด อ่าน เขียน ภาษาต่างประเทศ จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 13.15 ต้องการรายการความรู้ทั่วไปและข่าวสารสถานการณ์ปัจจุบัน จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 9.34 ต้องการรายการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามความสนใจ จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 7.96 ต้องการรายการสอนการทำธุรกิจ ตั้งแต่การจัดการการเงินบัญชีและการคำนวณภาษี จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 7.27 ต้องการรายการสุขภาพ ความรู้พื้นฐานการปฐมพยาบาล การจัดการความเครียด โรคซึมเศร้าและจิตวิทยา จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 5.19 ต้องการรายการสอนวิธีการใช้งาน สมาร์ทโฟนและคอมพิวเตอร์เบื้องต้น จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 3.81 ต้องการรายการสอนวิธี การรับมือจากภัยไซเบอร์ กลโกงจากมิจฉาชีพ จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3.11 ต้องการรายการสอนใช้ โปรแกรมสำนักงานและแอปพลิเคชันที่ช่วยในการทำงาน จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.77 ต้องการรายการสอนสร้างและตัดต่อวิดีโอ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.73 ต้องการรายการเสริม ทักษะการเข้าสังคมและสร้างสัมพันธ์กับผู้อื่นต้องการรายการกฎหมายพื้นฐานในชีวิตประจำวัน ต้องการรายการเสริมสร้างสมาธิและสติให้ข้อคิดในการดำเนินชีวิต จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.38 เท่ากัน ต้องการรายการเกี่ยวกับการให้ความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นและชาติพันธุ์ และต้องการ รายการส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศไทย จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.04 เท่ากัน สุดท้าย คือ ต้องการรายการการ์ตูนพื้นบ้าน จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.35 ตามลำดับ

บทที่ 5

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การติดตามผลการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการใช้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในรูปแบบโทรทัศน์เพื่อการศึกษา วิทยุเพื่อการศึกษา สื่อออนไลน์เพื่อการศึกษา สื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ และสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน 2) เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการให้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา และ 3) เพื่อศึกษาความต้องการใช้บริการสื่อที่สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ของกรมส่งเสริมการเรียนรู้ 3 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบการเรียนรู้พัฒนาคุณวุฒิตามระดับ รูปแบบการเรียนรู้พัฒนาตนเอง รูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อใช้ในการผลิตและเผยแพร่เทคโนโลยีดิจิทัลให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการใช้วิธีการศึกษาในรูปแบบวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 825 คน พบว่า ส่วนใหญ่ อาศัยอยู่ในภาคกลาง คือ จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 18.18 รองลงมา ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 4.73 และจังหวัดลพบุรี จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 4.00 ตามลำดับ ภาคเหนือ คือ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 9.09 รองลงมา ได้แก่ จังหวัดเชียงราย จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 6.55 จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 5.45 ตามลำดับ ภาคใต้ คือ จังหวัดสงขลา จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 5.82 รองลงมา ได้แก่ จังหวัดนราธิวาส จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 4.73 และจังหวัดปัตตานี จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 4.36 ตามลำดับ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 11.64 รองลงมา ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 9.45 และจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 5.82 ตามลำดับ ภาคตะวันออก คือ จังหวัดฉะเชิงเทราและจังหวัดชลบุรี จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 4.00 เท่ากัน รองลงมา ได้แก่ จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 2.18 ตามลำดับ

จากการสำรวจพบว่า ส่วนใหญ่เป็น เพศหญิงจำนวน 478 คน คิดเป็นร้อยละ 57.94 รองลงมาเป็น เพศชาย จำนวน 320 คน คิดเป็นร้อยละ 38.79 เพศทางเลือก (LGBTQ) จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 2.67 และไม่ระบุเพศ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 0.60 ตามลำดับ

ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มากที่สุด จำนวน 280 คน คิดเป็นร้อยละ 33.94 รองลงมา ได้แก่ ประถมศึกษา จำนวน 274 คน คิดเป็นร้อยละ 33.21 และมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 271 คน คิดเป็นร้อยละ 32.85 ตามลำดับ

2. การใช้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของ สกร.ระดับอำเภอ

2.1 การใช้บริการสื่อโทรทัศน์เพื่อการศึกษา

การใช้บริการสื่อโทรทัศน์เพื่อการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่ รับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV) ผ่านทางอินเทอร์เน็ต ที่ www.etvthai.tv จำนวน 750 คน คิดเป็นร้อยละ 72.96 โดยรับชมแบบรายการย้อนหลัง มากที่สุด จำนวน 518 คน คิดเป็นร้อยละ 69.07 และรับชมแบบรายการสด จำนวน 232 คน คิดเป็นร้อยละ 30.93 รองลงมา ได้แก่ รับชมผ่านทางอุปกรณ์รับโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมระบบ KU BAND จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 12.26 รับชมผ่านกล่องรับสัญญาณ IPTV จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 9.24 และรับชมทางเคเบิลทีวีส่วนท้องถิ่น จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 5.54 ตามลำดับ

โดยรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาผ่านอุปกรณ์โทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟนมากที่สุด จำนวน 745 คน คิดเป็นร้อยละ 55.35 รองลงมา ได้แก่ โน้ตบุ๊ก/แท็บเล็ต จำนวน 220 คน คิดเป็นร้อยละ 16.34 คอมพิวเตอร์ PC จำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 12.48 และ Smart TV จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 8.69 ชุดรับสัญญาณดาวเทียม KU BAND/กล่องรับสัญญาณ IPTV/เคเบิลส่วนท้องถิ่น จำนวน 96 คน (ร้อยละ 7.14) ตามลำดับ

การรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV) ส่วนใหญ่ รับชมเฉลี่ยสัปดาห์ละ 2 ครั้ง จำนวน 274 คน คิดเป็นร้อยละ 33.21 รองลงมา ได้แก่ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง จำนวน 250 คน คิดเป็นร้อยละ 30.30 สัปดาห์ละ 3 ครั้ง จำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 19.76 รับชมทุกวัน จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 7.64 สัปดาห์ละ 4 ครั้ง จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 6.06 และอื่นๆ จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 3.03 ได้แก่ รับชมช่วงเวลาว่างจากงาน, รับชมเฉพาะวันที่มีเรียน, เดือนละ 1-2 ครั้ง และรับชมบางครั้งเมื่อต้องการอยากรู้เพิ่มเติม ตามลำดับ

ผู้รับชมรายการสนใจรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV) ประเภท ข่าว/สื่อบันเทิง/สารคดีเกี่ยวกับการศึกษา มากที่สุด จำนวน 484 คน คิดเป็นร้อยละ 19.35 รองลงมา ได้แก่ แนะนำอาชีพ ช่องทางหารายได้/แนะนำการลงทุน จำนวน 356 คน คิดเป็นร้อยละ 14.23 ละคร/ซีรีส์ส่งเสริมการศึกษา จำนวน 303 คน คิดเป็นร้อยละ 12.12 การเกษตรผสมผสาน จำนวน 228 คน คิดเป็นร้อยละ 9.12 รายการสำหรับเด็กและเยาวชน จำนวน 223 คน คิดเป็นร้อยละ 8.92 ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 8.40 ทั่วไป/ทอล์คโชว์ จำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 6.44 กีฬา จำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 6.28 ประเพณี/ความเชื่อต่าง ๆ จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 6.06 ศาสนา/ธรรมะ จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 4.87 และพยากรณ์อากาศ จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 4.23 ตามลำดับ

มีจำนวนผู้ใช้บริการรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV) ส่วนใหญ่ เฉลี่ยสัปดาห์ละ 30 คน จำนวน 307 คน คิดเป็นร้อยละ 37.21 รองลงมา ได้แก่ สัปดาห์ละ 25 คน จำนวน 250 คน คิดเป็นร้อยละ 30.30 สัปดาห์ละ 20 คน จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 12.12 สัปดาห์ละ 15 คน จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 9.45 สัปดาห์ละ 10 คน จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 7.27 และอื่น ๆ จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 3.65 ได้แก่ น้อยกว่า 10 คน แต่ไม่เกิน 15 คน/สัปดาห์, ตั้งแต่ 15 คนขึ้นไป แต่ไม่เกิน 20 คน/สัปดาห์, ตั้งแต่ 20 คนขึ้นไป แต่ไม่เกิน 25 คน/สัปดาห์, ตั้งแต่ 25 คนขึ้นไป แต่ไม่เกิน 30 คน/สัปดาห์ และตั้งแต่ 30 คน/สัปดาห์ขึ้นไป จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 3.65 ตามลำดับ

ความพึงพอใจในการรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV) พบว่า ส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก จำนวน 417 คน คิดเป็นร้อยละ 50.54 รองลงมา ได้แก่ ระดับมากที่สุด จำนวน 279 คน คิดเป็นร้อยละ 33.82 ระดับปานกลาง จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 15.03 และระดับน้อย จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 0.61 ตามลำดับ

2.2 การใช้บริการสื่อวิทยุเพื่อการศึกษา

การใช้บริการสื่อวิทยุเพื่อการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่ เคยรับฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษาที่ผลิตและเผยแพร่ โดยศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา สังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ จำนวน 492 คน คิดเป็นร้อยละ 59.64 และไม่เคยรับฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษา จำนวน 333 คน คิดเป็นร้อยละ 40.36

โดยผู้ที่เคยรับฟังรายการ มีการรับฟังรายการผ่านทางอินเทอร์เน็ต www.moeradiothai.net มากที่สุด จำนวน 353 คน คิดเป็นร้อยละ 47.90 รองลงมา ได้แก่ รับฟังรายการผ่าน Facebook : วิทยุศึกษา FM 92 จำนวน 203 คน คิดเป็นร้อยละ 27.54 รับฟังรายการผ่านเครื่องรับวิทยุคลื่น FM 92 MHz. จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 11.80 รับฟังรายการผ่านทางดาวเทียม ช่องวิทยุศึกษา จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 7.60 รับฟังรายการผ่านทาง CET Media app จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 4.61 และรับชมผ่านทางช่องทางอื่น ๆ เช่น เว็บไซต์และแอปพลิเคชันฟังเพลง จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 0.55 ตามลำดับ

ส่วนผู้ที่ไม่เคยรับฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษา ส่วนใหญ่ ให้เหตุผลว่า สื่อวิทยุไม่เป็นที่นิยม มากที่สุด จำนวน 196 คน คิดเป็นร้อยละ 45.69 รองลงมา ได้แก่ ไม่ทราบช่องทางในการรับฟัง จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 28.21 และไม่ทราบว่า มีสถานีวิทยุศึกษา จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 26.10 ตามลำดับ

โดยผู้ที่เคยรับฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษา ส่วนใหญ่ รับฟังผ่านอุปกรณ์โทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟนมากที่สุด จำนวน 433 คน คิดเป็นร้อยละ 48.33 รองลงมา ได้แก่ โน้ตบุ๊ก/แท็บเล็ต จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 17.63 คอมพิวเตอร์ PC จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ

16.29 เครื่องรับวิทยุ จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 6.47 กล้องรับสัญญาณดาวเทียม จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 5.92 และ SMART TV จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 5.36 ตามลำดับ

โดยจากการสำรวจพบว่า พฤติกรรมการรับฟัง ส่วนใหญ่ รัับฟังไปพร้อม ๆ กับทำกิจกรรมอื่นไปด้วย มากที่สุด จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 26.37 รองลงมา ได้แก่ รัับฟังเฉพาะรายการที่ชอบ จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 25.96 รัับฟังรายการย้อนหลังในเวลาที่จะสะดวก จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 23.53 รัับฟังสลับไปมากับรายการของสถานีอื่น จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 17.85 และรัับฟังตลอดรายการไม่เปลี่ยนไปคลื่นอื่น จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 6.29 ตามลำดับ

จากการสอบถามความสนใจรัับฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษา พบว่า ประเภทรายการที่ผู้รัับฟังสนใจรัับฟัง มากที่สุด คือ ประเภทรายการความรู้ทั่วไป จำนวน 558 คน คิดเป็นร้อยละ 24.91 รองลงมา ได้แก่ ประเภทรายการอาชีพ จำนวน 395 คน คิดเป็นร้อยละ 17.63 ประเภทรายการข่าว จำนวน 382 คน คิดเป็นร้อยละ 17.05 ประเภทรายการสาระบันเทิง จำนวน 326 คน คิดเป็นร้อยละ 14.55 ประเภทรายการสารคดี จำนวน 247 คน คิดเป็นร้อยละ 11.03 ประเภทรายการภาษา จำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 7.63 ประเภทรายการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 6.70 และประเภทรายการอื่น ๆ ได้แก่ ประเภทรายการสุขภาพและรายการการศึกษา จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 0.50 ตามลำดับ

และต้องการให้มีรายการวิทยุส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณวุฒิตามระดับของ สกร. ในช่วงเวลา 09.01 – 12.00 น. มากที่สุด จำนวน 260 คน คิดเป็นร้อยละ 31.52 รองลงมา ได้แก่ เวลา 18.01 – 21.00 น. จำนวน 250 คน คิดเป็นร้อยละ 30.30 เวลา 12.01 – 15.00 น. จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 13.45 เวลา 15.01 – 18.00 น. จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 9.82 เวลา 06.00 – 09.00 น. จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 8.24 และเวลา 21.01 – 24.00 น. จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 6.67 ตามลำดับ

2.3 การใช้บริการสื่อออนไลน์เพื่อการศึกษา

การใช้บริการสื่อออนไลน์เพื่อการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่ มีการใช้บริการสื่อออนไลน์เพื่อการศึกษาผ่านทางอุปกรณ์โทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟน มากที่สุด จำนวน 740 คน คิดเป็นร้อยละ 89.70 รองลงมา ได้แก่ แท็บเล็ต, โน้ตบุ๊ก จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 4.85 SMART TV จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 2.79 และคอมพิวเตอร์ PC จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 2.66 ตามลำดับ

มีการใช้ช่องทางในการเรียนรู้สื่อออนไลน์เพื่อการศึกษาผ่านทาง YouTube ช่อง ETV สื่อดิจิทัลเพื่อการศึกษา มากที่สุด จำนวน 565 คน คิดเป็นร้อยละ 22.58 รองลงมา ได้แก่ YouTube ช่อง ETV สื่อสร้างอาชีพ สร้างรายได้ จำนวน 346 คน คิดเป็นร้อยละ 13.83 YouTube ช่อง ETV ดิวเข้มออนไลน์ จำนวน 336 คน คิดเป็นร้อยละ 13.43 Facebook ทางเพจ ETV สื่อดิจิทัลเพื่อการศึกษา จำนวน 317 คน คิดเป็นร้อยละ 12.67 เว็บไซต์ ทาง www.cet.go.th จำนวน

287 คน คิดเป็นร้อยละ 11.47 Facebook ทางเพจ ETV ดิวเข้มออนไลน์ จำนวน 184 คน คิดเป็นร้อยละ 7.35 Facebook ทางเพจ ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา จำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 6.23 TikTok ทางช่อง Cet Etv จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 5.72 Line ทางไลน์ OA พี่ดิวเข้มออนไลน์ จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 4.03 และ Twitter ทาง สื่อดิจิทัลเพื่อการศึกษาออนไลน์ จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 2.69 ตามลำดับ

โดยวัตถุประสงค์ในการรับชม ส่วนใหญ่ เพื่อศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้านการศึกษา จำนวน 677 คน คิดเป็นร้อยละ 36.50 รองลงมา ได้แก่ เพื่อศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้านอาชีพ จำนวน 458 คน คิดเป็นร้อยละ 24.69 เพื่อแชร์ข่าวสารความรู้ หรือสิ่งที่ตนสนใจ จำนวน 207 คน คิดเป็นร้อยละ 11.16 เพื่อดูโพสต์หรือวิดีโอเกร็ดความรู้ จำนวน 197 คน คิดเป็นร้อยละ 10.62 ประชาสัมพันธ์ข่าวสาร จำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 9.43 เลือกชม/ซื้อสินค้าจากศูนย์จำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ออนไลน์ของ สกร. จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 7.60 ตามลำดับ

มีจำนวนผู้ใช้บริการสื่อออนไลน์เพื่อการศึกษา ส่วนใหญ่ เฉลี่ยสัปดาห์ละ 30 คน จำนวน 312 คน คิดเป็นร้อยละ 37.82 รองลงมา ได้แก่ สัปดาห์ละ 25 คน จำนวน 211 คน คิดเป็นร้อยละ 25.58 สัปดาห์ละ 20 คน จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 16.97 สัปดาห์ละ 15 คน จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 8.73 สัปดาห์ละ 10 คน คิดเป็นร้อยละ 8.48 และอื่น ๆ จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 2.42 ได้แก่ มากกว่า 35 คนขึ้นไป/สัปดาห์ ตามลำดับ

2.4 การใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ

การใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา พบว่ามีผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ รู้จัก แต่ไม่เคยใช้บริการ มากที่สุด จำนวน 337 คน คิดเป็นร้อยละ 40.85 รองลงมา ได้แก่ ไม่รู้จัก จำนวน 306 คน คิดเป็นร้อยละ 37.09 และรู้จัก และเคยใช้บริการ จำนวน 182 คน คิดเป็นร้อยละ 22.06 ตามลำดับ

โดยมีการใช้บริการผ่านทาง YouTube ช่อง ส่วนสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 36.65 มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ เว็บไซต์ศูนย์สื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ www.braille-cet.in.th จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 33.10 และแฟนเพจส่วนสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ www.facebook.com/braille.cet จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 30.25 ตามลำดับ

และสาเหตุของการไม่เคยใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ ส่วนใหญ่ ไม่ได้เป็นคนพิการ มากที่สุด จำนวน 269 คน คิดเป็นร้อยละ 95.73 รองลงมา ได้แก่ ไม่ทราบช่องทางในการรับบริการ จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 23.49 และไม่ทราบว่ามีการให้บริการสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ และ จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 18.51 ตามลำดับ

มีผู้เคยใช้บริการหรือสนใจสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการประเภท หนังสือเสียง ตามหลักสูตร มากที่สุด จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 29.55 รองลงมา ได้แก่ หนังสือเสียงตามอัธยาศัย จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 27.92 รายการวีดิทัศน์ตามอัธยาศัย จำนวน 72 คน

คิดเป็นร้อยละ 23.38 หนังสือเบรลล์ตามหลักสูตร จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 10.39 และหนังสือเบรลล์ตามอธยาศัย จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 8.76 ตามลำดับ

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการให้ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาผลิตเนื้อหาส่งเสริมความรู้ให้แก่คนพิการ คือ สื่อตามแบบเรียนหลักสูตร สกร. มากที่สุด จำนวน 511 คน คิดเป็นร้อยละ 28.90 รองลงมา ได้แก่ สื่อส่งเสริมการอ่าน จำนวน 484 คน คิดเป็นร้อยละ 27.38 เกร็ดสาระความรู้ จำนวน 322 คน คิดเป็นร้อยละ 18.21 สื่อหนังสือวิชาการ จำนวน 255 คน คิดเป็นร้อยละ 14.42 นวนิยาย จำนวน 191 คน คิดเป็นร้อยละ 10.80 และอื่น ๆ คือ ทักษะการดำรงชีวิตประจำวัน จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 0.29 ตามลำดับ

โดยประเภทสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการที่ต้องการให้ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาทำการผลิตมากที่สุด คือ ต้องการสื่อคนพิการประเภทหนังสือเสียงตามหลักสูตร มากที่สุด จำนวน 470 คน คิดเป็นร้อยละ 24.35 รองลงมา ได้แก่ หนังสือเสียงตามอธยาศัย จำนวน 424 คน คิดเป็นร้อยละ 21.97 วิทยุทัศน์ตามหลักสูตร (มีภาษามือ) จำนวน 357 คน คิดเป็นร้อยละ 18.50 หนังสือเบรลล์ตามหลักสูตร จำนวน 274 คน คิดเป็นร้อยละ 14.20 หนังสือเบรลล์ตามอธยาศัย จำนวน 225 คน คิดเป็นร้อยละ 11.66 และวิทยุทัศน์ตามอธยาศัย (มีภาษามือ) จำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 9.32 ตามลำดับ

ซึ่งให้เหตุผลที่สนใจว่า เพื่อการศึกษาเรื่องที่ตนสนใจมากที่สุด จำนวน 466 คน คิดเป็นร้อยละ 23.70 รองลงมา ได้แก่ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจจำนวน 373 คน คิดเป็นร้อยละ 18.97 เพื่อเรียนรู้วิธีสื่อสารกับผู้พิการ จำนวน 311 คน คิดเป็นร้อยละ 15.82 เพื่อแนะนำแก่ผู้พิการที่ตนรู้จัก จำนวน 303 คน คิดเป็นร้อยละ 15.41 เพื่อช่วยในการจัดการเรียนการสอนแก่ผู้พิการ จำนวน 237 คน คิดเป็นร้อยละ 12.05 เพื่อประโยชน์ต่อสาขาวิชาที่ศึกษา จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 8.44 และเพื่อประโยชน์ต่องานวิจัย จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 5.61 ตามลำดับ

2.5 การใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน

การใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนพบว่า ส่วนใหญ่ ใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน ประเภทสื่อออนไลน์ เพื่อการศึกษา มากที่สุด จำนวน 543 คน คิดเป็นร้อยละ 40.37 รองลงมา ได้แก่ สื่อโทรทัศน์ เพื่อการศึกษา จำนวน 519 คน คิดเป็นร้อยละ 38.59 สื่อวิทยุเพื่อการศึกษา จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 11.75 และสื่อ Offline ประเภท VCD/DVD จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 9.29 ตามลำดับ

โดยปัจจัยที่ทำให้เกิดความต้องการรับชมรายการเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนมากขึ้น คือ รายการมีรูปแบบที่น่าสนใจและทันสมัย มากที่สุด จำนวน 627 คน คิดเป็นร้อยละ 42.11 รองลงมา ได้แก่ องค์กรประกอบฉาก ภาพ สี สัน สดใส คุณภาพของภาพคมชัด จำนวน 352 คน คิดเป็นร้อยละ 23.64 วิทยากรหรืออาจารย์เป็นผู้มีชื่อเสียง มีเทคนิคการถ่ายทอด

ความรู้ที่ตี จำนวน 282 คน คิดเป็นร้อยละ 18.94 รายการอาเซียนมีการผลิตจำนวนมากขึ้นและมีหลายภาษามากขึ้น จำนวน 228 คน คิดเป็นร้อยละ 15.31 ตามลำดับ

ซึ่งมีผู้ใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน ส่วนใหญ่เฉลี่ยสัปดาห์ละ 10 คน จำนวน 395 คน คิดเป็นร้อยละ 47.88 รองลงมา ได้แก่ สัปดาห์ละ 15 คน จำนวน 217 คน คิดเป็นร้อยละ 26.30 สัปดาห์ละ 20 คน จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 15.03 สัปดาห์ละ 25 คน จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 2.42 สัปดาห์ละ 30 คน จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 3.64 และอื่น ๆ จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 4.73 ได้แก่ ต่ำกว่า 10 คน/สัปดาห์ และตั้งแต่ 10 คน แต่ไม่เกิน 15 คน/สัปดาห์

ความพึงพอใจในการใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน พบว่า ส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก จำนวน 423 คน คิดเป็นร้อยละ 51.27 รองลงมา ได้แก่ ระดับมากที่สุด จำนวน 243 คน คิดเป็นร้อยละ 29.45 ระดับปานกลาง จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 17.82 ระดับน้อย จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 1.21 และระดับน้อยที่สุด จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.25 ตามลำดับ

3. ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการให้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา

ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาการให้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา พบว่า ส่วนมากมีผู้ใช้บริการแล้วพบปัญหา ด้านสัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่เสถียร มากที่สุด จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 41.61 รองลงมา ได้แก่ ไม่มีอินเทอร์เน็ตมือถือและ WIFI จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 19.03 ไม่มีอุปกรณ์รับชมและอุปกรณ์รับชมไม่รองรับ จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 13.55 ขาดการประชาสัมพันธ์ จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 7.10 รายการขาดความน่าสนใจและไม่หลากหลาย 15 คน คิดเป็นร้อยละ 4.84 ผู้รับชมขาดทักษะในการใช้สื่อเทคโนโลยี จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 4.52 ช่วงเวลาการออกอากาศของรายการไม่ตรงกับความต้องการของผู้เรียน จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 3.55 เนื้อหาของรายการขาดความทันสมัยไม่เป็นปัจจุบัน และเว็บไซต์ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษามีความซับซ้อน จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.26 เท่ากัน และเนื้อหารายการไม่ครบตามหลักสูตรของกรมส่งเสริมการเรียนรู้ที่เรียน และไม่มีเอกสารประกอบการรับชมให้ดาวน์โหลด จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.28 ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการให้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา พบว่า ส่วนมากมีผู้ใช้บริการให้ข้อเสนอแนะในการให้บริการว่า ควรมีรายการที่หลากหลายมากขึ้น และเพิ่มความน่าสนใจในการนำเสนอรายการให้มากขึ้น มากที่สุด จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 20.23 รองลงมา ได้แก่ ควรมีสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่เร็วและแรง ให้บริการฟรี จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 15.27 ควรสนับสนุนอุปกรณ์การรับชม จำนวน 38 คน

คิดเป็นร้อยละ 14.50 ควรปรับปรุงเนื้อหารายการให้เป็นปัจจุบัน ทันสมัยและทันสมัยและทันสมัยและทันสมัย
 อยู่เสมอ จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 11.45 สื่อที่อยู่แล้วมีประโยชน์ต่อการส่งเสริมการศึกษาใช้
 งานง่าย และสะดวก จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 11.07 ควรมีการประชาสัมพันธ์ช่องทางกา
 ไรให้บริการเพื่อการรับรู้เพิ่มขึ้น จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 6.87 ต้องการให้มีสื่อครบทุกรายวิชา
 บังคับของการศึกษานอกระบบ จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 6.49 ควรพัฒนาแอปพลิเคชันให้
 สามารถดาวน์โหลดได้ง่ายขึ้น และควรมีรายการอาชีพที่มีวิทยากรผู้เชี่ยวชาญมาถ่ายทอดความรู้
 จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 3.05 เท่ากัน ควรมีการจัดอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับ
 การผลิตสื่อการสอน และควรมีการแนะนำวิธีการเข้าใช้เว็บไซต์ จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.67
 เท่ากัน ควรมีหนังสือเรียนแนวข้อสอบพร้อมเฉลย จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2.29 และสุดท้าย
 ควรมีกิจกรรมเกมวิชาการชิงรางวัล จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.39 ตามลำดับ

4. ความต้องการใช้บริการสื่อที่สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ของกรมส่งเสริม การเรียนรู้

4.1 ความต้องการในการใช้บริการสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาคุณภาพตามระดับ

พบว่า ส่วนใหญ่มีความต้องการเนื้อหาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบในระดับชั้น
 มัธยมศึกษาตอนปลาย มากที่สุด จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 25.30 รองลงมา ได้แก่ ต้องการเนื้อหา
 ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ
 19.58 ต้องการเนื้อหาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบในระดับชั้นประถมศึกษา จำนวน 53 คน
 คิดเป็นร้อยละ 15.96 ต้องการให้เนื้อหาพัฒนาคุณภาพตามระดับที่มีความหลากหลาย สรุปรายวิชา
 รายวิชาสั้น ๆ เข้าใจง่าย ตรงกับเนื้อหาของหลักสูตรการศึกษานอกระบบทุกรายวิชา จำนวน 47 คน
 คิดเป็นร้อยละ 14.16 ต้องการรายการตรวจสอบทุกรายวิชาของหลักสูตรการศึกษานอกระบบ จำนวน
 26 คน คิดเป็นร้อยละ 7.83 ต้องการเนื้อหาเพื่อพัฒนาคุณภาพตามระดับมีความทันสมัยและน่าสนใจ
 จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 4.52 ต้องการรายการตรวจสอบเข้ามหาวิทยาลัย โดยแบ่งเนื้อหาเฉพาะ
 แต่ละสาขาวิชาที่มีผู้นิยมให้ความสนใจ จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 4.22 ต้องการให้มีรายการ
 ติววิชาภาษาอังกฤษสำหรับการสอบเข้าในมหาวิทยาลัยและการสมัครงาน และต้องการให้การเรียนรู้
 ผ่านทางออนไลน์สามารถสะสมคะแนนเพื่อนำมาวัดและประเมินผลในการจบการศึกษาและได้รับ
 คุณวุฒิ จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 3.01 เท่ากัน ต้องการให้มีแบบทดสอบท้ายบทเรียนทุกเนื้อหา
 และต้องการให้มีรายการวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการอ่านและเขียน จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.90
 เท่ากัน สุดท้ายต้องการให้มีรายการตรวจสอบเข้าชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในระบบ จำนวน 2 คน
 คิดเป็นร้อยละ 0.61 ตามลำดับ

4.2 ความต้องการในการใช้บริการสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาตนเอง (ทักษะอาชีพ)

พบว่า ส่วนใหญ่ต้องการรายการที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพในชีวิตประจำวัน, รายการฝึกอาชีพ และรายการที่สนับสนุนอาชีพในท้องถิ่นเพื่อสร้างรายได้หลักและรายได้เสริม จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 41.09 มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ต้องการให้มีรายการอาชีพที่หลากหลายทันสมัย และตรงกับกระแสความต้องการในปัจจุบัน จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 13.51 ต้องการรายการขายสินค้าออนไลน์ จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 11.21 ต้องการรายการอาชีพแปลกใหม่ที่เป็นกระแสสามารถสร้างรายได้ดี จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 7.47 ต้องการรายการสอนอาชีพเกษตรกรรม, ทำสวน, ทำไร่, ทำนา จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 6.32 ต้องการรายการสอนทำอาหารและขนมที่หลากหลาย จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 4.89 ต้องการรายการอาชีพรับจ้างทั่วไป, ช่างซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า, รถยนต์ จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 4.60 ต้องการรายการอาชีพด้านเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น อาชีพโปรแกรมเมอร์, อาชีพนักออกแบบเว็บไซต์, อาชีพนักพัฒนาแอปพลิเคชัน จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 4.31 ต้องการรายการอาชีพด้านการบริการ ไกด์, เสริมสวย, นวด จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.30 ต้องการรายการสอนออกแบบบรรจุภัณฑ์สินค้า, สอน DIY, งานฝีมือ, งานตัดเย็บ, งานจักสาน และต้องการรายการอาชีพเฉพาะทาง เช่น หมอ, พยาบาล, วิศวกร, เขียนพระ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 1.72 เท่ากัน ต้องการให้มีเกียรติบัตรหลังจากการเรียนรู้ผ่านรายการอาชีพจบครบตามหลักสูตร จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.57 และต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารการเปิดรับสมัครงาน จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.29 ตามลำดับ

4.3 ความต้องการในการใช้บริการสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ทักษะจำเป็น, ความรู้ต่าง ๆ)

พบว่า ส่วนใหญ่ต้องการรายการเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยี สื่อออนไลน์ และสื่อสร้างสรรค์ จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 20.07 รองลงมา ได้แก่ ต้องการรายการเสริมทักษะการดำเนินชีวิตและการทำงาน จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 19.03 ต้องการรายการเสริมทักษะการพูด อ่าน เขียน ภาษาต่างประเทศ จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 13.15 ต้องการรายการความรู้ทั่วไปและข่าวสารสถานการณ์ปัจจุบัน จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 9.34 ต้องการรายการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามความสนใจ จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 7.96 ต้องการรายการสอนการทำธุรกิจตั้งแต่การจัดการการเงิน บัญชีและการคำนวณภาษี จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 7.27 ต้องการรายการสุขภาพ ความรู้พื้นฐานการปฐมพยาบาล การจัดการความเครียด โรคซึมเศร้า และจิตวิทยา จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 5.19 ต้องการรายการสอนวิธีการใช้งานสมาร์ทโฟนและคอมพิวเตอร์เบื้องต้น จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 3.81 ต้องการรายการสอนวิธีการรับมือจากภัยไซเบอร์ กลโกงจากมิจฉาชีพ จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3.11 ต้องการรายการสอนใช้โปรแกรมสำนักงานและแอปพลิเคชันที่ช่วยในการทำงาน จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.77 ต้องการรายการสอนสร้างและตัดต่อวิดีโอ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.73 ต้องการรายการเสริมทักษะ

การเข้าสังคมและสร้างสัมพันธ์กับผู้อื่น ต้องการรายการกฎหมายพื้นฐานในชีวิตประจำวัน ต้องการรายการเสริมสร้างสมาธิและสติให้ข้อคิดในการดำเนินชีวิต จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.38 เท่ากัน ต้องการรายการเกี่ยวกับการให้ความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นและชาติพันธุ์ และต้องการรายการส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศไทย จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.04 เท่ากัน สุดท้ายคือ ต้องการรายการการ์ตูนพื้นบ้าน จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.35 ตามลำดับ

อภิปรายผล

การติดตามผลการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ครั้งนี้ ได้นำประเด็นสำคัญมาอภิปรายผลตามรายละเอียด ดังต่อไปนี้

การใช้บริการสื่อโทรทัศน์เพื่อการศึกษา

ปัจจุบันแนวโน้มการใช้บริการสื่อโทรทัศน์นิยมรับชมทางอินเทอร์เน็ตมากขึ้นที่ www.etvthai.tv โดยรับชมแบบรายการย้อนหลังมากกว่าการรับชมแบบรายการสด ซึ่งสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันกับผลการสำรวจของ Nielsen (2022) ที่แสดงให้เห็นถึงความนิยมในการดูทีวีสดลดลงอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่การดูวิดีโอสตรีมมิ่งและเนื้อหาอนดีมานด์ผ่านอินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้น ซึ่งพฤติกรรมนี้มาพร้อมกับแพลตฟอร์มดิจิทัลที่หันมาทำรายการสดในรูปแบบผังทีวีมากขึ้น โดยในช่วงปี 2020-2021 พบว่าคนไทยใช้เวลาดูวิดีโอออนไลน์เพิ่มขึ้นมากกว่าปีที่ผ่านมา ถึงแม้ว่าคนจะดูรายการทีวีสดตามผังรายการน้อยลง แต่ทีวียังคงมีความจำเป็นสำหรับผู้บริโภคเพียงแค่เปลี่ยนบริบทในการใช้ทีวีเป็นเครื่องมือในการเข้าถึงคอนเทนต์ที่เปลี่ยนไปจากเดิมจากการดูทีวีตามผังรายการเป็นการเปิดทีวีเพื่อเข้าดูวิดีโอสตรีมมิ่ง เล่นเกม และอื่น ๆ

โดยมีการรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาผ่านอุปกรณ์โทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟนมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ โน้ตบุ๊ก/แท็บเล็ต และคอมพิวเตอร์ PC ตามลำดับ ซึ่งแตกต่างจากผลสำรวจการเข้าถึงสื่อวิทยุและสื่อโทรทัศน์ ปี พ.ศ. 2566 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (2566) พบว่า ประชาชนมีการรับชมรายการโทรทัศน์ทั่วไปผ่านอุปกรณ์ที่ใช้รับชม คือ เครื่องรับโทรทัศน์ธรรมดาในสัดส่วนสูงที่สุด จำนวนร้อยละ 68.3 รองลงมาคือ การรับชมผ่านอุปกรณ์โทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟน จำนวนร้อยละ 37.4 และเครื่องรับโทรทัศน์แบบสมาร์ททีวี จำนวนร้อยละ 27.7 ตามลำดับ ซึ่งอาจแสดงถึงความสะดวกในการเข้าถึงสื่อเพื่อการศึกษาของผู้เรียนสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ โดยผ่านทางโทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟนมากกว่าอุปกรณ์อื่น ๆ ประกอบกับการรับชมรายการของสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (ETV) จำเป็นต้องมีอุปกรณ์ชุดรับสัญญาณดาวเทียม ซึ่งอาจมีค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นตามมาด้วย

พฤติกรรมการรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV) ส่วนใหญ่ เฉลี่ยสัปดาห์ละ 2 ครั้ง รองลงมา ได้แก่ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง สัปดาห์ละ 3 ครั้ง และรับชมทุกวัน ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องไปใน

ทิศทางเดียวกันกับผลการศึกษาของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา (2566) ที่พบว่า พฤติกรรมการรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาของสถานี (ETV) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เปิดรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา ส่วนใหญ่ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง มากที่สุด รองลงมา สัปดาห์ละ 1 ครั้ง สัปดาห์ละ 3 ครั้ง และรับชมทุกวัน ตามลำดับ

มีความสนใจรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV) ประเภท ข่าว/สื่อบุคคลเกี่ยวกับการศึกษา มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ แนะนำอาชีพ ช่องทางหารายได้/แนะนำการลงทุน และละคร/ซีรีส์ส่งเสริมการศึกษา ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันกับการสำรวจการรับฟัง/รับชมรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยและสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย พ.ศ. 2567 โดยกรมประชาสัมพันธ์ร่วมกับสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (2567) พบว่า ประชาชนมีความต้องการรับชมรายการจากสถานีวิทยุโทรทัศน์ ประเภท รายการข่าวสาร มากที่สุด จำนวนร้อยละ 68.5 รองลงมา ได้แก่ รายการละคร รายการข่าวสาร และรายการบันเทิง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีความสนใจรับชมรายการที่ให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ประเด็นที่น่าสนใจต่าง ๆ ในสังคม ทันสถานการณ์และเป็นปัจจุบัน ซึ่งเป็นการสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพจากสถานการณ์จริง รองลงมา คือ แนะนำอาชีพ ช่องทางหารายได้/แนะนำการลงทุน ซึ่งสะท้อนถึงความสนใจของผู้เรียนในด้านการหารายได้และการพัฒนาทักษะอาชีพที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริง และสุดท้ายคือความสนใจในรายการละคร/ซีรีส์ส่งเสริมการศึกษา อาจแสดงถึงผู้เรียนมีความสนใจในความบันเทิง แต่หากเนื้อหาอันมีสอดแทรกความรู้หรือแนวคิดที่ช่วยเสริมสร้างคุณธรรมก็ยังสามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียนได้ สะท้อนถึงความต้องการรายการประเภทที่ผ่อนคลายและมีความสร้างสรรค์

การใช้บริการสื่อวิทยุเพื่อการศึกษา

การใช้บริการสื่อวิทยุเพื่อการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่เคยรับฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษา ที่ผลิตและเผยแพร่โดยศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา สกร. ผ่านทางอินเทอร์เน็ต www.moeradiothai.net มากที่สุด ซึ่งแตกต่างจากผลสำรวจพฤติกรรมและแนวโน้มการรับฟังสื่อทางเสียงของคนไทย ปี 2562 โดยกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์ (2562) ที่พบว่า ช่องทางสำคัญที่ผู้บริโภคใช้รับฟังวิทยุออนไลน์ คือ การฟังผ่านแอปพลิเคชัน สัดส่วนร้อยละ 65.9 ส่วนการรับฟังผ่านเว็บไซต์มีเพียง ร้อยละ 39.7 โดยการสำรวจในครั้งนี้ พบว่า ผู้เรียนสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้นิยมรับฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษาผ่านช่องทางเว็บไซต์วิทยุเพื่อศึกษามากกว่าทุกช่องทาง อาจเนื่องมาจากความสะดวกในการเข้าใช้งานหรือการรับรู้การประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์มากกว่าทางแอปพลิเคชันของผู้เรียน

ส่วนผู้ที่ไม่เคยรับฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษา ส่วนใหญ่ ให้เหตุผลว่าสื่อวิทยุไม่เป็นที่นิยม มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ไม่ทราบช่องทางในการรับฟัง และไม่ทราบว่าสถานีวิทยุศึกษาตามลำดับซึ่งแสดงให้เห็นว่าสื่อวิทยุไม่เป็นที่นิยมแล้วในผู้เรียนยุคปัจจุบัน อาจเกิดจากการที่ไม่มีอุปกรณ์เครื่องรับสัญญาณวิทยุ ความไม่สะดวกในการใช้งาน หรือสื่อวิทยุไม่สามารถนำเสนอเนื้อหา

ได้ตามความสนใจของผู้ฟังและขาดความสามารถในการโต้ตอบเมื่อเทียบกับสื่อดิจิทัล เป็นต้น อีกทั้ง การที่ผู้เรียนส่วนหนึ่งยังไม่ทราบช่องทางในการรับฟังและไม่ทราบว่า มีสถานีวิทยศึกษา อาจมาจากการประชาสัมพันธ์ที่ยังไม่ทั่วถึงในแวดวงการศึกษา

การรับฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษาผ่านทางอุปกรณ์โทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟน มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ โน้ตบุ๊ก/แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ PC และเครื่องรับวิทยุ ตามลำดับ สอดคล้องกับผลสำรวจพฤติกรรมและแนวโน้มการรับฟังสื่อทางเสียงของคนไทย ปี 2562 โดยกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์ (2562) ที่พบว่า มีผู้รับฟังรายการวิทยุผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ คิดเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 83.7 ตามมาด้วยการรับฟังจากคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ โน้ตบุ๊ก แล็ปท็อป และคอมพิวเตอร์พกพา ในสัดส่วนจำนวนร้อยละ 13.6 ในขณะที่การรับฟังผ่านทางแท็บเล็ต คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 2.2 ตามลำดับ

ซึ่งมีความสนใจรับฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษาประเภทความรู้ทั่วไป มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ อาชีพ และสาระบันเทิง ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้มีความต้องการรายการความรู้ทั่วไปที่มีเนื้อหาความรู้ที่ครอบคลุมและหลากหลายเป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน รองลงมา คือ ความบันเทิง ก็ยังคงเป็นที่ต้องการของผู้เรียน เนื่องจากการได้รับความเพลิดเพลินและความรู้ในเวลาเดียวกัน อย่างไรก็ตามรายการประเภทสาระบันเทิงอาจได้รับความนิยมรองจากประเภทรายการความรู้ทั่วไปและรายการอาชีพ เพราะเนื้อหาอาจมีความเฉพาะเจาะจงน้อยกว่า และอาจไม่ตรงกับความต้องการในการพัฒนาทักษะเฉพาะทางของผู้ฟัง

และหากมีการผลิตรายการวิทยุส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณวุฒิตามระดับของกรมส่งเสริมการเรียนรู้ พบว่า ผู้เรียนสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ต้องการเรียนรู้ในช่วงเวลา 09.01 – 12.00 น. มากที่สุด และรองลงมาคือ ช่วงเวลา 18.01 – 21.00 น. ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ได้รับความนิยมใกล้เคียงกัน

การใช้บริการสื่อออนไลน์เพื่อการศึกษา

การใช้บริการสื่อออนไลน์เพื่อการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีการใช้บริการสื่อออนไลน์เพื่อการศึกษาผ่านทางอุปกรณ์โทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟน มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ แท็บเล็ต, โน้ตบุ๊ก SMART TV ตามลำดับ สอดคล้องกับผลสำรวจของ We Are Social โดย ปริติ นกุลสมปรารถนา (2567) ที่เก็บรวบรวมข้อมูลและสถิติจากปี 2566 ที่ผ่านมา พบว่า คนไทยใช้อินเทอร์เน็ตผ่านโทรศัพท์มือถือมากถึง ร้อยละ 98.6 ซึ่งถือเป็นสัดส่วนมากที่สุด รองลงมาคือ การใช้อินเทอร์เน็ตผ่านคอมพิวเตอร์แบบตั้งโต๊ะ คอมพิวเตอร์แบบพกพา และแท็บเล็ต ร้อยละ 81.3 ตามลำดับ

โดยมีการใช้ช่องทางในการเรียนรู้สื่อออนไลน์เพื่อการศึกษาผ่านทาง YouTube ช่อง ETV สื่อดิจิทัลเพื่อการศึกษา มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ YouTube ช่อง ETV สื่อสร้างอาชีพ สร้างรายได้ และ YouTube ช่อง ETV ดิวเข้มออนไลน์ ตามลำดับ จากผลการสำรวจการใช้บริการสื่อออนไลน์เพื่อการศึกษา แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้มีการรับชมสื่อออนไลน์เพื่อการศึกษาผ่านทาง YouTube เพิ่มมากขึ้น และรองลงมาเป็นการเข้าใช้งานผ่านทางแพลตฟอร์ม Facebook

ซึ่งสอดคล้องกับการเก็บรวบรวมข้อมูลของ Similarweb (2024) เกี่ยวกับเว็บไซต์ที่มีการนิยมเข้าใช้งาน พบว่า Google.com ยังคงเป็นเว็บไซต์ที่คนไทยเข้าเยี่ยมชมมากที่สุดเป็นอันดับที่ 1 โดยมีการเยี่ยมชมเฉลี่ยเดือนละ 885 ล้านครั้ง และใช้เวลาโดยเฉลี่ยต่อครั้งราว 10 นาที อันดับที่ 2 คือ YouTube.com ที่คนไทยนิยมเข้าไปดูวิดีโอประเภทต่าง ๆ ที่มีปริมาณการเข้าเยี่ยมชมเฉลี่ยต่อเดือนกว่า 456 ล้านครั้ง และใช้เวลาโดยเฉลี่ยต่อครั้งราว 23 นาที อันดับที่ 3 เป็น Social Media ยอดฮิตอย่าง Facebook.com โดยมีการเยี่ยมชมเฉลี่ยเดือนละ 371 ล้านครั้ง และใช้เวลาโดยเฉลี่ยต่อครั้งราว 14 นาที

โดยมีวัตถุประสงค์ในการรับชมเพื่อศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้านการศึกษา รองลงมา ได้แก่ เพื่อศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้านอาชีพ และเพื่อแชร์ข่าวสารความรู้ หรือสิ่งที่ตนสนใจ ตามลำดับ

การใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ

การใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่ รู้จักแต่ไม่เคยใช้บริการ มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ไม่รู้จักสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการเลย และรู้จักและเคยใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนส่วนใหญ่ รู้จักสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาแต่ไม่เคยใช้บริการ เนื่องจากไม่ได้เป็นคนพิการ และไม่รู้จักสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการมาก่อนเลยอาจเป็นเพราะไม่ทราบว่ามีการให้บริการสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการและไม่ทราบช่องทางในการรับบริการ

โดยผู้ที่รู้จักและเคยใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ มีการใช้บริการผ่านทางช่องทางเว็บไซต์ศูนย์สื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ www.braille-cet.in.th มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ แฟนเพจส่วนสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ www.facebook.com/braille.cet และ YouTube ช่องส่วนสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ ตามลำดับ

มีผู้เคยใช้บริการหรือสนใจสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการประเภทหนังสือเสียงตามหลักสูตร มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ หนังสือเสียงตามอัธยาศัย และรายการวิทยุทัศน์ตามอัธยาศัย ตามลำดับ

และมีความต้องการให้ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาผลิตเนื้อหาส่งเสริมความรู้ให้แก่คนพิการ คือ สื่อตามแบบเรียนหลักสูตรกรมส่งเสริมการเรียนรู้ มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ สื่อส่งเสริมการอ่าน และเกร็ดสาระความรู้ ตามลำดับ โดยมีความต้องการอยากให้ผลิตสื่อคนพิการประเภทหนังสือเสียงตามหลักสูตร มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ หนังสือเสียงตามอัธยาศัย และวิทยุทัศน์ตามหลักสูตร (มีภาษามือ) ตามลำดับ

และได้ให้เหตุผลที่สนใจไว้ว่า เพื่อการศึกษาเรื่องที่ตนสนใจ มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ เพื่อเรียนรู้วิธีสื่อสารกับผู้พิการ และเพื่อนำเสนอแก่ผู้พิการที่ตนรู้จัก ตามลำดับ

ซึ่งพบว่าแนวโน้มจำนวนผู้ใช้บริการสื่อหนังสือเสียงตามหลักสูตรในปีนี้มีมากขึ้น และมีความต้องการให้ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาผลิตเนื้อหาส่งเสริมความรู้ คือ สื่อตามแบบเรียนหลักสูตร สกร. มากที่สุด และต้องการให้ผลิตในรูปแบบหนังสือเสียงตามหลักสูตร

การใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน

การใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน พบว่าส่วนใหญ่ ใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน ประเภทสื่อออนไลน์เพื่อการศึกษา มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ สื่อโทรทัศน์เพื่อการศึกษา และสื่อวิทยุเพื่อการศึกษา ตามลำดับ

และพบปัจจัยที่ทำให้เกิดความต้องการรับชมรายการเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนมากขึ้น คือ รายการมีรูปแบบที่น่าสนใจและทันสมัย มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ องค์ประกอบฉาก ภาพ สี สัน สดใส คุณภาพของภาพคมชัด และวิทยากรหรืออาจารย์เป็นผู้มีชื่อเสียง มีเทคนิคการถ่ายทอดความรู้ที่ดี ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนยังมีความต้องการรับชมรายการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน แม้นโยบายสนับสนุนการศึกษาเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนจะนานมาแล้วแต่ก็ยังคงมีความต้องการรับชมอยู่

สรุปการใช้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของ สกร.ระดับอำเภอ

จากการเก็บข้อมูลการใช้บริการแสดงให้เห็นว่าสื่อออนไลน์ยังคงได้รับความนิยมมากที่สุดเนื่องจากมีความสะดวกและเข้าถึงได้ง่าย ซึ่งผู้ชมสามารถรับชมได้ทุกเวลาสามารถเลือกเนื้อหาที่ต้องการได้อย่างอิสระ ทั้งนี้ สื่อโทรทัศน์เพื่อการศึกษา ยังคงมีบทบาทสำคัญในการให้ข้อมูลแก่ผู้ชมในวงกว้าง โดยเฉพาะในพื้นที่ที่สื่อออนไลน์อาจเข้าถึงได้น้อย โทรทัศน์เพื่อศึกษามักจะมีเนื้อหาที่ถูกคัดกรองมาอย่างดี มีการจัดเตรียมข้อมูลที่เป็นระบบ นำเสนออย่างเป็นลำดับ ทำให้ผู้ชมสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องและเข้าใจได้ง่าย ส่วนสื่อวิทยุเพื่อศึกษาก็ยังคงมีผู้ใช้งานอยู่ จากผู้เรียนที่ชื่นชอบการฟังสื่อที่ไม่ต้องใช้สายตา โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีข้อจำกัดในการเข้าถึงสื่อออนไลน์หรือโทรทัศน์ นอกจากช่องทางการเข้าถึงสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนที่สะดวกแล้วนั้น ยังมีปัจจัยในเรื่องของรายการมีรูปแบบที่น่าสนใจและทันสมัย เช่น การนำเสนอด้วยกราฟิกหรืออินโฟกราฟิกที่ดึงดูดผู้ชม และการเล่าเรื่องที่กระชับและเข้าใจง่าย รองลงมา คือ องค์ประกอบฉาก ภาพ สี สัน สดใส คุณภาพของภาพคมชัด ก็เป็นอีกปัจจัยที่ทำให้ผู้ชมรู้สึกประทับใจ และมีความตั้งใจในการติดตามรายการมากขึ้น และสุดท้ายคือวิทยากรหรืออาจารย์เป็นผู้มีชื่อเสียง มีเทคนิคการถ่ายทอดความรู้ที่ดี ทำให้เนื้อหาที่ยากหรือซับซ้อนถูกถ่ายทอดออกมาในรูปแบบที่เข้าใจง่าย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้ชมต้องการรับชมรายการมากขึ้น

ความต้องการในการใช้บริการสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาคุณวุฒิตามระดับ

ความต้องการในการใช้บริการสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาคุณวุฒิตามระดับจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด มีความต้องการรายการที่มีเนื้อหาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย รายการที่มีเนื้อหาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และรายการที่มีเนื้อหาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบในระดับชั้นประถมศึกษา

ความต้องการในการใช้บริการสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาตนเอง (ทักษะอาชีพ)

ความต้องการในการใช้บริการสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาตนเอง (ทักษะอาชีพ) จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด มีความต้องการรายการที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพในชีวิตประจำวันได้จริง รายการฝึกอาชีพ และรายการที่สนับสนุนอาชีพในท้องถิ่นเพื่อสร้างรายได้หลักและรายได้เสริม ต้องการให้นำเสนอรายการอาชีพที่หลากหลาย ทันสมัย และตรงกับความต้องการของผู้รับชมในปัจจุบัน รวมทั้งต้องการให้นำเสนอรายการที่เกี่ยวข้องกับการขายสินค้าออนไลน์

ความต้องการในการใช้บริการสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ทักษะจำเป็น, ความรู้ต่าง ๆ)

ความต้องการในการใช้บริการสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ทักษะจำเป็น, ความรู้ต่าง ๆ) จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดพบความต้องการสูงสุด คือ มีความต้องการรายการเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยี สื่อออนไลน์และสื่อสร้างสรรค์ อีกทั้ง มีความต้องการรายการเสริมทักษะการดำเนินชีวิต และการทำงาน นอกจากนี้ ยังมีความต้องการรายการเสริมทักษะการพูด อ่าน เขียน ภาษาต่างประเทศ ที่จะช่วยเป็นประตูโลกกว้างในการเรียนรู้ และยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้

ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาการบริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา

- ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาการให้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา พบว่า ส่วนมากพบปัญหาด้านสัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่เสถียร ในบางพื้นที่ไม่มีอินเทอร์เน็ตมือถือและ WIFI ไม่มีอุปกรณ์รับชมหรืออุปกรณ์รับชมไม่รองรับ

- โดยมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาการให้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาว่า ควรมีรายการที่หลากหลายมากขึ้น และเพิ่มความน่าสนใจในการนำเสนอรายการให้มากขึ้น ตลอดจนควรมีสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่เร็วและแรงให้บริการฟรี และควรสนับสนุนอุปกรณ์การรับชม และควรพัฒนาสถานี ETV ให้เป็นสถานีโทรทัศน์เพื่อการศึกษาสาธารณะ (ฟรีทีวี) จึงจะเกิดประโยชน์สูงสุด

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการติดตามผลการใช้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เป็นประจำทุกปีอย่างต่อเนื่อง
2. ควรมีการติดตามผลการใช้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามความต้องการของผู้รับบริการในทุกระดับทั้งผู้บริหาร ครู นักศึกษา และประชาชน ทำเป็นวิจัยเชิงประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment)
3. ควรมีการติดตามผลการใช้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การใช้สื่อการเรียนรู้ที่ศูนย์การเรียนรู้ตำบล, การเรียนรู้ออนไลน์ด้วยตนเอง
4. ควรมีการติดตามผลการใช้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงปัจจัยด้านความเท่าเทียมในการเข้าถึงเทคโนโลยี โดยเฉพาะกลุ่มที่ขาดโอกาสหรือไม่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตหรืออุปกรณ์การเรียนที่ทันสมัยได้ เพื่อศึกษาวิธีการช่วยเหลือและลดช่องว่างทางการศึกษาระหว่างกลุ่มผู้เรียน

บรรณานุกรม

- กติกาสายเสนีย์. 2551. **Social Network คืออะไร**. สืบค้นเมื่อ 11 มีนาคม 2567.
จาก <http://keng.com/2008/08/09/whatis-social-networking>.
- กระทรวงศึกษาธิการ. 2567. **ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 3 สิงหาคม 2567.
จาก <https://www.moe.go.th/360policy-and-focus-moe-fiscal-year-2024/>
- กระทรวงศึกษาธิการ. 2563. **แผนปฏิบัติการดิจิทัลเพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2563 – 2565**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 3 มีนาคม 2567.
จาก <https://bict.moe.go.th/wp-content/uploads/2022/03/digital-63-65.pdf>
- กฤติมา เกรียงขจรพันธ์, กมลพร หงษ์สกุล, และปัญญาพุทธสุภะ. 2557. **ความพึงพอใจของผู้รับฟังต่อการดำเนินรายการของสถานีวิทยุอมสมท. กระจายคลื่น FM 105.0 MHz จังหวัดกระบี่**. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2557) สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2567 จาก http://acad.vru.ac.th/Journal/ac_journal_4-2.php.
- กฤษมันต์ วัฒนานรงค์. 2554. **การสร้างความเชื่อถือและการยอมรับสื่อออนไลน์**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 11 มีนาคม 2567. จาก <http://www.slideshare.net>.
- กัลัญญา เพชรภรณ์. 2563. **การออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 14 มีนาคม 2567.
จาก https://eledu.ssru.ac.th/kalanyoo_pe/file.php/3/8_63.pdf.
- กันยารัตน์ สมเกต. 2553. **Social Network** งานนำเสนอ. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2567.
จาก <http://www.thaigoodview.com/library/>.
- กาญจนา แก้วเทพ. 2541. **สื่อสารมวลชน ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : เอ็ดดิสัน เพรส โปรดักส์.
- กำจร หลุยยะพงศ์. 2556. **ภาพยนตร์กับการประกอบสร้างสังคม : ผู้คน ประวัติศาสตร์ และชาติ**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กิติมา สุรสนธิ, ณิชสุพงศ์ สุขโต และทิฆัมพร เอี่ยมเรไร. 2557. **การบริหารรายการโทรทัศน์เฉพาะกลุ่ม**. การบริหารงานโทรทัศน์. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- กุลณิชษฐ์ ทองเงา และคณะ. 2553. **วิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษา บนโลกแห่งเทคโนโลยีเพื่ออนาคต**. วารสารวิทยุบริการ ปีที่ 21 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน 2553). [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 14 มีนาคม 2567.
จาก <https://journal.oas.psu.ac.th/index.php/asj/article/viewFile/222/169>.

- ปรีดี นกุลสมปรารถนา. **รวมสถิติและ Insight สำคัญๆ ของคนไทยกับการใช้ Digital และ Social Media 2024.** [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 3 เมษายน 2567.
- ปาจริย์ เชาว์ศิริ. 2558. **ทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อโฆษณาแฝงของผู้มีชื่อเสียงในเขตกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา อินสตาแกรมของผู้มีชื่อเสียง.** เอกสารประชุมวิชาการระดับชาติ ประจำปี 2558 คณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พศ.สุภาณี นิตยเสมอ. 2561. **การเขียนบทวิทยุโทรทัศน์.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พรพิทักษ์ แม้นศิริ. 2563. **การใช้ภาษาทางสื่อวิทยุกระจายเสียง ตอนที่ 2. กรมประชาสัมพันธ์.** [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2567. จาก <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/31/iid/6439>.
- พระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566. **ราชกิจจานุเบกษา.** เล่ม 140 ตอนที่ 20 ก, 60-64. สืบค้นเมื่อ 19 มีนาคม 2567. จาก http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/ndc_2560-2561/PDF/
- พลตรีรักเกียรติ พันธุ์ชาติ. 2560. **สื่อสังคมออนไลน์ : แนวทางการนำมาประยุกต์ใช้กับหน่วยงานของรัฐ.** สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2567. จาก http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/ndc_2560-2561/PDF/
- พิชิต วิจิตรบุญรักษ์. 2554. **สื่อสังคมออนไลน์ : สื่อแห่งอนาคต Social Media : Future Media.** วารสารนักบริหาร มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. 3(2).
- พิมพ์สุรีย์ พงษ์เสือ. 2555. **พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี.** ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ภัชภา จิตศรีณยูกุล. 2553. **พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ของพนักงาน บริษัท ทู คอรัปอเรชั่น จำกัด (มหาชน).** หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประกอบการ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ภัทรา เรืองสวัสดิ์. 2553. **รูปแบบการดำเนินชีวิต และพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของคณวิทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร.** วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการสื่อสารองค์กร คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มักตา สมะแอ. 2564. **เทคโนโลยีการศึกษา.** [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 11 มีนาคม 2567 จาก <https://sites.google.com/site/faemsasmngankhru/thekhnoyoi-kar-suksa>.
- มานพ เกิดเกรียงไกร. 2551. **ผลของการสื่อสารการตลาดแบบครบวงจรที่มีต่อการรับรู้การขยายเครือข่ายสถานีวิทยุโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์ ในเขตเทศบาลเมืองจังหวัดร้อยเอ็ด. ภาคินพนธ์.** มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

- รองศาสตราจารย์ ดร.เชมณัฐ มิ่งศิริธรรม. 2565. เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้สำหรับการวิจัยทางการศึกษาในการเปลี่ยนผ่านทางดิจิทัล. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ ไทยพานิช. 2555. วิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษา (Educational Radio). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2567.
จาก <http://old-book.ru.ac.th/e-book/e/ET201%2855%29/ET201-10.pdf>
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2542. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- วรรณศิริ ศิริวรรณ. 2559. พฤติกรรมการเปิดรับการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีต่อรายการ “คืนความสุขให้คนในชาติ”. วิทยานิพนธ์ (วารสารศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรราช หงษ์พงษ์. 2564. พฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารออนไลน์อย่างเหมาะสมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์. วิทยารายบุคคล (ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว). นครปฐม : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย. 2540. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : เปเปอร์เฮ้าส์.
- ศรันถ์ ยี่หลั่นสุวรรณ. 2558. การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะ และแนวโน้ม พฤติกรรมที่มีต่อโครงการส่งเสริมสังคมของผู้นำเยาวชน ประเทศอาเซียนและญี่ปุ่น ผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก (Facebook) (Unpublished Master's thesis). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริกุล ชัยงาน. 2559. การเปิดรับข่าวสารและวัตถุประสงค์ในการเปิดรับข่าวสารที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจจากการอ่านหนังสือพิมพ์แจกฟรี M2F ของผู้บริโภควัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ (การจัดการ). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศิริพงศ์ ฤทธิ์พันธุ์ และพยัต วุฒิรงค์. 2547. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าที่มีต่อคอนกรีตผสมเสร็จซีแพค. จุฬาลงกรณ์วารสาร. 16 (62).
- ศุภศิลป์ กุลจิตต์เจือวงศ์. 2556. ไลน์รูปแบบการสื่อสารบนความสร้างสรรค์ของสมาร์ทโฟน ข้อดีและข้อจำกัดของแอปพลิเคชัน. วารสารนักบริหาร Executive Journal, 33(4), 46.
- ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา. 2566. รายงานการติดตามผลการใช้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ.

- สมสุข หินวิมาน และคณะ. 2554. **ความรู้เบื้องต้นทางวิทยุและโทรทัศน์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมสุข หินวิมาน. 2557. **ความรู้เบื้องต้นทางวิทยุและโทรทัศน์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สรชัย พิศาลบุตร. 2551. **ความพึงพอใจของลูกค้าที่มีต่อการให้บริการของธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน) สาขาจันทบุรี**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2567.
จาก http://digital_collect.lib.buu.ac.th/dcms/files/53930109/chapter2.pdf
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2566. **การสำรวจการเข้าถึงสื่อวิทยุ และสื่อโทรทัศน์ พ.ศ. 2566**. [ออนไลน์]. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2567. **การสำรวจการรับฟัง/รับชมรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยและสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย พ.ศ. 2567**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 3 เมษายน 2567.
- สุธัญรัตน์ ใจจันทร์. 2554. **การศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนจ่านกร้อง จังหวัดพิษณุโลก**. การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สุนิลชา สัตบุศย์. 2562. **กระบวนการผลิตและแนวทางการพัฒนารูปแบบรายการโทรทัศน์รายการ “เส้นทางสุขภาพ”**. วิทยานิพนธ์ นศ.ม (การจัดการการสื่อสาร). จันทบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- สุภวัฒน์ สงวนงาม. 2557. **ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเลือกรับชมรายการข่าวของสถานีโทรทัศน์ของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานคร**. ค้นคว้าอิสระ (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเนชั่น.
- สุรศักดิ์ นาถวิล. 2544. **ความพึงพอใจของผู้ใช้ยานพาหนะต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรสถานีตำรวจอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม**. วิทยานิพนธ์ (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาสารคาม : สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.
- สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ. 2553. **ว่าด้วยสารพัดคำเรียกสื่อ**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 11 มีนาคม 2567.
จาก <http://cstproject.exteen.com>.
- สุรินทร์ แปลงประสพโชค. 2536. **หลักการจัดรายการวิทยุ**. วารสารพัฒนาที่ดิน 30, 337 (มิถุนายน 2536) : 13 – 18
- หลุยส์ จำปาเทศ. 2533. **จิตวิทยาการจูงใจ**. กรุงเทพมหานคร : สามัคคีสาส์น

- อชิระ ดวงหอม. 2559. **พฤติกรรมกรรมการเปิดรับชม ความต้องการ และความพึงพอใจต่อทีวีดิจิทัลของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล.** ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ และนวัตกรรมการจัดการ. สถาบันบัณฑิตและพัฒนาบริหารศาสตร์.
- อดิสรณ์ อ้นสงคราม. 2556. **ผลกระทบจากการใช้สื่อโซเชียลมีเดียของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล.** วิจัย (คณะนิเทศศาสตร์). ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- อิทธิพล ปรีดีประสงค์. 2552. **ประเภทของเครือข่ายสังคมออนไลน์.** สืบค้นเมื่อ 11 มีนาคม 2567. จาก <http://gotoknow.org/blog/virtualcommunitymanagement/288469>.
- เอกธิดา เสริมทอง. 2553. **หลักการแพร่ภาพและการกระจายเสียง.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- Aday, L. A. & Anderson, R. 1975. **Acess to Medical Care.** Ann Arbor, Michigan : Health Administration Press.
- Davis, K, 1967. **Human Relation at Work: The Dynamic of Organizational Behavior.** NewYork : McGraw - Hill.
- Deuze, M. 2003. **The web and its journalisms: considering the consequences of different types of newsmedia online.** New Media & Society. 5(2).
- Hiebert, J. Research agenda in mathematics education. National Science Foundation Grant (No. MDR 8550614. Subcontract through San Diego State University), July 1, 1986 – June 30, 1988.
- Maslow, A. H. 1970. **Moativation and Personanlity.** New York: Harper & Row.
- McQuail, D. 1994. **Mass Communication Theory : An Introduction.** London: Sage.
- Nuttachit Buranthaveekoon, 2021. **TV – Streaming 2022 กับบริบทผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป.** online.
- Shelly, D. F. 1995. **Tackling family member compensation.** American Printer, 215.
- Skoler, M. 2009. **Why The News Media Became Irrelevant-And How Social Media CanHelp.** Nieman Reports. 5(3).

ภาคผนวก

แบบสอบถามการติดตามผลการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล
เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1 ท่านศึกษาอยู่ที่จังหวัดใด

1.2 ท่านศึกษาอยู่ที่อำเภอใด

1.3 ท่านศึกษาอยู่ที่แขวง/ตำบลใด

1.4 เพศ

ชาย หญิง เพศทางเลือก (LGBTQ) ไม่ระบุเพศ

1.5 ท่านกำลังศึกษาอยู่ในระดับใด

ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย

ตอนที่ 2 การใช้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของ สกร. ระดับอำเภอ

2.1 การใช้บริการสื่อโทรทัศน์เพื่อการศึกษา

2.1.1 ท่านรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV) ผ่านช่องทางใด (ตอบได้หลายข้อ)

รับชมทางอุปกรณ์รับโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม ระบบ KU BAND

รับชมทางกล่องรับสัญญาณ IPTV

รับชมทางอินเทอร์เน็ต ทาง www.etvthai.tv

รายการสด

รายการย้อนหลัง

รับชมทางเคเบิลทีวีส่วนท้องถิ่น

2.1.2 ท่านรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV) ผ่านทางอุปกรณ์ใด

(ตอบได้หลายข้อ)

ชุดรับสัญญาณดาวเทียม KU BAND/ กล่องรับสัญญาณ IPTV/ เคเบิลส่วนท้องถิ่น

โทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟน

คอมพิวเตอร์ PC

โน้ตบุ๊ก/แท็บเล็ต

Smart TV

2.1.3 ท่านรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV) จำนวนกี่ครั้ง/สัปดาห์

(ตอบได้ข้อเดียว)

1 ครั้ง

2 ครั้ง

3 ครั้ง

4 ครั้ง

รับชมทุกวัน

อื่น ๆ (ระบุ.....)

-2-

2.1.4 ท่านมีความสนใจรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV) ประเภทใด

(ตอบได้หลายข้อ)

☐ ข่าว/สื่ूप/สารคดีเกี่ยวกับการศึกษา	☐ ศาสนา/ธรรมะ
☐ รายการสำหรับเด็กและเยาวชน	☐ กีฬา
☐ ละคร/ซีรีส์ส่งเสริมการศึกษา	☐ การเกษตรผสมผสาน
☐ แนะนำอาชีพ ช่องทางหารายได้/แนะนำการลงทุน	☐ พยากรณ์อากาศ
☐ วาไรตี้ ทอล์คโชว์	☐ ประเพณี/ความเชื่อต่าง ๆ
☐ ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	

2.1.5 ในชั้นเรียนของท่านมีผู้ใช้บริการรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV)

เฉลี่ยสัปดาห์ละกี่คน (ตอบได้ข้อเดียว)

☐ 10 คน	☐ 15 คน	☐ 20 คน
☐ 25 คน	☐ 30 คน	☐ อื่นๆ (ระบุ...คน)

2.1.6 ความพึงพอใจในการรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV)

(ตอบได้ข้อเดียว)

☐ มากที่สุด	☐ มาก	☐ ปานกลาง
☐ น้อย	☐ น้อยที่สุด	

2.2 การใช้บริการสื่อวิทยุเพื่อการศึกษา

2.2.1 ท่านเคยรับฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษา ที่ผลิตและเผยแพร่โดย

ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา สกร. หรือไม่ (ตอบได้หลายข้อ)

- เคยรับฟัง รับฟังจากช่องทางใด
- ฟังจากเครื่องรับวิทยุคลื่น FM 92 MHz.
  - ทางอินเทอร์เน็ต www.moeradiothai.net
  - Facebook : วิทยุศึกษา FM 92
  - ดาวเทียม ช่อง วิทยุศึกษา
  - CET Media app
  - อื่นๆ (ระบุ.....) เช่น เว็บไซต์และแอปพลิเคชันฟังเพลง
- ไม่เคยรับฟัง เนื่องจาก.....(ตอบได้หลายข้อ) (ข้ามไปข้อ 2.2.4)
- สื่อวิทยุไม่เป็นที่นิยม
  - ไม่ทราบช่องทางในการรับฟัง
  - ไม่ทราบว่ามียุทธินวิทยุศึกษา

-3-

2.2.2 ท่านรับฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษา ผ่านทางอุปกรณ์ใด (ตอบได้หลายข้อ)

- เครื่องรับวิทยุ คอมพิวเตอร์ PC
 โทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟน โน้ตบุ๊ก/แท็บเล็ต
 กล้องรับสัญญาณดาวเทียม SMART TV

2.2.3 ท่านรับฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษาในลักษณะใด (ตอบได้ข้อเดียว)

- รับฟังตลอดรายการไม่เปลี่ยนไปคลื่นอื่น
 รับฟังสลับไปมากับรายการของสถานีอื่น
 รับฟังเฉพาะรายการที่ชอบ
 รับฟังไปพร้อมๆ กับทำกิจกรรมอื่นไปด้วย
 รับฟังรายการย้อนหลังในเวลาที่เหมาะสม

2.2.4 ท่านมีความสนใจรับฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษาประเภทใด (ตอบได้หลายข้อ)

- ข่าว สารคดี
 สารบันเทิง ความรู้ทั่วไป
 ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม อาชีพ
 ภาษา อื่น ๆ (ระบุ).....

2.2.5 ท่านต้องการให้มีรายการวิทยุส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณวุฒิตามระดับของ สกร. ในช่วงเวลาใด (ตอบได้ข้อเดียว)

- 06.00 – 09.00 น. 09.01 – 12.00 น.
 12.01 – 15.00 น. 15.01 – 18.00 น.
 18.01 – 21.00 น. 21.01 – 24.00 น.

2.3 การใช้บริการสื่อออนไลน์เพื่อการศึกษา

2.3.1 ท่านใช้สื่อออนไลน์เพื่อการศึกษาผ่านทางอุปกรณ์ใด (ตอบได้หลายข้อ)

- โทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟน แท็บเล็ต, โน้ตบุ๊ก
 คอมพิวเตอร์ PC SMART TV

2.3.2 ท่านใช้สื่อออนไลน์เพื่อการศึกษาช่องทางใดในการเรียนรู้ (ตอบได้หลายข้อ)

- เว็บไซต์ ทาง www.cet.go.th
 YouTube ช่อง ETV สื่อดิจิทัลเพื่อการศึกษา
 YouTube ช่อง ETV สื่อสร้างอาชีพ สร้างรายได้
 YouTube ช่อง ETV ดิวเข้มออนไลน์
 Facebook ทางเพจ ETV สื่อดิจิทัลเพื่อการศึกษา

-4-

- Facebook ทางเพจ ETV ดิวเข้มออนไลน์
- Facebook ทางเพจ ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา
- Line ทางไลน์ OA พี่ดิวเข้มออนไลน์
- TikTok ทาง Cet Etv
- Twitter ทาง สื่อดิจิทัลเพื่อการศึกษาออนไลน์

2.3.3 ท่านเข้าใช้บริการสื่อออนไลน์เพื่อการศึกษาเพื่อวัตถุประสงค์ใด (ตอบได้หลายข้อ)

- ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้านการศึกษา
- ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้านอาชีพ
- เลือกชม/ ซื้อสินค้าจากศูนย์จำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ออนไลน์ของ สกร.
- ประชาสัมพันธ์ข่าวสาร
- แชรข่าวสาร ความรู้ หรือสิ่งที่ตนสนใจ
- ดูโพสต์หรือวิดีโอเกร็ดความรู้
- อื่นๆ (ระบุ).....

2.3.4 ในชั้นเรียนของท่านมีผู้ใช้บริการสื่อออนไลน์เพื่อการศึกษา เฉลี่ยสัปดาห์ละกี่คน

(ตอบได้ข้อเดียว)

- 10 คน   15 คน   20 คน
- 25 คน   30 คน   อื่นๆ (ระบุ...คน)

2.4 การใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ

2.4.1 ท่านรู้จักและเคยใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการหรือไม่(ตอบได้ข้อเดียว)

- รู้จัก และเคยใช้บริการ

ท่านเคยใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ ผ่านช่องทางใด (ตอบได้หลายข้อ)

- เว็บไซต์ศูนย์สื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ www.braille-cet.in.th
- แฟนเพจส่วนสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ www.facebook.com/braille.cet
- YouTube ช่อง ส่วนสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ
- รู้จัก แต่ไม่เคยใช้บริการ

ไม่เคยใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ เพราะ.... (ตอบได้หลายข้อ)

- ไม่ได้เป็นคนพิการ
- ไม่ทราบว่ามีการให้บริการสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ
- ไม่ทราบช่องทางในการรับบริการ
- ไม่รู้จัก

2.4.2 ท่านเคยใช้บริการหรือสนใจสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการประเภทใด (ตอบได้หลายข้อ)

- หนังสือเสียงตามหลักสูตร หนังสือเสียงตามอัธยาศัย
- หนังสือเบรลล์ตามหลักสูตร หนังสือเบรลล์ตามอัธยาศัย
- รายการวิทยุทัศน์ตามอัธยาศัย

2.4.3 เนื้อหาที่ท่านต้องการให้ ศท. ผลิตและส่งเสริมความรู้ให้แก่คนพิการ (ตอบได้หลายข้อ)

- สื่อตามแบบเรียนหลักสูตร สกร. สื่อส่งเสริมการอ่าน
- สื่อหนังสือวิชาการ นวนิยาย
- เกร็ดสาระความรู้ อื่น ๆ

2.4.4 ประเภทของสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการที่ท่านต้องการให้ ศท. ผลิต (ตอบได้หลายข้อ)

- หนังสือเสียงตามหลักสูตร หนังสือเสียงตามอัธยาศัย
- หนังสือเบรลล์ตามหลักสูตร หนังสือเบรลล์ตามอัธยาศัย
- วิทยุทัศน์ตามหลักสูตร (มีภาษามือ) วิทยุทัศน์ตามอัธยาศัย (มีภาษามือ)

2.4.5 เหตุผลที่ท่านสนใจใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ (ตอบได้หลายข้อ)

- เพื่อการศึกษาเรื่องที่ตนสนใจ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ
- เพื่อแนะนำแก่ผู้พิการที่ตนรู้จัก เพื่อเรียนรู้วิธีสื่อสารกับผู้พิการ
- เพื่อประโยชน์ต่องานวิจัย เพื่อประโยชน์ต่อสาขาวิชาที่ศึกษา
- เพื่อช่วยในการจัดการเรียนการสอนแก่ผู้พิการ อื่นๆ (ระบุ).....

2.5 การใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน

2.5.1 ประเภทสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน

ที่ท่านใช้บริการ (ตอบได้หลายข้อ)

- สื่อโทรทัศน์เพื่อการศึกษา สื่อวิทยุเพื่อการศึกษา
- สื่อออนไลน์เพื่อการศึกษา สื่อ Offline ประเภท VCD/DVD

2.5.2 ปัจจัยที่ทำให้ท่านเกิดความต้องการรับชมรายการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับ

ประชาคมอาเซียนมากขึ้น (ตอบได้หลายข้อ)

- รายการมีรูปแบบที่น่าสนใจ และทันสมัย
- วิทยากรหรืออาจารย์เป็นผู้มีชื่อเสียง มีเทคนิคการถ่ายทอดความรู้ที่ดี
- องค์ประกอบฉาก ภาพ สี สัน สดใส คุณภาพของภาพคมชัด
- รายการอาเซียนมีการผลิตจำนวนมากขึ้นและมีหลายภาษามากขึ้น
- อื่นๆ (ระบุ).....

-6-

2.5.3 ในชั้นเรียนของท่านมีผู้ใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับ

ประชาคมอาเซียน เฉลี่ยสัปดาห์ละกี่คน (ตอบได้ข้อเดียว)

10 คน

15 คน

20 คน

25 คน

30 คน

อื่นๆ (ระบุ...คน)

2.5.4 ความพึงพอใจในการใช้บริการสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับ

ประชาคมอาเซียน (ตอบได้ข้อเดียว)

มากที่สุด

มาก

ปานกลาง

น้อย

น้อยที่สุด

**ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการให้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัล
ของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา**

3.1 ปัญหาในการใช้งานสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา

.....

3.2 ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการให้บริการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลของ
ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา

.....

ตอนที่ 4 ความต้องการใช้บริการสื่อที่สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้

4.1 ความต้องการในการใช้บริการสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาคุณวุฒิตามระดับ

.....

4.2 ความต้องการในการใช้บริการสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาตนเอง (ทักษะอาชีพ)

.....

4.3 ความต้องการในการใช้บริการสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ทักษะจำเป็น, ความรู้ต่าง ๆ)

.....

ขอขอบคุณที่ท่านให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

รายชื่อกลุ่มตัวอย่างที่เปิดติดตามผลการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

ภาคกลาง จังหวัดกรุงเทพมหานคร สปบุรี และกาญจนบุรี

ระหว่างวันที่ 21 มิถุนายน – 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2567

กลุ่มตัวอย่าง ผู้เรียน สกร. ระดับชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย
ระดับชั้นละ 1 คน จากทุกเขต/อำเภอในจังหวัดกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 5 ภาค
ที่ใช้บริการสื่อของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา

จังหวัดกรุงเทพมหานคร 50 เขต

1. สกร.ระดับเขตพระนคร
2. สกร.ระดับเขตดุสิต
3. สกร.ระดับเขตหนองจอก
4. สกร.ระดับเขตบางรัก
5. สกร.ระดับเขตบางเขน
6. สกร.ระดับเขตบางกะปิ
7. สกร.ระดับเขตปทุมวัน
8. สกร.ระดับเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย
9. สกร.ระดับเขตพระโขนง
10. สกร.ระดับเขตมีนบุรี
11. สกร.ระดับเขตลาดกระบัง
12. สกร.ระดับเขตยานนาวา
13. สกร.ระดับเขตสัมพันธวงศ์
14. สกร.ระดับเขตพญาไท
15. สกร.ระดับเขตธนบุรี
16. สกร.ระดับเขตบางกอกใหญ่
17. สกร.ระดับเขตห้วยขวาง
18. สกร.ระดับเขตคลองสาน
19. สกร.ระดับเขตตลิ่งชัน
20. สกร.ระดับเขตบางกอกน้อย
21. สกร.ระดับเขตบางขุนเทียน
22. สกร.ระดับเขตภาษีเจริญ
23. สกร.ระดับเขตหนองแขม
24. สกร.ระดับเขตราษฎร์บูรณะ
25. สกร.ระดับเขตบางพลัด
26. สกร.ระดับเขตดินแดง

27. สกร.ระดับเขตบึงกุ่ม
28. สกร.ระดับเขตสาทร
29. สกร.ระดับเขตบางซื่อ
30. สกร.ระดับเขตจตุจักร
31. สกร.ระดับเขตบางคอแหลม
32. สกร.ระดับเขตประเวศ
33. สกร.ระดับเขตคลองเตย
34. สกร.ระดับเขตสวนหลวง
35. สกร.ระดับเขตจอมทอง
36. สกร.ระดับเขตดอนเมือง
37. สกร.ระดับเขตราษฎร์เทพราช
38. สกร.ระดับเขตลาดพร้าว
39. สกร.ระดับเขตวัฒนา
40. สกร.ระดับเขตบางแค
41. สกร.ระดับเขตหลักสี่
42. สกร.ระดับเขตสายไหม
43. สกร.ระดับเขตคันนายาว
44. สกร.ระดับเขตสะพานสูง
45. สกร.ระดับเขตวังทองหลาง
46. สกร.ระดับเขตคลองสามวา
47. สกร.ระดับเขตบางนา
48. สกร.ระดับเขตทวีวัฒนา
49. สกร.ระดับเขตทุ่งครุ
50. สกร.ระดับเขตบางบอน

จังหวัดลพบุรี 11 อำเภอ

1. สกร.ระดับอำเภอเมืองลพบุรี
2. สกร.ระดับอำเภอลำปาง
3. สกร.ระดับอำเภอบ้านหมี่
4. สกร.ระดับอำเภอโคกสำโรง
5. สกร.ระดับอำเภอพัฒนานิคม
6. สกร.ระดับอำเภอหนองม่วง
7. สกร.ระดับอำเภอสระโบสถ์
8. สกร.ระดับอำเภอโคกเจริญ
9. สกร.ระดับอำเภอท่าหลวง

10. สกร.ระดับอำเภอชัยบาดาล

11. สกร.ระดับอำเภอลำสนธิ

จังหวัดกาญจนบุรี 13 อำเภอ

1. สกร.ระดับอำเภอเมืองกาญจนบุรี

2. สกร.ระดับอำเภอดำม่วง

3. สกร.ระดับอำเภอพนมทวน

4. สกร.ระดับอำเภอท่ามะกา

5. สกร.ระดับอำเภอด่านมะขามเตี้ย

6. สกร.ระดับอำเภอบ่อพลอย

7. สกร.ระดับอำเภอไทรโยค

8. สกร.ระดับอำเภอห้วยกระเจา

9. สกร.ระดับอำเภอหนองปรือ

10. สกร.ระดับอำเภอเลาขวัญ

11. สกร.ระดับอำเภอศรีสวัสดิ์

12. สกร.ระดับอำเภอทองผาภูมิ

13. สกร.ระดับอำเภอสังขละบุรี

ภาคใต้ จังหวัดปัตตานี สงขลา และนราธิวาส

จังหวัดปัตตานี 12 อำเภอ

1. สกร.ระดับอำเภอเมืองปัตตานี

2. สกร.ระดับอำเภอหนองจิก

3. สกร.ระดับอำเภอยะหริ่ง

4. สกร.ระดับอำเภอยะรัง

5. สกร.ระดับอำเภอโคกโพธิ์

6. สกร.ระดับอำเภอมายอ

7. สกร.ระดับอำเภอแม่ลาน

8. สกร.ระดับอำเภอปะนาเระ

9. สกร.ระดับอำเภอทุ่งยางแดง

10. สกร.ระดับอำเภอสายบุรี

11. สกร.ระดับอำเภอไม้แก่น

12. สกร.ระดับอำเภอกะพ้อ

จังหวัดสงขลา 16 อำเภอ

1. สกร.ระดับอำเภอเมืองสงขลา
2. สกร.ระดับอำเภอหาดใหญ่
3. สกร.ระดับอำเภอสิงหนคร
4. สกร.ระดับอำเภอนาหม่อม
5. สกร.ระดับอำเภอสทิงพระ
6. สกร.ระดับอำเภอจะนะ
7. สกร.ระดับอำเภอคลองหอยโข่ง
8. สกร.ระดับอำเภอบางกล่ำ
9. สกร.ระดับอำเภอนาทวี
10. สกร.ระดับอำเภอรัตภูมิ
11. สกร.ระดับอำเภอสะเดา
12. สกร.ระดับอำเภอควนเนียง
13. สกร.ระดับอำเภอระโนด
14. สกร.ระดับอำเภอเทพา
15. สกร.ระดับอำเภอกระแสสินธุ์
16. สกร.ระดับอำเภอสะบ้าย้อย

จังหวัดนราธิวาส 13 อำเภอ

1. สกร.ระดับอำเภอเมืองนราธิวาส
2. สกร.ระดับอำเภอยี่งอ
3. สกร.ระดับอำเภอระแงะ
4. สกร.ระดับอำเภอบาเจาะ
5. สกร.ระดับอำเภอเจาะไอร้อง
6. สกร.ระดับอำเภอตากใบ
7. สกร.ระดับอำเภอจะแนะ
8. สกร.ระดับอำเภอรือเสาะ
9. สกร.ระดับอำเภอสุไหงปาดี
10. สกร.ระดับอำเภอสุไหงโก-ลก
11. สกร.ระดับอำเภอศรีสาคร
12. สกร.ระดับอำเภอแว้ง
13. สกร.ระดับอำเภอสุคีริน

ภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย และนครสวรรค์**จังหวัดเชียงใหม่ 25 อำเภอ**

1. สกร.ระดับอำเภอเมืองเชียงใหม่
2. สกร.ระดับอำเภอแม่ริม
3. สกร.ระดับอำเภอสารภี
4. สกร.ระดับอำเภอสันทราย
5. สกร.ระดับอำเภอสันกำแพง
6. สกร.ระดับอำเภอหางดง
7. สกร.ระดับอำเภอดอยสะเก็ด
8. สกร.ระดับอำเภอสันป่าตอง
9. สกร.ระดับอำเภอแม่อน
10. สกร.ระดับอำเภอแม่วาง
11. สกร.ระดับอำเภอแม่แตง
12. สกร.ระดับอำเภอดอยหล่อ
13. สกร.ระดับอำเภอสะเมิง
14. สกร.ระดับอำเภอจอมทอง
15. สกร.ระดับอำเภอเชียงดาว
16. สกร.ระดับอำเภอฮอด
17. สกร.ระดับอำเภอพร้าว
18. สกร.ระดับอำเภอดอยเต่า
19. สกร.ระดับอำเภอไชยปราการ
20. สกร.ระดับอำเภอเวียงแหง
21. สกร.ระดับอำเภอฝาง
22. สกร.ระดับอำเภอแม่แจ่ม
23. สกร.ระดับอำเภอแม่เฒ่า
24. สกร.ระดับอำเภออมก๋อย
25. สกร.ระดับอำเภอกัลยาณิวัฒนา

จังหวัดเชียงราย 18 อำเภอ

1. สกร.ระดับอำเภอเมือง
2. สกร.ระดับอำเภอเวียงชัย
3. สกร.ระดับอำเภอแม่ลาว
4. สกร.ระดับอำเภอแม่จัน
5. สกร.ระดับอำเภอดอยหลวง
6. สกร.ระดับอำเภอพาน
7. สกร.ระดับอำเภอพญาเม็งราย
8. สกร.ระดับอำเภอป่าแดด
9. สกร.ระดับอำเภอแม่สรวย
10. สกร.ระดับอำเภอเชียงแสน
11. สกร.ระดับอำเภอขุนตาล
12. สกร.ระดับอำเภอแม่สาย
13. สกร.ระดับอำเภอเทิง
14. สกร.ระดับอำเภอแม่ฟ้าหลวง
15. สกร.ระดับอำเภอเวียงป่าเป้า
16. สกร.ระดับอำเภอเวียงแก่น
17. สกร.ระดับอำเภอเชียงของ
18. สกร.ระดับอำเภอเวียงเชียงรุ้ง

จังหวัดนครสวรรค์ 15 อำเภอ

1. สกร.ระดับอำเภอเมืองนครสวรรค์
2. สกร.ระดับอำเภอโกรกพระ
3. สกร.ระดับอำเภอชุมแสง
4. สกร.ระดับอำเภอหนองบัว
5. สกร.ระดับอำเภอบรรพตพิสัย
6. สกร.ระดับอำเภอเก้าเลี้ยว
7. สกร.ระดับอำเภอตากาลี
8. สกร.ระดับอำเภอท่าตะโก
9. สกร.ระดับอำเภอไพศาลี
10. สกร.ระดับอำเภอพยุหะคีรี
11. สกร.ระดับอำเภอลาดยาว
12. สกร.ระดับอำเภอตากฟ้า
13. สกร.ระดับอำเภอแม่वंกั
14. สกร.ระดับอำเภอแม่เปิน

15. สกร.ระดับอำเภอชุมตาบง

ภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรี สมุทรปราการ และฉะเชิงเทรา

จังหวัดชลบุรี 11 อำเภอ

1. สกร.ระดับอำเภอเมืองชลบุรี
2. สกร.ระดับอำเภอบ้านบึง
3. สกร.ระดับอำเภอพนัสนิคม
4. สกร.ระดับอำเภอศรีราชา
5. สกร.ระดับอำเภ�팡านทอง
6. สกร.ระดับอำเภอเกาะสีชัง
7. สกร.ระดับอำเภอบางละมุง
8. สกร.ระดับอำเภอเกาะจันทร์
9. สกร.ระดับอำเภอหนองใหญ่
10. สกร.ระดับอำเภอบ่อทอง
11. สกร.ระดับอำเภอสัตหีบ

จังหวัดสมุทรปราการ 6 อำเภอ

1. สกร.ระดับอำเภอเมืองสมุทรปราการ
2. สกร.ระดับอำเภอพระประแดง
3. สกร.ระดับอำเภอบางพลี
4. สกร.ระดับอำเภอพระสมุทรเจดีย์
5. สกร.ระดับอำเภอบางเสาธง
6. สกร.ระดับอำเภอบางบ่อ

จังหวัดฉะเชิงเทรา 11 อำเภอ

1. สกร.ระดับอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา
2. สกร.ระดับอำเภอบ้านโพธิ์
3. สกร.ระดับอำเภอคลองเขื่อน
4. สกร.ระดับอำเภอบางน้ำเปรี้ยว
5. สกร.ระดับอำเภอบางปะกง
6. สกร.ระดับอำเภอบางคล้า
7. สกร.ระดับอำเภอพนมสารคาม
8. สกร.ระดับอำเภอท่าตะเกียบ
9. สกร.ระดับอำเภอแปลงยาว
10. สกร.ระดับอำเภอสนามชัยเขต
11. สกร.ระดับอำเภอราชสาส์น

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น นครราชสีมา และชัยภูมิ

ขอนแก่น 26 อำเภอ

1. สกร.ระดับอำเภอเมืองขอนแก่น
2. สกร.ระดับอำเภอเวียงเก่า
3. สกร.ระดับอำเภอบ้านแฮด
4. สกร.ระดับอำเภอบ้านฝาง
5. สกร.ระดับอำเภอพระยืน
6. สกร.ระดับอำเภอซำสูง
7. สกร.ระดับอำเภอน้ำพอง
8. สกร.ระดับอำเภอบ้านไผ่
9. สกร.ระดับอำเภอหนองเรือ
10. สกร.ระดับอำเภอเขาสมนกวาง
11. สกร.ระดับอำเภออุบลรัตน์
12. สกร.ระดับอำเภอโนนศิลา
13. สกร.ระดับอำเภอชนบท
14. สกร.ระดับอำเภอมัญจาคีรี
15. สกร.ระดับอำเภอกระนวน
16. สกร.ระดับอำเภอภูเวียง
17. สกร.ระดับอำเภอแวงใหญ่
18. สกร.ระดับอำเภอพล
19. สกร.ระดับอำเภอโคกโพธิ์ไชย
20. สกร.ระดับอำเภอเปือยน้อย
21. สกร.ระดับอำเภอหนองนาคำ
22. สกร.ระดับอำเภอชุมแพ
23. สกร.ระดับอำเภอหนองสองห้อง
24. สกร.ระดับอำเภอแวงน้อย
25. สกร.ระดับอำเภอภูผาม่าน
26. สกร.ระดับอำเภอสีชมภู

นครราชสีมา 32 อำเภอ

1. สกร.ระดับอำเภอเมืองนครราชสีมา
2. สกร.ระดับอำเภอลำทะเมนชัย
3. สกร.ระดับอำเภอลำทะเมนชัย
4. สกร.ระดับอำเภอคง
5. สกร.ระดับอำเภอครบุรี
6. สกร.ระดับอำเภอจักราช
7. สกร.ระดับอำเภอเฉลิมพระเกียรติ
8. สกร.ระดับอำเภอชุมพวง
9. สกร.ระดับอำเภอโชคชัย
10. สกร.ระดับอำเภอด่านขุนทด
11. สกร.ระดับอำเภอโนนแดง
12. สกร.ระดับอำเภอโนนไทย
13. สกร.ระดับอำเภอโนนสูง
14. สกร.ระดับอำเภอบัวใหญ่
15. สกร.ระดับอำเภอบ้านเหลื่อม
16. สกร.ระดับอำเภอประทาย
17. สกร.ระดับอำเภอปักธงชัย
18. สกร.ระดับอำเภอปากช่อง
19. สกร.ระดับอำเภอพิมาย
20. สกร.ระดับอำเภอแก้งสนามนาง
21. สกร.ระดับอำเภอวังน้ำเขียว
22. สกร.ระดับอำเภอสีคิ้ว
23. สกร.ระดับอำเภอสูงเนิน
24. สกร.ระดับอำเภอเสิงสาง
25. สกร.ระดับอำเภอหนองบุญนา
26. สกร.ระดับอำเภอห้วยแถลง
27. สกร.ระดับอำเภอเทพารักษ์
28. สกร.ระดับอำเภอบัวลาย
29. สกร.ระดับอำเภอพระทองคำ
30. สกร.ระดับอำเภอเมืองยาง
31. สกร.ระดับอำเภอลำทะเมนชัย
32. สกร.ระดับอำเภอสีดา

จังหวัดชัยภูมิ 16 อำเภอ

1. สกร.ระดับอำเภอเมือง
2. สกร.ระดับอำเภอบ้านเขว้า
3. สกร.ระดับอำเภอซับใหญ่
4. สกร.ระดับอำเภอเนินสง่า
5. สกร.ระดับอำเภอหนองบัวระเหว
6. สกร.ระดับอำเภอจัตุรัส
7. สกร.ระดับอำเภอคอนสวรรค์
8. สกร.ระดับอำเภอแก้งคร้อ
9. สกร.ระดับอำเภอหนองบัวแดง
10. สกร.ระดับอำเภอบำเหน็จณรงค์
11. สกร.ระดับอำเภอภูเขียว
12. สกร.ระดับอำเภอภักดีชุมพล
13. สกร.ระดับอำเภอบ้านแท่น
14. สกร.ระดับอำเภอเกษตรสมบูรณ์
15. สกร.ระดับอำเภอเทพสถิต
16. สกร.ระดับอำเภอคอนสาร

ที่ ศธ ๐๗๐๐๙/๕๕๒

ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา
ถนนศรีอยุธยา เขตราชเทวี กทม. ๑๐๔๐๐

๒๑ มิถุนายน ๒๕๖๗

เรื่อง การติดตามผลการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ปีงบประมาณ ๒๕๖๗

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำกรุงเทพมหานคร

สิ่งที่ส่งมาด้วย QR Code แบบสอบถามการติดตามผลการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้

จำนวน ๑ แผ่น

ด้วย ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา มีภารกิจในการผลิตสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ในรูปแบบรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา รายการวิทยุเพื่อการศึกษา สื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ และสื่อออนไลน์เพื่อการศึกษา เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง และการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ บริหารและพัฒนาระบบการให้บริการสื่อผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ หรือแพลตฟอร์ม (Platform) ที่ทันสมัย โดยมุ่งหวังในการให้บริการกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม ทุกช่วงวัย รวมทั้งคนพิการและผู้ด้อยโอกาส ผู้ที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลหรือทุรกันดาร สามารถเข้าใช้บริการสื่อเพื่อเข้าถึงโอกาสทางการเรียนรู้ได้ตามความต้องการ และใช้ประโยชน์จากสื่อได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

ในการนี้ ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาจึงได้จัดทำ “แบบสอบถามการติดตามผลการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ปีงบประมาณ ๒๕๖๗” เพื่อให้การดำเนินงานผลิต พัฒนาและเผยแพร่สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้น สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง โดยขอความอนุเคราะห์จากท่านพิจารณามอบหมายให้ผู้เรียนที่เคยใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา และกำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับชั้นละ ๑ คนจากทุกเขตในจังหวัดของท่าน เป็นผู้ตอบแบบสอบถามผ่านทาง QR Code ตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ทั้งนี้ ขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม ให้แล้วเสร็จภายในวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๗ จักเป็นพระคุณยิ่ง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายเกษิพัฒน์ ภูลังกา)

นักวิชาการคอมพิวเตอร์ชำนาญการพิเศษ

กลุ่มงานแผนและพัฒนาบุคลากร ปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา

โทร. ๐ ๒๓๕๔ ๕๗๒๗

โทรสาร ๐ ๒๓๕๔ ๕๗๔๑

“เรียนดี มีความสุข”

แบบสอบถามการติดตามผลการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล
เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ปีงบประมาณ 2567

สแกน

ขอขอบคุณที่ท่านให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

1. นายธนากร ดอนเหนือ	ตำแหน่ง อธิบดีกรมส่งเสริมการเรียนรู้
2. ว่าที่ร้อยเอก วิสาร ปัญญาชุณหะ	ตำแหน่ง รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเรียนรู้
3. นายชัยพัฒน์ พันธุ์วัฒนสกุล	ตำแหน่ง รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเรียนรู้
4. นายเอกราช ชวีวัฒน์	ตำแหน่ง รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเรียนรู้
5. นายกษิพัฒน์ ภูลังกา	ตำแหน่ง ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา

ผู้เก็บรวบรวมข้อมูล

นางสาววราพร จงอรุณรุ่งโรจน์ นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

บรรณาธิการ

นางอัญชลี สายสวรรค์ นักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ
 นางพจมาลย์ จักรเพชร นักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ
 นางสาววราพร จงอรุณรุ่งโรจน์ นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

ผู้ควบคุมการดำเนินงาน

นายสหพัฒน์ ไตรรัตน์วิช นักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ

ผู้รับผิดชอบการดำเนินงาน

นางสาววราพร จงอรุณรุ่งโรจน์ นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

ยินดีต้อนรับ

ศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
อำเภอเวียงตาก

ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา
กรมส่งเสริมการเรียนรู้
กระทรวงศึกษาธิการ